

**KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI
SZOLGÁLAT**

XXI. évfolyam

1. szám

**FELDERÍTŐ
SZEMLE**

ALAPÍTVÁ: 2002

**BUDAPEST
2022**

**A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
tudományos-szakmai folyóirata**

Felelős kiadó

Dr. Béres János altábornagy, főigazgató

Szerkesztőbizottság

Elnök: Dr. Béres János altábornagy, PhD

Tagok: Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD

Prof. Dr. Resperger István ezredes, PhD

Dr. Hány Szabolcs ezredes, PhD

Dr. Magyar Sándor ezredes, PhD

Dr. Deák Anita alezredes, PhD

Dr. Fűrjes János alezredes, PhD

Dr. Tóth Sándor alezredes, PhD

Dr. Vida Csaba alezredes, PhD

Felelős szerkesztő: Prof. Dr. Resperger István ezredes, PhD

Dr. Vida Csaba alezredes, PhD

Olvasószerkesztő: Gál Csaba ny. ezredes

Tördelőszerkesztő: Vidáné Szöllősi Éva alezredes

HU ISSN 1588-242X

TARTALOM

BIZTONSÁGPOLITIKA

KÁLLÓ LÁSZLÓ

**AZ OROSZ HADERŐ KÉPESSÉGEINEK ÉRTÉKELÉSE AZ OROSZ–
UKRÁN HÁBORÚ ELSŐ KÉT HÓNAPJA ALAPJÁN 6**

POMOGÁCS PÉTER

**A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG ÁLTAL TÁMASZTOTT
SZÜRKEZÓNÁS KIHÍVÁSOK A KELET-KÍNAI- ÉS A DÉL-KÍNAI-
TENGEREKEN.....39**

TÓTH KLAUDIA

LÍBIA ÉS AZ EUNAVFOR MED IRINI – MŰVELET A BÉKÉÉRT 52

KUTATÁS–FEJLESZTÉS

DEBRECENINÉ DEÁK VERONIKA – HEGYI HENRIETTA – KOCZKA
FERENC

**FELHŐSZOLGÁLTATÁSOK MŰSZAKI ÉS JOGI SZEMPONTÚ
ATTITÚDVIZSGÁLATA.....67**

SZAKMATÖRTÉNET

VÁRADI CSONGOR

**SHERMAN KENT – AZ AMERIKAI HÍRSZERZŐ-ELEMZŐ
SZAKTERÜLET ATYJA 90**

FÓRUM

MARKOVICS MILÁN MÓR

**A MIGRÁCIÓ ÉS A VALLÁS NÉHÁNY KATONAI ÉS
NEMZETBIZTONSÁGI SZEMPONTJA 101**

ELEVEN MÁRK

**MCVEIGH SZELLEME – SZÉLSŐJOBBDALI RADIKÁLIS
TENDENCIÁK MEGJELENÉSE NÉHÁNY NATO-TAGÁLLAM
HADSEREGÉBEN.....122**

AZ OLVASÓHOZ

A KÖTET SZERZŐI 150

E SZÁMUNKAT LEKTORÁLTÁK 151

E SZÁMUNK TARTALMA 152

**A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS
FELTÉTELEI.....162**

KÁLLÓ LÁSZLÓ

**AZ OROSZ HADERŐ KÉPESSÉGEINEK ÉRTÉKELÉSE
AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ ELSŐ KÉT HÓNAPJA
ALAPJÁN**

Bevezetés

Oroszország 2022. február 24-én hadüzenet nélkül megtámadta Ukrajnát. Az orosz fél által „különleges katonai műveletnek” nevezett támadó hadművelet, amelyben egy szuverén ország hadereje megtámadott egy másik szuverén államot, a II. világháború óta Európában kiobbant néhány fegyveres konfliktus közül a legnagyobb méretű, amelyben több százezer fős haderők harcolnak egymással szemben. A kiobbant nagy intenzitású harcokról készült felvételek bejárták az egész világot, és ugyan még folynak a harcok, az információk még túl frissek, mégis kijelenthető, hogy radikális, valószínűleg vissza nem fordítható változásokat indított a világban, beleértve a globális kül- és biztonságpolitikát, a világgazdaságot, a globális energiaellátást és magát a globalizációt, de még egyes népek egymáshoz való viszonyát is.

Tanulmányomban viszont egy sokkal szűkebb területre kívánok koncentrálni: arra, hogy a háború alapján hogyan értékelhetők Oroszország haderejének képességei. Azok a képességek, amelyeket eddig egyfajta mítosz lengett körül, amelyekről az orosz vezetők azt állították, hogy világszínvonalúak, és az orosz haderőről azt terjesztették – és sokan el is hitték –, hogy bármelyik ország haderejével szemben képesek eredményesen felvenni a harcot.

Ezúttal nem egy terrorizmus elleni, korlátozott célú és kiterjedésű, a világ valamely „elhagyatott” táján folytatott expedíciós műveletről, hanem Európában, államok közötti, hagyományos erővel megvívott, mindkét fél összes erőforrásait igénybe vevő, véres, gépesített, igazi „nagy” háborúról van szó. Amelyben a világ egyik legnagyobb méretű – hivatalosan az 5. legnagyobb létszámú – hadereje méri össze erejét a gazdasági szempontból viszonylag szegénynek tekinthető Ukrajnának a világranglistán 22. legnagyobb létszámú haderejével.¹ Más összehasonlításban: a világon a 4. legnagyobb összeget a haderejére költő ország a ranglista 34. helyén álló ország ellen vív háborút.²

Írásomban bemutatom az orosz haderő haderőnemeinek, fegyvernemeinek, különböző haditechnikai eszközeinek teljesítményét, hogyan „vizsgáztak” a háború során, továbbá értékelem az orosz katonai tervezést és a vezetést, a katonák kiképzettségét, morális helyzetét.

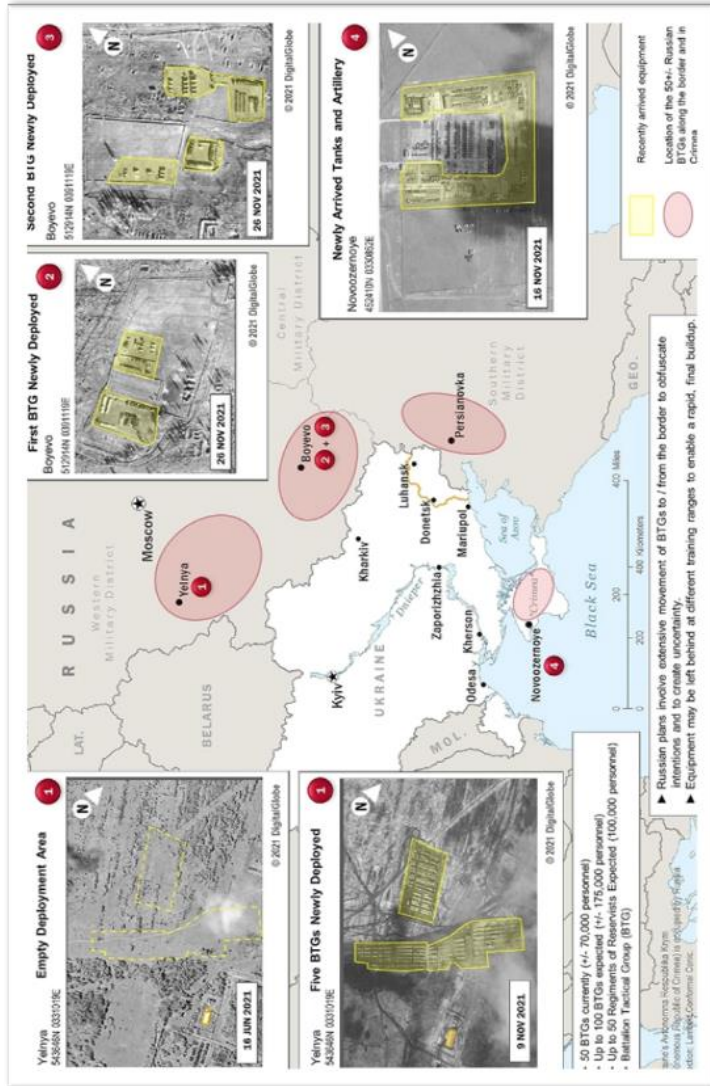
---

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_number_of_military_and_paramilitary_personnel; letöltés: 2022.04.14.

² https://sipri.org/sites/default/files/SIPRI-Milex-data-1949-2020_0.xlsx; letöltés: 2022.04.14.

Az eddigi műveletek összefoglalása

Az orosz haderő 2021 októberében kezdte meg erői összpontosítását Ukrajna határai mentén. Ennek keretében decemberig legalább 100 ezer katonát vont össze északon, keleten és délen. Ez a szám 2022 februárjára 170–190 ezerre nőtt. Az Amerikai Egyesült Államok folyamatosan jelezte a világ felé, hogy Oroszország támadásra készül Ukrajna ellen, amit Oroszország rendszeresen cáfolt.

1. ábra. Orosz csapatösszevonások Ukrajna körül 2021. június–november³

³ <https://www.washingtonpost.com/wp-apps/imrs.php?src=https://arc-anglerfish-washpost-prod-washpost.s3.amazonaws.com/public/7YTZTFSUR4I6ZA6S3HNLBYR3PY.jpg>; letöltés: 2022.04.25.

Az orosz haderő lényegében az ország egész területéről csoportosított át erőket a térségbe. Érkeztek alakulatok a Keleti, a Központi, a Nyugati és a Déli Katonai Körzetből. A szárazföldi csapatok részéről légideszant-, különleges műveleti (Specnaz), gépesített lövész-, harcokosi-, tengerészgyalogos-, tűzér-, műszaki, elektronikai harc, légvédelmi, logisztikai, híradó- és egészségügyi alakulatok települtek át. A légierő nagyszámú szállító- és harci helikoptert, felderítő-, korai előrejelző és irányító, vadász-, vadászbombázó, bombázó- és szállító repülőgépet telepített a Krím félszigetre, Belaruszba, valamint Ukrajna északi és keleti határaihoz. A haditengerészet a Fekete- és az Azovi-tengeren szétbontakoztatta az Északi, a Balti és a Fekete-tengeri Flottától összevont erőit. További hadihajók is érkeztek a Földközi-tengerre, többek között a Csendes-óceáni Flottától a Szlava-osztályú *Varjag* rakétacirkáló és az Északi Flottától a Szlava-osztályú *Marsal Usztyinov* rakétacirkáló, de ezek végül már nem tudtak behajózni a Fekete-tengerre, mert Törökország február 28-án a montreaux-i egyezmény alapján lezárta a hadihajók előtt a Boszporuszt.⁴

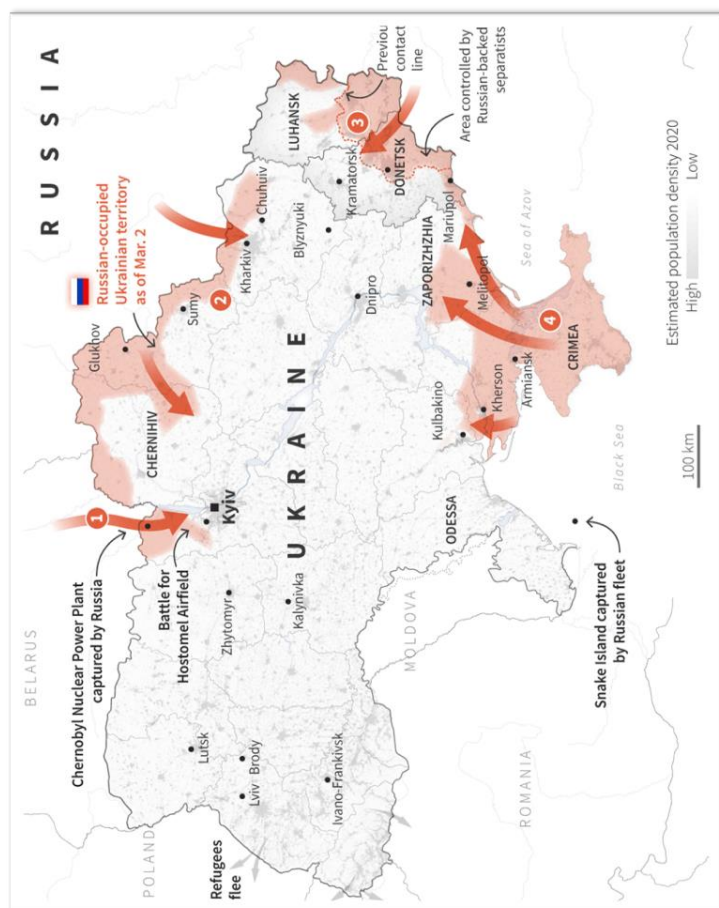
Az orosz csoportosítás így magában foglalta az orosz haderő képességeinek jelentős részét, lényegében minden haderő- és önálló fegyvernem képviseltette magát, kivéve talán a hadászati rakéta csapatokat. És ennek megfelelően az orosz haderő felvonultatta szinte teljes arzenálját is.

Február 24-én Oroszország megkezdte az Ukrajna elleni támadó hadműveletet. Az orosz légierő, haditengerészet és szárazföldi csapatok Ukrajna egész területén számos katonai és infrastrukturális célpontot támadtak nagy hatótávolságú rakétáikkal és támadó robotrepülőgépeikkel. Belaruszból Kijev felé a légideszantcsapatok és a különleges műveleti erők (Specnaz) viszonylag gyorsan teret nyertek, és helikopteres deszanttal Hosztomel repülőteréig eljutottak, ahol viszont az ukrán erők megállították őket. Az orosz erők tért nyertek Csernyihiv irányában, illetve Szuminál és Harkivnál is. A nagyvárosoknál azonban alapvetően nem tettek komoly kísérletet azok elfoglalására, hanem megkerülték azokat és folytatták az előrenyomulást Ukrajna mélységébe. Délen kitortek a Krím félszigetről, és elérték a Dnyepert, bekerítve Herszont. A Krím félszigettől északkeletre is előrenyomulást kezdtek Bergyanszk és Mariupol irányában. A szeparatista Donyecki és Luganszki Népköztársaságok erői szintén támadni kezdték a Donbaszban védekező ukrán Egyesített Erők Művelete erőit, de a kiépített ukrán védelmi vonalakat nem tudták áttörni. 26-ára, két nappal a támadás megindulása után már Kijevtől közvetlenül északra álltak az orosz erők, Csernyihivet, Szumit és Harkivot bekerítették, és Mikolajivot is elérték. 27-ére az orosz erők elfoglalták a Krím félsziget vízellátása szempontjából kulcsfontosságú Nova Kahovka vízierőművét. Mariupolt bekerítették, a Krím félsziget felől támadó csoportosítás pedig elfoglalta Melitopolt és Bergyanszkot. Március elején az orosz erők ellenőrzésük alá vonták a zaporizzsjai atomerőművet Enerhodárnál, elfoglalták Herszont és megkezdtek Mariupol ostromát. Az ukrán ellenállás azonban egyre erősebb lett, így a frontvonalak megmerevedtek.

---

⁴ <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/04/14/7339479/>; letöltés: 2022.04.20.

2. ábra. Az orosz–ukrán háború helyzete 2022. március 2-án⁵

Az orosz erők – különösen északon, északkeleten és keleten – erős ukrán ellenállással találták szembe magukat. Az ukrán lakosság sehol sem fogadta felszabadítóként az orosz erőket, és nemzeti ellenállás alakult ki. Az orosz erőknek ezen túlmenően egyre súlyosabb logisztikai és hadműveleti kihívásokkal kellett szembenéznük. Mindezek következtében az orosz erők súlyos veszteségeket szenvedtek, és a legtöbb irányban elakadt a támadásuk. Újratervezés következett be, amelyet követően március végén északon megkezdték az orosz erők kivonását Kijev, Csernyihiv és Szumi körzetéből Belaruszba és Oroszországba, majd ezen erőket a Donbasz irányába kezdték átcsoportosítani. Az orosz haderő a súlypont váltással a Donbaszban védekező ukrán erők megsemmisítését szándékozott elérni. A Donbasz elleni átfogó támadás megindulását az orosz és az ukrán vezetés is április 18-án jelentette be, de az orosz csapatok – bár napokig nagy erejű tüzérségi csapásokat mértek a donbaszi frontvonal szinte teljes hosszában – április 30-ig csak néhány kisebb települést tudtak elfoglalni.

⁵ [https://twitter.com/rtenews/status/1499357239676739585?lang=ar-x-fm,](https://twitter.com/rtenews/status/1499357239676739585?lang=ar-x-fm;); letöltés: 2022.05.09.

3. ábra. Az orosz–ukrán háború állása (2022. 04. 27.)⁶

Időközben tovább folyt Mariupol véres ostroma, amelyben a város gyakorlatilag megsemmisült. Szergej Sojgu hadseregtábornok, védelmi miniszter április 21-én azt jelentette Vlagyimir Putyin elnöknek, hogy az orosz csapatok a várost – az Azovsztal vas- és acélgyár területét kivéve – ellenőrzés alá vonták. Ezt követően Putyin úgy intézkedett, hogy zárják le a körzetet, de hagyják abba az

⁶ <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1519280206682509312/photo/1>; letöltés: 2022.04.27.

ostromot. A Mariupolt elfoglaló erők egy részét megkezdték észak felé átcsoportosítani. A harcok azonban tovább folytak, Mariupol ukrán védői nem tették le a fegyvert.

A háború egész ideje alatt az orosz haderő harcászati-hadműveleti ballisztikus rakétákkal, valamint légi és haditengerészeti indítású manőverező robotrepülőgépekkel mért csapásokat Ukrajna szinte egész területére. Március 8-ig legalább 670 ilyen eszközt,⁷ március 17-ig pedig összesen 980 darabot⁸ vetettek be, április végére ez a szám meghaladta az 1900 darabot.⁹ Az orosz csapások elsősorban az ukrán légierő és légvédelem, a hadiipar, az üzem- és kenőanyag-termelő és -tároló rendszer, valamint a vasúthálózat kulcsfontosságú elemeit érték.

2. Az orosz haderőnemek, haditechnikai eszközök teljesítményének értékelése

2.1. Szárazföldi csapatok

Az orosz–ukrán háború klasszikus kontinentális, szárazföldi háborúnak tekinthető, amelyben a döntő szerep az orosz szárazföldi csapatokra hárult, amelyek azt a feladatot kapták, hogy semmisítsék meg az ukrán erőket és vegyék birtokba a kijelölt ukrán területeket. Természetesen így a bevetett orosz erők közül a legsúlyosabb veszteségeket is a szárazföldi csapatok szenvedték el.

Február 24-én a Belaruszban, Brjanszk, Kurszk és Belgorod megyékben, a Donbaszban, valamint a Krím félszigeten kialakított orosz szárazföldi csoportosítások gyors tempóban kezdték meg a támadást.

A háború második napján Hosztomel repülőtere ellen az orosz légideszantcsapatok és különleges műveleti erők (Szpecnaz) szállítóhelikopterekkel, harci helikopterek támogatásával deszanttámadást hajtottak végre, és elfoglalták a repülőteret. Ez komoly tervezést és szakszerű kivitelezést igényelt, mivel a repülőtér Kijevtől nem messze, a belorusz határtól 80 km távolságra helyezkedik el. A művelet veszteségekkel járt ugyan, de ettől függetlenül sikeres volt. Ezt követően azonban az ukrán erők ellentámadásba mentek át, és visszafoglalták a repülőteret. A szárazföldön beérkező orosz erők másnap ismét elfoglalták a repülőteret, amely ezt követően hetekig az összecsapások színterévé vált. Február 28-án itt vesztette életét Andrej Szuhoveckij vezérőrnagy, az orosz 41. Összefegyvernemi Hadsereg parancsnokhelyettese, akit valószínűleg egy ukrán mesterlövész lőtt le.

A Hosztomel elleni deszanttámadást követően az orosz légideszanterők többé nem hajtottak végre alaprendeltetésüknek megfelelő helikopterszállítású harcászati vagy ejtőernyős légideszant-műveletet, hanem könnyűlövészerőként alkalmazva a szárazföldi csapatokkal együtt hajtották végre feladataikat. A harcok során azonban az orosz haderő elit alakulatairól nem túl hízelgő kép alakult ki: sok BTR–D, BMD–2 és BMD–4M légideszant-harcjármű került láthatóan ép állapotban ukrán kézre, személyzetük egyszerűen hátrahagyta azokat. A harcjárművek és nagy

⁷ <https://twitter.com/DanLamothe/status/1501279203647496202>; letöltés: 2022.04.20.

⁸ <https://www.opendemocracy.net/en/russia-ukraine-war-economics-putin/>; letöltés: 2022.04.25.

⁹ <https://twitter.com/DanLamothe/status/1519722483577933824>; letöltés: 2022.04.28.

mennyiségű felszerelés, lőszer hátrahagyása komoly demoralizáltságot feltételez, elit alakulatoknál ilyen nem szokott sűrűn előfordulni.¹⁰

A légideszantcsapatok mint első lépcső alkalmazása súlyos veszteségekkel járt. A dokumentált veszteség közel 200 db BMD–2, BMD–4M és BTR–D harcjárműre rúg, közülük mintegy 70 db ukrán hadizsákmány lett, és ezeket az ukrán erők saját veszteségeik pótlására minden bizonnyal felhasználták. A 200 harcjármű öt teljes zászlóalj felszerelésének felel meg, azaz csaknem másfél légideszantezrednek.

A klasszikus szárazföldi hadművészetben az áttörés szerepe a harckocsiké, így volt ez az orosz–ukrán háborúban is. Az orosz haderő bevetette legjobb hadosztályait is. Szumi irányában az 1. Harckocsihadosztály alárendeltségébe tartozó híres 4. *Kantyemirovkai* gárda-harckocsihadosztály támadott. Feladata valószínűleg az volt, hogy Szumi elfoglalása után jusson el a Dnyeperig. A várost azonban az ukrán ellenállás miatt nem sikerült menetből elfoglalni, ezért azt megkerülték. A február végi, március eleji csapadékos, de viszonylag enyhe időjárás következtében azonban a közutakról letérő harckocsik beleragadtak a sárba, amelyeket aztán sokszor hátrahagyott a személyzetük. Így fordulhatott elő, hogy a hadosztály sárba ragadt, de teljesen működőképes hat T–80 típusú harckocsiját személyzete egy erdei földúton hagyta.¹¹

A 4. harckocsihadosztály kudarcának pontos oka nem ismert, de jó eséllyel ki lehet következtetni. Az első, és az egész háború egyik kulcsfontosságú momentuma a várható gyenge ukrán ellenállásra épített terv. Az orosz vezetés azzal számolt, hogy csapatai az ukrán úthálózatot kihasználva villámháborús módszerrel előreszáguldanak, az ukrán erők nem lesznek képesek számottevő ellenállást kifejteni, majd az utánpótlás beérkezése után továbbhaladnak előre. Ehhez képest Szumit meg kellett kerülni, ami lényegében csak földutakon vagy terepen volt lehetséges, ahol elakadtak a harckocsik, az utánpótlást szállító konvojok pedig az ukrán csapatok célpontjaivá váltak. A 4. harckocsihadosztály gázturbinás T–80 harckocsijai pedig rengeteg üzemanyagot igényeltek, mivel a típus hatótávolsága közúton, póttartály nélkül 335 km, terepen ennek a töredéke – szemben a T–72 típus 460 km-es hatótávolságával közúton.¹²

A 4. harckocsihadosztály egyik fő feladata Szumi elfoglalása mellett Trosztyanec birtokbavétele volt, ez utóbbit a háború második napján végre is hajtotta. Ezt követően azonban nem tudott továbbnyomulni dél felé. Trosztyanecnél közel egy hónapig zajlottak a harcok, amikor végül az ukrán 93. gépesített dandár visszafoglalta a várost. A városban nagy mennyiségű megsemmisült, megrongálódott vagy elhagyott harckocsi, önjáró tüzérségi eszköz és harcjármű

---

¹⁰ <https://g7.hu/vilag/20220418/leszerepeltek-az-orosz-elitegysegek-ukrajnaban-de-hamarosan-javithatnak/>; letöltés: 2022.04.24.

¹¹ <https://g7.hu/vilag/20220418/leszerepeltek-az-orosz-elitegysegek-ukrajnaban-de-hamarosan-javithatnak/>; letöltés: 2022.04.24.

¹² <https://g7.hu/vilag/20220418/leszerepeltek-az-orosz-elitegysegek-ukrajnaban-de-hamarosan-javithatnak/>; letöltés: 2022.04.24.

maradt hátra, ami azt jelzi, hogy a 4. harckocsihadosztály nem csupán visszavonult, hanem jelentős veszteségeket is szenvedett.¹³

A 4. harckocsihadosztálynál nem járt sokkal jobban a 2022 februárjában megalakított 47. gárda-harckocsihadosztály sem, amelynek 26. harckocsiezrede szintén részt vett a harcokban Harkiv környékén, súlyos veszteségeket szenvedve. Jelentések szerint sok szerződéses katona megtagadta az Ukrajna elleni harcot és felmondta szerződését.¹⁴

Az orosz harckocsizó-alakulatok az összes fronton különösen nagy veszteségeket szenvedtek, és ez sokszor annak tulajdonítható, hogy gyakran a harcászati alapelvek és eljárások betartása nélkül tevékenykedtek. Jól ismert az a videófelvétel, amelyet egy ukrán pilóta nélküli repülőgép készített, amikor március 9-én az orosz 90. gárda-harckocsihadosztály 6. és 239. harckocsiezredei szépen felsorakozva haladtak az M01 autópályán Kijev felé. A csoportosítást nem előzték meg terepkutató járművek, felderítő-harcjárművek, nem volt elővéd, nem kísérték harci helikopterek, pilóta nélküli repülőeszközök. Brovari körzetében az ukrán csapatok rajtaütöttek a csoportosításon, és bár nem sikerült tökéletesen a rajtaütés, így is súlyos veszteségeket okoztak az orosz erőknek, amelyek végül visszavonultak.¹⁵

Külön érdekességei és színfoltjai a háborúnak az orosz haditechnikai eszközök házilagosan barkácsolt önvédelmi „rendszerai”. A harckocsik tetejére fémketreceket erősítettek a Javelin és más, felülről támadó páncéltörő rakéták és lőszeres elleni védelem fokozása érdekében, a teherautók vezetőfülkéjét, motorházát fahasábokkal aggatták körbe, szélvédőjét fémlemezekkel takarták le.

4. ábra. Házilagagos készítésű páncélzatok¹⁶

¹³ <https://www.thearticle.com/how-the-defeat-of-a-tank-division-symbolises-the-malaise-of-putins-russia>; letöltés: 2022.04.25.

¹⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/47th_Guards_Tank_Division; letöltés: 2022.04.24.

¹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Brovary; letöltés: 2022.04.24.

¹⁶ <https://twitter.com/Osinttechnical/status/1511696670488150024/photo/3>; letöltés: 2022.04.27.

5. ábra. Harckocsi fémráccsal a tetején¹⁷

Ezeknek a néha Mad Max-filmbeli járművekre emlékeztető házi barkácsolásoknak a célja a védetség javítása volt, de a harcjárművek és járművek súlyát, súlyelosztását jelentős mértékben megváltoztatták, és hamis biztonságérzetet nyújtottak. Ezek az egyéni barkácsolások ráadásul azt az üzenetet közvetítik, hogy az orosz katonák nem bíznak saját harceszközökben.

Az orosz haderő április 24-éig összesen közel 600 db T-64, T-72, T-80 és T-90 típusú harckocsit veszített¹⁸, ami két harckocsihadosztály fő fegyverzetét jelenti. Elvesztettek közel 1000 db MT-LB, BREM-1, BMP-1, BMP-2, BMP-3, BTR-80, BTR-82 és számtalan egyéb parancsnoki, műszaki, szállító és más verziójú harcjárművet.

Az orosz tüzérség hagyományosan mindig kiemelt szerepet kapott az orosz katonai doktrínában, fő feladata az ellenség tüzzel történő lefogása, megsemmisítése volt. Az orosz–ukrán háborúban eleinte a villámháborús elképzelések miatt háttérbe szorult a tüzérség, és elsősorban a különböző ukrán rajtaütéseknek estek áldozatul tüzérségi eszközök. Amikor a háború állóháború jellegűvé kezdett változni, az orosz fél egyre intenzívebben kezdte alkalmazni tüzérségi eszközeit, elsősorban a 120 mm-es 2Sz9 Nona, a 2Sz23 Nona–SzVK, a 2Sz34 Hoszta önjáró és a 2B16 Nona–K vontatott, a 122 mm-es 2Sz1 Gvozgyika önjáró és a D-30 vontatott, a 152 mm-es 2Sz3 Akacija, 2Sz19 Mszta–Sz és 2Sz33 Mszta–SzM2 önjáró, valamint a 2A65 Mszta–B vontatott tüzérségi lövegeket. A 122 mm-es BM-21 Grad és a 2B17 Tornado–G, a 220 mm-es BM-27 Uragan, a 300 mm-es 9K58 Szmecrs rakéta-sorozatvetők, továbbá a 220 mm-es TOSz-1A nehéz lángvetők szintén komoly szerephez jutottak. Az orosz tüzérség okozta a legsúlyosabb pusztítást az ukrán polgári infrastruktúrában, amikor – tekintet nélkül a polgári lakosság járulékos veszteségeire – tüzet vezettek lakott településekre. Különösen a területcélok ellen alkalmazható rakéta-sorozatvetők okoztak súlyos károkat a lakott településeken.

¹⁷ <https://www.thetimes.co.uk/article/fearful-russian-crews-attach-cages-to-tanks-rkr3dbjzfz>;
letöltés: 2022.04.27.

¹⁸ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>;
letöltés: 2022.04.30.

6. ábra. Ukrán hadiszákmánnyá vált TOSz–1A¹⁹

A tüzérségi eszközök közül több mint 220 darabot vesztek el az orosz erők, a legtöbbet a 2Sz19 Mszta–Sz (49 db) és a BM–21 Grad (43 db) típusú eszközök közül.

Az orosz szárazföldi haderőnem a konfliktus egész ideje alatt intenzíven alkalmazta a 9K720 Iszkander (SS–26 Stone) típusú hadműveleti-harcászati ballisztikus rakétáit. Az összes orosz rakétadandárt 2019 novemberéig átfegyverezték Iszkander rakétákra, dandáronként 12 indítóállvánnyal, egyenként két rakétával, valamint 12 rakétaszállító járművel, szintén két-két rakétával. A háború megindításakor ezek az alakulatok szétbontakoztak az ukrán határ mentén – beleértve Belaruszt is –, és rakétaik 500 km-es hatótávolságát kihasználva Ukrajna mélységében támadtak célpontokat.

A hadművelet első napján az amerikai védelmi minisztérium szerint több mint száz, azóta pedig további több száz Iszkandert indítottak ukrainai célpontok ellen,²⁰ feltehetően olyan nagy mennyiségben, hogy a készletek valószínűleg kritikus szintre csökkentek. Ez indokolhatta, hogy az orosz csapatok elővették a raktárból az Iszkander elődjét, a rendszerből már kivont Tocska–U (SS–21 Scarab) hadműveleti-harcászati rakétákat. Ilyen, az orosz erők által használt fehér „V” jelzéssel ellátott rakétaindító állványok mozgatásáról több felvétel is felkerült a közösségi oldalakra,²¹ és április elejétől kezdve egyre sűrűbben alkalmazták a Tocska–U rakétákat Kelet-Ukrajnában. Egy Tocska–U rakéta találta el április 9-én reggel a települést elhagyni kívánó menekültekkel zsúfolt kramatorszki pályaudvart, megölve 59 és megsebesítve több mint 100, a városból elmenekülni szándékozó polgári

¹⁹ <https://i.postimg.cc/8kFRhmxQ/872.png>; letöltés: 2022.05.10.

²⁰ <https://www.thedrive.com/the-war-zone/44443/these-are-the-standoff-missiles-russia-used-to-open-its-war-against-ukraine>; letöltés: 2022.04.28.

²¹ <https://defence-blog.com/russian-tochka-u-ballistic-missiles-return-to-service-amid-ukraine-war/>; letöltés: 2022.05.10.

személyt. Egy másik ugyanilyen típusú rakéta nem robbant fel, hanem a pályaudvar közelében lezuhant. Az incidens oka a szolgálatból már kivont rakéták gyors újbóli alkalmazásba vétele lehetett, mivel sem a már évek óta raktárban porosodó rakéták pontossága, sem pedig a kezelőszemélyzet megfelelő kiképzettsége nem volt biztosítva.

Az Iszkander rakéták hivatalos orosz álláspont szerint rendkívül pontos fegyverek, találati pontosságuk 2–5 m. Ehhez képest ukrán repülőterekről orosz csapások után készült műholdas felvételeken például világosan látszik, hogy nem sikerült sem a kifutópályát, sem a repülőgépek parkolóhelyét eltalálni. Az alábbi fotón a hat becsapódási nyomból legalább négy egyértelműen nem találta el a célját.

7. ábra. A Zsitomir megyei Ozerne repülőtere becsapódási nyomokkal²²

²² <https://theconversation.com/3-ways-russia-has-shown-military-incompetence-during-its-invasion-of-ukraine-178895>; letöltés: 2022.04.29.

Az orosz haderő éles helyzetben kipróbálta az Iszkander rakétaindítókról bevetett 9M728 (SSC-7 Southpaw) típusú támadó robotrepülőgépeit is,²³ amelyek hatékonyságáról a médiában nem jelent meg információ.

És végezetül nem szabad megfedkezünk minden háború egyik legfontosabb aspektusáról: a logisztikáról. Bonaparte Napóleon mondta: „*Az amatőrök a harcászatról beszélnek, a profik viszont a logisztikáról.*”²⁴ A háború első pillanatától jól látható volt, hogy az orosz haderő nem készült fel megfelelően a háború logisztikai kihívásaira. Ne feledjük, hogy közel 200 ezer katona indult meg egy 44 milliós lakosságú és mintegy 603 ezer km² – csaknem két Németországnyi – területű ország ellen. Oroszország egész egyszerűen nem állt készen erre a kihívásra. Ennek egyik látványos példája volt a „60 km-es konvojnak” nevezett orosz menetoszlop, amely hetekig állt Kijev előtt, vagy a rengeteg felvétel az üzemanyag hiánya miatt leállt menetoszlopkról vagy egyes járművekről.

Az orosz haderő problémáinak egyik kiinduló pontja az ország hadiiparának hiányosságaiban keresendő. Az orosz hadiipart jelentősen sújtja utóbbi 20–25 év hadiipari recessziója, amikor a hadiipari vállalatok nem kaptak állami megrendeléseket, a szakembergárda kiöregedett vagy elhagyta a pályát, a gépek elavultak és tönkrementek. Az orosz hadiipar teljesítménye folyamatosan elmaradt az állami fegyverzeti programokban megfogalmazottaktól, az egyes programok folyamatosan éves, esetenként évtizedes csúszásban voltak, vannak. Ehhez hozzájárult az is, hogy az Ukrajnával 2014-ig működő hadiipari együttműködés a Krim orosz annexiójával és a donbaszi agresszióval teljesen megszűnt. Emellett a nyugati országok szankciói is érintették ezt a területet, így Oroszország – minden erőfeszítése ellenére – a mai napig nem képes bizonyos részegységek teljes értékű pótlására. Ráadásul folyamatos feszültség volt a külföldi és a hazai megrendelések teljesítése között: a külföldre gyártott eszközöket a szerződési kötelezettség – és a keményvaluta-bevételek – miatt időben le kellett gyártani, így általában a hazai felhasználásra készülő eszközök gyártása csúszott mindig. Egy korszerű haderőhöz korszerű, a fegyverzeti eszközöket időben legyártani képes hadiipar szükséges – és az orosz hadiipar ettől messze van.

Bár – különösen 2008 után – történtek erőfeszítések a haderő korszerűsítésére, de az nem érte el az orosz haderő összes alakulatát. Az orosz állam egyszerűen nem volt képes a haderő teljes vertikumát korszerűsíteni. Hiába mutattak be új harckocsikat, mint pl. az Armata, vagy új rakétákat, repülőgépeket, légvédelmi eszközöket stb., a legtöbbször csak egy-két „kirakatalakulat” kapta meg a kis darabszámban legyártott új eszközöket, általános átfegyverzést nem tudtak végrehajtani. Emellett nem tudták lecserélni a régi, elöregedett tehergépjárműveket, tartálykocsikat, műszaki járműveket sem, amelyek a logisztikai rendszer egyik legfontosabb elemét alkotják, és amelyekből egy Oroszország-méretű országnak hatalmas mennyiségre van szüksége. Valószínűleg az utánpótlási készletek is régiiek voltak, mint például a több éve lejárt élelmiszer-csomagok, lőszer. Súlyos

²³ <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2022/04/ukraine-russias-air-launched-cruise-missiles-coming-up-short>; letöltés: 2022.04.16.

²⁴ “The amateurs discuss tactics: the professionals discuss logistics.” <https://www.thelogisticsoflogistics.com/white-paper-famous-logistics-quotes/>; letöltés: 2022.04.16.

problémák voltak a karbantartással, a lekonzervált eszközökből egyszerűen ellopták az értékesebb alkatrészeket, a tömitések a motoroknál előregedtek, elporladtak, a kerékabroncsok tönkrementek az évekig tartó, általában szabadtéri tárolás következtében.

2.2. Légierő

Az orosz légierő nagy mennyiségű harci, felderítő-, korai előrejelző és irányító repülőgépet, valamint harci és szállítóhelikoptert vont össze Ukrajna határai közelében. Az orosz katonai vezetés ezeken kívül tervezhetett az ország európai térségében települt hadászati bombázó-repülőgépek, valamint szállító repülőgépek alkalmazásával is.

Hadászati légierő

Az orosz hadászati légierő (Távolsági Légierő – Dalnyaja Aviacija) két légbázison – Engelsz, (Szaratov megye) és Ukrainka (Amur megye) összesen – 55 db Tu-95MSz (Bear H) és 11 db Tu-160 (Blackjack) típusú hadászati nehézbombázó-repülőgéppel rendelkezik,²⁵ amelyek hatótávolsága – légi utántölthetőségük miatt – szinte korlátlan, annak csak a négyfős személyzet teherbírása szab határt. A repülőgépek fő fegyverzetét hagyományos és nukleáris töltettel szerelhető H-55 (AS-15 Kent), hagyományos töltettel szerelt H-555 (AS-15 Kent C), valamint a korszerűbb, hagyományos töltettel szerelt H-101 (AS-23A Kodiak) és nukleáris töltettel szerelt H-102 (AS-23B Kodiak) típusú támadó robotrepülőgépek képezik.

Az orosz támadás megindulásakor mért csapások során bevetették a hadászati légierő nagy hatótávolságú támadó robotrepülőgépeit is, amelyeket elsősorban az Ukrajna mélységében lévő stratégiai fontosságú célpontok ellen indítottak. Nagy előnyük volt a hatótávolságuk, mivel így a bombázó-repülőgépeknek nem kellett berepülniük az ukrán légtérbe, hanem biztonságos távolságból, az ukrán légvédelem lőtávolságán kívül, Oroszország légtéréből indíthatták ezeket.

A háborúban elsősorban a H-555 és H-101 típusú támadó robotrepülőgépeket alkalmazták.²⁶ Március 18-án például hat, feltehetően H-555 típusú eszközt indítottak Lviv ellen, amelyek közül ukrán állítás szerint a légvédelem kettőt megsemmisített, négy viszont becsapódott a repülőgép-javító üzem területén, ahol a MiG-29 (Fulcrum) repülőgépek nagyjavítását és karbantartását végzik, megsemmisítve több üzemépületet.²⁷

²⁵ <https://russianforces.org/aviation/>; letöltés: 2022.04.14.

²⁶ <https://www.news24.com/news24/world/news/russian-missiles-in-ukraine-have-failure-rate-of-up-to-60-us-officials-say-20220325>; letöltés: 2022.04.14.

²⁷ <https://www.defenseworld.net/2022/03/18/ukrainian-forces-shoot-down-russian-cruise-missiles-for-first-time.html>; letöltés: 2022.04.14.

8. ábra. H-101 támadó robotrepülőgép egy Tu-95MSz hadászati bombázó-repülőgépen²⁸

A légi indítású támadó robotrepülőgépek kétségtelenül értek el sikereket, hatótávolságuk és pontosságuk megfelelőnek tűnik, ugyanakkor megbízhatóságuk megkérdőjelezhető. Amerikai hírszerzési források szerint a légi indítású támadó robotrepülőgépek 20–60%-a különböző műszaki okokból nem vagy nem megfelelően működött:²⁹ vagy nem voltak képesek elindulni, vagy nem találták el a célt, vagy nem robbantak fel a becsapódáskor.³⁰

A hadászati légierő harmadik fő repülőgéptípusa a Tu-22M3 (Backfire C), amelyből 61 db³¹ áll rendelkezésre Sajkovka, Olenyegorszk és Belaja légibázisain települve. A korábban nagy hatótávolságú támadó robotrepülőgépekkel hadművelleti csapásmérésre tervezett repülőgépeket elsősorban Mariupol szőnyegbombázására alkalmazták hagyományos szabadesésű bombákkal. Ezekre a bevetésekre április közepétől került sor,³² amikor a Mariupolt védő ukrán erők már nem rendelkeztek légvédelemmel. A hagyományos bombákkal történő szőnyegbombázás katonai hasznossága erősen megkérdőjelezhető, elsődleges célja a város épületeinek teljes elpusztítása volt, tekintet nélkül a járulékos veszteségekre. A modern hadviselésben ez rendkívül korszerűtlen és nem hatékony taktika, amelyet kizárólag légvédelem által nem védett területek ellen lehet alkalmazni. Ráadásul a közvélemény reagálása miatt demokráciák ma már nem engedhetik meg maguknak a városok szőnyegbombázását. Szintén valószínűsíthető, hogy a Tu-22M3 típusú repülőgépek régi, még a II. világháború után nem sokkal kifejlesztett FAB-3000 típusú

²⁸ <https://i2.wp.com/missilethreat.csis.org/wp-content/uploads/2017/10/EyG2AroXEAewGmM.jpg>; letöltés: 2022.04.25.

²⁹ <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/exclusive-us-assesses-up-60-failure-rate-some-russian-missiles-officials-say-2022-03-24/>; letöltés: 2022.04.14.

³⁰ <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2022/04/ukraine-russias-air-launched-cruise-missiles-coming-up-short>; letöltés: 2022.04.14.

³¹ Military Balance 2022.

³² <https://liveuamap.com/en/2022/15-april-russian-army-bombed-mariupol-with-longrange-tu22m3>; letöltés: 2022.04.15.

légibombákkal is támadták Mariupolon belül az Azovsztal gyárat, amelynek hatalmas bunkerrendszerébe húzódtak vissza a megmaradt ukrán erők. A bombák 3 tonnásak, ebből 1,4 tonna a robbanóanyag.³³

9. ábra. FAB–3000 típusú légibomba³⁴

Harcászati légi erő

Az orosz légi erő az ukrán légvédelem lefogatásához, a légtérelenőrző, felderítő- és célravezető radarok megsemmisítéséhez elsősorban a Szu–34 (Fullback) vadászbombázó, valamint a Szu–35 (Flanker E) és a Szu–30 (Flanker C) vadászrepülőgépeket alkalmazta,³⁵ amelyek H–31P (AS–17 Krypton) típusú radar elleni rakétákkal hajtottak végre bevetést. Az ukrán légvédelem ugyanakkor fel volt készülve az orosz csapásokra a radarok ellen, ezért azokat valószínűleg csak időszakosan, rövid időre bekapcsolva üzemeltették. Ennek következtében több esetben is hatástalanul zuhantak le „eltévedt” H–31P rakéták ukrán területen. Bár az orosz erők radarelleni rakétákkal, illetve nagy hatótávolságú támadó robotrepülőgépekkel és ballisztikus rakétákkal bizonyosan jelentős veszteségeket okoztak az ukrán légvédelemnek, az feltehetően végig megőrizte képességei egy

³³ <https://theaviationgeekclub.com/dumb-bombs-for-dumb-things-vks-reactivates-70-year-old-fab-3000m-46-bombs-not-suitable-for-fast-jets-to-arm-its-tupolev-tu-22m3-supersonic-bombers-to-strike-ukraine/>; letöltés: 2022.04.24.

³⁴ <https://theaviationgeekclub.com/wp-content/uploads/2022/04/Tu-22s-FAB-3000.jpg>; letöltés: 2022.04.25.

³⁵ <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/ukraine-conflict-russia-arms-su-35s-for-sead-operations-over-ukraine>; letöltés: 2022.04.20.

részét, hiszen az orosz légierő repülőgépei nem hajtottak végre bevetéseket Ukrajna mélységében.

10. ábra. Lelőtt orosz Szu-34 típusú harci repülőgép³⁶

Az orosz légierő Szu-30 (Flanker C/G/H) típusú harci repülőgépei nagy távolságról szárazföldi célok megsemmisítésére alkalmazták a H-59MK2 (AS-18 Kazoo) típusú rakétákat is.³⁷

Orosz TV-csatornákon megjelent felvételek szerint április közepén az orosz légierő Szu-34 típusú harci repülőgépei H-29T (AS-14 Kedge) típusú levegő-föld rakétákkal is bevetést hajtottak végre Mariupol ellen.

Oroszország 2018 márciusában jelentette be a H-47M2 Kinzsal (AS-24 Killjoy) hiperszonikus légi indítású ballisztikus rakéta rendszerbe állítását. A rakétát nagy mérete miatt alapvetően a MiG-31K típusú vadászrepülőgépről indítják. A 2000 km hatótávolságú, 500 kg-os robbanótöltettel szerelt rakéta lényegében az Iszkander hadműveleti-harcászati rakéta légi indításra átalakított változata, amely nagy sebessége miatt különösen alkalmas légvédelem által erősen védett célpontok támadására. Éles bevetésben első alkalommal 2022. március 19-én alkalmazták egy Ukrajna nyugati területén, Ivano-Frankivszk környékén lévő föld alatti lőszerraktár ellen.³⁸ Egy másik rakétát április 11-én indítottak a Donbaszban harcoló ukrán erők föld alatti vezetési pontja ellen, orosz állítás szerint megsemmisítve azt.

A harcászati légierő különböző rakétáinak hatékonyságáról, pontosságáról, felhasználhatóságáról egyelőre nem jelentek meg információk. Az orosz fél természetesen folyamatosan komoly sikerekről számolt be, így a légicsapások is állításuk szerint rendkívül pontosak, a polgári lakosságot megkímélve csak az

³⁶ https://militarywatchmagazine.com/m/articles/2022/03/05/article_6223d434dbbf87_98677188.jpeg; letöltés: 2022.05.10.

³⁷ <https://www.businessinsider.com/russia-has-unleashed-its-cruise-missile-arsenal-on-ukraine-2022-3>; letöltés: 2022.04.14.

³⁸ <https://www.livescience.com/russia-hypersonic-missiles-how-they-work>; letöltés: 2022.04.16.

ellenséges erőket semmisítették meg, de ezeket a közléseket erős fenntartásokkal kell kezelni.

A szárazföldi csapatok támogatására elsősorban a Szu-25 (Frogfoot) csatarepülőgépeket alkalmazták. A csatarepülőgépekre jellemző speciális, kis magasságban végrehajtott bevetési profilok miatt a repülőgéptípus sérülékeny a földi légvédelmi eszközökkel szemben, így az orosz légierő veszteséglistájára legalább nyolc Szu-25 típusú repülőgép került fel, további egy erősen megrongálódott.³⁹

Az orosz légierő február 24. és április 29. között a Szu-34 típusú repülőgépek közül összesen tízet, Szu-35Sz repülőgépei közül egyet, a Szu-30SzM típusból ötöt veszített el.⁴⁰ Az orosz légierő 2008 óta összesen 120 db Szu-34 típusú repülőgépet kapott, így a típusból elvesztett repülőgépek száma nagyjából egy év, a Szu-30SzM típusból elvesztett repülőgépek száma pedig egy fél év termelésének felel meg.

Csapatrepülő-erők

Az orosz haderő jelentős mennyiségű Mi-24/35, Mi-28 és Ka-52 típusú harcra és Mi-8/17 típusú szállítóhelikoptert vont össze a hadművelethez Ukrajna körül. A legismertebb bevetésük a Kijev melletti Hosztomel elleni légideszantátalakítás volt. A helikopterek ezt követően a szárazföldi csapatok harcát támogatták, illetve ukrán szárazföldi célpontokat támadtak. A helikoptereket kis sebességük és alacsony repülési magasságuk miatt különösen veszélyeztették a kézi légvédelmi rakéták, amelyek között az ukrán erők a nyugati fegyveradományok miatt számos FIM-092 Stinger, valamint Starstreak típusúval rendelkeztek. A harcok során az orosz erők így április 28-ig 39 db – köztük 7 db Mi-24/35, 3 db Mi-28, 13 Ka-52, 11 Mi-8/17, öt nem azonosított – helikoptert veszítettek el.⁴¹ Ezek közül a legérzékenyebb veszteség a Ka-52 típust érte, amelyek közül februárban összesen 133 db volt rendszeresítve, így 10%-uk megsemmisült.

Légvédelem

Az orosz haderő az Ukrajna elleni támadást megelőzően nagy mennyiségű csapatlégvédelmi eszközt telepített Ukrajna körzetébe. A felvonultatott erők között voltak Sz-300 (SA-10 Grumble), Sz-300V (SA-12 Gladiator), Sz-300VM (SA-23 Giant), Sz-300PMU (SA-20 Gargoyle), Buk (SA-11 Gadfly), Buk-M1/M2 (SA-17 Grizzly), Buk-M3 (SA-27), Pancir-Sz1 (SA-22 Greyhound), Tor (SA-15 Gauntlet), Osa (SA-8 Gecko), Sztrela-10 (SA-13 Gopher) légvédelmi rendszerek, továbbá ZU-23-2 vontatott, valamint ZSU-23-4 Silka, Tunguszka (SA-19 Grison) és BTR-ZD önjáró légvédelmi gépágyúk.

A tekintélyes számú és képességű légvédelmi eszköz ellenére az ukrán erők több sikeres csapást is végre tudtak hajtani, amelyeket az orosz légvédelem nem tudott megakadályozni. Ilyen volt a február 25-ei, Tocska-U (SS-21 Scarab)

---

³⁹ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>; letöltés: 2022.04.30.

⁴⁰ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>; letöltés: 2022.04.30.

⁴¹ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>; letöltés: 2022.04.30.

rakétával az oroszországi Millerovo repülőtere elleni csapás, amelyben legalább egy orosz Szu–30SZM típusú vadászipülőgép is megsemmisült.⁴² Szintén Tocska–U rakétával március 25-én Bergyanszk kikötőjére mért csapásban elsüllyedt az Alligator-osztályú *Szaratov* partraszállító deszanthajó, két másik hajó pedig megrongálódott. Ukrán harci helikopterek képesek voltak az oroszországi Belgorodnál sikeresen csapást mérni egy üzemanyagraktárra is, valamint feltehetően Bayraktar TB2 pilóta nélküli repülőgépek Brjanszknál egy üzemanyagraktárra.

Az orosz légvédelmi erők alkalmazásának egyik gyenge pontja a rossz koordináció volt a szárazföldi csapatok és a légvédelmi eszközök között. Előfordult, hogy légvédelmi oltalom nélkül küldtek előre az ukrán mélységbe erőket, illetve több példa volt arra is, hogy a katonai konvojokban haladó, a feltorlódt menetszlopokban várakozó légvédelmi eszközök voltak az elsők, amelyeket az ukrán Bayraktar TB2 pilóta nélküli repülőeszközök megsemmisítettek.⁴³

Az orosz légvédelem azonban néhány sikert is elért, így egy Sz–400 (SA–21 Growler) légvédelmi rendszer lőtte le állítólag az ukrán Olekszandr Okszancsenko ezredes vezette Szu–27 típusú ipülőgépet Kijev légterében.⁴⁴ Szintén orosz állítás szerint Sz–300 típusú légvédelmi rakétával lelőtték az ukrán légierő egyik Il–76 (Candid) típusú szállító repülőgépét Odesza körzetében, amely – szintén orosz állítás szerint – nyugati fegyvereket szállított. Ezen kívül az orosz katonai vezetés még számos ukrán repülőeszköz lelvését jelentette be, de ezek nagy részét nem lehet független forrásból megerősíteni.

Az orosz fél a légvédelmi rendszerei közül jó párat elvesztett. Az ukránok Bayraktar TB2 típusú pilóta nélküli repülőgépeikkel előszeretettel vadásztak a menetszlopokban lévő légvédelmi eszközökre, így több Buk, Buk–M1/M2 légvédelmi rakétarendszer is megsemmisítettek. Összesen 20 db Buk, 13 db Tor, hét Pancir–Sz1, nyolc Sztrela–10, hat Osza, nyolc Tunguszka, négy ZSZU–23–4 Silka és három BTR–ZD került a veszteséglistára, egy részük teljesen működőképes állapotban, miután személyzete hátrahagyta azokat.⁴⁵

A légierő alkalmazása

A háború kitörésekor, a nagy hatótávolságú csapásmérő fegyverekkel végrehajtott első csapásokat követően arra lehetett számítani, hogy az orosz légierő Ukrajna környékén összevont mintegy 300 harci repülőgépe – hasonlóan az amerikai légierő tevékenységéhez az elmúlt évtizedek háborúiban – megsemmisíti az ukrán légvédelmet és az esetlegesen felszálló és harcot felvevő ukrán vadászipülőgépeket, majd néhány nap alatt kivívja a teljes légi uralmat Ukrajna felett. Ennek keretében radar elleni rakétákkal felszerelt repülőgépek és vadászipülőgépek, elektronikai harc repülőgépek fedezete mellett, korai előrejelző

⁴² <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/ukraine-reportedly-strikes-russian-airbase>; letöltés: 2022.04.24.

⁴³ <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/mysterious-case-missing-russian-air-force>; letöltés: 2022.04.22.

⁴⁴ <https://www.theweek.in/news/world/2022/03/01/legendary-ukrainian-display-pilot-known-as-grey-wolf-dies-in-combat.html>; letöltés: 2022.04.24.

⁴⁵ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>; letöltés: 2022.04.30.

és irányító repülőgépek támogatásával biztosították volna a csapásmérő repülőgépek kötelékeit, ahogy azt még a hidegháború idején gyakorolták a felek.

Ehhez képest az orosz légierő alkalmazása során az egyik legfeltűnőbb az volt, hogy a nagy mennyiségű összevont repülőgépet és helikoptert nem alkalmazták tömegesen. A légierő A-50 (Mainstay) korai előrejelző és irányító repülőgépei ugyan folyamatosan figyelték a légteret, illetve vadászrepülőgépek járőröztek az Ukrajnával szomszédos területek légterében, de nem került sor nagy kötelékekkel az ukrán légvédelem áttörésére és mélységben tömeges légcsapásokra. Az orosz légierő az első négy nap lényegesen kevesebb bevetést hajtott végre, mint ami egy nagy intenzitású háborúban elvárható lenne. Az ukrán légvédelem így, amely széttelepítette légvédelmi rakétáit, a háború teljes eddigi időszaka alatt megőrizte légvédelmi képességei jelentős részét, folyamatos fenyegetést jelentve a bevetést végrehajtó orosz repülőgépekre.⁴⁶

Felmerül az a kérdés, hogy mi lehetett az orosz légierő visszafogott tevékenységének hátterében. Az egyik lehetséges magyarázat az, hogy az orosz légierő csak erősen korlátozott mennyiségben rendelkezik precíziós irányított rakétákkal, és ezek a készletek a szíriai műveletek során lepadtak.⁴⁷ Fontos tényező lehet az is, hogy az orosz légierő pilótái számára különböző okokból nem jut annyi repült óra, mint amennyi szükséges lenne – az alapvetően nem haladja meg az évi 100–120 órát.⁴⁸ Ez elmarad a NATO-normáktól és a szükségestől is, ami ennek közel a kétszerese lenne.

11. ábra. A herszoni repülőtér a március 15-ei csapás után⁴⁹

⁴⁶ <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/mysterious-case-missing-russian-air-force>; letöltés: 2022.04.22.

⁴⁷ <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/mysterious-case-missing-russian-air-force>; letöltés: 2022.04.22.

⁴⁸ https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12206756@egNews; letöltés: 2022.04.24.

⁴⁹ <https://i.insider.com/62330932f8e74600190dcfd0?format=jpeg>, Satellite Image 2022 Maxar Technologies; letöltés: 2022.04.24.

Az orosz haderő Herszon repülőterének elfoglalása után nagy mennyiségű szárazföldi technikát, illetve harci és szállítóhelikoptereket telepített a repülőtérre. Az ukrán haderő március 7-én és 15-én két csapásban több mint 10 helikoptert semmisített meg a herszoni repülőtéren.⁵⁰ A helikopterek ukrán lőtávolságon belüli telepítése azt jelzi, hogy az orosz fél nem tartott ukrán csapástól, és miután ez március 7-én bekövetkezett, továbbra is ott telepítették helikoptereiket. Csak a második csapás után vonták ki az erők jó részét a repülőtérrel.

2.3. Haditengerészet

A tengereken az orosz támadás megindulásakor rendkívül egyenlőtlen volt az orosz, illetve az ukrán fél helyzete. Az ukrán haditengerészet a Krím félsziget 2014-es orosz annexióját követően megtizedelődött, mindössze egy Krivak III-osztályú fregattal és néhány kis járőrhajóval rendelkezett 2022 februárjában, szemben az orosz Fekete-tengeri Flotta egy rakétacirkálójával, öt rakétafregattjával, hét tengeralattjárójával és több tucat más kisebb hadihajójával és támogatóhajójával, plusz a Fekete-tenger térségébe a Balti-tengerről és az Északi Flottától beérkezett partraszállító hajókkal.

A háború első napján így az ukrán haditengerészet a kikötőiben maradt. Az orosz haditengerészet azonnal kiterjesztette uralmát a Fekete-tenger nyugati felére, és Ukrajna partjai közelébe manőverezett. Már február 24-én ellenőrzés alá vonták a Kígyó-szigetet, ahol az ukrán haderő egy kis létszámú határőrőrsöt állomásoztatott. Február végén pedig a személyzete elsüllyesztette a *Hetman Szahajdacsnij* fregattot Mikolajiv kikötőjében, hogy ne kerüljön orosz kézre.⁵¹

Ezt követően az orosz haditengerészet jelentős köteléke Odesza partjaitól nem messze folyamatosan partra szálló művelet megindításával fenyegetett. Nem tudni, hogy az orosz fél valóban tervezett-e ilyen műveletet Odesza körzetében, vagy végig csak az ukrán erők lekötése miatt vonultatta fel és manővereztette partraszállító hajóit a térségben. Végül elmúlt a partraszállás azonnali veszélye, amikor az orosz csapatoknak nem sikerült Herszon felől elfoglalniuk Mikolajivot és Odesza felé továbbnyomulniuk. Az orosz haditengerészet azonban továbbra is fenntartotta jelenlétét a térségben, elsősorban a *Moszkva* rakétacirkáló hajózott közel az ukrán partokhoz és folytatott légtér- és tengerellenőrzést.

Április 13-án a *Moszkva* rakétacirkálón, a Fekete-tengeri Flotta zászlóshajóján, a Fekete-tengeri haditengerészeti hadihajók legnagyobbikán – egyelőre még nem tisztázott okból – robbanás történt, és másnap a hajó elsüllyedt. Ukrán állítás szerint az orosz hadihajót két Neptun típusú hajóelleni rakétával találták el, míg az orosz fél azt állította, hogy baleset történt a fedélzeten. Az ukrán rakétacsapást látszik igazolni az, hogy néhány nappal később az orosz haderő öt darab 3M–14T Kalibr (SS–N–30A Sagaaris) típusú támadó robotrepülőgéppel csapást mért Kijevnél a Neptun rakétákat gyártó Vizar cég üzemére.

⁵⁰ <https://www.businessinsider.com/photo-destroyed-russian-military-helicopters-after-ukraine-strike-2022-3>; letöltés: 2022.04.15.

⁵¹ <https://en.interfax.com.ua/news/general/806837.html>; letöltés: 2022.04.25.

Bármelyik verzió igaz, az orosz szempontból egyformán rendkívül negatív: ha baleset volt, akkor az felveti a tűzvédelmi és más biztonsági szabályok betartásának katasztrófális hiányosságait, ami súlyos problémákra utal a kiképzettség és a katonai, tengerészeti fegyelem terén. Ha azonban rakéták okozták a rakétacirkáló pusztulását, akkor az a hajó felderítő-, valamint ön- és légvédelmi rendszereinek súlyos hiányosságára utal, hiszen a hadihajó kifejezetten légvédelmi feladatokra volt „szakosodva”, és ön- és légvédelmi rendszereinek tömeges hajó elleni rakétacsapás elhárítására is képesnek kellett volna lenniük. És még egy rakétatalálat esetén is felvetődnek a biztonsági előírások betartásának súlyos hiányosságai, amiért a hajót nem sikerült megmenteni.

Fontos megjegyezni, hogy katonai konfliktusban utoljára 1982-ben süllyedt el cirkáló: a *General Belgrano* argentin cirkáló egy brit tengeralattjáró torpedójának találata miatt. De fontos megemlíteni azt is, hogy az argentin hajót még 1938-ban állították hadrendbe az amerikai haditengerészetnél, és ennek megfelelően fegyverzete is II. világháború előtti szintű volt. Igaz, a *Moszkva* rakétacirkáló sem tekinthető a legkorszerűbbnek, mivel 1983-ban állították hadrendbe, de Sz-300F típusú légvédelmi rendszerrel és más légvédelmi eszközökkel volt felszerelve, amelyeknek rakétatámadás esetén meg kellett volna védeniük a hajót. A Szlavosztály kifejezetten azért lett kifejlesztve, hogy a fedélzetén lévő jellegzetes ferde indítóállásokban lévő 16 db P-1000 Vulkan (SS-N-12 Sandbox) hajó elleni rakétákkal több száz kilométerről (a rakéták hatótávolsága 550 km) csapást mérjenek az amerikai haditengerészet repülőgép-hordozó vezette kötelékeire. Az oroszok számára a hajó pusztulása különösen fájdalmas volt az információs hadviselés frontján is: a háború elején ezt a hadihajót küldte el a Kígyó-szigeten állomásozó ukrán csapat – nagyon lefinomított formában – „melegebb égtájra”, majd egyszer csak elsüllyedt. Az is egyértelmű, hogy a *Moszkva* elsüllyedésének körülményei és az áldozatok számának nagysága tekintetében az orosz vezetést folyamatosan valótlanságokat állított.

A konfliktus során az orosz haditengerészet intenzíven alkalmazta 3M-14T Kalibr (SS-N-30A Sagaaris) hajóról indítható támadó robotrepülőgépeit. A Kalibr hatótávolsága 1500–2500 km közé tehető. 2022. február 24-én, az Ukrajna elleni támadás első napján ukrán állítás szerint legalább 30 db Kalibr rakétát indítottak ukránjai célpontok ellen.⁵² A Kalibr támadó robotrepülőgépeket általában Ukrajna mélységében, nyugati területein lévő célpontok ellen alkalmazták, mint például az Ivano-Frankivszk melletti repülőter. A háború alatt a Kaszpi-tengeri Flottilla és a Fekete-tengeri Flotta fregattjairól és korvettjeiről, illetve a Fekete-tengeri Flotta Kilo-osztályú dízel-elektromos meghajtású támadó tengeralattjáróiról rendszeresen indítottak ukrán célpontok ellen Kalibr robotrepülőgépeket.

Február 26-án Melitopol körzetében, az Azovi-tengernél az orosz haditengerészet – állítólag – partraszállást hajtott végre. A tengerészgyalogosok csatlakoztak a Krím félsziget felől Bergyanszk és Mariupol felé előrenyomuló szárazföldi erőkhöz. Bergyanszk elfoglalása után a partraszállító hajók csapatokat és utánpótlást szállítottak a kikötőbe. Március 25-én azonban az ukrán erők Tocska-U

⁵² <https://www.thedrive.com/the-war-zone/44443/these-are-the-standoff-missiles-russia-used-to-open-its-war-against-ukraine>; letöltés: 2022.04.15.

rakétával csapást mértek a kikötőre, ennek eredményeként találatot kapott és elsüllyedt az Alligator-osztályú *Szaratov* partraszállító hajó, két másik Ropucsza-osztályú partraszállító hajó pedig megrongálódott.

Mivel az ukrán haditengerészet gyakorlatilag nem létezett, ezért az orosz haderő éles helyzetben szárazföldi célpontok ellen próbálta ki a Basztyion P (P-800 Oniks, SS-C-5 Stooge) partvédelmi támadó robotrepülőgépeit.⁵³ Március 19-én az orosz Védelmi Minisztérium szerint Odesza körzetében egy rádiófelderítő központot támadtak ilyen eszközzel, 23-án pedig szintén szárazföldi célpontot támadtak a kikötőváros körzetében.⁵⁴

3. Az orosz katonai vezetés képességeinek értékelése

A háború megindulása előtt – mint azt már 2021 novemberétől jól lehetett látni – az orosz haderő erőket összpontosított Ukrajna körül. A nyomásgyakorlás terén ez akkor – orosz szempontból – teljesen észszerű és logikus volt: az erővel való fenyegetés pusztán ténye mellett stratégiai dilemmát okozni az ukrán vezetés számára, hogy ne tudhassa, honnan, milyen irányban és milyen céllal kerülne az orosz katonai erő alkalmazásra, ezzel erői szétforgácsolására kényszeríteni az ukrán felet. Február 24-ét követően azonban ez az orosz stratégia már teljességgel érthetetlen katonai szempontból: az orosz erők egy közel 1400 km-es fronton, valamint a Krím félszigetről kitörve indították meg a támadó hadműveletet, azaz napokon belül csaknem 1600 km-es frontot hoztak létre. Igaz, ezen belül irányokban támadtak, de még így is legalább nyolc támadási irányt lehetett azonosítani. Ezekben az irányokban kellett volna az összevont erőket összpontosítani.

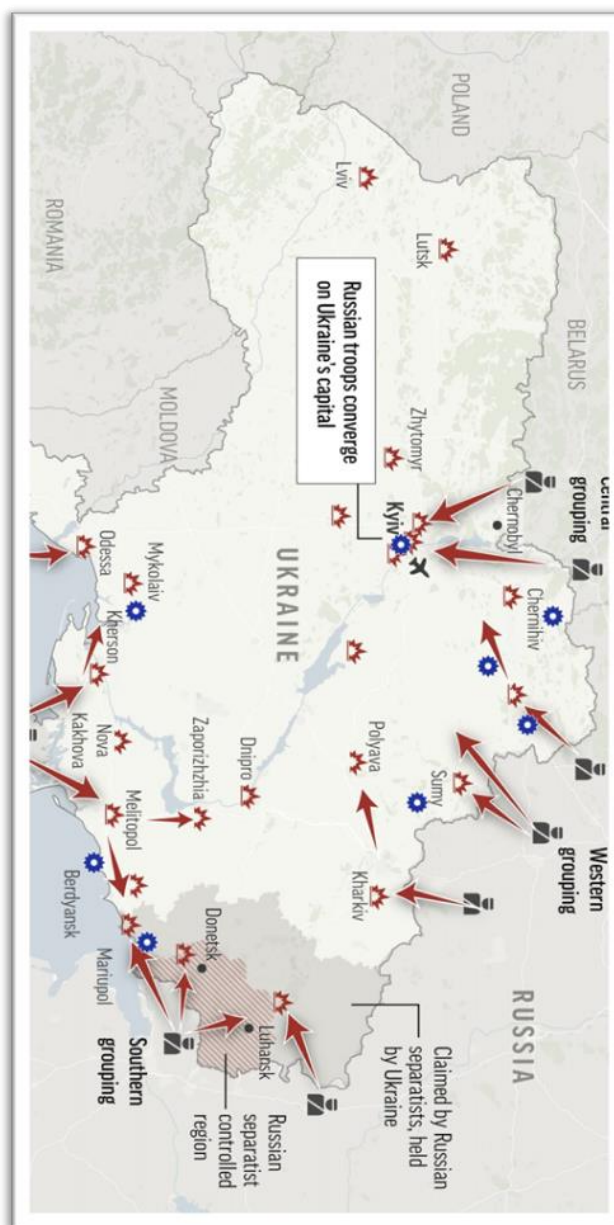
Tehát megállapítható, hogy a hadművelet megtervezése során figyelmen kívül hagyták a háború egyik legfontosabb alapelvét: a kiemelt irányokban mindig döntő erőfölényt kell létrehozni. Egyszerűen szólva: az orosz erőket szétaprózták, egyszerre számos irányban indultak meg, minden irányban közel hasonló erőkkel. És napokon belül a legtöbb irányban – bár sikerült tért nyerni – az előrenyomulás megállt.

Természetesen az orosz vezetés a mai napig hangoztatja, hogy pontosan így terveztek mindent és minden tökéletesen a tervek szerint halad, de ezt azért nem szabad elhinni. Az egész orosz stratégiai terv nagy valószínűséggel teljesen pontatlan hírszerzési helyzetértékelésre épült, amely szerint az ukrán haderő nem vagy csak csekély mértékben fog ellenállni, az ukrán lakosság örömmel és felszabadítóként fogja fogadni a bevonuló orosz katonákat, és a „náci” ukrán rendszer kártyavárként fog összeomlani. Emellett az orosz tervezők minden bizonnyal túlértékelték az orosz katonai képességeket, elhitték, hogy a haderő tagjai jól motiváltak, a felszerelés kiváló, az utánpótlás megfelelő. Ha a katonai vezetés a tervezés során mind az ellenségről, mind a saját erőkről téves alapadatokból indult ki, akkor a kudarc nem kérdéses.

---

⁵³ <https://eurasianimes.com/russia-uses-bastion-p-missile-to-break-ukraines-resistance/>;
letöltés: 2022.04.16.

⁵⁴ <https://www.thedrive.com/the-war-zone/44891/russia-claims-it-launched-bastion-p-anti-ship-missiles-against-ground-targets-in-ukraine>; letöltés: 2022.04.16.

12. ábra. Az orosz haderő támadási irányjai (2022. február)⁵⁵

Az ugyanakkor mindenképpen érdekes kérdés, hogy a politikai vezetés mennyire szölt bele a hadművelet megtervezésébe. A történelemben számos példát lehet találni arra, amikor a politikai döntések felülírták a katonai realitásokat és

⁵⁵ <https://www.niemanlab.org/2022/03/how-maps-show-and-hide-key-information-about-the-ukraine-war/>; letöltés: 2022.04.26.

gondolkodást, és amelyek így súlyos katonai katasztrófákhoz vezettek. Erre a választ egyedül a legfelső orosz vezetés tudhatja. Katonai szempontból mindenesetre érthetetlen, hogy képzett katonai vezetők milyen alapon tervezhettek meg így egy nagyszabású hadműveletet.

Ha már az orosz hírszerzést említettem, érdemes megvizsgálni annak szerepét is a konfliktusban. Kétségtelen, hogy az orosz hírszerzés jelentős képességekkel rendelkezik, Ukrajnában pedig – ahol jelentős orosz kisebbség él – minden bizonnyal hatalmas mennyiségű információhoz férnek hozzá. Ezek alapján a katonai hírszerzésnek (GU), a Külső Hírszerző Szolgálatnak (SZVR) és a Szövetségi Biztonsági Szolgálatnak (FSZB) tudniuk kellett a valós ukrajnai viszonyokról, az emberek hangulatáról, az ukrán haderő képességeiről. Két lehetőség van: az egyik, hogy az orosz hírszerzés reális helyzetértékelést tett a felsővezetés asztalára, de azt Putyin elnök nem vette figyelembe – a történelemben ez sem éppen precedens nélküli. A másik lehetőség – és a történelem erre is tud számtalan példát, különösen diktatórikus berendezkedésű országok esetében –, hogy a hírszerzés vezetői már eleve olyan információkat jelentettek a legfelső vezetés felé, amelyeket véleményük szerint az látni szeretne. Mindenesetre a diktatórikus orosz rendszerben az orosz elnök és a hatalmi elit közötti viszonyt kiválóan mutatja az, amikor Putyin elnök élő adásban „alázta le” Szergej Nariskint, az SZVR vezetőjét.⁵⁶ Március közepén, amikor már látszott a hadművelet sikertelensége, több információ is napvilágra került, amelyek szerint az orosz hírszerzés – nem a legmagasabb szintű – vezetői közül többet is felelősségre vontak. Így például az FSZB Ukrajnával foglalkozó részlegének vezetőjét, Szergej Beszeda vezéreztetést házi őrizetbe helyezték.⁵⁷

A tervezés során nem vették figyelembe az időjárást sem. Az oroszok számára ismert jelenség – amelynek még önálló nevet is adtak –, hogy tavasszal és ősszel a hóolvadás, illetve az esőzések az agyagos talajt sártengerré változtatják, amelyben még a legjobb lánctalpas járművek is elakadnak. A *raszputyica*, amely egykor a támadó német Wehrmachtnek okozott óriási gondokat, ezúttal a támadó orosz csapatokat sújtotta. Orosz harcjárművek tucatjai akadtak el a sárban, többek között Tor-M1 légvédelmi rakéták, harcokocsi, gyalogsági harcjárművek stb., amelyek így zömmel ukrán kézre kerültek.

A *raszputyica* mellett más időjárási tényezők is nehezítették a támadó fél tevékenységét. A havazások és az esőzések, az alacsony felhőalap megnehezítették a felderítést és a csapatok légi támogatását. A felduzzadt folyók akadályozták a csapatok támadását, különösen azon irányokban, ahol az ukrán védők rombolták a hidakat. A viharos időjárás a tengeren pedig ellehetetlenítette partraszállási művelet végrehajtását.

A hadműveletbe bevont erők logisztikai ellátásának, utánpótlásának megtervezése során szintén súlyos hibákat követtek el: egészen egyszerűen nem biztosították a megfelelő élelmiszer-, lőszer-, üzemanyag- és egészségügyi készleteket. Ezeken a területen is valószínűleg alulterveztek, azzal számoltak, hogy

---

⁵⁶ https://www.washingtonpost.com/video/world/putin-grills-russias-foreign-intelligence-service-chief/2022/02/22/e33af087-ab86-4658-96bc-ad126dfd75af_video.html; letöltés: 2022.04.26.

⁵⁷ <https://www.jpost.com/international/article-701772>; letöltés: 2022.04.26.

néhány nap alatt sikerül térdre kényszeríteni az ukrán haderőt. Az élelmiszer- és üzemanyagkészletek alacsony szintjéhez valószínűleg hozzájárult az is, hogy a csapatok jelentős részét egész télen tábori elhelyezésben tartották, aminek következtében a sátrak, gépjárművek fűtésére elhasználták az üzemanyag jó részét, illetve felélték az élelmiszerkészleteket, azok feltöltése viszont nem volt folyamatos.

Az alacsonyabb szintű alakulatoknál is több súlyos problémát lehet felfedezni a katonai tervezés, illetve vezetés terén. Ilyen volt többek között a menetoszlopok megszervezése. Rendszeresen fedező, elővéd/előőr, felderítés nélkül vonták előre a csapatokat, amelyek így kiváló célpontot nyújtottak az ukrán erők leszállásai számára, illetve pilóta nélküli repülőeszközökkel is jól lehetett támadni azokat.

Az oroszok túlzott magabiztosságát jól mutatja a herszoni repülőtér már említett esete, amelyet az ukrán erők lőtávolságán belül hatalmas logisztikai bázissá alakították át és sok helikoptert telepítettek oda, amelyeket csak azután vontak ki, hogy az ukránok egymás után kétszer is csapást mértek a bázisra.

Korábban már említésre került a légideszantcsapatok alkalmazása is. Jelentős légideszanterőket vontak össze, amelyeket aztán – a hoztomeli repülőteret leszámítva – lövészcsapatokként alkalmazták, ami katonai szempontból pazarlásnak minősül.

Az orosz haderő vezetési és híradórendszereinek valószínűleg komoly hiányosságai voltak. Orosz katonai vezetők rendszeresen nem titkosított telefonokon és rádiókon kommunikáltak egymással, aminek következtében legalább egy alkalommal az ukránok a mobiltelefon helyének meghatározását követően mértek tűzcsapást egy orosz törzsrre, megölve egy tábornokot és több törzstisztjét.⁵⁸ A háború folyamán az is feltűnő volt, hogy viszonylag sok orosz tábornok vesztette életét. Ukrán állítás szerint eddig legalább 10 orosz tábornokot öltek meg a harcokban. Két tábornok halála az orosz sajtóban is megjelent, így ezeket megerősítettnek tekinthetjük. Lehetséges, hogy a tíz tábornok haláláról szóló ukrán jelentések kissé túlzóak, de nagy valószínűséggel kettőnél több vesztette életét, csak az orosz fél ezeket nem kívánja nyilvánosan elismerni. Összehasonlításképpen: az egész II. világháborúban összesen 11 amerikai tábornok vesztette életét harcselekmények miatt.⁵⁹ A magas rangú tisztek elvesztése mögött szintén vezetési-irányítási problémák állhatnak: az orosz katonai vezetési rendszer merevsége következtében az alacsony szintű parancsnokok önállósága erősen korlátozott, és gyakran a magasabb szintű vezetés közvetlenül átveszi az irányítást a siker elérése érdekében. Ennek következtében viszont a frontvonalat szemlélő tábornokok is nagyobb mértékben teszik ki magukat az ellenséges tűznek.

Az orosz haderő vezetése eredményesen működött Szíriában. Most viszont – egy nagyságrendekkel nagyobb és intenzívebb műveletben, ahol a másik oldalon motivált és nem sokkal rosszabbul felfegyverzett erők állnak az orosz katonákkal szemben – ez láthatóan nem működik. A logisztikai kihívások, a tervezés, a

---

⁵⁸ <https://www.nytimes.com/2022/03/16/us/politics/russia-troop-deaths.html>; letöltés: 2022.04.26.

⁵⁹ <https://warfarehistorynetwork.com/2019/01/26/list-american-commanders-wwii-lost-their-lives/>; letöltés:2022.04.26.

szárazföldi és a légi műveletek összehangolása sokkal nagyobb kihívást jelentenek, és erre láthatóan nem áll készen az orosz haderő.

Végül mindenképpen foglalkozni kell az orosz haderő által okozott súlyos polgári veszteségekkel és infrastrukturális rombolással. A támadás első napjaiban úgy tűnt, hogy az orosz haderő igyekezett pontos találatokkal rombolni az Ukrajna mélységében lévő katonai célpontokat, illetve a légierő és a szárazföldi csapatok egyaránt kerülték a polgári lakosság és az infrastruktúra pusztítását. Az ukrán ellenállás erősödésével és az orosz veszteségek növekedésével azonban a járulékos veszteségek elkerülésének szándéka háttérbe szorult. A háború első napjait követően az orosz haderő városokat rombolt le szinte teljesen, a polgári célpontokat látszólag ok nélkül támadták. A polgári áldozatok száma legfeljebb becsülhető, minden bizonnyal több tízezerre tehető, a polgári lakóépületekben, létesítményekben okozott kár pedig szinte felbecsülhetetlen. A legnagyobb mértékben Mariupolt pusztították, de még Harkiv is – amelyet nem ostromoltak – óriási károkat szenvedett.

Kérdésként merül fel, hogy milyen okok vezettek oda, hogy a polgári lakosságnak ilyen mértékben okoztak károkat és veszteségeket. Vajon ennyire nem alkalmasak az orosz haderő képességei az ártatlan lakosság megóvására, vagy ismét annak a klasszikus orosz taktikának voltunk/vagyunk tanúi, amelyben nem számít az emberélet, az ellenséges lakosságot pedig különösen nem? Ennek kapcsán felmerül az a kérdés is, hogy vajon nem azért indított az orosz haderő átfogó támadást egészen széles fronton Ukrajna ellen, hogy elűzzék az ukrán lakosságot, így megkönnyítve a megszállandó területek „pacifikálását”. Ezek bizonyítása ma még szinte lehetetlen.

4. A személyi állomány motivációjának, morális állapotának értékelése

Az orosz–ukrán háborúban a felek rendkívül intenzív információs hadviselést folytattak és folytatnak, lényegében egy másik, láthatatlan fronton is zajlanak a harcok. Ennek alapján nagyon nehéz teljesen objektív képet alkotni az orosz haderő személyi állományának morális állapotáról, mindenesetre a napvilágra került információk alapján az orosz haderőről elég kedvezőtlen kép alakul ki.

Számos hír jelent meg arról, hogy egész orosz alegységek megtagadták a parancsot, hogy szerződéses katonák inkább kiléptek a haderőből, mert nem voltak hajlandók Ukrajnába menni harcolni. Természetesen az erősen cenzúrázott orosz sajtó ilyen esetekről nem számolt be.

Az orosz törvények értelmében tilos sorkatonák konfliktusba vezénylése. Az orosz vezetés többször kijelentette, hogy nem vezényelnek sorállományú katonákat Ukrajnába, március 2-án ezt megerősítette az orosz Védelmi Minisztérium, 8-án pedig maga Putyin elnök is. Ehhez képest március 9-én a minisztérium szóvivője elismerte, hogy sorkatonákat vezényeltek a műveletekre ukrán területre, de már visszavonták őket. Ukrajnáról már a háború elejétől jelezték, hogy az orosz haderőben sorköteleseket is küldtek Ukrajnába harcolni, és többet el is fogtak közülük. Dmitrij Peszkov elnöki szóvivő szintén 9-én bejelentette, hogy a katonai főügyészség vizsgálja, kik a felelősek a sorkatonák „különleges műveletbe” történő

vezénylését megtiltó elnöki parancs megszegéséért.⁶⁰ Az eset szintén jól jelzi az orosz katonai vezetési problémákat, illetve a morális helyzetet.

Számos hír jelent meg arról, hogy orosz katonák megrongálták fegyvereiket, járműveiket, hogy ne kelljen harcolniuk, illetve egyszerűen megtagadták a parancs végrehajtását, sőt még arról is, hogy fellázadtak parancsnokaik ellen.⁶¹ Ezeket az információkat is rendkívül nehéz ellenőrizni, de az több, közösségi médiában megosztott felvételtől is kiderült, hogy orosz csapatok – sokszor egész alegységek, köztük ráadásul az elitnek tekintett légideszantosok is – tökéletes állapotban lévő fegyvereket, harcjárműveket hagytak hátra, és tűntek el harc nélkül.

Az orosz katonák morális állapotának értékelése során fontos figyelembe venni az általuk elkövetett atrocitásokat. Számatalan hír, beszámoló látott napvilágot az orosz erők által elkövetett gyilkosságokról, nemi erőszakokról, fosztogatásokról. A felkorbácsolt indulatok és intenzív információs hadviselés közepette természetesen ezek megerősítése is igen nehéz, de biztosra vehető, hogy sok ilyen eset előfordult.

Enyhébb megítélésű eseteknek tekinthetők, amikor az orosz katonák élelmiszerboltokat fosztottak ki, amit a biztonsági kamerák rögzítettek. Ez viszont egyúttal a súlyos logisztikai/ellátási problémákra vonatkozó információkat is megerősíti.

Rendkívül „népszerűek” voltak az orosz katonák körében a mobiltelefonokat, ékszereket, márkás piperéket, órákat, elektronikai termékeket árusító boltok is, amelyeket kifosztottak. Szintén biztonsági kamerák felvételei mutatták, amint a Belaruszba visszatért katonák nagy értékű elektronikai eszközöket adnak fel a belorusz postahivatalokban Oroszországba.⁶²

Több, az emberi jogok védelmére szakosodott szervezet – köztük a Human Right Watch vagy az ENSZ Emberi Jogi Ukrajnai Megfigyelő Missziója – számos esetet dokumentált, amelyekben orosz katonák háborús bűncselekményeket követtek el. Ilyen esetek a civilek kivégzése, a nemi erőszak, a fosztogatás.⁶³ Az említett ENSZ-misszió 2022. március 26-áig 2909 civil áldozatról, köztük 1119 halotról, lakóházak, kórházak, iskolák, óvodák és más polgári épületek százainak lerombolásáról gyűjtött bizonyítékokat, a valós számok azonban bizonyosan sokkal magasabbak. A háború és az erőszak a polgári lakosság tömeges elmenekülését okozta, március 26-ig az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága adatai szerint 3,8 millió ember menekült el Ukrajnából és 6,5 millió az országon belül vált menekültté.⁶⁴

Végül meg kell említeni a leghírhedtebb esetet, a bucsai mészárlást. A Kijev elővárosának számító települést február 27-én érték el az előrenyomuló orosz csapatok, és heves harcok kezdődtek. Az orosz csapatok súlyos veszteségek árán

⁶⁰ <https://www.interfax.ru/russia/830801>; letöltés: 2022.04.27.

⁶¹ <https://theconversation.com/ukraine-are-reports-of-russian-troops-mutinying-and-deserting-true-its-happened-before-180435>; letöltés: 2022.04.26.

⁶² <https://www.thetimes.co.uk/article/pillaging-russian-troops-send-ukrainian-loot-back-home-2jcp9rwjh>; letöltés: 2022.04.27.

⁶³ <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas>; letöltés: 2022.04.27.

⁶⁴ https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/HRMMU_Update_2022-03-26_EN.pdf; letöltés: 2022.04.27.

végül elfoglalták a várost, amelyet március végén foglaltak vissza az ukrán erők. A városban több száz civilt öltek meg az orosz csapatok, az ügy óriási nemzetközi visszhangot kapott, és nemzetközi nyomozás is indult. A bucsai eset jól jelzi az orosz katonák erkölcsi állapotát, akik – feltehetően az elszenvedett jelentős veszteségek hatására – bosszúból öldökölni kezdték a civileket. Ehhez valószínűleg hozzájárult az a folyamatos orosz propaganda is, amely már évek óta „nácizta” az ukránokat, ellenségnek bélyegezte őket, akik meg akarják semmisíteni Oroszországot.

13. ábra. Szétvert orosz menetszlop Bucsában⁶⁵

14. ábra. Polgári áldozatok Bucsában⁶⁶

⁶⁵ <https://worldnationnews.com/wp-content/uploads/2022/04/War-in-Ukraine-world-condemns-Russias-massacre-in-Bucha.jpg>; letöltés: 2022.05.10.

⁶⁶ https://hungarytoday.hu/wp-content/uploads/2022/04/K__AP20220406256-1536x1023.jpg; letöltés: 2022.05.10.

Az orosz haderő személyi állományának teljesítménye mögött számos – negatív – tényező sejthető. A katonák kiképzettsége általában véve nem kielégítő, motivációjuk alacsony szintű, és a vezetésük is gyenge. Még mindig hiányzik az igazi tiszthelyettesi/altiszti kar, amely a régi és a korszerű haderőknek is a gerince. Úgy tűnik, hogy az orosz haderő személyi állományának kiképzettsége és alkalmazhatósága, ami megfelelő volt Szíriában, az az Ukrajna elleni háborúban elégtelennek bizonyult.

Összegzés

Az orosz–ukrán háború sok szempontból meglepetéseket okozott. Az első az volt, hogy egyáltalán kitört: 2022 elején még szinte elképzelhetetlen volt, hogy Európában egy nagyhatalom katonai eszközökkel akarja a maga számára megfelelően formálni a biztonságpolitikai berendezkedést, és ezért háborút indít egy viszonylag nagy lakosságú és területű, ráadásul egy testvérnépnek tartott lakosságú ország ellen. Még ma is csak találgatni lehet, hogy igazából mi volt és mi az orosz vezetés célja, és számtalan kérdés merül fel, amelyekre a válaszok lehet, hogy csak évtizedek múlva születnek meg. Megéri egy háború kirobbantásával átformálni a világot? És ez a világ olyan lett/lesz, amilyennek elképzelték Moszkvában? Vajon szilárdabb lett ettől Oroszország biztonságpolitikai helyzete és erősebb lett Oroszország? Új hidegháborút, vasfüggönnyt akartak szándékosan létrehozni? Vagy ez az egész csak téves információkra alapozott óriási hiba? Mindezekre a válaszokat most még nem lehet látni, túl korán van még, és a háború sem ért véget.

Az orosz politikai és katonai vezetés a háború eddigi időszakában végig azt hajtogatta, hogy minden pontosan a tervek szerint alakul. Ez, akárcsak az orosz vezetés oly sok más kijelentése, nem igaz. Az orosz–ukrán háború kicsivel több, mint két hónapja alapján megállapítható, hogy az orosz vezetés teljesen félreismerte a helyzetet, arra az abszolút téves feltételezésre alapozta a hadműveletet, hogy az ukrán erők összeomlanak és megadják magukat, a civil lakosság pedig felszabadítóként fogadja majd a bevonuló orosz csapatokat. Ez feltehetően annak a következménye, hogy az orosz vezetés éveken át magát becsapva egyfajta alternatív világképet alakított ki magáról, az országról és a körülötte lévő világról, amely messze volt és van a valóságtól, és ami Joseph Göbbels, az egykori náci propagandaminiszter mondásának gyakorlatban történő megvalósulását jelenti: „*Ha elég sokáig ismételdsz egy hazugságot, az emberek elhiszik, és a végén te magad is hinni fogsz benne*”.⁶⁷

Nem tudni, hogy a katonai tervezők maguktól vagy politikai utasítások alapján tervezték meg úgy a hadműveleteket, ahogy megtervezték, de egyértelmű, hogy a – különösen a szárazföldi műveletekre vonatkozó – terv és annak kivitelezése csúfos kudarcot vallott. Természetesen a katonai realitások érvényesültek, és Ukrajna súlyos katonai, gazdasági és infrastrukturális veszteségeket szenvedett el, de komoly veszteségeket tudott okozni az orosz haderőnek és még két hónap után is kitart.

Az orosz haderő számára évtizedeket fog igénybe venni az elszendvedett veszteségek pótlása, a presztízsén esett csorba kiküszöbölése pedig még tovább fog

---

⁶⁷ <https://quotepark.com/hu/szerzok/joseph-goebbels/>; letöltés: 2022.05.10.

tartani. Az orosz haderőről a háború során a demokratikus világban kialakult kép rendkívül kedvezőtlen: nem megfelelően vezetett, fegyelmezetlen, súlyos atrocitásokat elkövető haderőről van szó, amelynek még elit alakulatai is rendszeresen hátrahagyták működőképes fegyverzetüket. Az orosz haderő negatív értékelése nyilvánvalóan összefügg azzal, hogy Oroszország ezúttal – mindenféle politikai propaganda ellenére – hódító országgént lépett fel egy nálánál kisebb és sokkal szegényebb ország ellen, egy testvérinek tekintett nép ellen. Az orosz vezetésnek most szembe kell néznie azzal is, hogy ha az Ukrajna elleni háború ilyen mértékben sikertelen volt és ekkora veszteségeket kellett haderejének elszenvednie, mi történne, ha Oroszország a maga által deklarált ellenségével, az Amerikai Egyesült Államokkal, illetve NATO-val kerülne szembe.

Bizonyosra vehető, hogy az Ukrajna elleni orosz agresszióknak pont olyan következményei vannak, amelyeket Oroszország mindenképpen el akart kerülni. A NATO és az EU nem esett szét, hanem összezárt. Ukrajna NATO-csatlakozását ugyan sikerült megakadályozni, de másik két ország – Svédország és Finnország –, amelyeknek eddig nem volt szándékában a NATO-csatlakozás, most már egyre nagyobb valószínűséggel csatlakozik a Szövetséghez, ezzel pedig a NATO–orosz határszakasz hossza a kétszeresére nő. Németország, amely eddig gazdasági okokból nem igazán szállt szembe Oroszországgal és elzárkózott attól is, hogy a NATO-eltérési megállapodásnak megfelelően a GDP-je 2%-ára növelje a védelmi költségvetését, most egyre inkább elkötelezte magát az energiahordozók terén az Oroszországtól történő függetlenedésre, valamint a 2%-os védelmi költségvetés elérésére, és 2022-re 100 milliárd eurós haditechnikai beszerzési programot hirdetett meg. Ez azt jelenti, hogy Németország egymaga nagyobb védelmi költségvetéssel fog rendelkezni, mint Oroszország. Emellett a NATO többi tagállama is kiemelt figyelmet fordít hadereje megerősítésére.

Az orosz–ukrán háború előbb-utóbb véget ér, és még az is lehetséges, hogy Oroszország többé-kevésbé eléri céljait. De az is biztosra vehető, hogy egy új háború indult el, egyfajta új hidegháború, amelyben a Nyugat és a vele hasonló értékrendet valló országok (pl. Japán, Dél-Korea, Ausztrália) állnak szemben Oroszországgal, amely megpróbálja maga mellé állítani Kínát és néhány más országot. Oroszország meg akarta változtatni a világ fennálló biztonsági architektúráját, és ez, úgy tűnik, sikerült is neki – de az már távolról sem biztos, hogy így képzelte. Oroszország számára az egyik legnagyobb kihívás az lesz, hogy ennek az új világrendnek megfelelő haderővel rendelkezzen. Az orosz haderő első kéthavi teljesítményét tekintve azonban ez messze nem látszik biztosítottnak.

Kézirat lezárva: 2022.04.30.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 3 ways Russia has shown military ‘incompetence’ during its invasion of Ukraine, The Conversation, <https://theconversation.com/3-ways-russia-has-shown-military-incompetence-during-its-invasion-of-ukraine-178895>; letöltés: 2022.04.29.
- 47th Guards Tank Division, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/47th_Guards_Tank_Division; letöltés: 2022.04.24.

- A List of American Commanders in WWII Who Lost Their Lives, Warfare History Network, <https://warfarehistorynetwork.com/2019/01/26/list-american-commanders-wwii-lost-their-lives/>; letöltés: 2022.04.26.
- After Hypersonic Weapons, Russia Uses Bastion-P Missiles To Break Ukraine's Resistance, Destroy Its Morale, The EurAsian Times, <https://eurasianimes.com/russia-uses-bastion-p-missile-to-break-ukraines-resistance/>; letöltés: 2022.04.16.
- As Russian Troop Deaths Climb, Morale Becomes an Issue, Officials Say, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2022/03/16/us/politics/russia-troop-deaths.html>; letöltés: 2022.04.26.
- Attack on Europe: Documenting Russian Equipment Losses During the 2022 Russian Invasion of Ukraine, Oryx, <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>; letöltés: 2022.04.30.
- Battle of Brovary, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Brovary; letöltés: 2022.04.24.
- Dumb Bombs for Dumb Things: VKS reactivates 70-Year-Old FAB-3000M-46 bombs not suitable for Fast Jets to arm its Tupolev Tu-22M3 Supersonic Bombers to strike Ukraine, The Aviation Geek Club, <https://theaviationgeekclub.com/dumb-bombs-for-dumb-things-vks-reactivates-70-year-old-fab-3000m-46-bombs-not-suitable-for-fast-jets-to-arm-its-tupolev-tu-22m3-supersonic-bombers-to-strike-ukraine/>; letöltés: 2022.04.24.
- Exclusive: U.S. assesses up to 60% failure rate for some Russian missiles, officials say, Reuters, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/exclusive-us-assesses-up-to-60-failure-rate-some-russian-missiles-officials-say-2022-03-24/>; letöltés: 2022.04.14.
- Hetman Sahaidachny frigate, being under repair, flooded not to get to enemy – Reznikov, Interfax, <https://en.interfax.com.ua/news/general/806837.html>; letöltés: 2022.04.25.
- How maps show — and hide — key information about the Ukraine war, Nieman, <https://www.niemanlab.org/2022/03/how-maps-show-and-hide-key-information-about-the-ukraine-war/>; letöltés: 2022.04.26.
- How the defeat of a tank division symbolises the malaise of Putin's Russia, The Article, <https://www.thearticle.com/how-the-defeat-of-a-tank-division-symbolises-the-malaise-of-putins-russia/>; letöltés: 2022.04.25.
- https://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12206756@egNews; letöltés: 2022.04.24.
- <https://twitter.com/DanLamothe/status/1501279203647496202>, Dan Lamothe; letöltés: 2022.04.20.
- <https://twitter.com/DanLamothe/status/1519722483577933824>, Dan Lamothe; letöltés: 2022.04.28.
- Legendary Ukrainian display pilot known as Grey Wolf dies in combat, The Week, <https://www.theweek.in/news/world/2022/03/01/legendary-ukrainian-display-pilot-known-as-grey-wolf-dies-in-combat.html>; letöltés: 2022.04.24.

- Leszerepeltek az orosz elitegységek Ukrajnában, de hamarosan javíthatnak, G7, <https://g7.hu/vilag/20220418/leszerepeltek-az-orosz-elitegységek-ukrajnaban-de-hamarosan-javithatnak/>; letöltés: 2022.04.24.
- List of countries by number of military and paramilitary personnel, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_number_of_military_and_paramilitary_personnel; letöltés: 2022.04.14.
- Military Balance 2022, Routledge, 2022, pp. 504, ISBN 978-1032279001
- Military expenditure by country as percentage of government spending, 1988-2020, SIPRI 2021, https://sipri.org/sites/default/files/SIPRI-Milex-data-1949-2020_0.xlsx; letöltés: 2022.04.14.
- Песков заявил, что проверка в связи с отправкой срочников на Украину требует времени, Interfax, <https://www.interfax.ru/russia/830801>; letöltés: 2022.04.27.
- Photo shows destroyed Russian military helicopters on airfield attacked by Ukrainian forces at night, Insider, <https://www.businessinsider.com/photo-destroyed-russian-military-helicopters-after-ukraine-strike-2022-3>; letöltés: 2022.04.15.
- Pillaging Russian troops send Ukrainian loot back home, The Times, <https://www.thetimes.co.uk/article/pillaging-russian-troops-send-ukrainian-loot-back-home-2jcp9rwjh>; letöltés: 2022.04.27.
- Putin grills Russia's foreign intelligence service chief, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/video/world/putin-grills-russia-foreign-intelligence-service-chief/2022/02/22/e33af087-ab86-4658-96bc-ad126dfd75af_video.html; letöltés: 2022.04.26.
- Russia can't afford its war on Ukraine. Here's why, Open Democracy, <https://www.opendemocracy.net/en/russia-ukraine-war-economics-putin/>; letöltés: 2022.04.25.
- Russia Claims It Launched Bastion-P Anti-Ship Missiles Against Ground Targets In Ukraine, The WarZone, <https://www.thedrive.com/the-war-zone/44891/russia-claims-it-launched-bastion-p-anti-ship-missiles-against-ground-targets-in-ukraine>; letöltés: 2022.04.16.
- Russia has unleashed its cruise missile arsenal on Ukraine, Insider, <https://www.businessinsider.com/russia-has-unleashed-its-cruise-missile-arsenal-on-ukraine-2022-3>; letöltés: 2022.04.14.
- Russia strikes Ukraine with new hypersonic missiles: Here's how they work., Live Science, <https://www.livescience.com/russia-hypersonic-missiles-how-they-work>; letöltés: 2022.04.16.
- Russian army bombed Mariupol with long-range Tu-22M3 bombers for the first time, Twitter, <https://liveuamap.com/en/2022/15-april-russian-army-bombed-mariupol-with-longrange-tu22m3>; letöltés: 2022.04.15.
- Russian missiles in Ukraine have failure rate of up to 60%, US officials say, News 24, <https://www.news24.com/news24/world/news/russian-missiles-in-ukraine-have-failure-rate-of-up-to-60-us-officials-say-20220325>; letöltés: 2022.04.14.
- Russian spy chief arrested, officials split over Ukraine invasion – report, The Jerusalem Post, <https://www.jpost.com/international/article-701772>; letöltés: 2022.04.26.

- Russian strategic nuclear forces, <https://russianforces.org/aviation/>; letöltés: 2022.04.14.
- Russian Tochka-U ballistic missiles return to service amid Ukraine war, Defence Blog, <https://defence-blog.com/russian-tochka-u-ballistic-missiles-return-to-service-amid-ukraine-war/>; letöltés: 2022.05.10.
- The Mysterious Case of the Missing Russian Air Force, RUSI, <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/mysterious-case-missing-russian-air-force>; letöltés: 2022.04.22.
- The shelling of the cruiser "Moskva": Russian Black Sea Fleet now "minus" 16 cruise missiles in the Black Sea, Ukrainszka Pravda, <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/04/14/7339479/>; letöltés: 2022.04.20.
- These Are The Standoff Missiles Russia Used To Open Its War Against Ukraine, The WarZone, <https://www.thedrive.com/the-war-zone/44443/these-are-the-standoff-missiles-russia-used-to-open-its-war-against-ukraine>; letöltés: 2022.04.28.
- Ukraine conflict: Russia arms Su-35S for SEAD operations over Ukraine, JANES, <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/ukraine-conflict-russia-arms-su-35s-for-sead-operations-over-ukraine>; letöltés: 2022.04.20.
- Ukraine reportedly strikes Russian airbase, JANES, <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/ukraine-reportedly-strikes-russian-airbase>; letöltés: 2022.04.24.
- Ukraine: Apparent War Crimes in Russia-Controlled Areas, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2022/04/03/ukraine-apparent-war-crimes-russia-controlled-areas>; letöltés: 2022.04.27.
- Ukraine: are reports of Russian troops mutinying and deserting true? It's happened before, The Conversation, <https://theconversation.com/ukraine-are-reports-of-russian-troops-mutinying-and-deserting-true-its-happened-before-180435>; letöltés: 2022.04.26.
- Ukraine: Russia's air-launched cruise missiles coming up short, IISS, <https://www.iiss.org/blogs/military-balance/2022/04/ukraine-russias-air-launched-cruise-missiles-coming-up-short>; letöltés: 2022.04.16.
- Ukrainian Forces Shoot Down Russian Cruise Missiles for First Time, Defense World, <https://www.defenseworld.net/2022/03/18/ukrainian-forces-shoot-down-russian-cruise-missiles-for-first-time.html>; letöltés: 2022.04.14.
- Update on the human rights situation in Ukraine, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-03/HRMMU_Update_2022-03-26_EN.pdf; letöltés: 2022.04.14.

POMOGÁCS PÉTER

A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG ÁLTAL TÁMASZTOTT SZÜRKEZÓNÁS KIHÍVÁSOK A KELET-KÍNAI- ÉS A DÉL-KÍNAI-TENGEREKEN

Bevezetés

A „szürkezóna” fogalma annak köszönhetően vált közismertté az utóbbi években, hogy egyes államok, pl. Kína, Oroszország és Irán a háborús küszöb alatt maradván közvetett módszereket alkalmaznak, hogy előnyhöz juthassanak ellenfeleikkel, elsősorban az Amerikai Egyesült Államokkal és szövetségeseivel szemben. A szürkezóna a konvencionális hadviselésen kívül eső műveletek területe, átmenet egy állam békés tevékenysége és a háború között, amiben keverednek a politikai, a gazdasági, az információs és a katonai jellegű nyomásgyakorló eszközök. A hibrid hadviselésnek lényeges elemét képezi a szürkezóna: azokat az egy állam által folytatott tevékenységeket foglalja magában, amelyek bár hátrányosan érintenek egy másik államot, de az elszennvedő államnak még sincs jogában fegyveres erővel megvédeni az érdekeit, mivel az érdekeit sértő állam tevékenységei soha nem lépik át a háborús küszöböt.¹

A szürkezónában folytatott műveletek természetüknél fogva kényszerítő jellegűek, céljuk a műveleteket elrendelő állam akaratának rákényszerítése az ellenfélre, egyúttal az ellenfél válaszadási képességeinek jelentős korlátozására is alkalmasak.² A szürkezónás műveleteket szándékosan úgy hajtják végre, hogy a katonai konfliktus határát ne lépjék át, és anélkül érik el céljukat, hogy a konfrontáció nyílt háborúvá eszkalálódna, így megóva az agresszort a nemzetközi szankcióktól, amelyekkel egy háború kirobbanása járna. Mivel a háború kirobbantása nem cél, ezért szürkezónás műveleteket folytathat egy gyenge állam egy erősebbel szemben, de akár egy erősebb állam is egy vagy több gyengébb ellenféllel szemben.³

Oroszország és Irán tevékenységét vizsgálva a legtöbb példát szürkezónás műveletekre elsősorban a szárazföldön találhatunk, ugyanakkor a tengereken is alkalmazzák. Stratégiai jelentőségük különösen a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken mutatkozik meg, ahol főleg Kína aknázza ki a szürkezónában rejlő lehetőségeket térségbeli riválisaival és az Amerikai Egyesült Államokkal szemben.

Szürkezónás hadviselés a tengereken

A Kínai Kommunista Párt 2012-ben, a XVIII. pártkongresszuson új vezetőt választott Hszü Csin-ping személyében, aki szakított a Teng Hsziao-ping által

---

¹ HARRINGTON, Jake – MCCABE, Riley: Detect and Understand: Modernizing Intelligence for the Gray Zone. Center for Strategic and International Studies, <https://www.csis.org/analysis/detect-and-understand-modernizing-intelligence-gray-zone>; letöltés: 2022.05.08.

² GOLDRICK, James: Grey zone operations and maritime domain. Australian Strategic Policy Institute, 2018. október, p. 4. https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/ASPI_SR%20131%20Grey%20zone%20operations.pdf; letöltés: 2022.05.08.

³ GOLDRICK: i. m. p. 5.

meghatározott óvatosabb külpolitikai irányvonallal, és a nemzetközi ügyekben történő asszertív részvétel mellett döntött.⁴ Peking a mélytengeri flotta felfejlesztését, illetve a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengerek feletti ellenőrzést tűzte ki új nemzeti stratégiai célul.⁵ Ennek megfelelően Kína 2013-ban légvédelmi azonosítási zónát hirdetett ki a Kelet-kínai-tenger felett, majd ugyanabban az évben mesterséges szigeteket kezdett létrehozni a Dél-kínai-tenger szikláiból és zátonyaiból, hogy kiterjessze fennhatóságát a térségre.⁶ Az azóta eltelt közel tíz évben az elemzők a Kína által végrehajtott kockázatos cselekmények példátlan mértékű megugrását állapították meg. Kína közelmúltbeli agresszív tengeri fellépése nemcsak a kelet-ázsiai rivális államok, hanem az amerikai erők ellen is irányult, veszélyeztetve a régió biztonságát és a nemzetközi rendet.

Peking új taktikát kezdett alkalmazni tengeri követeléseinek érvényesítésére és a partjaihoz közeli fekvő tengereken és légtérben tevékenykedő többi szereplő elriasztására. Úgy tűnik, hogy a kínai zavaró tevékenység kifejezetten arra irányul, hogy a szűrkezónás műveletek kihasználásával elkerüljék az Amerikai Egyesült Államok régiós biztonsági kötelezettségvállalásainak kiváltását. A Peking által ismételt narratíva ugyan a szűrkezónás incidenseket elszigetelt eseteknek vagy a külföldi provokációra adott védekező reakcióknak tekinti. A konfliktusok gyakorisága és földrajzi behatároltsága azonban jelzi, hogy a kínai szűrkezónás műveletek egy nagyobb stratégia részei, amely a térségbeli *status quot* fokozatosan Kína javára kívánja eltolni.⁷

A Kína által alkalmazott szűrkezónás tevékenység magában foglalja a polgári eszközök (pl. halászhajók), a félkatonai eszközök (pl. a Tengeri Milícia, illetve olyan civil halászok csoportja, akik katonai kiképzésben részesülnek, majd állami és katonai irányítás alatt koordinálják akcióikat), valamint a parti őrség alkalmazását a vitatott szigetek és az ezek által létrehozott tengeri övezetek feletti adminisztratív ellenőrzés érvényesítésére.⁸ Ezen övezetek közé tartoznak a Japán fennhatósága alá tartozó Szenkaku-szigetek, amelyekre Kína és Tajvan is igényt tart; a Pratasz-szigetek, amelyeket Kína és Tajvan követel magának; a Paracel-szigetek, amelyekre Kína, Tajvan és Vietnám tart igényt; a Macclesfield-zátony, amelyet Kína, Tajvan és a Fülöp-szigetek követel; a Scarborough-zátony, amelyet Kína, Tajvan és a Fülöp-

---

⁴ JUNG, Chungjin: China's Gray Zone Operations in the Yellow Sea. Security Nexus Perspectives. Asia-Pacific Center for Security Studies. 2021. szeptember. https://apcss.org/nexus_articles/chinas-gray-zone-operations-in-the-yellow-sea/; letöltés: 2022.05.11.

⁵ MATURA Tamás: A kínai kommunista párt 19. kongresszusa és egy új korszak hajnala. Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések, 2017/29, 2017.11.07. p. 4. https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk_elemzesek_2017_29_a_kinai_kommunista_part_19_kongresszusa_es_egy_uj_korszak_hajnala_matura-t_original.pdf; letöltés: 2022.05.13.

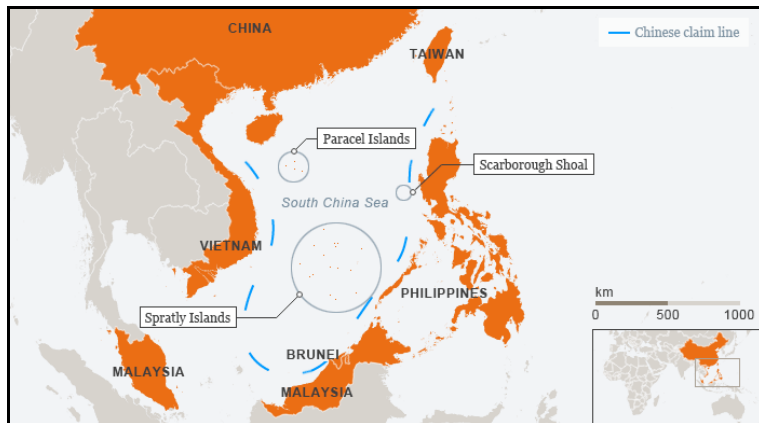
⁶ JUNG: i. m.

⁷ GREEN, Michael: Countering Coercion in Maritime Asia. The Theory and Practice of Gray Zone Deterrence. Center for Strategic and International Studies, 2017. május. p. 4. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/170505_GreenM_CounteringCoercionAsia_Web.pdf; letöltés: 2022.05.08.

⁸ MORRIS, Lyle J.: Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone. RAND Corporation, 2019. p.27. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2900/RR2942/RAND_RR2942.pdf letöltés: 2022.05.07.

szigetek követel; illetve a Spratly-szigetek, amelyekre Kína, Tajvan, a Fülöp-szigetek, Vietnám, Malajzia és Brunei is igényt tart.⁹

1. ábra. A kilencpontos vonal és a főbb vitatott szigetcsoportok¹⁰

Úgy tűnik, Peking szűrkezónás tengeri műveletei végrehajtása során elsősorban a parti őrségére és a Tengeri Milíciára támaszkodik, miközben a kínai haditengerészet hadihajóit inkább a háttérben tartja, viszont így is képes lehet elérni stratégiai céljait a kelet-kínai- és a dél-kínai-tengeri régióban, miközben minimalizálja a további eszkaláció kockázatát. Kína jelentősen javította hatalmi pozícióját és ellenőrzési képességeit a vitatott területeken, és mindezt viszonylag alacsony anyagi ráfordítással érte el.

Peking kidolgozta annak stratégiáját, hogyan válhat áldozattá egy esetleges eszkaláció esetén: polgári eszközök felhasználásával biztosítja, hogy ha valamelyik szomszédos rivális a haditengerészetének bevetésével válaszol az őt ért sérelmekre, az az állam fog agresszorként feltűnni, nem pedig Kína. Ráadásul a fegyveres erőit bevető állam azt is kockáztatja, hogy lehetőséget teremt Kína számára a hasonló válaszlépések megtételéhez, és ezzel a konfliktus olyan szintre eszkalálódhat, ahol Kína már kihasználhatja saját haditengerészetének fölényét.¹¹ Peking szűrkezónás stratégiája annyira bevált, hogy a vitatott hovatartozású tengerrészekkel kapcsolatos alacsony intenzitású konfliktusok, a természeti erőforrások szabálytalan kiaknázása, a más államok zászlaja alatt hajózó halászok zaklatása, valamint a nemzetközi vizeken és légtérben végzett egyéb kínai szűrkezónás műveletek mára mindennaposá váltak a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken.

Kína szűrkezónás tengeri hadviselésének célja

Kína szűrkezónás tengeri műveletei gyakran kötődnek területi követelések érvényre juttatásához a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken. Peking nézete szerint

⁹ MORRIS: i. m. p. 28.

¹⁰ South China Sea - what you need to know. Deutsche Welle, 2017.08.11. <https://www.dw.com/en/south-china-sea-what-you-need-to-know/a-40054470>; letöltés: 2022.05.11.

¹¹ MORRIS: i. m. p. 30.

Kína „2000 éves történelmi jogokra” hivatkozva a teljes Dél-kínai-tengernek mintegy 90%-ára tart igényt, akár jelenleg más államok által birtokolt területekre is, valamint a Paracel- és a Spratly-szigetek egészére,¹² ahogy azt a Kínai Kommunista Párt már számos alkalommal hangoztatta az általa közzétett szemléltető térképeken. Ezek a térképeken a kínai követelések tengeren húzódó határát kilenc szakaszból álló szaggatott vonallal jelezték, ezért „kilencpontos vonalnak” is nevezik. Annak érdekében, hogy alátámassza és nyomatékosítsa követeléseinek jogosságát, Peking az utóbbi években sziklák és zátonyok sorát foglalta el, majd ezeket mesterséges szigetekké töltötte fel, hogy támaszpontokat, repülőtereket, kikötőket létesíthessen rajtuk. Mindez azt a célt szolgálja, hogy Kína a kilencpontos vonallal meghatározott területi követelésének adjon hangot, és hogy a térség többi államának (Vietnám, Malajzia, Brunei, Fülöp-szigetek, Indonézia, Tajvan) követeléseit aláássa.

A szigetcsoportok hovatarozása feletti vita több okra vezethető vissza. Egyfelől a Dél-kínai-tenger közepén, a világ egyik legforgalmasabb hajózási útvonala mentén fekszenek, birtoklásuk így stratégiai jelentőségű, hiszen a Dél-kínai-tenger köti össze a Csendes-óceánt az Indiai-óceánnal. Becslések szerint az itt áthaladó áruforgalom értéke évente mintegy 3400 milliárd dollár. A Dél-kínai-tenger fontos szerepet játszik Kelet-Ázsia biztonsági környezetének alakulásában is, mivel a távol-keleti fejlett államok nagymértékben függenek a dél-kínai-tengeri hajózási útvonalakon szállított nyersanyagoktól, legfőképpen a kőolajtól. A Japánba, Tajvanra és Dél-Koreába áramló kőolajnak több mint 80%-a halad itt keresztül. A szigetek birtokba vételével ráadásul lehetőség nyílik a környező tenger alatti kőolaj- és földgázforrások kiaknázására.¹³ A régió fosszilis energiaforrásainak feltárása és kitermelése nagyban befolyásolhatja a szénhidrogének világpiaci árát a jövőben, mivel a fejlődő kitermelési technológiának köszönhetően egyre gazdaságosabbá válik a tenger alatti kőolaj- és földgázforrások kiaknázása, illetve az energiahordozók árának növekedése profitábilissá teszi a nehezebben hozzáférhető nyersanyagok kinyerését is.

Nem lebecsülendő a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken folyó halászat jelentősége sem. A közel 1,45 milliárd¹⁴ fős lakosságú Kínának elemi érdeke, hogy saját halászati iparágát juttassa minél nagyobb területen minél kedvezőbb pozícióba, lehetőleg a többi ország halászáinak kiszorításával, hiszen a kelet-kínai- és a dél-kínai-tengeri halászat több millió iparági dolgozónak nyújt megélhetést, az államnak pedig biztos adóforrást. Csak a kelet-kínai-tengeri halászatból 2018-ban 7,4 milliárd dollár dollárnyi érték keletkezett. Bár a Dél-kínai-tenger csak bolygónk vízzel borított felületének 2,5%-át adja, a világon kifogott halmennyiség 12%-a azonban

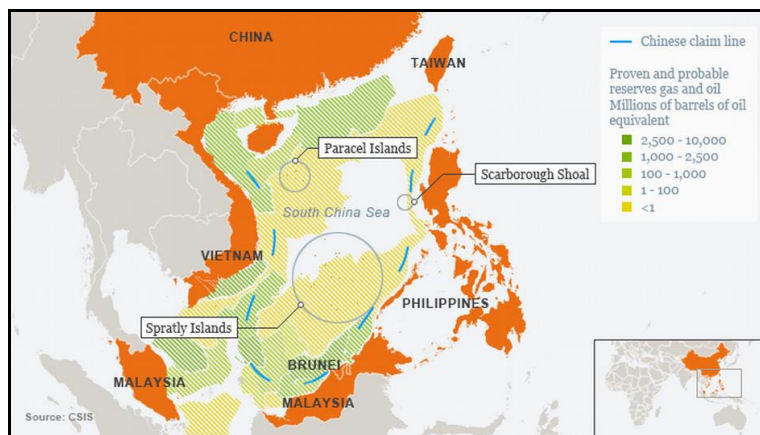
---

¹² Military and Security Developments involving the People’s Republic China. Annual Report to Congress 2020, Office of the Secretary of Defence. p. 100. <https://media.defense.gov/2020/Sep/01/2002488689/-1/-1/1/2020-DOD-CHINA-MILITARY-POWER-REPORT-FINAL.PDF>; letöltés: 2020.10.03.

¹³ U.S.-China Strategic Competition in South and East China Seas: Background and Issues for Congress. Congressional Research Service, 2020. p. 6. <https://fas.org/sgp/crs/row/R42784.pdf>; letöltés: 2020.10.23.

¹⁴ China Population. Worldometer. <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/>; letöltés: 2022.05.10.

innen származik,¹⁵ 2018-ban pedig 15,4 milliárd dollárnyi érték keletkezett a térségbeli halászból.¹⁶ Kína éves GDP-jének 3%-a, összesen mintegy 279 milliárd dollár származik a halászból és az ahhoz köthető feldolgozó iparágból és kereskedelemről, valamint becslések szerint összesen mindegy 7–9 millió kínai munkahelye függ a halásztól.

2. ábra. Szénhidrogén-lelőhelyek és azok valószínű tartaléka (millió hordó) a Dél-kínai-tengeren¹⁷

A régiót azonban évről-évre súlyosbodó túlhalászat sújtja, és ha folytatódik az elmúlt évtizedekben tapasztalt, évi 10–12 millió tonnányi haltömeg kihalászása, akkor az iparágtól munkájában és élelmiszerellátásában függő kelet-ázsiai országok hatalmas népessége a következő évtizedekben komoly ellátási problémáknak néz elébe.¹⁸ Emellett a távol-keleti gazdasági fejlődésnek köszönhető életszínvonal-emelkedés miatt a lakosság halhúsigénye folyamatosan növekszik. Mindebből logikusan következik, hogy Kína igyekszik majd egyre jobban korlátozni tengeri szomszédjai hozzáférését a szűkülő forrásokhoz. Célja elérésében a szűrkezőnában végzett műveletek kínálhatják a megoldást Peking számára.

A tengeri erőforrások felkutatásával, kiaknázásával, valamint a halász- és kereskedőhajók szabad mozgásával kapcsolatban fontos kiemelni, hogy Pekingnek elegendő, ha alacsony intenzitású zavaró műveleteket folytat egy területen ahhoz, hogy megakadályozza a rivális államokat abban, hogy az adott tengerrészt gazdaságilag vagy kereskedelmileg hasznosíthassák. Tekintettel a tengeri kőolaj- és földgáz kutatás, valamint a feltárás költségeire és a szokványos működés esetén is

¹⁵ GREER, Adam: The South China Sea Is Really a Fishery Dispute. The Diplomat, 2016.07.20. <https://thediplomat.com/2016/07/the-south-china-sea-is-really-a-fishery-dispute/>; letöltés: 2020.10.23.

¹⁶ SUMAILA, U. Rashid: Sink or Swim. The future of fisheries in the East and South China Seas. ADM Capital Foundation, Hong Kong, 2021. p. 2. https://www.admcf.org/wp-content/uploads/2021/11/Sink-or-Swim-Full-Report_171121.pdf; letöltés: 2022.05.10.

¹⁷ <https://www.dw.com/en/will-the-us-fight-for-oil-in-the-south-china-sea/a-37677319>; letöltés: 2022.05.10.

¹⁸ GREER: i. m.

fennálló kockázatokra, ezek a tevékenységek különösen érzékenyek a rosszindulatú beavatkozásra.

A halászhajókat és a kereskedelmi hajókat üzemeltető vállalatok is érzékenyek a jövedelmezőségük csökkentését eredményező zavaró tevékenységekre. A szűrkezónás hadviselésből fakadóan a kelet-kínai- és a dél-kínai-tengereken áthaladó hajók biztosítási díjainak emelkedése vagy a szűrkezónás műveletek által sújtott tengerrészek kikerülése érdekében a hosszabb útvonalak megtétele komoly következményekkel jár a hajók által szállított anyagok szállítási költségeire nézve. A megnövelt költségű szállítás különösen terhessé válhat olyan nemzetek számára, amelyek elhelyezkedésükből fakadóan a nyersanyagok és áruk nagy volumenű importjára és exportjára vannak utalva, mint pl.: Ausztrália, Japán, Tajvan és Dél-Korea. Ezen államok gazdasága földrajzi elhelyezkedésük miatt csak úgy maradhat versenyképes, ha alacsony termelési költségek és rendkívül költséghatékony tengeri szállítás kombinációja mellett importálnak és exportálnak.¹⁹ Ha a tengeri szállítás költséghatékonyága veszélybe kerül, a világ gazdaságban betöltött szerepük jelentősége csökkenni, míg Kínáé növekedni fog.

A kínai szűrkezónás hadviselés típusai

2019-ben az amerikai RAND Corporation elemzőközpont egy olyan jelentést tett közzé, amelyben a kutatók Kína szűrkezónás tengeri műveleteit tekintették át. A jelentés a kínai szűrkezónás tevékenységek típusait és mozgatórugóit hét kategóriába csoportosította: megfélemlítés katonai eszközökkel, félkatonai tevékenységek, állami tulajdonú vagy államhoz kapcsolódó vállalatok bevonása, földrajzi határok manipulációja, információs műveletek, jogi és diplomáciai lépések, illetve gazdasági kényszerítés.²⁰

1. Megfélemlítés katonai eszközökkel

A katonai eszközökkel történő megfélemlítés magában foglalja egy támadás lehetőségével való fenyegetést vagy egy konfliktus eskalációjának kockázatát. Katonai megfélemlítésbe tartozó szűrkezónás műveletek lehetnek a következők:

- csapatösszevonások a vitatott határok mentén;
- hadgyakorlatok a vitatott határok közelében;
- katonai beavatkozással történő fenyegetés;
- provokatív fellépés az ellenfél fegyveres erőivel szemben.²¹

A katonai eszközökkel történő provokatív fellépés egyes eseteinek vizsgálatakor érdemes szem előtt tartani, hogy olykor nehéz megkülönböztetni az előre eltervezett, szándékosan zavaró tevékenységet a pusztán véletlenül, tapasztalatlanságból vagy hibás helyzetfelismerésből eredő cselekedetektől. A közelmúltban a tengeri és a légi incidensek egy részét feltehetően nem felsőbb utasításból követték el. Valószínűbb, hogy túlbuzgó fiatal tisztek téves helyzetfelismeréséből vagy szabálytalan viselkedéséből fakadtak. Az egyik híressé vált eset 2014. augusztus 9-én történt, amikor is egy kínai J-11B típusú

---

¹⁹ GOLDRICK: i. m. p. 5.

²⁰ MORRIS: i. m. p. 27.

²¹ MORRIS: i. m. p. 32.

vadászpilótáknak veszélyesen közel repült egy, az Amerikai Egyesült Államok haditengerészetéhez tartozó P-8 Poseidon típusú felderítő-repülőgéphez. Az esetről készült amerikai jelentés szerint a kínai gép háromszor haladt át a P-8 alatt, 30 méterre megközelítve azt. Ezután közvetlenül a Poseidon mellett repült el, olyan közel, hogy a szárnycsúcsait kb. 6 méter választotta el egymástól, majd rögtön ezután kevesebb mint 15 méterrel felette végrehajtott egy orsófordulatot. Mielőtt visszatért volna a bázisára, még utoljára merőlegesen elrepült a P-8 orra előtt, hogy az amerikai pilóta megtekinthesse a kínai gép fegyverzetét.²² A „Top Gun-incidensként” ismertté vált eset kirívó volt ugyan, de semmiképp sem egyedülálló. Ugyanakkor el kell különíteni ezeket a forrófejű pilóták által végrehajtott magánakciókat a feltételezhetően felsőbb utasításból, meghatározott földrajzi területen, szisztematikusan végrehajtott zavaró jellegű cselekedetektől, amelyek a szűrkezőnás műveleteket jellemzik, de ez nem mindig egyszerű.

2. Félkatonai tevékenységek

A nemzetközi sajtóban számos példa lelhető fel a Peking által elrendelt távolkeleti szűrkezőnás műveletekre. Az egyik legismertebb eset, amikor 2009. március 8-án öt kínai halászhajó vette körbe az *Impeccable* amerikai kutatóhajót, és távozásra kényszerítették nem messze a Kínához tartozó Hajnan-szigetsoporttól.²³ A műveletet a „kis kék emberek”, azaz a kínai Tengeri Milícia civil jogállású halászhajói hajtották végre a kínai haditengerészet felügyelete mellett, de annak beavatkozása nélkül. A Tengeri Milícia Kína szűrkezőnás hadviselésének elsődleges képviselője, hajóival a stratégiai fontosságú Dél-kínai-tengeren egyre nagyobb területen, vitatott és mesterségesen létrehozott szigetek és zátonyok feletti kínai ellenőrzés megerősítésére és kiterjesztésére törekszik. A Tengeri Milícianak becslések szerint 20 000–23 000 hajóból álló flottája van több tízezer vagy akár százezer fős állománnyal.²⁴ Jelentős számban állomásoznak a kínai Hajnan-szigeten, ahonnan hajóikon kiáramolva a Dél-kínai-tenger minden sarkán kiveszik a részüket az amerikai haditengerészet és a környező, területi igényekkel rendelkező államok hajói által folytatott tevékenységek állandó zavarásában.

A Tengeri Milícia által végrehajtott műveletek lényege, hogy polgári hajókon civil személyzet segítségével Kína ellenőrzést gyakorolhasson, így elkerülve a nyílt katonai konfrontációt szomszédjaival. Eközben a kínai haditengerészet és a parti őrség a közelből biztosítják, hogy senki ne akarjon erővel fellépni a milícia hajóival szemben. A Tengeri Milíciával összehangolt tevékenységüket tudatosan a konfliktus

---

²² GREEN, Michael et al.: Counter-Coercion Series: “Top Gun” Incident. Center for Strategic and International Studies, 2017.05.15. <https://amti.csis.org/counter-co-top-gun-incident/>; letöltés: 2022.05.12.

²³ GREEN, Michael et al.: Counter-Coercion Series: Harassment of the USNS Impeccable. Center for Strategic and International Studies, 2017.05.09. <https://amti.csis.org/counter-co-harassment-usns-impeccable/>; letöltés: 2020.11.15.

²⁴ KRASKA, James: China’s Maritime Militia Vessels May Be Military Objectives During Armed Conflict. *The Diplomat*, 2020.07.07. <https://thediplomat.com/2020/07/chinas-maritime-militia-vessels-may-be-military-objectives-during-armed-conflict/>; letöltés: 2020.10.25.

küszöbénél alacsonyabb szinten tartják, ugyanakkor demonstrálják Kína eltökéltségét a vitatott területek feletti ellenőrzés megteremtésére.²⁵

3. Állami tulajdonú vagy államhoz kapcsolódó vállalatok bevonása

A kínai kormány az állami tulajdonú vagy államhoz kapcsolódó vállalatokat stratégiai eszközként használja a kínai érdekek érvényesítésére a vitatott területeken. Ilyen vállalat a Kínai Nemzeti Tengeri Olajvállalat, Kína harmadik legnagyobb olajipari vállalata, amely aktív szerepet vállal a Dél-kínai-tengeren található olajkincs felkutatásában és kinyerésében, még akkor is, ha más államhoz tartozó kizárólagos gazdasági zónában fekszik a hasznosítandó terület.²⁶ Egy másik példa a Kínai Kommunikációs Építőipari Vállalat, amelynek leányvállalata végezte a dél-kínai-tengeri mesterséges szigetek kotrási és építési munkálatait.²⁷

4. A földrajzi határok manipulációja

Kína az utóbbi években egyre határozottabban igyekezett kiterjeszteni befolyását a távol-keleti térségben stratégiaileg kulcsfontosságú Dél-kínai-tengerre. Ennek a törekvésnek egyik jelentős eleme volt 2013–2016 között a dél-kínai-tengeri szigetvilág területén szigetnek nem minősülő számos zátonyának és sziklájának az elfoglalása, majd mesterséges szigetekké történő bővítése. Az újonnan létrejött szigeteken bázisokat, leszállópályákat, kikötőket létesítettek, helyőrséget helyeztek el rajtuk, némelyikre pedig civil lakosságot telepítettek, hogy ezzel is erősítsék a korábban nem létező földdarab birtokba vételének legitimitását.

3. ábra. A Fiery Cross-zátony természetes állapotában és az átformálás után²⁸

²⁵ SINGH, Abhijit: Deciphering Grey-Zone Operations in Maritime-Asia. ORF Special Report, 2018. augusztus. p. 2. https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2018/08/ORF_SpecialReport_71_Grey-Zone_3N.pdf; letöltés: 2022.05.08.

²⁶ MORRIS: i. m. p. 34.

²⁷ MORRIS: i. m. p. 35.

²⁸ MACIAS, Amanda – BENDER, Jeremy: These images might just be the clearest signs of China's expansion in the disputed South China Sea. Business Insider, 2016.03.20., <https://www.businessinsider.com/images-chinas-expansion-in-the-disputed-south-china-sea-2016-3>; letöltés: 2022.05.11.

Ugyan az elmúlt hat évben a Kínai Népköztársaság nem foglalt el és nem hozott létre újabb mesterséges szigeteket a Dél-kínai-tengeren, az eddig kialakított szigetek azonban hosszú távon várhatóan nem lesznek elegendők a haditengerészet és a légierő támogatására a térség egészében. Az újabb, az eddigieknél is nagyobb teljesítményre képes kotróhajók építése, illetve a szigeteket önfenntartóvá tevő (pl. a homokot termőfölddé alakító) technológiák kifejlesztése azonban azt sugallja, hogy Peking nem tett le arról a tervéről, hogy a Dél-kínai-tenger nagyobbik részét területfoglalással vonja lehetőleg kizárólagos fennhatósága alá.²⁹

5. Információs műveletek

Az információs műveletek keretében Peking kiber-, média- és propagandatevékenységek sorát folytatja a távol-keleti államokkal szemben. Az információs műveletekkel igazolja a térségbeli szuverenitási igényeit, illetve támasztja alá cselekedeteinek jogosságát és igazságosságát. Az információs tevékenységek közé tartozik a környező rivális hatalmak kelet-kínai- és a dél-kínai-tengeri szigetekre vonatkozó szuverenitási igényeinek lejáratása vagy vitatása, valamint olyan médiakampányok lebonyolítása, amelyeknek célja, hogy az el nem kötelezett országok Peking álláspontját támogassák a vitatott területekkel kapcsolatban.

A belföldi információs műveletekbe sorolható, hogy Kína a kelet-kínai- és a dél-kínai-tengeri követeléseinek jogosságát a közoktatás, a tankönyvek és a média segítségével a kínai lakosság felé sulykolja, valamint a kínai médiában rendszeresen lejáratják és kritizálják a nemzetközi bíróságok ítéleteit és az ENSZ Tengeri Egyezményében foglalt elveket.³⁰

6. Jogi és diplomáciai lépések

Kína egyre inkább a jogtudomány és a diplomáciai kinyilatkoztatások felé fordul, hogy legitimálja a területi vitákkal kapcsolatos álláspontját, és aláassa a térség más államainak követeléseit. Kína számos esetben igyekezett törvényes megoldásokat és kiskapukat találni a nemzetközi jogrendben, hogy érdekeit megvédje. A szűrkezónába sorolt jogi lépés volt például a légvédelmi azonosító zóna kijelölése a Kelet-kínai-tengeren 2013-ban, a halászat szabályozása a vitatott területek feletti adminisztratív ellenőrzés megerősítése érdekében a tengeri élővilág védelmének ürügyén, valamint a nemzetközi jog, legfőképpen az ENSZ 1982-es Tengerjogi Egyezményében foglaltak alternatív megközelítéseivel kapcsolatos kutatások finanszírozása kínai jogi egyetemeken.³¹

7. Gazdasági kényszerítés

Kína a szankciókkal történő fenyegetés, a kereskedelem, a befektetések és a segélyek révén befolyásolja a kelet-ázsiai államokat. Gazdasági kényszerítésnek minősült pl. a ritkaföldfémek Japánba történő behozatalának ideiglenes tiltása egy kínai halászkapitány 2010-es letartóztatása miatt, valamint a Fülöp-szigetektől

---

²⁹ POMOGÁCS Péter: A Kínai Népköztársaság szigetépítési programja a Dél-kínai-tengeren. Felderítő Szemle, 2020/4. p. 16., <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2020-4.pdf>; letöltés: 2021.07.01.

³⁰ JUNG: i. m.

³¹ JUNG: i. m.

származó gyümölcsök behozatalának betiltása a Scarborough-zátonyon 2012-ben kialakult patthelyzet idején.³²

A szürkezónás műveletek jövője Kelet-Ázsiában

Peking szürkezónás műveleteivel kapcsolatban egyértelműen megállapítható tendencia, hogy Kína a jövőben növekvő gyakorisággal fog alkalmazni félkatonai eszközöket, például a Népi Fegyveres Erők Tengeri Milíciáját a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken, mint érdekérvényesítő képességének első vonalát. A megállapítás alapja, hogy a milícia hajóinak és legénységének száma, illetve tevékenységének gyakorisága mind növekvő tendenciát mutat.³³

Kijelenthető az is, hogy a Tengeri Milícia nem marad pusztán kiegészítő elem a kínai haditengerészet és a parti őrség mellett. Azon túl, hogy fontos támogató szerepet tölt be e két haderőnem kelet-kínai- és a dél-kínai-tengeri műveleteiben, önálló akciói is jelentős elrettentő és kényszerítő erővel bírnak. Kína birtokolja a világ legnagyobb halászflojtáját, amelynek akciórádiusza nem korlátozódik pusztán a partközeli vizekre, hanem több száz, akár több ezer kilométernyi távolságra is elér. Az akár százezer fős létszámának köszönhetően a Tengeri Milícia megfigyelés alatt fogja tudni tartani a térséget, és ha kell, erőszakkal is megvédi a kínai érdekeket a vitatott hovatartozású területeken.

Paramilitáris mivoltából fakadóan a kínai politikai vezetésnek nem kell attól tartania, hogy egy incidens katonai konfliktussá eszkalálódik egy vetélytárs (legfőképpen az Amerikai Egyesült Államok) haditengerészetével szemben. A szürkezónás hadviselés részeként a Tengeri Milícia „álcázott haditengerészetként” zaklathatja és zavarhatja el a rivális államok hajóit a Kína által magáénak deklarált tengerrészekről, ezáltal korlátozva őket a szabad hajózáshoz való jogukban. Tekintetbe véve Pekingnek a Tengeri Milíciájára irányuló nagyfokú figyelmét, valamint azt a gyakorlatot, hogy a szervezet az utóbbi években egyre gyakrabban kerül bevetésre a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengeren, valószínűnek tűnik, hogy Kína a Tengeri Milíciát kulcsfontosságú elemnek tekinti a tengeri nagyhatalommá válása útján, ezért biztos, hogy a jövőben fokozni fogja tevékenységét.³⁴

A kínai Tengeri Milícia által végzett tevékenység hatékonyságát jelzi, hogy 2009-ben Vietnám is saját tengeri milíciájának fejlesztésébe fogott: kb. 8000 halászhajón több tízezer milicista teljesít szolgálatot. Ugyan a civilek félkatonai szervezetekbe való tömörítése elsősorban a kommunista országok sajátossága, nem kizárt, hogy más kelet-ázsiai államok is létrehozzák a tengeri milíciák helyi változatait³⁵, hogy a félkatonai szervezetek által jelentett szürkezónás fenyegetésre szintén szürkezónás félkatonai megoldásokkal reagálhassanak.

³² JUNG: i. m.

³³ GOLDRICK: i. m. p. 24.

³⁴ POMOGÁCS Péter: A „kis kék emberek” – A Kínai Népköztársaság Tengeri Milíciájának tevékenysége a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengeren. Felderítő szemle; 2021/1. p. 15. <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2021-1.pdf>; letöltés: 2021.07.01.

³⁵ NGUYEN, The Phuong: Vietnam's Maritime Militia Is Not a Black Hole in the South China Sea. Center for Strategic and International Studies, 2020.05.22. <https://amti.csis.org/vietnams-maritime-militia-is-not-a-black-hole-in-the-south-china-sea/>; letöltés: 2020.11.14.

Szintén megfigyelt tendencia, hogy Kína egyre gyakrabban és magabiztosabban figyelmezteti a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengereken aktív hatalmak hajóit és repülőgépeit. A vitatott tengerrészeken kiadott figyelmeztetések nem titkolt célja a fenyegető légkör megteremtése, üzenet a régió többi államának, hogy alaposan mérlegeljék a vitatott területekre történő belépés kockázatát. Egyes nemzetek, mint az Amerikai Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek ugyan jelezték, hogy a kínai figyelmeztetések dacára egységeik nem fognak felhagyni szokványos tevékenységükkel, de a kisebb államokat elriaszthatja Kína fenyegető fellépése.³⁶

Kína számára a civil lakosság telepítése a korábban lakatlan vagy mesterségesen létrehozott kelet-kínai- és dél-kínai-tengeri szigetekre továbbra is lehetőség marad a jövőben. Jogos a japán aggodalom, miszerint Peking a jövőben ezzel a módszerrel szállhat meg jelenleg Japán fennhatósága alá tartozó szigeteket, és ezzel olyan tényhelyzet elé állítja Japánt, amelyre már csak katonai erővel lehetne válaszolni, amit nem biztos, hogy Japán meg merne lépni.³⁷

Amint az a Kelet-kínai-tengeren már bebizonyosodott, a tengerrészekre vonatkozó követeléseket hatékonyan meg lehet erősíteni az érintett területek feletti légvédelmi azonosítási zóna kijelölésével. A határkonfliktusok felerősödésével a légvédelmi azonosítási zónák megszorodhatnak a Dél-kínai-tengeren is a Kína által birtokba vett természetes és mesterséges szigetekhez közeli légterekben. Amennyiben Peking a jövőben valóban kijelöli ezeket, úgy a zónák határai feltehetően jelezni fogják a kínai igények határait is.³⁸

A dél-kínai-tengeri légvédelmi azonosítási zónák kialakításához hasonló, annál azonban jóval radikálisabb feltételezés, hogy az általa követelt tengerrészeket Kína víziaknák telepítésével zárhatja el a rivális hatalmak elől. Ennek lehetősége azonban csekélyebb, mivel a víziaknák a kínai gazdasági törekvéseket is akadályoznák és veszélyeztetnék a régióban, az esetleges későbbi eltávolításuk pedig jelentős kihívást jelentene.³⁹

Végül hasonlóan radikális feltételezés, hogy a víz alatti optikai kábelek zavarása vagy elvágása válhat esetleg Kína szűrkezónás hadviselésének eszközévé. Ez a veszély természetesen elsősorban a térség szigetországait veszélyeztetné, pl. Tajvant és Japánt.⁴⁰

Összegzés

A szűrkezónában folytatott műveletek jelentősen hozzájárulnak Peking átfogó belpolitikai, külpolitikai, gazdasági és biztonsági céljai eléréséhez a kelet-ázsiai térségben, amelyet Kína katonai és gazdasági biztonsága szempontjából kiemelt régiónak tekint. Emellett a szűrkezóna lehetőséget biztosít Kína számára, hogy megváltoztassa a Távol-Kelet *status quó*ját úgy, hogy közben ne lépje át a béke és a háború közti küszöböt, és maga számára kedvezően befolyásolhassa a hazai és a nemzetközi közvéleményt. A hagyományos diplomáciai, gazdasági és katonai

---

³⁶ GOLDRICK: i. m. p. 24.

³⁷ GOLDRICK: i. m. p. 25.

³⁸ GOLDRICK: i. m. p. 25.

³⁹ GOLDRICK: i. m. p. 25.

⁴⁰ GOLDRICK: i. m. p. 25.

lépéseket a szűrkezőnában folytatott műveletek egészítik ki azáltal, hogy különböző módszerekkel és eszközökkel változatosan fokozzák a nyomást, amelyet Peking a környékbéli hatalmakra gyakorol. E módszerek és eszközök túlnyomó része ráadásul letagadható a kínai politikai vezetőség számára a média előtt.

Összességében megállapítható, hogy Kína a szűrkezőnában folytatott tevékenységével a korábbiaknál szélesebb körű kényszerítő eszköztárból választhat. A többféle katonai, félkatonai, politikai, gazdasági, információs, jogi és diplomáciai tevékenység kombinálása azt jelenti, hogy Kínának már nem kell egyetlen területen sem jelentős eszkalációra számítnia, kedvére váltogathatja nyomásgyakorló módszereit, és nem kell gazdasági szankciókat magával vonó katonai beavatkozásra szorítkoznia.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- China Population. Worldometer. <https://www.worldometers.info/world-population/china-population/>; letöltés: 2022.05.10.
- GOLDRICK, James: Grey zone operations and maritime domain. Australian Strategic Policy Institute, 2018. október, pp. 4–5., 24–25. https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/ASPI_SR%20131%20Grey%20zone%20operations.pdf; letöltés: 2022.05.08.
- GREEN, Michael: Countering Coercion in Maritime Asia. The Theory and Practice of Gray Zone Deterrence. Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2017. május, p. 4. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/170505_GreenM_CounteringCoercionAsia_Web.pdf; letöltés: 2022.05.08.
- GREEN, Michael - HICKS, Kathleen - COOPER, Zack - SCHAUS, John - DOUGLAS, Jake: Counter-Coercion Series: Harassment of the USNS Impeccable., 2017.05.09. <https://amti.csis.org/counter-co-harassment-usns-impeccable/>; letöltés: 2020.11.15.
- GREEN, Michael - HICKS, Kathleen - COOPER, Zack - SCHAUS, John - DOUGLAS, Jake: Counter-Coercion Series: “Top Gun” Incident., 2017.05.15. <https://amti.csis.org/counter-co-top-gun-incident/>; letöltés: 2022.05.12.
- GREER, Adam: The South China Sea Is Really a Fishery Dispute, 2016. <https://thediplomat.com/2016/07/the-south-china-sea-is-really-a-fishery-dispute/>; letöltés: 2020.10.23.
- HARRINGTON, Jake – MCCABE, Riley: Detect and Understand: Modernizing Intelligence for the Gray Zone, 2021.12.07. <https://www.csis.org/analysis/detect-and-understand-modernizing-intelligence-gray-zone>; letöltés: 2022.05.10.
- JUNG, Chungjin: China’s Gray Zone Operations in the Yellow Sea. Security Nexus Perspectives, 2021. szeptember. https://apcss.org/nexus_articles/chinas-gray-zone-operations-in-the-yellow-sea/; letöltés: 2022.05.11.
- KRASKA, James: China’s Maritime Militia Vessels May Be Military Objectives During Armed Conflict., 2020.07.07. <https://thediplomat.com/2020/07/chinas-maritime-militia-vessels-may-be-military-objectives-during-armed-conflict/>; letöltés: 2020.10.25.

- MACIAS, Amanda – BENDER, Jeremy: These images might just be the clearest signs of China's expansion in the disputed South China Sea, Business Insider, 2016.03.20. <https://www.businessinsider.com/images-chinas-expansion-in-the-disputed-south-china-sea-2016-3>; letöltés: 2022.05.11.
- MATURA Tamás: A kínai kommunista párt 19. kongresszusa és egy új korszak hajnala. Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések, 2017/29, 2017.11.07., p. 4. https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/svkk_elemzesek_2017_29_a_kinai_kommunista_part_19_kongresszus_a_es_egy_uj_korszak_hajnala_-matura-t_original.pdf; letöltés: 2022.05.13.
- Military and Security Developments involving the People's Republic China. Annual Report to Congress 2020., Office of the Secretary of Defence, p. 100. <https://media.defense.gov/2020/Sep/01/2002488689/-1/-1/1/2020-DOD-CHINA-MILITARY-POWER-REPORT-FINAL.PDF>; letöltés: 2020.10.03.
- MORRIS, Lyle J.: Gaining Competitive Advantage in the Gray Zone, RAND Corporation, 2019., pp. 27–35. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2900/RR2942/RAND_RR2942.pdf; letöltés: 2022.05.07.
- NGUYEN, The Phuong: Vietnam's Maritime Militia Is Not a Black Hole in the South China Sea., 2020.05.22. <https://amti.csis.org/vietnams-maritime-militia-is-not-a-black-hole-in-the-south-china-sea/>; letöltés: 2020.11.14.
- POMOGÁCS Péter: A Kínai Népköztársaság szigetépítési programja a Dél-kínai-tengeren. Felderítő szemle, 2020/4, p. 16. <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2020-4.pdf>; letöltés: 2021.07.01.
- POMOGÁCS Péter: A „kis kék emberek” – A Kínai Népköztársaság Tengeri Milíciájának tevékenysége a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tengeren. Felderítő szemle, 2021/1, p. 15. <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2021-1.pdf>; letöltés: 2021.07.01.
- SINGH, Abhijit: Deciphering Grey-Zone Operations in Maritime-Asia. ORF Special Report, 2018. augusztus, p. 2. https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2018/08/ORF_SpecialReport_71_Grey-Zone_3N.pdf; letöltés: 2022.05.08.
- South China Sea - what you need to know. Deutsche Welle, 2017.08.11. <https://www.dw.com/en/south-china-sea-what-you-need-to-know/a-40054470>; letöltés: 2022.05.11.
- SUMAILA, U. Rashid: Sink or Swim. The future of fisheries in the East and South China Seas, ADM Capital Foundation, Hong Kong, 2021., p. 2. https://www.admcf.org/wp-content/uploads/2021/11/Sink-or-Swim-Full-Report_171121.pdf; letöltés: 2022.05.10.
- U.S.-China Strategic Competition in South and East China Seas: Background and Issues for Congress., Congressional Research Service, 2020. p. 6. <https://fas.org/sgp/crs/row/R42784.pdf>; letöltés: 2020.10.23.

TÓTH KLAUDIA

LÍBIA ÉS AZ EUNAVFOR MED IRINI – MŰVELET A BÉKÉÉRT

Bevezetés

Líbia az észak-afrikai térség egyik legmeghatározóbb migrációs központja, emiatt az Európai Unió egyik kiemelt tárgyalópartnere. Az országban tapasztalható instabilitás, a már egy évtizede zajló folyamatos harcok, illetve az egységes és mindenki által elfogadott kormányzat hiánya nemcsak a helyi lakosok mindennapjait nehezítik meg, hanem közvetlenül hatnak az európai biztonsági komplexumra is. A 2015–2016-os migrációs válság precedens nélküli helyzetet teremtett az Európai Unióban, hiszen szinte pár hónap leforgása alatt közel kétfélmillióan érték el a kontinens külső határait.¹ A 2015 júniusa és 2020 márciusa között működött European Union Naval Force - Mediterranean (továbbiakban: EUNAVFOR MED) *Sophia* volt az Európai Unió zászlóshajó-kezdményezése a Földközi-tengeren zajló illegális migrációs tevékenység elleni küzdelemben. A *Sophia* művelet – mandátuma szerint – felléphetett az embercsempészek és az emberkereskedők ellen, valamint feladata volt, hogy segítsen a tengeren bajba jutottakon, továbbá felelt a líbiai parti őrség kiképzéséért is. Szorgalmaznia kellett a hatékonyabb információátadást a tagállamok rendvédelmi szervei, az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (továbbiakban: Frontex) és az Europol között. Az Európai Unió Tanácsa így foglalta össze a *Sophia* feladatkörét: „A művelet alapmegbízatása a migráncsempészek és emberkereskedők üzletszerű tevékenységének ellehetetlenítésére irányuló uniós intézkedések elősegítése a Földközi-tenger déli-középső részén. A művelet támogató feladatokat is ellát. Biztosítja a líbiai parti őrség és haditengerészet kiképzését, nyomon követi a kiképzés hosszú távú hatékonyságát és hozzájárul az ENSZ jegyverembargójának végrehajtásához a líbiai partokhoz közeli nyílt tengeren. A művelet keretében ezen túlmenően az ENSZ BT² határozataival összhangban megfigyelési tevékenységek végzésére és információgyűjtésre is sor kerül a líbiai kőolajexport illegális kereskedelmével kapcsolatban. A művelet ily módon hozzájárul egyrészt az arra irányuló uniós törekvésekhez, hogy Líbiában helyreálljon a stabilitás és a biztonság, másrészt pedig a Földközi-tenger középső térségének tengeri védelméhez.”³ A művelet jelentős, ámde jócskán vitatott sikereket aratott. A járőrözés, valamint kereső- és mentőakciók révén nem kevesebb mint 45 000 ember életét mentették meg a tengeren, több mint 150 feltételezett csempész

---

¹ STATISTA: Number of illegal crossings between border-crossing points in the European Union from 2009 to 2020. <https://www.statista.com/statistics/454775/number-of-illegal-entries-between-bcps-to-the-eu/>; letöltés: 2022.05.10.

² Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa.

³ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA: A Tanács 2020. március 31-ig meghosszabbította az EUNAVFOR MED *Sophia* művelet megbízatását. <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/09/26/eunavfor-med-operation-sophia-mandate-extended-until-31-march-2020/>; letöltés: 2022.05.10.

és emberkereskedőt fogtak el, illetve több mint 550 illegális szervezethez köthető hajót távolítottak el a Földközi-tengerről.⁴

Másrészről azonban a műveletet több ízben érte kritika:

- a kereső- és mentőakciók „mágnesként vonzhatják a migránsokat”, akiknek csupán a nyílt tengerre kell kijutniuk abban a reményben (vagy bizonyosságban), hogy ott a műveletben részt vevő európai haditengerészeti erők észreveszik és biztonságba helyezik őket – ennek kapcsán a líbiai parti őrség egyik tisztviselője akkoriban a következőképp nyilatkozott: „*az emberek, amikor megmentik őket, értesítik a barátaikat, hogy a líbiai vizektől csupán 20 mérföldre vannak uniós hajók, amelyek várhatóan kimentik őket*”.⁵
- a végrehajtott letartóztatások csak alacsony profilú célpontokat érintettek, ami megnehezítette, hogy jelentős sikereket érjenek el a migránsáradat visszaszorításában;
- az illegális hajók megsemmisítése miatt megváltozott az embercsempészek taktikája, akik most már inkább nem fából készült hajókba fektetnek be, hanem az olcsóbb gumicsónakokat szerzik be, amelyek még veszélyesebbek a migránsok biztonságára nézve;
- a *Sophia* művelet a tünetekre reagált és nem foglalkozott az okokkal, nem érte el a problémák gyökerét: a líbiai állami struktúrák gyengesége, a Közel-Kelet és Észak-Afrika lesújtó biztonsági helyzete.⁶

A fent említettek alapján jól látszik, hogy a keresési és mentési műveletek sok esetben nemcsak korlátozták a migrációs áramlást, hanem arra ösztönözték a bevándorlókat, hogy további kockázatot vállaljanak az átkelés érdekében.

A *Sophia* művelet tehát épp a migrációs válság csúcspontján igyekezett helytállni és az EU döntéshozóinak iránymutatásai szerint cselekedni a Földközi-tengeren tapasztalható kaotikus időkben. Az EUNAVFOR MED *Sophia* mandátuma 2020. március 31-én lejárt, helyette egy másik, feladatköreiben kissé eltérő művelet kezdődött: az EUNAVFOR MED *Irimi*. Görögül az „irini” azt jelenti, béke. Az Európai Unió legfiatalabb, földközi-tengeri műveletének nevéből is látszik, hogy milyen céllal hozták létre: még ha közvetetten is, de hozzájáruljon a Líbiában egy évtizede tomboló konfliktus lehetőleg békés eszközökkel történő megoldásához. Az észak-afrikai országban zajló polgárháború az évek során egy belső ellentétből a szemben álló feleket kívülről támogató hatalmak sakkjárává alakult át. Éppen ezért félok, hogy – Josep Borrell, az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai

---

⁴ MANTINI, Giulia: A EU Naval Mission Without a Navy: The Paradox of Operation Sophia. 2019.05.13. <https://www.iai.it/en/publicazioni/eu-naval-mission-without-navy-paradox-operation-sophia>; letöltés: 2022.07.03.

⁵ PRICOPI, Marius: The Military Operation Eunavfor Med Irimi – A Downscale of the EU’s Involvement in the Migration Crisis. https://www.armyacademy.ro/reviste/rev4_2020/Pricopi_Raft_4_2020.pdf; letöltés: 2022.05.10.

⁶ PRICOPI, Marius: EU Military Operation Sophia – Analysing the Shortfalls. Scientific Bulletin 21(2) 2016. https://www.researchgate.net/publication/313581657_EU_Military_Operation_Sophia_-_Analysing_the_Shortfalls; letöltés: 2022.06.10.

főképviseelőjének szavaival élve – ahelyett, hogy az *Irini* „része lenne a megoldásnak, sokkal inkább maga is a probléma részévé fog válni”.⁷

Az első líbiai polgárháborútól napjainkig

Békés tüntetésből véres polgárháborúba

Kisebb-nagyobb megszakításokkal és változó intenzitással, de Líbiában 2011 óta polgárháború zajlik. Egy, a média és a közvélemény által kevésbé felkapott eseménysorozat ez, amelynek kezdete az arab világban 2011-ben végigsöpörő, úgynevezett „arab tavasz” tüntetéssorozat idejére tehető. Egyiptomban és Tunéziában a megmozdulások a regnáló vezetők leváltását és – Líbiával összehasonlítva – viszonylag békés átmenetet eredményeztek. Mivel Líbia e két ország között fekszik, várható volt, hogy – a folyamatok farvizére kapaszkodva – a lakosság hamarosan itt is változásért kiált majd és fellázad az autoriter vezetés ellen. A Muammar Kaddáfí által akkor már 42 éve irányított ország a 2000-es évek elején látszólag sikeresen simulat bele a nemzetközi rendszerbe. A mélyülő gazdasági kapcsolatok, a térség stratégiai nyersanyagainak (pl. kőolaj) kitermelése, az Európai Unió tagállamainak növekvő számú és értékű befektetései stabil környezetet vártak el Líbiától. A stabilitásért cserébe a nyugati államok szemet hunytak a csak elvi szinten létező demokrácia, az emberi jogok következetes megsértése és a lakosság tömegeinek alávetett státusza felett. Ezt egy ideig maga a líbiai lakosság is elfogadta, mert a prosperáló gazdasági helyzet és az ország külföldi elismertségének növekedése együtt járt az életszínvonal emelkedésével. A 2000-es évektől kezdve azonban ez a növekedés megtorpant, és az országban nőtt az elégedetlenség.

Líbiában a polgárháború kitörését a Bengáziban kirobbanó demonstrációkhoz, 2011. február 15-höz szokták kötni. Ekkor egy nagyjából 600 fős tömeg támadta meg a bengázi rendőrség épületét, aminek példájára a többi nagyvárosban, illetve február 17-én már a fővárosban, Tripoliban is tüntetések kezdődtek. A felkelők a hatalom központjait, elsősorban kormányépületeket, rendőrségi bázisokat támadtak meg. A rezsim erőszakkal lépett fel a tüntetők ellen, a haderő elit egységei pedig bevonultak a fővárosba és brutális módon fojtottak el mindennemű ellenállást. Hamar egyértelművé vált, hogy míg Zín el-Ábidín ben Ali tunéziai és Hoszni Mubarak egyiptomi elnök szinte az arab tavasz kitörésekor távozott pozíciójából, addig Muammar Kaddáfí nem szándékozott mintájukat követni, azaz a végsőkig ragaszkodott a hatalmához.⁸

Az egyre véresebb harcokat a nemzetközi közösség is aggodalommal figyelte, a polgárháború eszkalálódásának és elhúzódásának lehetősége, a polgári lakosság elleni egyre súlyosabb túlkapások és a gazdasági érdekek védelme azonban elengedhetetlenné tették a fellépést, ami eleinte pusztán gazdasági szankciók képében nyilvánult meg. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa által 2011. február 26-án egyhangúlag elfogadott 1970. számú határozat éppen ezért még csupán korlátozott intézkedéseket tartalmazott: fegyverembargót rendelt el az országgal szemben,

⁷ CEPS: Operation Irini in Libya - Part of the solution, or part of the problem? 2020.04.02. <https://www.ceps.eu/operation-irini-in-libya/>; letöltés: 2022.05.10.

⁸ BESENYŐ János – MARSAI Viktor: Országismertető - Líbia. MH Összhaderőnemi Parancsnokság Tudományos Tanácsának kiadványa, Székesfehérvár, 2012. p. 66. ISBN 978-963-89037-5-4

befagyasztotta a Kaddáfi család prominens tagjainak külföldi bankszámláit, utazási korlátozást vezetett be a rezsim vezető személyiségei számára, illetve elítélte a civil lakosság ellen alkalmazott erőszakot.⁹ Mivel ez a határozat nem bizonyult elégségesnek, ezért 2011. március 17-én a BT elfogadta az 1973/2011. számú határozatot, amely felhatalmazta a nemzetközi közösséget egy repüléstilalmi övezet létrehozására, illetve arra, hogy „minden szükséges intézkedéssel” – kivéve megszálló erők alkalmazásával – akadályozza meg a civil lakosság elleni további atrocitásokat. Ezeken felül fegyverszállítási tilalmat is elrendelt.¹⁰

A líbiai intervenció kezdetben az európai államok (Franciaország, Egyesült Királyság) önálló légitámaszaira, valamint az Amerikai Egyesült Államok *Hajnali Odüsszeia* (Odyssey Dawn) fedőnevű műveletére korlátozódott, ugyanakkor hamar világossá vált, hogy a probléma megoldásához szervezett keretekre lesz szükség. Ennek nyomán az ENSZ BT határozatának betartatása a NATO feladata lett. A NATO-művelet (Operation Unified Protector – OUP) széles körű nemzetközi támogatottságának köszönhetően döntő hatással volt a konfliktus kimenetelére. Fontos megjegyezni, hogy az akcióhoz több arab állam is csatlakozott. 2011 augusztusára a felkelők visszavették a fővárost, Tripolit, visszavonulásra kényszerítve a korábbi diktátort. Kaddáfi végül 2011. október 20-án vesztette életét. A külföldi erők csatát nyertek, de háborút nem – mondhatjuk több mint tíz év távlatából, hiszen a Kaddáfi-rezsim viszonylagos stabilitását felváltotta a teljes bizonytalanság, ami napjainkban is jelen van az országban. Fati Basaga későbbi belügyminiszter, a nemzeti egységkormány önjelölt vezetője így fogalmazott: „*Nem fejezték be, amit elkezdtek. El akarták távolítani Muammar Kaddáfít, de támogatniuk kellett volna minket egy ország újjáépítésében és a haderő újjászervezésében. Ehelyett cserben hagytak minket.*”¹¹

Az alapvető probléma a beavatkozással az volt, hogy nem terjedt ki a polgárháború utáni helyzet stabilizálására, amely esszenciális lett volna egy demokratikus hagyományokkal nem rendelkező országban. Kaddáfi bukása után hatalmi vákuum keletkezett, ami felerősítette az országban meglévő Kelet–Nyugat ellentétet, valamint a politikai erők megosztottságához és rivalizáláshoz vezetett. Bár az átmenet eleinte sikeresnek bizonyult – a 2012-ben tartott választások rendben lezajlottak –, az egyes líbiai hatalmi központok (városok, politikai csoportok, fegyveres milíciák) egyre nagyobb hatalomra tettek szert, amelyet egy erős központi hatalom meggátolhatott volna. 2014-re a helyzet olyannyira elmérgesedett a szereplők között, hogy kitört a második líbiai polgárháború, amelyet a 2015 decemberében megkötött szkhírati megállapodás megkötésével látszólag sikerült lezárni.

Az ENSZ közreműködésével létrejött dokumentum nyomán a megalakuló Nemzeti Egyetértés Kormánya (Government of National Accord – GNA) élére egy korábban „jelentéktelen” politikus, Fáiz asz-Szarrádzs került, ám hamar

⁹ UN SECURITY COUNCIL RESOLUTION 1970/2011. [https://www.undocs.org/S/RES/1970%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1970%20(2011)); letöltés: 2022.05.11.

¹⁰ BESENYŐ–MARSAL: i. m. p. 69.

¹¹ GUERIN, Orla: Libya in chaos as endless war rumbles on. BBC News, 2019.10.27. <https://www.bbc.com/news/world-africa-49971678>; letöltés: 2022.05.11.

egyértelművé ált, hogy nem élvezi sem a líbiai politikai csoportok, sem a külső szereplők egyöntetű támogatását – sokak szerint nem volt több, mint a nyugati hatalmak bábja.¹² A megállapodás megkötését követően a vetélkedés elsősorban a GNA-t támogató, illetve az azt ellenző politikai csoportok és a feleket támogató milíciák harcává alakult át. A GNA ellenzői élére Khalífa Haftar állt, aki a korábbi Kaddáfi-rezsimben vezérkari főnökként szolgált, majd a *Méltóság* művelet (Operation Dignity)¹³ megindításával tett szert népszerűsége Líbiában, ugyanis közreműködött a radikális Anszár as-Saría harcosainak visszaszorításában. A legitimitációját jórészt erre alapozta.

2016 végére egyértelművé vált a szkhírati megállapodás válsága. Ennek oka abban keresendő, hogy bár elvben mindenki kiállt a megállapodás mellett, de a reálpolitikai érdekek túlságosan eltérőek voltak ahhoz, hogy a törekeny és komoly fékeket tartalmazó egyezmény működhessen.¹⁴ Mivel látták, hogy nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, egyre több külső szereplő kezdeményezte az egyezmény felülvizsgálatát. 2017-től kezdődően hol francia, hol pedig olasz közvetítéssel folyó tárgyalások eredményeképp úgy látszott, Haftar és a Líbiai Nemzeti Hadsereg (Libyan National Army – LNA) is hajlik az egyezsége a nemzetközi közösség által elismert egységkormányra és annak miniszterelnökével, Fáiz asz-Szarrádzsal, annál is inkább, mert a háború egyik fél számára sem bizonyult kifizetődőnek. Ennek ellenére az események száznál fokos fordulatot vettek, amikor 2019 áprilisában Haftar műveletet indított Tripoli „visszaszerzéséért”. Ezt egyes nemzetközi szereplők nem nézték jó szemmel, és intenzívebb katonai jelenlét mellett döntöttek, míg más országok Haftar számára biztosítottak komoly fegyveres támogatást.¹⁵

A nemzetközi szereplők fontossága

Bár a harc továbbra is alapvetően a hazai szereplők között zajlott, a külföldi erők az ENSZ-fegyverembargót figyelmen kívül hagyva elárasztották az országot fegyverekkel és drónokkal. Terjedelmi okok miatt jelen tanulmány nem terjed ki minden nemzetközi szereplő pozíciójának bemutatására, ám a legbefolyásosabbakról mindenképpen érdemes pár szót szólni:

Egyiptom, az Egyesült Arab Emírségek és Oroszország nyíltan támogatta Khalífa Haftar erőit fegyverrel és légi támadásokkal annak érdekében, hogy elűzzék az ellenséges csoportokat Bengáziból és Kelet-Líbiából. Egyiptomnak nyilvánvaló stratégiai okai voltak a líbiai beavatkozásra: az összes radikális iszlamistával, köztük a Muszlim Testvériséggel – amelyet a kairói kormány terrorszervezetként tart számon – szembeni széles körű harc Haftar ambícióiban találta meg a legfőbb szövetségését. Kairónak további érdeke, hogy valamilyen formában ellenőrzést gyakoroljon Kirenaikában, és nemcsak azért, mert ez Líbia olajban leggazdagabb

¹² MARSÁI Viktor: Háború újratöltve: mi folyik Líbiában? Mandiner, 2019.05.10. https://mandiner.hu/cikk/20190510_haboru_ujratoltve_mi_folyik_libiaban#; letöltés: 2022.05.12.

¹³ A bengázi iszlamista fegyveres csoportok ellen 2014 májusában indított hadművelet.

¹⁴ MARSÁI Viktor: A migrációs diskurzus margójára III. – A líbiai válság az európai migráció tükrében. Nemzet és Biztonság, 2017/1. szám. p. 123. ISSN 2559-8651

¹⁵ MARSÁI Viktor: Háború újratöltve: mi folyik Líbiában? Mandiner, 2019.05.10. https://mandiner.hu/cikk/20190510_haboru_ujratoltve_mi_folyik_libiaban#; letöltés: 2022.05.14.

régiója, hanem azért is, hogy „ütközőzónát” hozzon létre a dzsihádisták csoportok ellen.

Az Egyesült Arab Emírségek a maga részéről szintén érdekelt abban, hogy a radikális iszlamista erőket megfékezze az egész régióban. A harcok 2019-es kiújulása óta mintegy 900 légitámadást hajtott végre a főváros környékén, továbbá Bengázinál a Haftar-erőknek nyújtott légi segítséget.¹⁶

Ami Oroszországot illeti, úgy tűnik, a Kremlnek kettős érdeke fűződik Líbiához. Történelmileg – gazdasági szempontból – a Kaddáfi-rendszer alatti Líbia „jó vásárló” volt mindig is: Kaddáfival kb. 10 milliárd dollár értékű szerződéseket kötöttek, amelyek fegyvereladásokat, illetve a Szirt és Bengázi közötti vasúti összeköttetés megépítését foglalták magukban.¹⁷ Oroszország katonai vonatkozásban is szerepet vállalt a konfliktusban: 2019 áprilisa óta több száz zsoldost küldött az észak-afrikai országba.¹⁸ Ma Oroszország stratégiai szempontból Líbiában lehetőséget lát arra, hogy kiterjessze befolyását a mediterrán térségre.

A nemzetközi szereplők második csoportját olyan országok alkották, mint Törökország, Katar és Szudán, amelyek Kaddáfi Ghwellt, a nemzetközileg el nem ismert líbiai Általános Nemzeti Kongresszus korábbi miniszterelnökét támogatták. Ezek a szereplők úgy döntöttek, hogy a líbiai „forradalmi erők” mögé állnak – sokuk iszlamista politikai programmal rendelkezett. Különösen a Líbiai Hajnal (Libya Dawn) koalícióban tömörülő erőket támogatták. A tobruki kormány gyakran vádolta ezeket az erőket azzal, hogy kapcsolatban állnak radikális iszlamista erőkkel, például az Anszár as-Sariával és az al-Káidával.¹⁹

A harmadik csoportba Líbia nyugati szomszédai tartoznak, különösen Tunézia és Algéria. A beavatkozással kapcsolatos vonakodásukat legyőzve részt vettek a Líbia jövőjéről és a nemzetközi szereplők bevonásáról szóló megbeszéléseken és az ország stabilizálására irányuló erőfeszítésekben. Tunéziát és Algériát elsősorban az motiválja, hogy erősítsék a belső radikalizálódás elleni fellépést és szerepet vállaljanak a határellenőrzés javításában. E célok érdekében mindkét kormány hajlandó volt találkozni a különböző líbiai frakciók képviselőivel.²⁰

Végül a negyedik csoportot a nyugati országok alkotják, különösen Olaszország és az Amerikai Egyesült Államok. Olaszország hivatalosan és nem hivatalosan is politikai tőkét fektetett be azzal, hogy csúcstalálkozókat rendezett, intenzív diplomáciai tevékenységet folytatott, valamint megpróbálta megkerülni a Tobruk és Tripoli közötti konfliktust azzal, hogy közvetlenül szólította meg az önkormányzati képviselőket, a civil társadalom tagjait, a helyi szereplőket és a törzsi vezetőket. Róma különösen Dél-Líbiában, Fezzán térségében próbálta enyhíteni az ellentétes koalíciók közötti súrlódásokat, miközben igyekezett növelni Fáiz asz-Szarrádzs kormányának támogatottságát. Róma a biztonsági feltételek javításával

¹⁶ THOMAS, Aude: The Turkey-UAE race to the bottom in Libya: a prelude to escalation. *Recherches & Documents* – N°8/2020. p. 12.

¹⁷ MEZRAN, Karim – VARVELLI, Arturo: Foreign Actors in Libya's Crisis. ISPI, 2017. pp. 18–19.

¹⁸ BARABANOV, Ilya – IBRAHIM, Nader: Wagner: Scale of Russian mercenary mission in Libya exposed. BBC, 2021.08.11. <https://www.bbc.com/news/world-africa-58009514>; letöltés: 2022.06.28.

¹⁹ MEZRAN–VARVELLI: i. m. p. 20.

²⁰ Uo.

próbálta segíteni a GNA-t. Ezt a diplomáciai fellépést Olaszország líbiai politikai, gazdasági, kereskedelmi és energetikai érdekeltségei miatt folytatta – mint azt az ENI olajipari óriásvállalat közelmúltbeli beruházásai is mutatják. Ezenkívül zömében Líbia partjai felől indulnak útnak a több tucat vagy akár több száz migránst szállító hajók és lélekvesztők, emiatt roppant fontos az olasz jelenlét a régióban.²¹

Az Amerikai Egyesült Államok alapvető szerepet játszott a líbiai tüntetések támogatásában és a rezsim katonai beavatkozással támogatott megdöntésében. Ezután támogatta az átmeneti hatóságok, az ENSZ líbiai stabilizációs törekvéseit, majd a GNA-t is. A terrorizmus elleni küzdelemre is jócskán áldozott: volt olyan időszak, amikor hat hónapig légi csapásokat mért a Szirt környéki ISIS-bázisokra. A Trump-adminisztráció azonban elfordult a konfliktustól: huzamosabb ideig Washington nem delegált nagykövetet Líbiába.

Franciaország mindenképp a békét pártolja, ám stratégiai szempontból az a célja, hogy stabil, a francia kormányzattal jó kapcsolatot ápoló vezetés kerüljön vezető pozícióba Líbiában.²² Németország alapvető elgondolása a helyzetről az, hogy a líbiai folyamatokról elsősorban a líbiaiaknak kell dönteniük. Törökország szintén meghatározó tényező a konfliktus kapcsán: „*A Kaddáfí-korszak utolsó éveiben közel 20 000 török vendégmunkás dolgozott Líbiában, továbbá több mint 15 milliárd dollár értékű török befektetés irányult elsősorban a líbiai építőiparba.*”²³ [...] „*Ankara a Szarráds-kormány elkötelezett támogatója. Haftar tábornok több ízben vádolta meg Törökországot, hogy az ENSZ-fegyverembargó ellenére lőszerrel és kézfegyverekkel segíti Tripolit.*”²⁴ Egyes források szerint legkevesebb 4000 szíriai újoncot küldött saját katonáival együtt a tripoli kormány védelmére.²⁵ „*Ezt a konfliktust nagyrészt a Haftar támogató külföldi hatalmak tartják fenn*” – fogalmazott Emád ad-Dín Bádí, az Amerika Egyesült Államokban működő Közel-Kelet Intézet kutatója.²⁶

A berlini Líbia-konferencia

Annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség többek között tűzszüneti egyezmények formájában próbálta és próbálja rábírní a feleket a konfliktus tárgyalásos formában történő megoldására, a küzdelem 2019-es eskalációja is bizonyítja, hogy ez a fajta nyomásgyakorlás távolról sem elegendő a helyzet orvoslására. Angela Merkel korábbi német kancellár és Gasszán Szalamé, az ENSZ-főtitkár korábbi líbiai különmegbízottja 2019 szeptemberében elindította az úgynevezett berlini folyamatot, amelynek az volt a célja, hogy kivezesse Líbiát a közel tíz éve tartó polgárháborúból, de ne külső szereplők helyi szövetségeseinek összecsapása által, mint a szíriai polgárháború esetében. A 2020. január 19-én tartott nemzetközi konferenciára Angela Merkel meghívására Berlinbe érkeztek a

²¹ Uo. pp. 20–21.

²² MOLNÁR Anna – MOLNÁR Éva – TAKÁCS Lili – VECSEY Mariann: A nemzetközi jelenlét Líbiában 2011-től napjainkig. Nemzet és Biztonság 2019/2. szám. pp. 96–99. ISSN 2559-8651

²³ Uo. p. 117.

²⁴ Uo. p. 118.

²⁵ HARCHAOUI, Jalel: The Lybian Civil War Is About to Get Worse. Foreign Policy, 2020.03.18. <https://foreignpolicy.com/2020/03/18/libyan-civil-war-about-get-worse/>; letöltés: 2022.05.13.

²⁶ GUERIN: i. m.

polgárháborúban érintett felek: Algéria, az Egyesült Arab Emírségek, Egyiptom, Franciaország, Kína, a Kongói Köztársaság, Németország, Olaszország, Oroszország, Törökország állam- és kormányfői, az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesült Királyság képviselői, valamint az ENSZ-főtitkár és a főtitkár különleges képviselője Líbiában, az Afrikai Unióban, az Európai Unióban és az Arab Államok Ligájában.

A konferencia fő célkitűzése az volt, hogy konszenzust alakítson ki az érintett tagállamok között a líbiai válsággal kapcsolatban, előkészítse az utat és egyfajta nemzetközi keretet hozzon létre a Líbia jövőjét érintő diskurzus biztosításához.²⁷ A líbiai konfliktus, az ország instabilitása, a külső beavatkozások, az intézményi megosztottság, a hatalmas mennyiségű ellenőrizetlen fegyver elterjedése és a ragadozó gazdaság táptalaja az emberkereskedőknek és fegyveres csoportoknak. A harcok hozzájárultak az illegális migráció felerősödéséhez és sok esetben humanitárius vészhelyzetet idéztek elő a régióban. A résztvevők elkötelezték magukat, hogy támogatni fogják a líbiaiakat a strukturális reformok véghezvitelében és a biztonsággal kapcsolatos problémák kezelésében.²⁸

A konferencia záróokmányában a résztvevők kifejezték elkötelezettségüket Líbia szuverenitása, függetlensége, területi integritása és nemzeti egysége, valamint a konfliktus békés megoldása mellett. António Guterres ENSZ-főtitkár a konferenciát követő sajtótájékoztatóján az egyik legnagyobb eredményként említette, hogy minden résztvevő vállalta, tartózkodni fog a Líbia belügyeibe történő beavatkozástól.²⁹ Üdvözölték minden, az erőszak mérséklését szolgáló kezdeményezést, és felszólították a konfliktusban közvetlenül vagy közvetetten részt vevő feleket mindennemű katonai tevékenység felfüggesztésére az ország teljes területén. A konferencia résztvevői a tüzszünet mellett bizalomépítő intézkedéseket, valamint a különböző fegyveres csoportok és milíciák leszerelését célzó intézkedéseket kezdeményeztek, továbbá állást foglaltak a terrorizmus és az azzal összefüggő cselekmények felszámolása mellett. A konferencia napján életbe lépő tüzszünet betartására és a be nem tartás esetén szankciók foganatosítására az ENSZ BT-t kérték fel.³⁰

A résztvevők egyetértettek abban, hogy bár a konferencia kiváló kezdete volt a rendezési folyamatnak, kizárólag egy belső, líbiai vezetésű politikai folyamat hozhat tartós békét az országban. Éppen ezért amellet, hogy tartózkodnak a beavatkozástól, leszögezték, hogy ennek érdekében gondoskodni kell a Líbiába irányuló

---

²⁷ UNITED NATIONS SUPPORT MISSION IN LYBIA: Berlin International Conference on Lybia. <https://unsmil.unmissions.org/berlin-international-conference-libya-19-january-2020>; letöltés: 2022.05.16.

²⁸ A berlini konferencia záróokmánya (Conference Conclusions). https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/berlin_conference_communique.pdf; letöltés: 2022.05.14.

²⁹ VILÁGGAZDASÁG: Líbia – megállapodtak a fegyverembargo betartásában. 2020.01.20. <https://www.vg.hu/kozelet/kozeleti-hirek/libia-megallapodtak-a-fegyverembargo-betartasaban-1989957/>; letöltés: 2022.05.17.

³⁰ MINISTÈRE DE L'EUROPE ET DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES: The Berlin Conference on Libya - Conference Conclusions. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/libya/news/2020/article/the-berlin-conference-on-libya-conference-conclusions-19-jan-2020>; letöltés: 2022.05.20.

fegyverszállítások tilalmáról, az ENSZ BT 1970/2011. számú határozatának betartásáról. A dokumentum szerint a konferencia résztvevői vállalják, hogy támogatják a fegyverembargó betartásának ellenőrzésére tett erőfeszítéseket, valamint újabb erőforrásokat, mindenekelőtt műholdas kapacitásokat biztosítanak a szárazföldi, a tengeri és a légi útvonalak ellenőrzéséhez.³¹

2020 nyarára patthelyzet alakult ki a harcoló felek között – a fővárosban működő kormányzat hadserege csaknem tizennégy hónapos ostrom után visszaverte az ország keleti részét uralma alatt tartó Haftar tábornok erőit. A líbiai kormány augusztusban az egész országra kiterjedő tűzszünetet jelentett be, továbbá arra szólította fel a tobruki ellenkormányt, hogy vonja ki harcosait Szirt városából. A tűzszünetet a keleti országrész vezetése is támogatta, a végső megállapodásra 2020 októberében került sor. Az ENSZ akkor bejelentette, hogy megindulhat a békeépítés és a politikai viszonyok rendezése az országban, valamint történelmi jelentőségű eseménynek nevezte a tűzszünet megvalósulását.³²

2020 végén az ENSZ békerendezési mechanizmusának égisze alatt megalakult a Líbiai Politikai Párbeszéd Fóruma (Libyan Political Dialogue Forum), amely megválasztotta miniszterelnöknek Abdul Hamid Dbeibahot, aki egy átmeneti kormány vezetője lett egy évre. A politikai egyezség szerint 2021. december 24-re írták ki a következő választásokat. Miután azokat nem tartották meg decemberben és bizonytalan időre elhalasztották, az ország keleti felén új vezetőt választottak: a tripoli kormányzattal szemben a Fati Basaga által irányított tobruki kormány állt fel. Basagát 2022 februárjában választotta meg kormányfőnek az ország keleti felének törvényhozása, ám a döntést a Tripoliban székelő, az ország átmeneti kormányát vezető Dbeibah nem ismeri el. Az indok az volt, hogy a rivális felek nem tudtak megállapodni a választások részleteiben. Nem meglepő, hogy Basagát Khalífa Haftar csapatai is támogatják, akik már 2019-ben megpróbálták elfoglalni Tripolit.³³ A súrlódás miatt a két szembenálló fél között újfent pattanásig feszült a helyzet: bármikor kitörhet újabb polgárháború.

Az EUNAVFOR MED *Irini* műveletről

„A líbiai válság rendezése csak politikai úton és az ENSZ fegyverembargójának maradéktalan betartásával lehetséges. A diplomáciai lépések azonban csak akkor vezetnek eredményre, ha konkrét intézkedések támasztják alá azokat. Ez a művelet kulcsfontosságú, és a tartós tűzszünet révén határozottan hozzá fog járulni a béke előmozdításához közvetlen szomszédságunkban” – fogalmazott Josep Borrell, az Európai Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője az *Irini* művelet elindítása

---

³¹ A berlini konferencia záróokmánya (Conference Conclusions).
https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/berlin_conference_communique.pdf;
letöltés: 2022.05.16.

³² EURONEWS: Végleges tűzszünet Líbiában. 2020.10.23.
<https://hu.euronews.com/2020/10/23/vegleges-tuzszunet-libiaban>; letöltés: 2022.06.23.

³³ VG: Ismét ropognak a fegyverek Líbia fővárosában. 2022.05.17.
<https://www.vg.hu/kozelet/2022/05/ismet-ropognak-a-fegyverek-libia-fovarosaban>;
letöltés: 2022.05.21.

kapcsán.³⁴ Az EU-t gyakran érik kritikák amiatt, hogy nem vállal kellő szerepet a nemzetközi biztonság garantálásában és nem képes *global payerből global playerre* válni. Az *Irini* amellet, hogy igyekszik implementálni a berlini konferencián elhangzottakat, lehetőséget teremt az Uniónak a fegyverembargó betartásának letéteményeseként arra, hogy bizonyítsa: nemcsak gazdasági, de katonai értelemben is képes befolyásolni a nemzetközi események láncolatát.

A művelet születése és a felmerülő problémák

A berlini konferencia résztvevői elkötelezték magukat az ENSZ Biztonsági Tanácsának az 1970/2011., a 2292/2016. és a 2473/2019. határozatai által megállapított fegyverembargó teljes körű tiszteletben tartása és végrehajtása mellett. Ennek fényében a BT 2020. február 17-én egy új földközi-tengeri művelet elindításáról határozott, amelynek célja az ENSZ Líbiára vonatkozó fegyverembargójának végrehajtása légi, műholdas és tengeri eszközök felhasználásával. Az *Irini* névre keresztelt katonai válságkezelési művelet megkezdésével párhuzamosan az EUNAVFOR MED korábbi földközi-tengeri művelete, a *Sophia* 2020. március 31-én véglegesen beszüntette tevékenységét.³⁵

A művelet részleteinek a kidolgozása nem volt zökkenőmentes. Elődjével ellentétben az *Irini* nem foglalkozik tengeri mentéssel, a nemzetközi tengerjog ugyanakkor minden hajót kötelez a bajba jutottak kimentésére. Ez azért is különösen fontos, mert a *Sophia* kifejezetten az embercsempész-hálózatok elleni fellépés eszköze volt, és tevékenységét 2019-ben azért kellett felfüggeszteni, mert a migrációval szemben élesen fellépő akkori olasz kormány – élén Matteo Salvini belügyminiszterrel – nem engedte kikötni a migránsokat szállító hajókat.³⁶ Éppen ezért az *Irini* mandátuma kapcsán az olasz, a magyar és az osztrák külügyminiszterek csak úgy voltak hajlandók politikai alkut kötni, ha azonnal leállítják a műveletet abban az esetben, ha az a migráció *pull*, azaz húzó tényezőjévé válik.

A művelettel kapcsolatban felmerülő másik probléma, hogy bár mandátuma kiterjed a szárazföldön és a levegőben elkövetett jogsértésekre is, a hangsúly alapvetően a tengeren elkövetett szabályszegéseken van. A líbiai egységkormány legtöbb fegyverszállítmánya Törökországból tengeri úton, hajókon érkezik, míg Haftar és az LNA a fegyvereiket elsősorban az Emirátusoktól, Jordániából és Egyiptomból, illetve azokon keresztül szárazföldön és időnként légi úton olyan határok és légterek felhasználásával kapták meg, amelyek az *Irini* ellenőrzésén kívül

---

³⁴ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSÁNAK SAJTÓKÖZLEMÉNYE: Az EU a líbiai fegyverembargó érvényre juttatása érdekében elindította az IRINI műveletet. <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/>; letöltés: 2022.05.19.

³⁵ Az EUNAVFOR MED IRINI weboldala – Background. <https://www.operationirini.eu/about-us/#story>; letöltés: 2022.05.26.

³⁶ SZÜCS Ágnes: Uniós tengeri művelet ellenőrzi a líbiai fegyverembargót. Index, 2020.03.31. https://index.hu/kulfold/eurologus/2020/03/31/eu_libiai_misszio_irini_fegyverembargo_embercsempeszet/; letöltés: 2022.05.21.

estek. Emiatt félő volt, hogy az *Irini* nem megoldás lesz, hanem jóval inkább a probléma része.³⁷

A művelet mandátuma, feladatai

Az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjével az élen a Politikai és Biztonsági Bizottság (Political and Security Committee – PSC) ellenőrzése és stratégiai irányítása alatt működő *Irini* mandátuma 2020. március 31-től eredetileg 2021. március 31-ig szólt, de 2021. március 17-én plusz két évvel meghosszabbították, így a művelet várhatóan 2023. március 31-én zárul. A műveleti központ Olaszországban, Rómában található, parancsnoka jelenleg Stefano Turchetto ellentengernagy. Turchetto 2021. október 1-jén vette át a parancsnokságot Fabio Agostini ellentengernagytól, az EUNAVFOR MED *Sophia* egykori műveleti vezetőjétől. A parancsnokot az EU 20 tagállamának haditengerészetéből, légierőjéből és hadseregéből³⁸ álló 150 fős nemzetközi stáb segíti, helyettese a francia Jean J. de Muizon ellentengernagy. Olaszország és Görögország félévente felváltva adja a művelet parancsnokát és a zászlóshajóját.³⁹

A misszió az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2292/2016. sz. határozatával összhangban szemléket végezhet a nyílt tengeren a Líbia partjainál tartózkodó azon hajókon, amelyekről feltételezhető, hogy fegyvereket vagy kapcsolódó anyagokat szállítanak az országba vagy onnan. Másodlagos feladatként a műveletnek hozzá kell járulnia a kőolaj Líbiából történő tiltott kivitelének megakadályozását célzó ENSZ-intézkedések végrehajtásához, a líbiai parti őrség és a haditengerészet kapacitásépítéséhez és az állomány képzéséhez, valamint az embercsempész- és emberkereskedő-hálózatok tevékenységének megzavarásához. A műveleten belül működik egy bűnözéssel foglalkozó információs sejt (Crime Information Cell – CIC), amely főként az olasz Carabinieri, valamint a tagállamok és az uniós ügynökségek bűnüldöző hatóságainak munkatársaiból áll. A CIC megkönnyíti a fegyverembargóval, a kőolaj Líbiából történő illegális kivitelével, az embercsempészettel és emberkereskedelemmel, valamint a művelet biztonságával összefüggő bűncselekményekről szóló információk fogadását, gyűjtését és továbbítását.

Az *Irini* művelet egyetlen olyan feladata, amely közvetlenül összefüggésbe hozható a jelenlegi migrációs válsággal, valójában másodlagos feladat, amely csak az embercsempészetet és emberkereskedelmet lehetővé tevő illegális hálózatok üzleti modelljének megszakításához történő hozzájárulást írja elő. Ezért megbízatásának megfelelően az EUNAVFOR MED *Irini* nem folytatja az EUNAVFOR MED *Sophia* által az illegális migrációval szemben képviselt aktív álláspontot, és nem vesz részt aktívan és célzottan a nemzetközi vizeken esetleg

³⁷ CEPS: Operation Irini in Libya - Part of the solution, or part of the problem? 2020.04.02. <https://www.ceps.eu/operation-irini-in-libya/>; letöltés: 2022.05.22.

³⁸ Ausztria, Bulgária, Ciprus, Csehország, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Svédország és Szlovénia.

³⁹ TOREMANS, Guy: Enforcing the Arms Embargo: Operation IRINI. European Security and Defence, 2020.09.27. <https://euro-sd.com/2020/09/headline/18854/enforcing-the-arms-embargo-operation-irini/>; letöltés: 2022.05.24.

bajba jutott migránsok felkutatásában és mentésében. Tehát az EUNAVFOR MED *Sophia* megszűnt, és az EUNAVFOR MED *Irini* aktívan és célzottan nem folytat járőrözést vagy kutató- és mentőakciókat a nemzetközi vizeken. Mi történik majd az irreguláris migránsokkal, akik esetleg bajba kerülnek a tenger közepén? Nyilvánvaló, hogy amíg a származási országokban a biztonsági helyzet instabil marad, a migránsok továbbra is kockázatni fogják az életüket, hogy biztonságosabb és virágzóbb jövőt keressenek, akár van katonai jelenlét a Földközi-tengeren, akár nincs – és a nemzetközi jog szerint a bajba jutott hajókat az *Irini* így is kimentti.

Nehézségek

Fabio Agostini ellentengernagy korábbi parancsnok – bár tisztában volt a sokszereplős játszma okozta politikai és diplomáciai nehézségekkel – elmondta, hogy a művelet indításakor mutatott konzisztens politikai akaraton túl az *Irini* sikerességéhez a tagállamok részéről gyakorlati támogatásra is szükség van. 2020 nyarán Josep Borrell külügyi és biztonságpolitikai főképviselő kérte a tagállamokat, hogy biztosítsanak minden szükséges eszközt és osszák meg a hírszerzési információkat az akció megerősítése érdekében.⁴⁰ Elmondása szerint a művelet többre képes és hatékonyabban tudna cselekedni, de eszközhiány miatt nem váltja be a hozzá fűzött reményeket. Az Európai Külügyi Szolgálatának honlapja szerint bár valóban kevés a rendelkezésre álló eszköz, az *Irini* mégis megmutatta, hogy eredményesen, pártatlanul és kiegyensúlyozottan tud eredményeket elérni.⁴¹

Az *Irini* kapcsán mindenképpen érdemes elmondani, hogy a művelet 2020 tavaszán, a koronavírus-járvány kitörésének csúcspontján vette kezdetét, ami nyilvánvalóan lelassította az erők generálásának folyamatát. Ennek ellenére szinte az összes tagállam erőfeszítéseket tett a művelethez való hozzájárulás érdekében, akár aktív támogatással (személyzet, eszközök és hírszerzés), akár készenléti eszközökkel. A világjárvány mind a belső, mind a külső megelőző és elszigetelő intézkedések meghozatalát igényelte a fertőzés kockázatának csökkentése érdekében. A római központban távolságtartással, távmunkával igyekeztek csökkenteni a vírus terjedésének kockázatát.⁴²

Eredmények és kritikák

Tekintettel arra, hogy az *Irini* a földközi-tengeri régió legfiatalabb EU-s művelete, egyelőre csak csekély számú szakirodalmi forrás, tanulmány vagy cikk áll a kutatók rendelkezésére. Az Európai Külügyi Szolgálat 2022 januárjában azonban közzétett egy összefoglaló jelentést arról, hogy eddig milyen sikerek köthetők a művelet nevéhez. Az EUNAVFOR MED *Irini* elindítása óta 2021 decemberéig 21 gyanús hajó fedélzetén tartott ellenőrzést. A 21 hajóból egyet egy uniós tagállam kikötőjébe irányítottak át, ahol a rakományt lefoglalták. Hat alkalommal – török lobogó alatt hajózik – megtagadták a hajók fedélzetére történő felszálláshoz és

⁴⁰ HírTV: Az EU több forrást kér a libiai fegyverembargó támogatását célzó misszió számára. 2020.06.16. <https://hirtv.hu/hirtvkulfold/az-eu-tobb-forrast-ker-a-libiai-fegyverembargo-tamogatatasat-celzo-misszio-szamara-2503542>; letöltés: 2022.05.12.

⁴¹ EEAS: Operation EUNAVFOR MED IRINI - Results Report / December 2021. 2022.01.04. https://www.eeas.europa.eu/eeas/operation-eunavfor-med-irini-results-report-december-2021_en; letöltés: 2022.05.12.

⁴² TOREMANS: i. m.

ellenőrzéshez szükséges hozzájárulást. 5503 kereskedelmi hajót vizsgáltak meg rádióhívások útján történő információkérésrel, míg 231 hajót a kapitányok beleegyezésével kerestek fel (ún. baráti megközelítés). Az *Irini* művelet továbbá 715 gyanús légi járművet, 25 repülőteret, 16 kikötőt vizsgált meg és 33 külön jelentést nyújtott be az ENSZ Líbiával foglalkozó szakértői testületének, amelyek közül 26 a fegyverembargó megsértésére vagy lehetséges megsértésére, valamint az ország nyugati és keleti részén folytatott kőolajsempészesi tevékenységekre vonatkozott. Végezetül a műveleten belül működő, bűnözéssel foglalkozó információs sejten keresztül 57 ajánlást adott ki a tagállami bűnüldöző szervek számára a kikötőkbe érkező gyanús hajók ellenőrzése céljából, amelyek közül 46-ot végre is hajtottak.⁴³

A sikerek mellett három nagyobb problémacsoportot is fel lehet vázolni: „Az a tény, hogy az uniós misszió elsősorban a tengeri embargó megsértésével foglalkozik, megkérdőjelezi a hatékonyságát. A katonai szállítmányok két irányból jutnak el a szemben álló líbiai frakciókhoz: a nyugati térségen keresztül Törökországgal, a keleti határon keresztül Oroszországgal, Egyiptommal és az Egyesült Arab Emírségekkel nyújtanak támogatást.”⁴⁴

Második kritikaként említhető, hogy a Líbiával szembeni fegyverembargó egyik gyenge pontja a végrehajtásában rejlik. Az államok és az EU fellépése a fegyverembargó tengeri érvényesítésére korlátozódik. A jogi felhatalmazás korlátozottsága lehetővé teszi egyes országok számára, hogy saját területükön kívül – Líbiában vagy azzal szomszédos országokban – jelen legyenek, ami lehetővé teszi a fegyverembargót semmibe venni kívánó országok számára, hogy közvetlenül szállítsanak fegyvereket a konfliktusban álló feleknek szárazföldön, tengeren és levegőben. Végül, de nem utolsósorban felmerül az is, hogy a valóban hatékony és megelőző jellegű megfigyelési tevékenységek Líbia szárazföldi határaitól történő kiterjesztése csak a helyi hatóságok kérése esetén valósulhatna meg.

Összegzés

Összességében elmondható, hogy két év viszonylag rövid idő ahhoz, hogy érdemben asszisztálni lehessen egy több mint tíz éve húzódó, sokszereplős és számos nemzetközi érdeket keresztező polgárháborúban. A jövő egyik kérdése az lesz, hogy az *Irini* vajon több lesz-e egy szimbolikus EU-műveletnél? A kérdés azért merülhet fel, mert az EU tagállamai valószínűleg nem hajlandóak a fegyverembargó hatékony érvényesítéséhez szükséges összes haditengerészeti és felügyeleti eszközt rendelkezésre bocsátani egyrészt a koronavírus okozta gazdasági nehézségek, másrészt az Ukrajnában zajló háború miatt. A személyzet rendelkezésre bocsátásán túl nem látni elegendő hajlandóságot és elkötelezettséget sem a tagállamok részéről. Mindezek ellenére az Unió számára sikerként könyvelhető el, hogy ilyen rövid idő alatt önállóan megszervezte és elindította a műveletet, és bár nem aspirál egy NATO-hoz hasonló katonai formáció létrehozására, az *Irini* is bizonyítéka azon törekvésének, amely szerint az EU szeretne nagyobb részt vállalni a nemzetközi béke és biztonság megteremtésében és fenntartásában.

⁴³ EEAS: i. m.

⁴⁴ BERTOLOTTI, Claudio: EUNAVFORMED “Irini” operation: constraints and two critical issues. 2020.09.25. <https://www.startinsight.eu/en/eunavformed-irini-operation-constraints-and-two-critical-issues/>; letöltés: 2022.05.12.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A berlini konferencia záróokmánya (Conference Conclusions)
https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/berlin_conference_communique.pdf;
letöltés: 2022.05.14.
- Az EUNAVFOR MED *Irini* weboldala – Background.
<https://www.operationirini.eu/about-us/#story>; letöltés: 2022.05.26.
- BARABANOV, Ilya– IBRAHIM, Nader: Wagner: Scale of Russian mercenary mission in Libya exposed, BBC, 2021.08.11. <https://www.bbc.com/news/world-africa-58009514>;
letöltés: 2022.06.28.
- BERTOLOTTI, Claudio: EUNAVFORMED “Irini” operation: constraints and two critical issues. 2020.09.25. <https://www.startinsight.eu/en/eunavformed-irini-operation-constraints-and-two-critical-issues/>; letöltés: 2022.05.12.
- BESENYŐ János – MARSAI Viktor: Líbia országismertető, MH Összhaderőnemi Parancsnokság Tudományos Tanácsának kiadványa, Székesfehérvár, 2012. p. 66. ISBN 978-963-89037-5-4
- CEPS: Operation Irini in Libya - Part of the solution, or part of the problem? 2020.04.02. <https://www.ceps.eu/operation-irini-in-libya/>; letöltés: 2022.05.10.
- EEAS: Operation EUNAVFOR MED IRINI - Results Report / December 2021, 2022.01.04. https://www.eeas.europa.eu/eeas/operation-eunavfor-med-irini-results-report-december-2021_en; letöltés: 2022.05.12.
- EURONEWS: Végleges tűzszünet Líbiában, 2020.10.23.
<https://hu.euronews.com/2020/10/23/vegleges-tuzszunet-libiaban>; letöltés: 2022.06.23.
- EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA: A Tanács 2020. március 31-ig meghosszabbította az EUNAVFOR MED *Sophia* művelet megbízását,
<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/09/26/eunavfor-med-operation-sophia-mandate-extended-until-31-march-2020/>; letöltés: 2022.05.10.
- EURÓPAI UNIÓ TANÁCSÁNAK SAJTÓKÖZLEMÉNYE: Az EU a líbiai fegyverembargó érvényre juttatása érdekében elindította az *Irini* műveletet,
<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2020/03/31/eu-launches-operation-irini-to-enforce-libya-arms-embargo/>; letöltés: 2022.05.19.
- GUERIN, Orla: Lybia in chaos as endless war rumbles on, BBC News, 2019.10.27.
<https://www.bbc.com/news/world-africa-49971678>; letöltés: 2022.05.11.
- HARCHAOU, Jalel: The Lybian Civil War Is About to Get Worse, Foreign Policy, 2020.03.18. Forrás: <https://foreignpolicy.com/2020/03/18/libyan-civil-war-about-get-worse/>; letöltés: 2022.05.13.
- HírTV: Az EU több forrást kér a líbiai fegyverembargó támogatását célzó misszió számára. 2020.06.16. <https://hirtv.hu/hirtvkulfold/az-eu-tobb-forrast-ker-a-libiai-fegyverembargo-tamogatasat-celzo-misszio-szamara-2503542>; letöltés: 2022.05.12.
- MANTINI, Giulia: A EU Naval Mission Without a Navy: The Paradox of Operation *Sophia*, 2019.05.13., <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/eu-naval-mission-without-navy-paradox-operation-sophia>; letöltés: 2022.07.03.
- MARSAI Viktor: A migrációs diskurzus margójára III. – A líbiai válság az európai migráció tükrében, Nemzet és Biztonság, 2017/1. Szám. p. 123. ISSN 2559-8651

- MARSAI Viktor: Háború újratöltve: mi folyik Líbiában? Mandiner, 2019.05.10. https://mandiner.hu/cikk/20190510_haboru_ujratoltve_mi_folyik_libiaban#; letöltés: 2022.05.14.
- MEZRAN, Karim – VARVELLI, Arturo: Foreign Actors in Libya's Crisis, ISPI, 2017. pp. 18-19.
- MINISTÈRE DE L'EUROPE ET DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES: The Berlin Conference on Libya - Conference Conclusions, <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/libya/news/2020/article/the-berlin-conference-on-libya-conference-conclusions-19-jan-2020>; letöltés: 2022.05.20.
- MOLNÁR Anna – MOLNÁR Éva – TAKÁCS Lili – VECSEY Mariann: A nemzetközi jelenlét Líbiában 2011-től napjainkig, Nemzet és Biztonság 2019/2. szám, pp. 96-99. ISSN 2559-8651
- PRICOPI, Marius: EU Military Operation Sophia – Analysing the Shortfalls, Scientific Bulletin 21(2) 2016. https://www.researchgate.net/publication/313581657_EU_Military_Operation_Sophia_-_Analysing_the_Shortfalls; letöltés: 2022.06.10.
- PRICOPI, Marius: The Military Operation Eunavfor Med Irini – A Downscale of the EU's Involvement in the Migration Crisis. https://www.armyacademy.ro/reviste/rev4_2020/Pricopi_Raft_4_2020.pdf; letöltés: 2022.05.10.
- STATISTA: Number of illegal crossings between border-crossing points in the European Union from 2009-2020, <https://www.statista.com/statistics/454775/number-of-illegal-entries-between-bcps-to-the-eu/>; letöltés: 2022.05.10.
- SZÜCS Ágnes: Uniós tengeri művelet ellenőrzi a líbiai fegyverembargót, 2020.03.31. https://index.hu/kulfold/eurologus/2020/03/31/eu_libiai_misszio_irini_fegyverembargo_embercsempeszet/; letöltés: 2022.05.21.
- THOMAS, Aude: The Turkey-UAE race to the bottom in Libya: a prelude to escalation, Recherches & Documents – N°8/2020. p. 12.
- TOREMANS, Guy: Enforcing the Arms Embargo: Operation IRINI, European Security and Defence, 2020.09.27. <https://euro-sd.com/2020/09/headline/18854/enforcing-the-arms-embargo-operation-irini/>; letöltés: 2022.05.24.
- UN SECURITY COUNCIL RESOLUTION 1970/2011. [https://www.undocs.org/S/RES/1970%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1970%20(2011))
- UNITED NATIONS SUPPORT MISSION IN LYBIA: Berlin International Conference on Lybia, <https://unsmil.unmissions.org/berlin-international-conference-libya-19-january-2020>; letöltés: 2022.05.16.
- VG: Ismét ropognak a fegyverek Líbia fővárosában, 2022.05.17. <https://www.vg.hu/kozelet/2022/05/ismet-ropognak-a-fegyverek-libia-fovarosaban>; letöltés: 2022.05.21.
- VILÁGGAZDASÁG: Líbia – megállapodtak a fegyverembargó betartásában, 2020.01.20. <https://www.vg.hu/kozelet/kozeleti-hirek/libia-megallapodtak-a-fegyverembargo-betartasaban-1989957/>; letöltés: 2022.05.17.

**FELHŐSZOLGÁLTATÁSOK MŰSZAKI ÉS JOGI
SZEMPONTÚ ATTITŰDVIZSGÁLATA**

Bevezetés

Az informatikai szolgáltatások rendkívül gyors fejlődése számos területen komoly műszaki kihívást jelentett. Egyes szolgáltatási területek már nem támaszkodhattak hagyományos, a szervezeten belül felépíthető számítástechnikai infrastruktúrára, azokat adatközpontok kiépítésével és üzemeltetésével lehetett megoldani. Ezt a piaci igényt kezdetben néhány nagy technológiai szolgáltató fedte le, megoldásaikat több központon alapuló elosztott rendszerekre alapozták, amelyek eleinte csak néhány általános, idővel egyre több és speciális igényt voltak képesek kiszolgálni. Az új struktúrában ügyfelek a folyamataikat megvalósító szoftvereket és adatvagyonukat a saját informatikai berendezésekről részben vagy teljesen a szolgáltató infrastruktúrájára vitték át, amelyet ma összefoglaló néven felhőszolgáltatásnak nevezünk. A fogalom eredetét egyes források eltérően írják le.

A MIT Technology Review 1996-ra teszi a „cloud computing” kifejezés első megjelenését, amikor a Compaq Computer’s technológiai vezetői az internetes üzlet jövőjét felhőalapú számítástechnikának nevezték.¹ A különféle felhőszolgáltatások fő kliensei a gazdasági szereplők, de mellettük a kormányzati és a közszolgálati intézmények informatikai feladatainak ellátásában is ideális műszaki megoldást kínálnak. A felhőszolgáltatások közismert előnyei közt említik az informatikai infrastruktúra beszerzési és fenntartási költségeinek csökkentését², az igénybe vett szolgáltatások rendkívül rugalmas és gyors paraméterezését, a távoli munkavégzés támogatását.³ Egyes források kiemelik a felhőszolgáltatás környezetvédelmi hatásait is⁴, ami leginkább a folyamatos üzemű kiszolgáló számítógépek számának csökkenéséből adódó kisebb energiaigényt, így alacsonyabb kibocsájtott szén-dioxid mennyiséget jelent.

A magánszektor döntéshozói az alkalmazott technológia kiválasztását szinte kizárólag gazdaságossági szempontok mentén teszik meg, az állami intézmények esetében azonban számos jogszabály korlátozza nemcsak az igénybe vehető

---

¹ REGEALADO, Antonio: Who coined 'Cloud Computing'? MIT Technology Review, 2011.; <https://www.technologyreview.com/2011/10/31/257406/who-coined-cloud-computing/>; letöltés: 2022.07.02.

² ALI, Omar – SOAR, Jeffrey – YONG, Jianming: Impact of Cloud Computing Technology on E-Government. Information and Software Technologies, Springer International Publishing, 2014, pp. 272–290.

³ NOLAN, Richard: Ubiquitous IT: The case of the Boeing 787 and implications for strategic IT research. Journal of Strategic Information Systems, 2012, 21, pp. 91–102.

⁴ ZISSIS, Dimitrios – LEKKAS, Dimitrios: Securing e-Government and e-Voting with an open cloud computing architecture. Government Information Quarterly, 28, 2011, p. 242. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740624X10001383>; letöltés: 2022.07.02.

felhőszolgáltatások körét, hanem a felhasználás módját, a műszaki és a jogi garanciákat, a rendelkezésre állást, de akár még az adatok tárolásának helyét is.

A kockázatokkal kapcsolatos kérdések leginkább a szolgáltatási mechanizmusok ismeretlensége és a felhasználási szerződések köré csoportosulnak, amelyek a szükséges és az elégséges erőforrások meghatározása, pontos számlázása, az adatforgalmi és a tárolási díjak következtében megjelenő kiszámíthatatlanság, a szolgáltatóba vetett bizalom és ellenőrizhetőség, valamint a biztonság és az adatvédelem terén merülnek fel.⁵

A felhőszolgáltatás elhagyásának lehetősége egy már felépített rendszer esetében műszaki szempontból nem egyszerű feladat, különösen azon rendszerek esetében, amelyek működése a felhőszolgáltató speciális megoldásaihoz kötött. Számos szervezet nem rendelkezik kivonási tervvel, saját, lokális adatmentéssel. A felhőszolgáltatás elhagyására irányuló stratégia a legtöbb szervezet esetében nem került kidolgozásra, emellett egyes szolgáltatások esetében nem is áll rendelkezésre olyan felhőn kívüli szoftverkörnyezet, amelybe a biztonsági mentéseket egyáltalán vissza lehetne tölteni. A bizalmi deficitet emellett az átláthatóság hiánya, a gyenge biztonsági biztosítékok, a felelősségvállalás alacsony mértéke és az adatvagyon feletti ellenőrzés elvesztésének kockázata is növeli. A felhőszolgáltatásokkal kapcsolatos potenciális hátrányok széles körben ismertek, ugyanakkor megítélésük nemcsak az informatikai üzemeltetők körében ellentmondásosak, hanem jogi kérdéseket is felvetnek. A vélt vagy ismert kockázatok elkerülése érdekében esetenként a döntéshozók inkább elzárkóznak a felhőszolgáltatások igénybevételétől.

A felhőszolgáltatás fogalmi háttere

Feltételezésünk alapján a felhőszolgáltatás fogalma alatt nemcsak az informatikai eszközök felhasználói értenek mást és mást, hanem az IT-szakemberek és -vezetők körében sem egyértelműen tisztázott annak pontos jelentése. Kutatásunk első lépéseként ezért egyértelműsítettük a felhőszolgáltatás fogalmát és meghatároztuk, hogy mely területeket kívánjuk bevonni a vizsgálati körbe.

A fogalom meghatározásához nemzetközi szervezetek definícióit és tudományos publikációkat célszerű alapul venni. Az amerikai Nemzeti Szabványügyi és Technológiai Intézet (National Institute of Standards and Technology, NIST) az SP 800-145-ös számú dokumentumában⁶ definiálja a felhőszolgáltatás lényeges elemeit. Vizsgálatunk szerint szinte minden tudományos publikáció ezt veszi alapul, ugyanakkor a gazdasági szereplők az ebben foglaltakat a termékeik fejlesztése és piaci értékesítése érdekében igyekeznek bővíteni. A NIST meghatározásának eredeti szövege szerint a felhőszolgáltatás: „*Cloud computing is a model for enabling ubiquitous, convenient, on-demand network access to a shared*

⁵ SULTAN, Nabil: Knowledge management in the age of cloud computing and Web 2.0: Experiencing the power of disruptive innovations. *International Journal of Information Management*, 33, 2013, pp. 160–165. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0268401212001041>; letöltés: 2022.07.02.

⁶ MELL, Peter – GRANCE, Timothy: The NIST Definition of Cloud Computing. National Institute of Standards and Technology, 2011. <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/Legacy/SP/nistspecialpublication800-145.pdf>; letöltés: 2022.07.02.

*pool of configurable computing resources (e.g., networks, servers, storage, applications, and services) that can be rapidly provisioned and released with minimal management effort or service provider interaction.*⁷

A definíció a felhőszolgáltatások öt fő jellemzőjét (karakterisztikáját), a három szolgáltatási modellt és a négy hozzáférési modellt (*deployment*) határozza meg.

A szolgáltatás fő jellemzői:

1. A szolgáltatás igény szerint, önkiszolgáló rendszeren keresztül igényelhető. A legfontosabb paraméterek az igényelt számítási kapacitás, a forgalmazott adatmennyiség és a rendelkezésre álló háttértár-kapacitás.
2. A szolgáltatás széles sávú hálózati kapcsolaton keresztül érhető el heterogén kliensek számára is, azaz nemcsak a hagyományos számítógépek, hanem tabletek, mobilkészülékek és IOT-eszközök egyaránt lehetnek adatforrások és a szolgáltatást igénybe vevő kliensek is.
3. Helyfüggetlen központi erőforrásokat szolgáltat, amelyet az ügyfelek egyszerre érnek el. Szükséges esetekben a szolgáltatás és a tárolt adatok helye országra, államra vagy akár adatközpontokra is korlátozható.
4. Gyorsan és rugalmasan, a kívánt időben a kívánt mennyiségű erőforrás vehető igénybe.
5. Felhasználó által is nyomon követhető, ellenőrzött és optimalizált erőforrás-felhasználás, amelynek mérése is megkövetelt. A legfontosabb mérési pontok rendszerint azonosak az 1-es pontban meghatározott paraméterekkel, tehát az igénybe vett tárolókapacitás, sávzélesség vagy forgalmazott adatmennyiség, processzorkapacitás vagy más, pl. a felhasználók száma lehetnek.

A szolgáltatási körök a tradicionális besorolás alapján három területet fednek le, ugyanakkor ezek a megjelenő újabb és újabb igények és lehetőségek következtében folyamatosan bővülnek. A szolgáltatási körök a következők:⁸

1. A SaaS (*Software as a Service*) azokat a szolgáltatásokat foglalja magában, amelyeket közvetlenül a végfelhasználók vesznek igénybe. Számos ilyen szolgáltatás jól ismert, a Microsoft 365, a Google Docs, iCloud stb. talán a legismertebb példák, de idesorolják a saját infrastruktúrával nem, vagy csak részben rendelkező, ugyanakkor működésüket az internetre alapozó szolgáltatásokat is, mint pl. a Netflix.
2. A PaaS (*Platform as a Service*) egy olyan szolgáltatási kör nyújtását jelenti, amely adott típusú alkalmazások és szolgáltatások kifejlesztését támogatja, így az ehhez szükséges idő nagyban lerövidíthető. A szolgáltatást közvetlenül igénybe vevők a különböző IT-területeken dolgozó fejlesztők, tipikus elemei a háttérben futó kiszolgálók, adatbáziskezelők, az ún. API-

---

⁷ MELL – GRANCE (2011) Uo.

⁸ HOEFER, C. – KARAGIANNIS, G.: Taxonomy of cloud computing services. IEEE Globecom 2010 Workshop on Enabling the Future Service-Oriented Internet, 2010, 1346.
<https://research.utwente.nl/files/5467471/05700157.pdf>; letöltés: 2022.07.02.

ok⁹ és egyéb, a fejlesztést támogató szoftvereszközök. Ilyen környezetek pl. a Heraku és a Google App Engine. Az Intel saját értelmezésében ezt a szolgáltatási kört jelentősen kiegészíti a Business aaS, Application development aaS, Web Hosting aaS, Business Analysis aaS, Open Cloud Platform és Custom Cloud Platform szolgáltatásokkal.¹⁰

3. Az IaaS (*Infrastructure as a Service*) skálázható, automatizálható és távolról kontrollálható virtuális infrastruktúra nyújtását célozza. A szolgáltatást igénybe vevők általában a rendszer adminisztrátorai. A legismertebb példák a virtuális gépek, de ide tartoznak a szolgáltatás részeként igénybe vehető háttértárak, tűzfalak, adatközpontok, virtualizált szolgáltatások is. Az Intel ebben a körben a Computing aaS, Storage aaS, Communication aaS mellett az Infrastructure Service Managementet érti. Az interneten fellelhető további ide tartozó szolgáltatások a Disaster Recovery as a Service, Hardware as a Service, Network/Network Access Control as a Service és a Storage as a Service, illetve a Video Surveillance as a Service. A legnagyobb IaaS-szolgáltatók az Azure, az AWS és a Google.

Internetes keresések alapján a felhőszolgáltatások rendkívül széles körére adódnak találatok, ezek áttekintése során 80 különbözőt azonosítottunk. Ezekből számos egyértelműen besorolható a három klasszikus szolgáltatásmodellbe (pl. Drupal as a Service), néhányuk viszont teljes egészében kívül esik azokon, vagy túl általános (pl. Everything as Service, Anything as a Service, Solutions as a Service, illetve IT as a Service). A kutatás ezen fázisában néhány terület lefedetlennek bizonyult, időközben már ezekre is több találatot adnak az internetes keresések. Ugyanakkor nem minden szolgáltatási terület új, egyes esetekben már olyan meglévő szolgáltatásokat definiálnak újra felhőszolgáltatásként, mint az e-mail vagy a webservert-szolgáltatás, ezzel új, a három alapszolgáltatási kör valamelyikébe sorolható „aaS” fogalmat létrehozva.

A publicitás szerinti felosztás, mint a felhőszolgáltatás műszaki megvalósítása szintén meghatározó a közszolgálati felhasználás szempontjából. A szolgáltatások ebben a felosztásban négy csoportra oszthatók:¹¹

1. On-site privát szolgáltatások, melyek magán-infrastruktúrán működtetett magánszolgáltatások.
2. Közösségi felhőszolgáltatások, melyek egy adott közösség számára vehetők igénybe.
3. Publikus felhőszolgáltatások, pl. Amazon, Google, Microsoft IaaS szolgáltatásai.
4. Hibrid szolgáltatások, melyek adatai részben privátak, részben viszont publikusak vagy adott közösség számára érhetőek el.

---

⁹ Application Programming Interface – egy olyan szoftveres csatlakozási pont, amely egy adott szoftver esetében tipikusan gép-gép közti kommunikációra optimalizált kapcsolatot biztosít.

¹⁰ INTEL IT@Intel Brief: Intel Cloud Computing Taxonomy and Ecosystem Analysis. Intel Information Technology, 2010. február. <https://www.intel.com/content/dam/doc/case-study/intel-it-cloud-computing-taxonomy-ecosystem-analysis-study.pdf>; letöltés: 2022.07.02.

¹¹ ZISSIS, Dimitrios – LEKKAS, Dimitrios (2011): i. m. p. 242.

A fenti taxonómia bővítéseként a szolgáltatást támogató szoftverek fejlődésével olyan privát szolgáltatások is megjelentek, amelyek saját vagy egy felhasználói kör saját infrastruktúráján működnek. Ezek alkalmazási területei általában egy szervezetre, közösségre vagy ügyfélkörre korlátozódnak, felhasználóik leginkább az egészségügyi és a banki szféra szereplői.

A felhőszolgáltatásokkal kapcsolatos jogszabályok és politikák az Európai Unióban

A felhőalapú számítástechnikára vonatkozó uniós szabályozás az állami szintű szabályozáshoz viszonyítva szövevényes, különféle területtel foglalkozó dokumentumokat tartalmaz, amelyek rendszerint tág kereteket szabnak meg, és nem konkrét, könnyen értelmezhető szabályokat adnak a felhasználó kezébe. Ez logikus, hiszen a tagállamok jogszabályi környezete nagyban eltér egymástól, ezért szupranacionális szinten nem érdemes túl szűk szabályokat alkotni. A tág játéktérnek és rugalmasságnak azonban természetes velejárója, hogy mind a stratégiák, a politikák, mind pedig a jogszabályok olykor nehezen értelmezhetők, és ezért az adaptációjuk a nemzeti jogba lassan, nehézkesen történik.

Ahhoz, hogy jobban átlátható legyen, pontosan mik jellemzik az uniós felhőpolitikát, megvizsgáltuk és összehasonlítottuk a témakörhöz kapcsolódó jogi és egyéb dokumentumok széles körét.

Az összehasonlításból kitűnik, hogy a dokumentumok jelentős része a hagyományos SaaS-, IaaS-, PaaS-felosztást alkalmazza a felhőszolgáltatások kategorizálására, tehát használati szempont alapján igyekszik elhatárolni őket egymástól. Egyes dokumentumokban a központi felhő és pereminfrastruktúra közötti különbség a meghatározó, a központi felhő típusai nem különülnek el egymástól élesen, inkább egy kategóriának tekintik őket (pl.: *Declaration – Building the next generation cloud for businesses and the public sector in the EU – 2020*). Némileg kivételt képez ezek alól a megállapítások alól az EBA (*European Banking Authority*) által kiadott ajánlás csomag (*A Felhőszolgáltatások Igénybevételével Való Kiszervezésre Vonatkozó Ajánlások – 2018*), amely a telepítési modellekhez hasonló felosztást használ a felhőszolgáltatások tipizálására.

Dokumentum neve	Megjelenés éve
EBA-ajánlás – A felhőszolgáltatások igénybevételével való kiszervezésre vonatkozó ajánlások ¹²	2018
Európai Adatstratégia ¹³	2020
Data Governance Act (DGA) ¹⁴	2020
A DGA hatástanulmánya ¹⁵	2020
Declaration – Building the next generation cloud for businesses and the public sector in the EU ¹⁶	2018
Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1807 rendelete: A nem személyes adatok Európai Unióban való szabad áramlásának keretéről ¹⁷	2018
FEHÉR KÖNYV – Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése ¹⁸	2020
ENISA Cloud Service Scheme ¹⁹	2020
Új Európai Kiberbiztonsági Stratégia ²⁰	2020
Data Act ²¹	2021/2022

¹² A felhőszolgáltatások igénybevételével való kiszervezésre vonatkozó ajánlások – 2018. [https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2170125/9fa68167-91e8-412f-87b3-36ad28811cc4/Recommendations%20on%20Cloud%20Outsourcing%20\(EBA-Rec-2017-03\)_HU.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2170125/9fa68167-91e8-412f-87b3-36ad28811cc4/Recommendations%20on%20Cloud%20Outsourcing%20(EBA-Rec-2017-03)_HU.pdf); letöltés: 2020.12.28.

¹³ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának - Európai adatstratégia – 2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/862120/European_data_strategy_hu.pdf; letöltés: 2020.12.28.

¹⁴ Data Governance Act, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0767&from=EN>; letöltés: 2022.01.16.

¹⁵ Commission Staff Working Document Impact Assessment Report Accompanying the document Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on European data governance (Data Governance Act), 2020. https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=71225; letöltés: 2020.12.28.

¹⁶ Declaration - Building the next generation cloud for businesses and the public sector in the EU. 2020. <https://www.gov.pl/attachment/1e4517d5-1b62-4219-a62d-c0cb25bd2cc2>; letöltés: 2020.12.28.

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1807 Rendelete (2018. november 14.) a nem személyes adatok Európai Unióban való szabad áramlásának keretéről. 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1807&from=EN>; letöltés: 2020.12.28.

¹⁸ Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése, 2020.

¹⁹ EUCS – Cloud Service Scheme. 2020. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ac957f13-53c6-11ea-aece-01aa75ed71a1/language-hu>; letöltés: 2020.12.28.

²⁰ Joint Communication to the European Parliament and the Council - The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade (2020). https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=72164; letöltés: 2020.12.28.

²¹ A Data Act életbe léptetésére tervezetten 2021 decemberében került volna sor, 2022 elején azonban a folyamat még nem zárult le. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-data-act>; letöltés: 2022.03.28.

A felsorolt dokumentumok tartalmi felépítése, a bennük megjelenő témák felsorakoztatásával egy olyan tendenciát jelez, amely az adatvédelem és a rugalmasabb adatránzakciók irányába mutat. Ebből a szempontból kiemelt jelentőséggel bír a 2020 novemberében megjelent Data Governance Act törvényjavaslat, amely az adatok (különös tekintettel a közadatokra) újrafelhasználásának kereteit hivatott megteremteni. Ez a dokumentum azonban nem tér ki külön a felhőszolgáltatókra, illetve a benne foglaltak alapján az életbe lépése a meglévő szabályokkal összhangban fog megtörténni.

A 2020-as Európai Adatstratégia a Data Governance Acttal szemben konkrétan fogalmaz, emellett jóval több információ található benne az aktuális trendekkel és az Európai Unió jövőbeni terveivel kapcsolatban a felhő szabályozására nézve. Az Adatstratégia alapján a Bizottság 2022. II. negyedévéig egy „felhőszabálykönyvben” létrehozza a különböző alkalmazandó szabályok koherens keretét. A felhőszabálykönyv elsősorban a biztonságra, az energiahatékonyságra, a szolgáltatás minőségére, az adatvédelemre és az adathordozhatóságra vonatkozó meglévő felhőalapú magatartási kódexek és tanúsítványok gyűjteményét fogja tartalmazni.

Az Adatstratégia kiindulási alapját a következő gondolattal lehet megragadni: *„Jelenleg a világ adatainak nagy részét néhány technológiai nagyvállalat birtokolja. Ez visszafoghatja az adatvezérelt vállalkozások megjelenését, növekedését és innovációját az EU-ban, ugyanakkor számos lehetőség adott. A jövő adatainak nagy része ipari és szakmai alkalmazásokból, közérdekű szakterületekről vagy a dolgok internetével kapcsolatos olyan alkalmazásokból fog származni a mindennapi életben, amelyek az EU erős területei.”*²² Azaz az Európai Uniónak szüksége van egy olyan felhőszolgáltatási rendszerre és/vagy jogi megoldásra, amely amellett, hogy kielégíti a piaci igényeket, az uniós biztonsági előírásoknak is maradéktalanul megfelel.

A stratégiában foglaltak szerint a Bizottság meg fogja vizsgálni, hogy milyen kapcsolat áll fenn a vállalkozásoknak – pl. a digitális átalakuláshoz – nyújtott állami támogatások és a versenytorzulásoknak a kedvezményezettekkel vonatkozó adatmegosztási követelmények révén történő minimalizálása között. A felhőszolgáltató-váltásra vonatkozó jelenlegi önszabályozási megközelítés felülvizsgálata további intézkedésekhez vezethet, a piaci szereplők által elért haladástól függően. Szintén fontos elem, hogy – azokra a területekre összpontosítva, ahol az uniós szintű támogatás egyértelmű hozzáadott értéket képvisel – a beruházások kiterjedhetnek a meglévő nemzeti és európai szintű számítástechnikai kapacitások összekapcsolására is, ideértve a nagy teljesítményű számítástechnikai kapacitásokat, és szükség esetén egyesíteni fogják az adatfeldolgozási erőforrások kapacitásait. Amennyiben ez megvalósul, azzal az EU ösztönözheti az Unión belüli felhőszolgáltatások összekapcsolását.

---

²² A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Európai adatstratégia. Brüsszel, 2020. 02. 19. COM(2020) 66, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0066>; letöltés: 2022.07.02.

Az Európai Adatstratégiában foglalt megállapítások és a jövőre vonatkozó tervek kiemelten kezelik a kvv-sektort, hiszen az európai vállalatok 90%-a idesorolható. A stratégia alapján a 2021–2027 közötti időszakban a Bizottság be fog ruházni egy, az európai adatterekre és az egyesített felhőinfrastrukturákra irányuló nagy hatású projektbe. *„A projekt olyan infrastruktúrákat, adatmegosztási eszközöket, architektúrákat és irányítási mechanizmusokat finanszíroz majd, amelyek elősegítik az adatmegosztást és a mesterségesintelligencia-ökoszisztémákat. Ez az energiahatékony és megbízható perem- és felhőinfrastrukturák (infrastruktúra-szolgáltatás, platformszolgáltatás és szoftver mint szolgáltatás) európai összehasonlításán (azaz összekapcsolásán) fog alapulni. Foglalkozni fog az uniós iparágak sajátos igényeivel, ideértve a hibrid számításhő-alkalmazási modelleket is, amelyek lehetővé teszik az adatok késleltetés nélküli feldolgozását a peremen (cloud-to-edge). E projekt résztvevői és hasznélvezői az európai adatintenzív vállalatok lesznek; támogatni fogja továbbá az európai vállalatokat és a közzférát a digitális átalakulásban”²³.*

Ennek egyik jele a német–francia összefogással létrejött Gaia-X projekt, amelynek lényege hasonló, bár jelenleg főleg a nagyvállalatokat célozza (kiemelt alapítói között van például a SAP, a BMW Group stb.). A Gaia-X projektről meg kell azonban jegyezni, hogy az nyitva áll az EU-n kívüli vállalatok számára is – amennyiben hajlandóak teljes mértékben betartani az alapítók által deklarált szabályokat. Emiatt lehetséges, hogy a Google, a Microsoft vagy az AWS is csatlakozhatott a kezdeményezéshez.

Az Adatstratégia azonban a Gaia-X projektet csak példaként említi, és érzékelhetően nyitva hagyja a lehetőséget arra, hogy a későbbiekben akár más piaci szereplők is létrehozzanak majd olyan összekapcsolt felhőökoszisztémát és/vagy katalógust, amelyből a keresleti oldal válogathat. A 2021–2027 közötti beruházási projekt résztvevői és hasznélvezői az európai adatintenzív vállalatok lesznek, a Bizottság támogatni fogja továbbá az európai vállalatokat és a közzférát a digitális átalakulásban a dokumentum szerint.

Az ENISA által 2020. december 22-én megjelentetett Felhőszolgáltatási Séma (*Cloud Service Scheme*) gyakorlatias megközelítést alkalmaz. Célja egy olyan egységes felhőszolgáltatási minősítés megalkotása, amely segítené, hogy a manapság szétagolt minősítési környezet egyértelműbbé váljon, vagyis melyik felhőszolgáltató számít megbízhatónak és melyik kevésbé. Ez gyakorlatilag az Adatstratégiában felvázolt, összekapcsolt, katalógusszerűen elérhető felhő-ökoszisztéma létrehozásának is az egyik alapfeltétele. A dokumentum a félreértések elkerülése végett egy szöszedetet is tartalmaz, amelyben a főbb fogalmak egyértelműen meghatározásra kerülnek. A definíciókhoz az ISO/IEC 17788, ISO/IEC 27000 és ISO/IEC 17000 szabványokra támaszkodik, ezzel az egyik legegységesebb taxonómiával rendelkező felhőszolgáltatásokról szóló uniós dokumentummá válik.

A dokumentum ráadásul nem egyszerűen átveszi ezeket a megközelítéseket, hanem részletesen magyarázza, hogy mi minden tartozik majd a séma hatókörébe

---

²³ A Bizottság közleménye, 2020. Uo.

(*scope*), és a fogalmakat is kiegészítő magyarázatokkal látja el, illetve rávilágít a megközelítésekben rejlő különbségekre is. Az alkotók felhívják a figyelmet arra, hogy az adott felhőszolgáltatásra vonatkozóan az „adottság” (*capability*) és az „adottság típusa” (*capability type*) központi jelentőségű fogalmak lesznek a kész dokumentumban. Ahogyan az ISO/IEC 17788 szabvány is meghatározza őket: előbbi a felhő által nyújtott funkcionalitás osztályozása a felhasznált erőforrások alapján, utóbbi pedig az alkalmazás, az infrastruktúra és a platform adottságainak típusait jelöli. A típusok szerinti felosztást bővebben is magyarázza:

- Az alkalmazás képességeinek típusa: a felhőszolgáltatás ügyfele használhatja a felhőszolgáltató alkalmazásait.
- Az infrastruktúra-képességek típusa: a felhőszolgáltatás ügyfele feldolgozási, tárolási vagy hálózati erőforrásokat biztosíthat és használhat.
- Platform-képességtípus: a felhőszolgáltatás ügyfele képes telepíteni és futtatni az ügyfelek által létrehozott vagy vásárló által megszerzett alkalmazásokat egy vagy több program, a felhőszolgáltató által támogatott nyelvek és egy vagy több végrehajtási környezet segítségével.

A sémáról szóló dokumentum kiemeli, hogy a felhőszolgáltatások kategorizálásának más módjai is vannak, például a telepítési modellek. Ezek közül az ISO/IEC 17788 négyet határoz meg a fizikai vagy virtuális erőforrások vezérlésétől és megosztásától függően: közösségi felhő, privát felhő, nyilvános felhő és hibrid felhő. Ez a felosztás egybeesik az EBA-ajánlásokban megjelenő tipizálással. A hatókör kiterjesztésével kapcsolatban az EUCS-rendszer legfontosabb jellemzője, hogy horizontális rendszernek szánják, ugyanazokat a kritériumokat alkalmazza az összes felhőszolgáltatásra háromszintű bizonyossággal. Ezek a kritériumok vonatkoznak a tervezésre és a felhőszolgáltatás megvalósítására, beleértve annak biztonsági jellemzőit és a szolgáltatás során használt alapvető folyamatokat.

Az ENISA dokumentumához hasonlóan 2020 decemberében jelent meg az új Európai Kiberbiztonsági Stratégia, amely fontos dokumentum az adatvédelem, az adattranzakció és az adatgazdaság szempontjából is. A stratégia célja, hogy biztosítsa az EU kiberbiztonságát a következő évtizedre. Mivel ennek a célnak a teljesítése meglehetősen sok területet érint, a stratégia nem taglalja ezeket részletekbe menően, hanem inkább felületes áttekintést ad hivatkozásokkal – ahogyan az egyébként egy stratégiától elvárható. Ennek megfelelően nem tartalmaz a felhőre vonatkozó leírást sem, de felsorolás szintjén több szövegrészletben is kiemeli a felhőt, mint a digitális kor egyik fő biztonsági kihívását – különös tekintettel az infrastruktúrák összekapcsolására és az ezáltal létrejövő kapcsolati rendszerek bonyolultságára nézve. A *Declaration – Building the next generation cloud for businesses and the public sector in the EU* dokumentumra hivatkozik, amely a fenti táblázatos felsorolásban is szerepel.

A táblázatban felsorolt uniós dokumentumokon kívül több olyan szabályozás is született vagy készül, amelyek bár közvetlenül nem tartalmazzák a felhőre vonatkozó utasításokat, de alapjaiban befolyásolják annak környezetét. Emellett abban is segítenek, hogy a trendeket jobb megvilágításba helyezhessük. Ilyenek – a teljesség igénye nélkül – az úrbéli kommunikáció megvalósítására vonatkozó

tervek²⁴, az interoperabilitással kapcsolatos stratégiák²⁵, a kialakulóban lévő Chips Act²⁶, amely arra hivatott, hogy a félvezetőhiányt az EU saját eszközeivel oldja meg. A jelenleg a Bizottság döntésére váró AI Act²⁷, amely a mesterséges intelligenciát alkalmazó technológiák szabályozására és egyes technológiák használatának betiltására jött létre, valamint az Adatbázis Direktíva megújítására vonatkozó törekvések²⁸.

A fenti cselekvési tervek illeszkednek az EU Digitális Évtized 2030-ban felsorolt tervekhez.^{29,30}

Az európai uniós szabályozás kapcsán mindenképp szükséges megemlíteni az Európai Parlament és az Európai Tanács (EU) 2016/679 Rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (a továbbiakban: GDPR) rendelkezéseit, ugyanis a jelenleg hatályos adatvédelmi szabályozás alapját napjainkban a GDPR jelenti. A GDPR alkalmazása akkor szükséges, amennyiben a felhőszolgáltató személyes adatokat kezel, így ha, anonim adatok kerülnek kezelésre, tehát az adatalany közvetlen vagy közvetett azonosítása nem lehetséges, akkor a GDPR nem alkalmazandó.

A felhőszolgáltatások szereplőinek vonatkozásában a GDPR számos részletszabályt, feladatot, felelősségi kört tartalmaz, éppen ezért elengedhetetlen a felhőszolgáltatás személyes adatkezeléssel összefüggő szereplőinek azonosítása. A GDPR definícióinak megfelelően az adatkezelő és az adatfeldolgozó szerepeket különíthetjük el. Az adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki/amely önállóan vagy másokkal együtt az adat kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az adatfeldolgozóval végrehajthatja. Az adatfeldolgozó ezzel szemben az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki/amely az adatkezelő

---

²⁴ Communication From The Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Commission, 2021. https://ec.europa.eu/info/publications/communication-commission-european-parliament-council-european-economic-and-social-committee-and-committee-regions_es; letöltés: 2022.07.02.

²⁵ Proposal for an EU Governments Interoperability Strategy. 2021. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-eu-digital-interoperability-strategy>; letöltés: 2022.03.28.

²⁶ Breton, Thierry: How a European Chips Act will put Europe back in the tech race. LinkedIn, 2021. 09. 15. <https://www.linkedin.com/pulse/how-european-chips-act-put-europe-back-tech-race-thierry-breton/>; letöltés: 2022.03.28.

²⁷ 2021/0106(COD) - Artificial Intelligence Act. [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/0106\(COD\)&l=en](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2021/0106(COD)&l=en); letöltés: 2022.03.28.

²⁸ Protection of Databases. European Commission, 2018. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/protection-databases>; letöltés: 2022.03.28.

²⁹ Revision of the Eidas Regulation – European Digital Identity (EUID). 2022. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-eid>; letöltés: 2022.03.28.

³⁰ Európa digitális évtizede: a 2030-ra kitűzött célok. Európai Bizottság, 2021. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hu; letöltés: 2022.03.28.

megbízásából vagy rendelkezése alapján személyes adatokat kezel. Ezek alapján a felhőszolgáltatást igénybe vevő adatkezelőnek, a felhőszolgáltató pedig adatfeldolgozónak tekinthető.

A GDPR mindemellett rögzíti az adatkezelésre vonatkozó részletes szabályokat, így különösen: a személyes adatkezelés alapelveit, az adatkezelés lehetséges jogalapjait, az adattovábbítás feltételeit, az érintettet megillető jogosultságokat, az adatkezelő és az adatfeldolgozó feladatait, kötelezettségeit, az adatbiztonság megvalósításának feltételeit, az adatvédelmi incidensek kezelésének szabályait, az adatvédelmi tisztviselő szerepét, valamint a személyes adatok harmadik országba történő továbbításával összefüggő részletszabályokat.³¹

A felhőszolgáltatással kapcsolatos hazai szabályozás

A felhőszolgáltatást közvetlenül szabályozó jogforrás a magyar jogrendszerben nem található. Emiatt nincsenek konkrétan jogszabályban rögzítve a felhőszolgáltatás definíciója, a használatával és szolgáltatásaival összefüggő feltételek, valamint a kapcsolódó jogok és kötelezettségek. Több olyan magyar jogszabály azonban létezik, amelyek egyes rendelkezései közvetve tartalmazznak előírásokat, szabályokat a felhőszolgáltatás igénybevételére és a szolgáltatások nyújtására vonatkozóan. A következőkben e jogforrások, joganyagok bemutatására kerül sor.

Ahogy fentebb már említésre került, a felhőszolgáltatások pontos fogalmát nem határozzák meg konkrétan a hazai jogszabályok. A Magyar Nemzeti Bank közösségi és publikus felhőszolgáltatások igénybevételéről szóló 2/2017. (I.12.)³² és a 4/2019. (IV.1.)³³ számú ajánlásai rögzítik egyedül a felhőszolgáltatások definícióját. Ezekben az ajánlásokban a felhőszolgáltatás definíciójának alapját a korábban alapvető dokumentumként meghatározott NIST SP 800-145 képezi.

Az ajánlások célja, hogy a pénzügyi közvetítőrendszer szereplői számára gyakorlati útmutatást adjanak a közösségi és a publikus felhőszolgáltatások igénybevételéből eredő kockázatok kezeléséhez, valamint a vonatkozó nemzeti és európai uniós jogszabályokban, illetve egyéb szabályozó eszközökben foglalt rendelkezések egységes alkalmazásához.

Mindkét ajánlás a publikus felhő és a közösségi felhő modelljét, illetve a hibrid felhő esetén annak publikus vagy közösségi elérési vonatkozását tárgyalja. Az ajánlások bemutatják a felhő három fő szolgáltatási modelljét és rögzítik a felhőszolgáltatások igénybevételének életciklusát. Emellett a felhőszolgáltatások igénybe vevői számára fontos feladatként kerül meghatározásra a kockázatok és a megfeleléségi követelmények azonosítása, amely során kiemelt figyelmet kell

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 Rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről. 2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679>; letöltés: 2022.03.28.

³² A Magyar Nemzeti Bank közösségi és publikus felhőszolgáltatások igénybevételéről szóló 2/2017. (I. 12.) számú ajánlás. 2017. <https://www.mnb.hu/letoltes/2-2017-felho-szolg.pdf>; letöltés: 2022.03.28.

³³ A Magyar Nemzeti Bank közösségi és publikus felhőszolgáltatások igénybevételéről szóló 4/2019. (IV. 1.) számú ajánlás. 2019. <https://www.mnb.hu/letoltes/4-2019-felho.pdf>; letöltés: 2022.03.28.

fordítani az arányos védelmi intézkedések megvalósítására az ajánlásban bemutatott szempontok figyelembevételével. Az életciklus elemei a következők: az üzleti igény felmerülése, a döntés-előkészítés, a tervezés, a felhőszolgáltatás kockázatelemzése, a szerződéses követelmények, az MNB tájékoztatása, a felhőszolgáltatás bevezetése, a szolgáltatás folyamatos ellenőrzése és a kivezetés. Végül az ajánlások ismertetik a felhőszolgáltatás biztonsági alapelveit és azok tartalmát, így például az adatbiztonságot, az adat- és titokvédelmet, az erőforrások védelmét, az informatikai folyamatok biztonságát, valamint a felhasználó- és a jogosultságkezelést.

A Magyar Nemzeti Bank által kiadott ajánlásainak ismertetését követően mindenképp szükséges megemlíteni az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvényt (a továbbiakban: Ekertv.), hiszen az értelmező rendelkezések között a bejelentésköteles szolgáltatások körébe sorolja a felhőalapú számítástechnikai szolgáltatást, így a bejelentésköteles szolgáltatásokra vonatkozó szabályokat a felhőszolgáltatások vonatkozásában is alkalmazni szükséges. Az Ekertv. rögzíti a bejelentésköteles szolgáltatásokra vonatkozó különös szabályokat, így többek között kifejti, hogy ezen szolgáltatások nyújtói megteszik a megfelelő intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy az általuk használt hálózati és információs rendszerekkel összefüggésben a biztonsági események bekövetkezését megelőzzék, hatásukat csökkentsék, illetve bekövetkezés esetén azokat kezeljék.³⁴ Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások elektronikus információbiztonságának felügyeletéről és a biztonsági eseményekkel kapcsolatos eljárásrendről szóló 270/2018. (XII. 20.) Kormányrendelet tartalmazza az Ekertv.-ben definiált kötelezettségek részletszabályait, így például meghatározza a bejelentésköteles szolgáltatást nyújtók elektronikus és információs rendszereinek biztonságára vonatkozó alapvető követelményeket, valamint a jelentős biztonsági eseményekkel és azok bejelentésével összefüggő szabályokat.³⁵

Fontos kiemelni az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényt³⁶ (a továbbiakban: Infotv.), amelynek célja a hatálya alá tartozó tárgykörökben az adatok kezelésére vonatkozó alapvető szabályok meghatározása annak érdekében, hogy a természetes személyek magánszféráját az adatkezelők tiszteletben tartsák, valamint a közügyek átláthatósága a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő jog érvényesítésével megvalósuljon. Az Infotv. a területi hatálya alapján akkor alkalmazandó, amennyiben az adatkezelő, illetve a megbízásából vagy rendelkezése alapján eljáró adatfeldolgozó az áruknak vagy szolgáltatásoknak a Magyarországon tartózkodó érintettek számára történő nyújtásához kapcsolódik. A felhőszolgáltatás sok esetben határokon átívelő, illetve

³⁴ Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény. 2001. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100108.tv>; letöltés: 2022.03.28.

³⁵ Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások elektronikus információbiztonságának felügyeletéről és a biztonsági eseményekkel kapcsolatos eljárásrendről szóló 270/2018. (XII. 20.) Kormányrendelet. 2018. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800270.KOR>; letöltés: 2022.03.28.

³⁶ Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény. 2011. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100112.tv>; letöltés: 2022.03.28.

harmadik országba történő adattovábbítást valósít meg, ennek ellenére az Infótv. szabályai irányadók, amennyiben a szolgáltatás nyújtása magyarországi érintettekre irányul és személyes adatkezelés valósul meg. Fontos azonban kiemelni, hogy az Infótv. alkalmazására – tekintettel a tárgyi hatályára – kizárólag akkor kerül sor, amennyiben személyes adatok bűnüldözési, nemzetbiztonsági és honvédelmi célú kezelésére kerül sor.

A felhőszolgáltatások kapcsán az adatvédelmi követelményeknek való megfelelés mellett különös figyelmet kell fordítani az információbiztonság megvalósítására és folyamatos fejlesztésére. Nélkülözhetetlen a nemzeti vagyon részét képező nemzeti elektronikus adatvagyon, valamint az ezt kezelő információs rendszerek, illetve a létfontosságú információs rendszerek és rendszerelemek biztonsága. Társadalmi elvárásaként jelentkezik az állam és polgárai számára elengedhetetlen elektronikus információs rendszerekben kezelt adatok és információk bizalmosságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának, valamint ezek rendszerelemei sértetlenségének és rendelkezésre állásának zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos védelmének biztosítása, ezáltal a kibertér védelme. Ezen célok megvalósítását szolgálja az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény (a továbbiakban: Ibtv.). A törvény meghatározza a hatálya alá tartozó szerveket egyrészt taxatív felsorolással, továbbá rögzíti azokat az eseteket, amikor az Ibtv. rendelkezéseit kell alkalmazni. Ezek alapján megállapítható, hogy a felhőszolgáltatások vonatkozásában az Ibtv. közvetetten értelmezhető, ugyanis amennyiben a felhőszolgáltató az Ibtv.-ben meghatározott szervek számára adatkezelést végző, illetve a jogszabályban meghatározott, a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozó körébe beletartozik, tehát adatkezelési vagy adatfeldolgozási tevékenységet lát el a szervek részére, úgy az Ibtv. rendelkezései a felhőszolgáltatókra is alkalmazandók.³⁷

Az elektronikus információs rendszernek a fentiekben hivatkozott feltételeknek megfelelő védelme körében a szervezetnek külön jogszabályban előírt logikai, fizikai és adminisztratív védelmi intézkedéseket kell meghatároznia, amelyek támogatják a megelőzést és a korai figyelmeztetést, az észlelést, a reagálást, illetve a biztonsági események kezelését. A törvény rögzíti a biztonsági osztályba és szintbe sorolás követelményeit és főbb szabályait is.

A felhőszolgáltatások vonatkozásában érdemes kitérni a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvényre, amely szerint az állami szervek által kezelt, a nemzeti adatvagyon körébe tartozó nyilvántartások fokozott biztonságáról való gondoskodás elengedhetetlen az állampolgárok államba vetett bizalmának visszaállítása, valamint a közigazgatás folyamatos és zavartalan működésének biztosítása érdekében. A törvény alkalmazásában nemzeti adatvagyonnak tekinthető a közfeladatot ellátó szervek által kezelt közérdekű adatok, a személyes adatok és a közérdekből nyilvános adatok összessége. A nemzeti adatvagyon részét képező adatállomány tekintetében a törvény az adatfeldolgozással megbízható személyek és szervezetek

---

³⁷ Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény. 2013. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300050.tv>; letöltés: 2022.03.28.

körét korlátozhatja, vagy az adatfeldolgozásnak az adatkezelőtől különböző személy vagy szervezet általi ellátását kizárhatja, ami vonatkozhat a felhőszolgáltatást nyújtó adatfeldolgozóra is. Ha a törvény arról rendelkezik, hogy az adatfeldolgozást csak államigazgatási szerv vagy kizárólagos állami tulajdonú gazdálkodó szervezet láthatja el, akkor az adatkezelő kizárólag a törvény kormányrendeletében³⁸ az adott nyilvántartás tekintetében meghatározott szervvel vagy szervezettel köthet adatfeldolgozási szerződést. Ha a kormányrendelet az adott nyilvántartás tekintetében meghatározott adatfeldolgozó igénybevételét teszi kötelezővé, akkor az adatkezelő ezt az adatfeldolgozót bízza meg az adatfeldolgozással.³⁹

A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról szóló 38/2011. (III. 22.) Kormányrendelet mellékletben határozza meg a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozóinak körét, így amennyiben a felhőszolgáltatást igénybe vevő szervezet a kormányrendelet hatálya alá tartozik, úgy a mellékletben definiált adatfeldolgozót veheti igénybe, fontos azonban kiemelni, hogy bizonyos esetekben további adatfeldolgozó igénybevétele is megengedett.⁴⁰

Fontos kiemelni Magyarország kiberbiztonsággal, információbiztonsággal összefüggő stratégiáit is. A Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat célja, hogy az értékek és érdekek számbavétele, valamint a kibertér biztonsági környezetének elemzése alapján meghatározza azokat a nemzeti célokat, stratégiai irányokat, feladatokat és átfogó kormányzati eszközöket, amelyek alapján Magyarország érvényesíteni tudja nemzeti érdekeit a globális kibertér részét képező magyar kibertérben is. A stratégia célja a szabad és biztonságos kibertér kialakítása, valamint a nemzeti szuverenitás védelme a 21. század meghatározóvá vált új közege, a kibertér létrejöttének következtében megváltozott nemzeti és nemzetközi környezetben. A stratégia célként fogalmazza meg a dinamikus megjelenő új technológiákból – például az informatikai felhő vagy a mobilinternet – eredő újabb biztonsági kockázatok folyamatos kialakulásából és a technológiai fejlődésből fakadó új kiberbiztonsági problémák kezelését.⁴¹

A Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020 (IV.21.) Korm. határozat kijelenti, hogy Magyarország és a magyar állampolgárok mindenoldalú – politikai, gazdasági, pénzügyi, társadalmi, technológiai, környezeti, egészségügyi, katonai, rendészeti, információs és kibertérbeli – biztonsága alapvető érték. Rögzíti továbbá, hogy Magyarország Kormánya mindent megtesz hazánk kiberbiztonsága érdekében, kapacitásainkat e területen is folyamatosan fejlesztjük.

---

³⁸ 38/2011. (III. 22.) Korm. rendelet a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100038.kor>; letöltés: 2022.03.28.

³⁹ A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény. 2010. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1000157.TV>; letöltés: 2022.03.28.

⁴⁰ A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról szóló 38/2011. (III. 22.) Kormányrendelet. 2011. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100038.kor>; letöltés: 2022.03.28.

⁴¹ Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat. 2013. https://2010-2014.kormany.hu/download/b/b6/21000/Magyarorszag_Nemzeti_Kiberbiztonsagi_Strategiaja.pdf; letöltés: 2022.03.28.

Tekintettel arra, hogy a kormányzati és más kulcsfontosságú infokommunikációs rendszerek elleni támadások száma növekszik és kifinomultságuk erősödik, ezért folyamatos erőfeszítés szükséges az infokommunikációs rendszerek védelmének erősítése érdekében.⁴²

Összegezve, a technológia fejlődésének köszönhetően egyértelműen azonosítható a felhőszolgáltatásokkal összefüggő felelősségi körök jogszabályi rendezésének igénye, a hazánkban jelenleg hatályban lévő jogszabályok azonban a legtöbb esetben csak közvetve tartalmaznak előírásokat, szabályokat a felhőszolgáltatások alkalmazásának lehetőségeire vonatkozóan.

A felhőszolgáltatással kapcsolatos attitűd vizsgálata

A különféle felhőszolgáltatások tehát számos olyan általános területet fednek le, amelyek a közszolgálati intézmények működtetésében is kedvező alternatívát és gazdaságosabb működést kínálnak, ugyanakkor ismeretlen a magyar döntéshozók ezzel kapcsolatos attitűdje. Példákon keresztül ismert, hogy keresik a lehetőségeket az alkalmazásukra azon szervezetek körében, amelyekben a vezetés és az üzemeltetés nyitott a felhőszolgáltatások alkalmazására. Emellett konkrét esetek bizonyítják azt is, hogy egy szervezetben a felhőszolgáltatásokat abban az esetben is alkalmazhatják, ha azt a központi IT szervezett körülmények közt nem támogatja. Számos ellenérv is ismert a felhőszolgáltatásokkal szemben, amelyek a vezetőket inkább visszatartják a bevezetéstől.

Egy pontosabb magyar helyzetkép megismerése érdekében kutatócsoportunk egy olyan közszolgálati szempontú tudományos kutatás elvégzését tűzte ki célul, amely a felhőszolgáltatásokhoz kapcsolódó attitűdök tudományos vizsgálatára irányult a magyarországi informatikai döntéshozók két célcsoportjában. A szerzők a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóintézetében végzett kutatócsoportjának tagjaiként két célcsoportra fókuszálva keresték a választ hipotéziseikre. Ezeket három fő kategóriába soroltuk, melyből kettő a felhőhasználat elfogadottságára irányult:

1. A szakemberek adatvédelmi okokból (EU-n kívüli adattárolás, az adatokhoz való illetéktelen hozzáférés kizárásának hiánya, az egészségügyi, a biometrikus és a genetikai adatok felhőben történő tárolását) kerülik a felhőszolgáltatások használatát.
2. A döntéshozók a rendelkezésre állási és a kivonási függőség elkerülése érdekében kerülik a felhőszolgáltatás igénybevételét.

A kutatást két célcsoport esetében végeztük. Az egyikben olyan közszolgálati, közigazgatási vagy egészségügy területén dolgozó vezető beosztású személyek voltak, akik rendelkeznek megfelelő informatikai, informatikai biztonsági vagy információbiztonsági tapasztalattal, és részt vesznek a szervezeti döntések előkészítésében. A másik csoport tagjai olyan vezetők voltak, akik egy személyben felelősek egy szervezet vezetéséért vagy szervezeti szintű

---

⁴² Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020 (IV. 21.) Korm. határozat. 2020. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txrefereer=00000001.txt>; letöltés: 2022.03.28.

információbiztonsági döntésekért, erőforrások allokációjáért (pl. pénzügyi források, beszerzések stb.). Velük a kutatócsoport tagjai a mélyinterjú módszerét alkalmazták. A kutatás e fázisának eredményire jelen cikkünk nem tér ki.

Az adatgyűjtést kérdőíves vizsgálattal végeztük, amelyhez a Microsoft Forms szoftverét alkalmaztuk. A kérdéseket a leíró adatokon túl úgy választottuk meg, hogy minden hipotézisre kellő számú kérdés irányuljon, valamint ne tartalmazzon olyan kérdést, amely egyetlen hipotézissel kapcsolatban sem ad információt. A hipotézisek lefedettségét hipotézismátrixszal bizonyítottuk. A reprezentatív mintavételezésre a kitöltést végző személyek alkalmas csatornán történő kiválasztásával törekedtünk, megkeresésüket és felkérésüket zárt közösségi csatornán és levelezőlistán végeztük. A kérdőív a kitöltő személyének azonosítására alkalmas személyes adatokat nem kért, az adatok megadása nem volt kötelező. Kutatásunk gyenge pontját a kitöltő személyek alacsony száma jelenti, összesen 49 válaszadó adatait gyűjtöttük össze. Ugyanakkor – figyelembe véve a lehetséges válaszadók eredendően szűk körét, a minimális számú kitöltetlen adatmezőt, valamint a kitöltők szöveges válaszai alapján értékelhető szakmai kompetenciákat – az eredményeink korlátozott felhasználásának kritériuma mellett elvégeztük az adatok kiértékelését. Így – bár eredményeink elfogadását az alacsony kitöltésszám miatt csak feltételesen javasoljuk – a megállapításaink más kutatások hipotéziseinek meghatározásában irányadóak lehetnek.

Az adatok kiértékelésére több módszert is alkalmaztunk. Leíró statisztikai áttekintésre maga a Microsoft Forms is alkalmas, az egyes kérdésekre adott válaszok eloszlása és grafikus megjelenítése a szoftver beépített szolgáltatásai közé tartozik. További elemzésre az SPSS adatelemző szoftverét alkalmaztuk.

Eredmények

Az alábbiakban felmérésünk eredményeit tematikus bontásban foglaljuk össze. Ebben nem csak a hipotéziseink bizonyításában részt vevő elemeket emeljük ki, hanem számos egyéb mért összefüggést is bemutatunk azért, mert egyes kérdésekre az informatikai környezet egyéb aspektusai adhatnak magyarázatot.

Független változók

A válaszadók 96%-a férfi volt, csupán két nő vett részt a kitöltésben. A kor szerinti gyakorisági eloszlás három életkor környékére sűrűsödött, ezek a 39, a 46 és az 52 év. Csak egy kitöltő volt 30 év alatti.

A területi eloszlás egyértelműen fővárosi dominanciát mutat. A kitöltők 57%-a Budapestet, 31%-a valamelyik megyeszékhelyet adta meg munkahelyeként, városban 10%-uk dolgozik, 5000 fő alatti településről csak egy kérdőív közöl adatot. A válaszadók 38%-a magyar tulajdonú gazdasági szervezetben, 35%-a kormányzati szervezetben dolgozik, más területekről alig érkezett adat. A vizsgált szervezetek főként (57%-ban) 250 fő feletti dolgozói létszámmal rendelkeztek, a kitöltők főként információbiztonsági vezetők (34,7%), informatikai vezetők (20,4%) és informatikai üzemeltetést végző szakemberek (18%). További kérdés volt, hogy a válaszadók az üzemeltetés, a fejlesztés vagy az informatikai biztonság területén rendelkeznek-e jelentősebb tapasztalattal. Az adott területen eltöltött szakmai évek számának

összehasonlításakor az üzemeltetési tapasztalat mediánját 16–17 év között mértük, a biztonsági területen szerzett tapasztalaté 9 évnél, a fejlesztési tapasztalat mediánja pedig ennél is alacsonyabban, 6 évnél helyezkedik el. A vizsgált személyek tehát elsősorban üzemeltetési, legkevésbé pedig fejlesztési tapasztalattal rendelkeztek.

A felhőszolgáltatásként igénybe vehető szolgáltatások körét a válaszadók többsége ismerte. A fájlok felhőben történő tárolására minden válaszadó pozitív választ adott, az általános felhőszolgáltatások és a hardver felhőszolgáltatásként történő alkalmazása is 10% alatti volt.

Szakmai környezet

Az informatikai rendszerek üzemeltetésében hangsúlyos követelmény a humán szakértelem rendelkezésre állása. Informatikai szakemberek hiányáról a szervezetek 57,1%-a számolt be, ennek értéke információbiztonsági szakemberek esetén már 67,4% volt. A felhőszolgáltatással kapcsolatos ismeretekre irányuló kérdések tanúsága szerint a válaszadók ismerik a különféle szolgáltatások tartalmi hátterét. A legtöbben a fájlok tárolását ismerték (98%), a SaaS általánosságban 91,8%, az IaaS 87,5% számára volt ismert. Az eddigieken túl a válaszadók 70,7%-a nevezett meg további felhőszolgáltatásokat, amelyeket konkrét példákkal erősítettek meg.

A magyar szabályzási környezetet a válaszadók 34,7%-a tartotta megfelelőnek, a hiányosságok mértékét 30,6%-a soknak, 24,5%-a jelentősnek tartotta. A szabályzás javítására szolgáló javaslatok közt a végrehajtásra irányuló rendelkezés hiányát, az állami szolgáltatás színvonalával kapcsolatos fenntartásokat, a szabályzás egyes elemeinek elavultságát említették.

A válaszadók 49%-a számolt be a szervezetüknél bekövetkezett évi 1–2 jelentésköteles informatikai incidensről, ugyanakkor 26%-uknál egyáltalán nem történt ilyen. Évi tíz alkalomnál többről 6%-uk adott jelentést. Amennyiben a szolgáltatást nem ismerőket vagy használókat a mintában nem vesszük figyelembe, akkor a KOF/ASP-szolgáltatások sokkal pozitívabb képet mutatnak az incidensek számának vonatkozásában. Közel 70%-uk nyilatkozott arról, hogy nincs tudomása informatikai incidensről, évi 1–2 incidens a szervezetek 24,2%-ában történt. Tíz alkalomnál több incidenst pusztán egy kitöltő jelzett.

A szakmai környezet másik aspektusa a felhasználók szervezett információbiztonsági képzése. A szervezetek 34%-a rendszeres képzési programokkal rendelkezik, 21%-uk esetében gyakorlat, hogy egy potenciális sérülékenység megjelenésekor közvetlenül figyelmeztetik a munkatársaikat. Gyakorlati információbiztonsági tesztekéről a megkérdezettek 19%-a számolt be, a képzést teljesen mellőző szervezetek aránya mindössze 12%.

A kérdőív kiértékelése során több ponton is megjelent a vezetői támogatás hiánya. Számukra a felhőszolgáltatás bevezetésével kapcsolatban a legnagyobb problémát a felhő biztonságának helyes megítélése (77,6%), a szükséges szakmai és anyagi fedezet (59,2%, illetve 40,8%) megteremtése jelenti. Ellentmondást mértünk a negatív tapasztalatok terén, csak 16% jelezte, hogy számára kihívást jelent a más szervezeteknél szerzett negatív tapasztalatok ellensúlyozása. A szervezet munkatársaival kapcsolatos képességek terén a legnagyobb hiányosságot a

jogszabályok ismeretének és az informatikai szakértelem hiányában látják (32%, illetve 23%). Az akadályozó tényezők közt kisebb arányban szerepelt a bizalom (22%) és a munkatársak innovatív attitűdjének hiánya (19%).

Gazdasági környezet

A felhőszolgáltatások gazdaságosságával kapcsolatos megítélések jelentősen különböznek egymástól, aminek egyik lehetséges okát a szerzők az eltérő műszaki tartalmakban, valamint a SLA⁴³ és a TCO⁴⁴ számításában látják. A válaszadó szervezetek mindössze 14,3%-a végez rendszeres, 30,6%-a csak eseti költségelemzést a szolgáltatás igénybevételével kapcsolatban. A szervezetek 55,2%-a esetében nem készül ilyen vagy a válaszadónak nincs tudomása erről.

A felhőszolgáltatással kapcsolatos, számottevő mértékben hivatkozott negatív attitűd forrása a szolgáltatás esetleges elhagyási kényszerének magas becsült költsége vagy műszaki megvalósíthatatlansága. Figyelembe véve, hogy a felhőszolgáltatást nyújtó cég hosszú távú működésére jellemzően nem áll rendelkezésre garancia, a kivonási stratégia megtervezése a szolgáltatást igénybe vevők elemi érdeke. Ennek ellenére a vizsgált szervezeteknek csak 6,1%-a rendelkezik ilyen stratégiával, ez rendkívül alacsony érték.

Technikai környezet

A felhőhasználat alapvető feltétele a szükséges technikai erőforrások rendelkezésre állása is. A válaszadók azonos arányban (61,2%) prioritizáltak két műszaki feltételt: a biztonságos kommunikációt és a szakrendszerek alkalmasságát a felhőszolgáltatásban történő működésre. Ezt az internetkapcsolat sebessége (46%) és rendelkezésre állása (34,7%) követte, amelynek kiemelt szerepét megerősítették a felhőszolgáltatások bevezetését akadályozó tényezőkre adott válaszok is. Ugyancsak 34,7%-os értéket kapott a kliensek számára nyújtott szakértői támogatás fontossága. A legkisebb mértékben a munkaállomások fejlesztését tartották szükségesnek, ennek aránya 22,4%.

A felhőszolgáltatásokat nem csak koordinált és támogatott keretek közt veszik igénybe. Az ún. *shadow IT*⁴⁵ alkalmazása számos szervezet számára jelent kockázatot, ennek jelenlétéről a megkérdezett szervezetek 50%-ának van tudomása.

---

⁴³ Service Level Agreement. PATEL, Pankesh – RANABAHU H., Ajith – SHETH P., Amith: Service Level Agreement in Cloud Computing. The Ohio Center of Excellence in Knowledge-Enabled Computing, 2009. <https://corescholar.libraries.wright.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=knoesis>; letöltés: 2022.07.02.

⁴⁴ Total Cost of Ownership. ELLRAM M., Lisa (1999): Total Cost of Ownership. In: HAHN, Dieter – KAUFMANN, Lutz (eds.): Handbuch Industrielles Beschaffungsmanagement. Gabler Verlag, Wiesbaden. pp. 659-671

⁴⁵ Az árnyékinformatika (Shadow IT) az az IT, amelyet a felhasználók a szervezeti IT-szabályzat ellenére vezetnek be egy szervezetbe, majd azt a feladataik elvégzésére használják. HAAG, Steffi, ECKHARDT, Andreas – SCHWARZ, Andrew: The acceptance of justifications among shadow IT users and nonusers – An empirical analysis, Information and Management, 2019., pp. 731-741 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378720617302811>; letöltés: 2022.07.02.

Felhőhasználat attitűdje

A felhőszolgáltatásokkal kapcsolatos bizalmat több kérdéson keresztül vizsgáltuk. Az adatvédelmi szempontú bizalom teljes hiányát csak egy válaszadó esetében, a teljes mértékű bizalmat négy esetben mértük. Összességében a válaszadók 32,4%-a volt inkább bizalmatlan, 55%-a pedig inkább megbízott a felhőben tárolt adatok bizalmas kezelésében. Ezt a kérdést 10,2%-uk nem tudta megítélni. A KOF/ASP-szolgáltatások megítélésében a válaszok szintén a pozitív tartományba estek, bár ezt a szolgáltatást a válaszadók 40,8%-a nem használja vagy nem tudja megítélni. Ennek megfelelően alakultak a jelenleg alkalmazott infrastruktúrára adott válaszok is. 36,7%-os arányban mértük az informatikai rendszereinek működését kizárólag a saját infrastruktúrájára alapozó cégekre, és ugyanilyen mértékben korlátozzák a felhőszolgáltatások körét kizárólag magyar szolgáltatókra. Egyetlen válaszadó sem nyilatkozott úgy, hogy a felhőszolgáltatás kiválasztása során számára szempont az Európai Unión belüli infrastruktúra. 83%-uk szerint a szervezetükre a felhőszolgáltatás igénybevételére nincsenek jogszabályi előírások, de 18,4%-uk szigorúbbat alkalmaz, vagy önként korlátozza a szolgáltatók körét.

A felhőszolgáltatások elterjedését segítő tényezők elemzése során megállapítható, hogy a válaszadók a többségükkel egyetértett. A legmagasabb arányban (65,2%) az üzemeltetési költségek csökkenését, a kiszolgáló számítógépek meghibásodása következtében bekövetkező szolgáltatáskiesés kockázatának elkerülését és az üzemeltetési felelősség áthárítását (60,9%), valamint a fejlesztési feladatok alacsonyabb mennyiségét (58,7%) jelölték meg. A válaszadók 57,3%-a érezte úgy, hogy a felhőszolgáltatások megoldást nyújtanak a szervezet informatikai feladataira. Csak kisebb számú válasz érkezett a munkavállalók számának lehetséges csökkentésének lehetőségéről (26,1%). A felhőszolgáltató által alkalmazott informatikai szakemberek magasabb szaktudását a válaszadók 45,6%-a nem valószínűsíti.

A bevezetést akadályozó vezető tényező a bizalom hiányán alapul, a válaszadók 69,6%-a tart attól, hogy a felhőszolgáltató hozzáfér a kezelésében levő adatokhoz. Valószínűsíthetően összefüggésben állhat ezzel, hogy 63,9%-uk hátrányként tekint egy, a hatályos jogszabályoknak megfelelő magyar felhőszolgáltató hiányára. Ugyancsak jelentős gátló tényező a hasonló szervezetekben szerzett negatív tapasztalatok száma, a válaszadók 43,7%-a jelezte ilyen létezését. Az informatikai személyzet részleges leépítését, mint gátló tényezőt 34% említette. A felsoroltak mellett akadályozó tényezőként említették a jogszabályi környezetet, emellett a vezetői támogatás hiányát emelik ki.

A vizsgálatban négy konkrét felhőszolgáltatóval kapcsolatos attitűdre kérdeztünk rá. A Google szolgáltatásával kapcsolatban mértük a legmagasabb, 71,5%-os pozitív attitűdöt, amelyet 67,3%-kal a Microsoft követ úgy, hogy a negatív vélemények száma is itt a legmagasabb. Az Amazon (38,8%) és az Apple (52,3%) szolgáltatásait ismerik a legkevésbé. A válaszadók a további szolgáltatók felsorolásában túlnyomórészt tárhelyszolgáltatókat jelöltek meg.

Összefoglalás

Összességében a fentiek alapján az első hipotézisünket nem tekintjük igazoltnak. Bár a válaszadók részben beszámoltak bizalmi deficitről, többségük esetében inkább a felhőszolgáltatást nyújtó cégek iránti bizalom képe rajzolódik ki. Ez nemcsak információtechnológiai szakmai alapokban gyökerezik, hanem az adminisztratív védelem és a jogi garanciák is inkább a felhőszolgáltatás igénybevétele felé fordítják a döntéshozókat. Annak ellenére, hogy a jelenlegi magyar jogi szabályzás nem szab közvetlen korlátokat a felhőszolgáltatások igénybevételével kapcsolatban, a szervezetek számottevő része érvényesít korlátozásokat magára nézve, amelyben a legnagyobb bizalmat egy hazai felhőszolgáltató élvezné. Egy Európai Unión belül elhelyezkedő felhőszolgáltatóhoz kapcsolódó bizalmi szintet nem mértük magasabbnak, mint bármely más külföldi szolgáltatóét.

A második, a kivonási függőséggel kapcsolatos hipotézisünk a vizsgálat alapján részben bizonyult igaznak, a függőség és a felhőszolgáltatás esetleges elhagyásának lehetősége a válaszadók kisebb részében merül fel lehetséges problémaként. Ugyanakkor rávilágít egy, a felhőszolgáltatással kapcsolatos fontos tényre: a folyamatait felhőszolgáltatásokra alapozó szervezetek egy részében nem került kidolgozásra kivonási stratégia, és adataikról nem végeznek saját hatáskörben mentéseket sem. Számottevő részük esetében a kivonás lehetősége az alkalmazott szoftverek felhőhöz kötöttsége következtében nem reális alternatíva.

A hazai és a nemzetközi jogi szabályozás elemzése kapcsán alapvető szempont annak feltárása, hogy a kapcsolódó jogszabályok milyen mértékben segítik elő vagy éppen akadályozzák annak használatát a köz- és a magánszférában. Megállapítható, hogy az európai uniós és a hazai jogi szabályozás hiába tartalmaz számos felhőspecifikus rendelkezést, összességében még mindig hiányosnak tekinthető. A felhőalapú számítástechnikára vonatkozó uniós szabályozás tág kereteket szab a felhőszolgáltatások igénybevételével összefüggésben. Ez amellet, hogy egyfajta szabadságot ad a tagállomnak a saját szabályaik meghatározására az adott országra jellemző technológiai fejlettségnek megfelelően, számos nehézséget is okoz, tekintettel a kapcsolódó jogok és kötelezettségek konkrét definiálásának hiányára. Mindemellet a hatályos hazai jogszabályok a legtöbb esetben csak közvetve tartalmaznak előírásokat, szabályokat a felhőszolgáltatások alkalmazásának lehetőségeire vonatkozóan, amely további nehézségeket eredményez a gyakorlatban megvalósuló igénybevétel során.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ALI, O – SOAR, J – YONG, J: *Impact of Cloud Computing Technology on E-Government*. Information and Software Technologies, Springer International Publishing, 2014. 272-290.
- ECKHARDT, H. S, SCHWARZ A.: *The acceptance of justifications among shadow it users and nonusers – An empirical analysis*, *Information and Management*, <https://doi.org/10.1016/j.im.2018.11.006> 2018.

- ELLRAM, L. M.: *Total Cost of Ownership*. HAHN D., KAUFMANN L. (eds) Handbuch Industrielles Beschaffungsmanagement. Gabler Verlag, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-322-99462-2_33
- HOEFER, C – KARAGIANNIS, G: *Taxonomy of cloud computing services*. IEEE Globecom 2010 Workshop on Enabling the Future Service-Oriented Internet, 2010.
- Intel Cloud Computing Taxonomy and Ecosystem Analysis, Intel Information Technology, 2010. <https://www.intel.com/content/dam/doc/case-study/intel-it-cloud-computing-taxonomy-ecosystem-analysis-study.pdf>
- MELL, P – GRANCE, T: *The NIST Definition of Cloud Computing*. National Institute of Standards and Technology. <https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/Legacy/SP/nistspecialpublication800-145.pdf>
- NOLAN, R: Ubiquitous IT: *The case of the Boeing 787 and implications for strategic IT research*. Journal of Strategic Information Systems, 2012, 21, 91–102.
- PATEL P., RANABAHU A., SHETH A.: *Service Level Agreement in Cloud Computing*. The Ohio Center of Excellence in Knowledge- Enabled Computing, 2009. <https://corescholar.libraries.wright.edu/knoesis/78>
- REGEALADO, A: *Who coined 'Cloud Computing'?* MIT Technology Review, 2011. <https://www.technologyreview.com/2011/10/31/257406/who-coined-cloud-computing>
- SULTAN, N: *Knowledge management in the age of cloud computing and Web 2.0: Experiencing the power of disruptive innovations*. International Journal of Information Management, 33, 2013, 160-165. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2012.08.006>
- ZISSIS, D. – LEKKAS, D.: *Securing e-Government and e-Voting with an open cloud computing architecture*. Government Information Quarterly, 28, 2011. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2010.05.10>

JOGI FORRÁSOK

- A Bizottság Közleménye Az Európai Parlamentnek, A Tanácsnak, Az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak És A Régiók Bizottságának - Európai adatstratégia, 2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/862120/European_data_strategy_hu.pdf; letöltés: 2020.12.28.
- A Felhőszolgáltatások Igénybevételével Való Kiszervezésre Vonatkozó Ajánlások, 2018. [https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2170125/9fa68167-91e8-412f-87b3-36ad28811cc4/Recommendations%20on%20Cloud%20Outsourcing%20\(EBA-Rec-2017-03\)_HU.pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2170125/9fa68167-91e8-412f-87b3-36ad28811cc4/Recommendations%20on%20Cloud%20Outsourcing%20(EBA-Rec-2017-03)_HU.pdf); letöltés: 2020.12.28.
- A Magyar Nemzeti Bank közösségi és publikus felhőszolgáltatások igénybevételéről szóló 2/2017. (I.12.) számú ajánlás, 2017. <https://www.mnb.hu/letoltes/2-2017-felhoszolg.pdf>; letöltés: 2020.12.28.
- A Magyar Nemzeti Bank közösségi és publikus felhőszolgáltatások igénybevételéről szóló 4/2019. (IV.1.) számú ajánlás, 2019. <https://www.mnb.hu/letoltes/4-2019-felho.pdf>; letöltés: 2022.03.28.

- A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény, 2010. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1000157.TV>; letöltés: 2022.03.28.
- Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat, 2013. https://2010-2014.kormany.hu/download/b/b6/21000/Magyarország_Nemzeti_Kiberbiztonsagi_Strategiaja.pdf; letöltés: 2022.03.28.
- A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások adatfeldolgozásának biztosításáról szóló 38/2011. (III. 22.) Kormányrendelet, 2011. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100038.kor>; letöltés: 2022.03.28.
- Az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvény, 2013. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300050.tv>; letöltés: 2022.03.28.
- Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100108.tv>; letöltés: 2022.03.28.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 Rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, 2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679>; letöltés: 2022.03.28.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1807 Rendelete (2018. november 14.) a nem személyes adatok Európai Unióban való szabad áramlásának keretéről, 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1807&from=EN>; letöltés: 2020.12.28.
- Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások elektronikus információbiztonságának felügyeletéről és a biztonsági eseményekkel kapcsolatos eljárásrendről szóló 270/2018. (XII. 20.) Kormányrendelet, 2018. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800270.KOR>; letöltés: 2022.03.28.
- Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény, 2011. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100112.tv>; letöltés: 2022.03.28.
- Comission Staff Working Document Impact Assesment Report Accompanying the document Proposal for a Regulation of the Europena Parliament and of the Council on European data Governance (Data Governance Act), 2020. URL: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=71225; letöltés: 2020.12.28.
- Communication From The Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. European Comission, 2021.
- Data Governance Act, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020PC0767&from=EN>; letöltés: 2022.01.16.
- Declaration - Building the next generation cloud for businesses and the public sector in the EU., 2020. <https://www.gov.pl/attachment/1e4517d5-1b62-4219-a62d-c0cb25bd2cc2>; letöltés: 2020.12.28.

- EUCS – Cloud Service Scheme, 2020. <https://www.enisa.europa.eu/publications/eucs-cloud-service-scheme>; letöltés:2022.01.16.
- Európa digitális évtizede: a 2030-ra kitűzött célok. Európai Bizottság, 2021. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_hu; letöltés: 2022.03.28.
- Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése, 2020. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ac957f13-53c6-11ea-aece-01aa75ed71a1/language-hu>; letöltés: 2020.12.28.
- Joint Communication to the European Parliament and the Council The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade, 2020. https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=72164; letöltés: 2020.12.28.
- Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020 (IV.21.) Korm. határozat, 2020. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt>
- Proposal for an EU Governments Interoperability Strategy, 2021. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-eu-digital-interoperability-strategy>; letöltés: 2022.03.28.
- Protection of Databases. European Commission, 2018. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/protection-databases>; letöltés: 2022.03.28.
- Revision of the Eidas Regulation – European Digital Identity (EUID), 2022. <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-eid>; letöltés: 2022.03.28.

VÁRADI CSONGOR

SHERMAN KENT – AZ AMERIKAI HÍRSZERZŐ- ELEMZŐ SZAKTERÜLET ATYJA

„A hírszerzésnek nincs olyan aspektusa, amely fontosabb lenne, mint maga a hírszerző szolgálatok és a jelentéseiket olvasók közötti megfelelő kapcsolat. A hírszerzésnek elég közel kell lennie a politikához, a tervezéshez és a műveletekhez, hogy a legmagasabb szintű tanácsadást tudja nyújtani, de nem szabad olyan közel lennie, hogy veszítsen az objektivitásából és értékelésének integritásából.”¹

Sherman Kent

Bevezetés

A hidegháború kezdeti éveiben a szovjet fenyegetés hatására az amerikai kormányzatban felismerték egy olyan csúcs nemzetbiztonsági elemző-értékelő szervezet létrejöttének a fontosságát, amely egyszerre igyekezett az Amerikai Egyesült Államok vezetői számára előre jelezni a kor külpolitikai problémáit, amelyekre az amerikai érdekek mentén megoldásokat találjanak. Ez a szervezet lett a Központi Hírszerző Ügynökségen (CIA²) belül a Nemzeti Értékelési Testület (BNE³), amelynek vezetője 1952 és 1967 között az a Sherman Kent volt, akire az amerikai hírszerzés elemző-értékelő szakterülete méltán tekint alapítóként. Stratégiai szintre emelte a hírszerzési elemzés-értékelést, illetve az erről való gondolkodást, egyre közelítve azt a tudományos színvonalhoz. Legfontosabb eredménye az amerikai hírszerző-elemzői közösség átalakítása volt, amelyben kialakult egy erős hivatástudat és célorientált feladatrendszer. Kent évtizedes igazgatói munkája nyomán fejlődött ki a CIA hírszerző-elemző szakterületén belül (és később honosodott meg a világ más nemzetbiztonsági szervezetein belül) a politikai döntéshozatalt kellő közelségről figyelő, de a területre jellemző szakmaisággal és objektivitással rendelkező elemzői attitűd, amely rendezési elv már alapfeltétel minden NATO- és EU-ország hírszerző szolgálatán belül.

A Nemzeti Értékelési Testület (BNE) megalakulása

Az 1941. december 7-ei Pearl Harbor elleni japán támadás meglepetésként érte az Amerikai Egyesült Államokat. Nemcsak az amerikai társadalom, de a politikai vezetés is meglepetten tapasztalta, hogy Japán egy ilyen súlyú csapást tudott mérni a Hawaii-szigeteki támaszpontra, távol a japán flottától.

Harry S. Truman későbbi elnök így írt a támadásról és a hírszerzés akkori helyzetéről:

„Gyakran gondoltam arra, hogyha lett volna valamilyen információkoordinálás a kormányzatban, sokkal nehezebb, sőt egyenesen lehetetlen lett volna a japánoknak egy hirtelen támadást végrehajtani Pearl Harborban.

---

¹ KENT, Sherman: *Strategic Intelligence for American World Policy*, Princeton University Press, 1950, p. 180.

² Central Intelligence Agency.

³ Board of National Estimates

Akkoriban a katonaság nem tudott mindenről, amit a külügyminisztérium tudott, és a diplomatáknak sem volt hozzáférésük mindenhez, amiről viszont a hadsereg és a haditengerészet tudott. A hadsereg és a haditengerészet között is csak egy nagyon informális információcsere volt, éppen annyi, hogy egymás terveibe beavassák a másikat.”⁴

A II. világháború előtt töredezett volt az amerikai hírszerzési szervezeti struktúra és képesség. Különböző minisztériumok⁵ (haditengerészeti, hadügy-, külügy- és pénzügyminisztérium) különböző *ad-hoc* jellegű külföldi felderítési/hírszerzési feladatokat láttak el, különösebb együttműködés vagy szövetségi irányítás nélkül.⁶ Az Amerikai Egyesült Államok háborúba lépésekor tehát még gyerekcipőben járt az amerikai kormány hírszerzési támogatása. Tájékoztatási tevékenységük során sok volt a brit hírszerzéstől szó szerint átvett jelentés, és nagyon kevés olyan szakembere volt az országnak, aki rendelkezett tényleges hírszerzői tapasztalattal. A hírszerzői-elemzői szakma nem rendelkezett sem strukturált, átgondolt elméleti háttérrel, sem jól bevált gyakorlati megoldásokkal. Látva a korábbi – párhuzamosságokból fakadó – szervezeti problémákat és a Szovjetunió egyre nagyobb térnyerését, Truman elnök egy állandó hírszerző szervezet megalakítása mellett döntött, a háborúban létrejött Stratégiai Szolgálatok Hivatalának (OSS⁷) alapjaira fektetve. A CIA mint nemzetbiztonsági szolgálat (és annak elemzői képessége) a Külügyminisztérium és haderő állományára és tapasztalataira épülve alakult meg 1947-ben. Egy szövetségi összadattalforrású szervezetnek szántak, saját elemzőrészleggel, ez lett a Nemzeti Értékelési Testület (BNE).

A szervezet történetének legfontosabb alakja Sherman Kent volt, az a Yale Egyetemen tanító történelemprofesszor, akinek a modellje iránymutatásul szolgált az amerikai nemzetbiztonsági gondolkodás számára a negyvenes évek végétől fogva. 1949-ben megírta a *Stratégiai hírszerzés az amerikai világpolitikához*⁸ című művét, amelyben ismertette, hogy a kormányzati döntésekben milyen szerepet kell játszania a frissen kialakuló titkosszolgálati ágazati rendszernek, közülük pedig a hírszerző-elemző szakterületnek. Kent ennek a könyvnek köszönhetően hívta fel magára a figyelmet és került végül 1950-ben a BNE csapatába, majd 1952-ben az élére.

Az akadémiai környezetet nem volt idegen közszolgálati pályára cserélnie. 1903-ban egy gazdag kaliforniai család gyermekeként született, apja kongresszusi képviselő volt. A történelemdoktori diploma után a Yale Egyetemen kezdett tanítani.

---

⁴ TRUMAN, Harry S.: *Memoirs, vol II, Years of Trial and Hope*. Doubleday & Company, Inc, 1956, p. 56. <https://archive.org/details/memoirsbyharryst012833mbp/page/n9/mode/2up?view=theater>; letöltés: 2022.04.21.

⁵ Az Egyesült Államok Titkosszolgálat (United States Secret Service), az első állandó jellegű belföldi, elhárítással foglalkozó szervezet 1862-ben jött létre, a Haditengerészeti Hírszerző Hivatal, az első külföldi hírszerzéssel foglalkozó szervezet pedig 1882-ben.

⁶ BODA József – REGÉNYI Kund (szerk.): *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*. Dialóg Campus, 2019, p. 89. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12692/web_PDF_Hirszerzes_tortenete_okortol_napjainkig.pdf?sequence=1; letöltés: 2022.04.21.

⁷ Office of Strategic Services.

⁸ Strategic Intelligence for American World Policy.

A történelemtanulást kihívásnak tekintette, ami segít az élet szellemi küzdelmeiben, csökkenti a bennünk kialakult előítéleteket és teszteli a különböző források hitelességét. Az egyetemen különleges jelenségként tekintettek rá: szigorúan osztályozott, ha látta a készülétlenséget diákjain, de ezt népszerű csípős megjegyzésekkel teletűzdelt showmanszerű előadásaival ellensúlyozta.⁹ Kent a Pearl Harbor-i támadást megelőzően, 1941-ben csatlakozott – korábbi katonai vagy kormányzati tapasztalat nélkül – az amerikai hírszerzés második világháborús elődszervezeteihez: az Információ-koordinátori Hivatalhoz,¹⁰ majd 1943-tól a Stratégiai Szolgálatok Hivatalához, és jelentős részt vállalt a szövetségesek afrikai inváziójának előkészítésében.¹¹

A BNE állományának gerincét az Ivy-League¹² egyetemeken oktató tanárok, valamint – a második világ-, majd a koreai háborút megjárt – katonák és hírszerző tiszték adták.¹³ Sherman Kent történelemprofesszorként ebbe a gondosan kiválogatott, idegen nyelveket bírő és kutatói ismeretekkel rendelkező hazafiakat tömörítő csapatba érkezett.

Kiváló elméleti tudását és képzettségét kombinálta azzal a gyakorlati problémákra körvonalazó lényeglátással, amely gyakran sikerrel győzte meg a döntéshozókat. Mire Kent 1967-ben átadta a BNE irányítását, már alapjaiban változott meg a Pearl-Harbour-i sokkhatás után megszülető hírszerző-elemző szakterület. Rendelkezett egy kezdetleges adattárral és elemzett-feldolgozott információkkal; külön szakmai kifejezésekkel (szakzsargonnal), valamint voltak már bevált módszereik is, amelyek alapján felhasználták ezeket az információkat.¹⁴

Ezen kívül kialakult a tudományos igényesség is a szervezeti kultúrában: a teljes érettséget a hírszerző-elemzői hivatás csak a jövőbe mutató fejlesztésekkel tudja elérni, vélte Kent. Ezeknek a fejlesztéseknek a célja egyfajta ágazati közös gondolkodás és emlékezet kialakítása, ami így új ötletek és megoldások felé tolja azt, építve az elődök tudására és tapasztalatára.¹⁵ Ennek megfelelően 1955-ben megalakult a *Studies in Intelligence*, a CIA saját tudományos-szakmai hírszerzési folyóirata, élén Kenttel, aki a szerkesztőbizottság elnöke lett.

---

⁹ DAVIS, Jack: *Sherman Kent and the Profession of Intelligence Analysis*. Central Intelligence Agency, The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, 2002, p. 3.
<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA526587.pdf>; letöltés: 2022.04.21.

¹⁰ Office of the Coordinator of Information.

¹¹ DAVIS, Jack (2002): i. m. p. 4.

¹² A nyolc legelítettebb színvonalú oktatást nyújtó magánegyetem az Amerikai Egyesült Államokban: Brown University, Columbia University, Cornell University, Dartmouth College, Harvard University, University of Pennsylvania, Princeton University és a Yale University.

¹³ Illusztrációként a CIA bepillantást engedett a Testület 1964-es állományának képzettségébe. Az akkori 13 személyből egy fő volt korábban hivatásos katona, hatnak volt háborús katonai, ötnek háborús kormányzati, egynek (magának Kentnek) pedig háborús elemzői tapasztalata. Négy főnek volt PhD-je, kettőnek volt jogi, egynek orvosi diplomája. Négy-négy fő tanult a Harvardon és a Yale-en, három az Oxfordon, két-két fő pedig a Princetonon és Párizsban, összesen pedig nyolcuknak volt egyetemi oktatási tapasztaltuk.

¹⁴ KENT, Sherman: *The Theory of Intelligence*. *Studies in Intelligence*, 1955, p. 1. In: P. STEURY, Donald (szerk.): *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays*. Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1994.

¹⁵ Példaként az orvosi hivatást hozta fel: mit tudna kezdeni egy medikus hat év egyetemi tudás nélkül, ha csak más orvosok tapasztalataira kéne támaszkodnia?

A hírszerző-elemzői gondolkodásmód – Kent szerint

Hírszerzési szempontból az elemzett információk felhasználása és az azokra alapozott döntések azok, amelyek hozzáadott értéket képviselnek egy állam vezetői számára. Egy külpolitikai kormányzati intézkedést mindig megelőző egyfajta tájékoztatósi folyamat: egy konkrét ügy éppen hol tart, más nemzetek (ha bilaterális ügyről van szó, akkor a másik állam) milyen álláspontot foglalnak el, mire lehet számítani egyes döntések alapján, illetve milyen előnyei és hátrányai származhatnak egyes döntéseknek. Természetesen jogos igényként merül fel a döntéshozók részéről, hogy döntéseik objektív elemzések alapján megfelelően legyenek előkészítve, amelyek egyszerre állják ki a hazai társadalom és a nemzetközi közösség kritikáit.

Kent felhívja a figyelmet, hogy a hírszerzésnek nem a külpolitikai célok vagy a tervek meghatározása a feladata, hanem a kormányzat részeként egyfajta szolgálatást ad. *A feladata az, hogy döntéshozók jól informáltak legyenek, illetve hogy a megfelelő oldalon kinyitott könyvvel ott álljanak a döntéshozók mögött, hogy felhívják a figyelmüket arra a makacs tényre, amit esetleg elhanyagolnak.*¹⁶

Kent alapfeltevése szerint a BNE elemzéseinek célja elsősorban az (amerikai) nemzet működésének fenntartása és erősítése, különösen konfliktushelyzet esetén. Bár ekkor a II. világháború csak pár éve ért véget, a hidegháború fókuszában azonban fennállt egy újabb konfliktus kitörésének a lehetősége, így háborúra történő felkészülés zajlott.¹⁷ Véleménye szerint a stratégiai hírszerzés célja békeidőben és háborúban nem különbözik egymástól. A biztonság egy nemzetre vonatkoztatva azt jelenti, hogy az állandóan annak megóvására és gyarapodásra törekszik. Ennek része a háborúra történő felkészülés is. Nemcsak abból a szempontból, hogyha hadat visel más ország ellen, azt milyen eszközökkel teszi, hanem a teljes teljesítőképessége milyen – Kent ezt nevezi stratégiai erőnek (*strategic stature*).

A stratégiai erőhöz tartozik minden olyan erőforrás, amely rendelkezésére áll egy ország esetében: a lakosság összetétele, az ipari kapacitás, a közlekedési hálózat, a politikai és a társadalmi berendezkedés, a stabilitás, az emberek erkölcsi tulajdonságai, az általuk vallott értékek ereje, egy háborúban a mozgósítási hajlandóság, az okok, amiért képesek lennének harcolni. Ezt a képet egészíti ki a politikai vezetés ereje, annak támogatottsága és cselekvőképessége, hogy hogyan tudja a lakosságát és annak erőforrásait egy életerős közösséggé formálni.¹⁸ Elemzői szempontból ennek a stratégiai erőnek az állandó értékelése adja a hírszerzés legfontosabb hozzáadott értékét.

Kent szerint a hírszerző-elemzőnek egyensúlyt kell képeznie a hírszerzési információk és a döntéshozók között. A kenti egyensúly kiindulópontja, hogy az elemzésekhez szükséges objektivitás elengedhetetlen, de olyan mértékben, hogy a

¹⁶ KENT, Sherman: *Strategic Intelligence for American World Policy*. p. 182.

¹⁷ Az amerikai külpolitikában ekkor hirdette ki Truman elnök a saját doktrínáját, amely a szovjetek feltartóztatását tűzte zászlajára.

¹⁸ KENT, Sherman: *The Theory of Intelligence*. Studies in Intelligence, 1955, p. 1.
<https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022.04.21.

saját államuk céljait és érdekérvényesítését mégse szabad figyelmen kívül hagyni, mert akkor nem tudnak a döntéshozó fejével is gondolkodni. Ezért szükséges egyfajta beágyazottság a kormányzatba, de ez nem mehet a hitelesség és a szakértelemen rovására, ami ugyanolyan fontos. Kent ezért a hitelességet a zászlajára tűzve felismerte, hogy a BNE hitelessége az önazonosságából származik. A szervezet végső célja az egyes biztonságpolitikai helyzetek megértése úgy, mintha függetlenek lennének az eseményektől. Felismerte, hogy nem úgy kell kivívni a döntéshozók figyelmét, hogy a hírszerző szervezetek a döntéshozók közvetlen tanácsadóival, illetve más hazai vagy külföldi, lobbitevékenységet kifejtő érdekcsoportok képviselőivel szemben valamilyen konkurenciát képviseljenek.

Egyedül a naprakész és érdekektől mentes, a saját szakterületével (és a korlátaival) tisztában lévő tájékoztatás az, ami hitelessé tehet egy nemzetbiztonsági szervezetet. Mivel egy hírszerző szervezeteknek elfogulatlanok kell lenniük egy-egy döntéssel kapcsolatban, ezért lehetséges számára, hogy függetlenül tudjon információkat szolgáltatni a döntéshozók felé. Ez a fajta elfogulatlan objektivitás (*disinterested objectivity*) az, ami sikeressé tette a BNE-t a különböző adminisztrációk alatt. Különösen annak fényében volt ez igaz, hogy a katonai döntéshozatalt a különböző haderőnemek befolyása is megnehezítette, amelyek igyekeztek kihangsúlyozni a saját fontosságukat. Kent elemzői mottója így foglalható össze: „*Ha nem kíváncsi ránk, akkor az ne azért legyen, mert a munkánk pontatlan, hiányos vagy részrehajló volt. Akkor hagyjon minket figyelmen kívül, ha másra jobban kell figyelnie.*”¹⁹

Kent a BNE munkájának és minél nagyobb pontosságú értékeléseinek alapjaként tehát az objektivitást tartotta a legfontosabb szempontnak. Számára ezért a kreativitás nem volt hiteles eszköz, inkább százalékban adta meg egy esemény valószínűségét, semmint képiesen hasonlított dolgokat egymáshoz.²⁰ Ezt az elképzelését támogatta pozitívista²¹ filozófiai vilásképe is. Az emberi megismerés mintájának a természettudományt tartotta, amely alapján úgy gondolta, hogy a világ jövőbeli eseményeit helyel-közzel előre lehet jelezni, és egy eseményről kimutatható annak a hatása is. Következésképpen, ha valamit nem tudunk előre jelezni, esetleg rossz következtetést hozunk, akkor annak az oka a nem megfelelő mennyiségű információ.

A kubai rakétaválság mint a BNE legnagyobb fiaskója

Kent rugalmatlan – objektív – világlátása is elvezetett ahhoz, hogy az 1962. októberi kubai rakétaválságban a BNE nagyon hosszú ideig rossz következtetést vonjon le a szovjetek terveiből az addig megismert tapasztalatok és benyomások alapján. Az egyszerűen logikátlannak tűnt a BNE elemzői csapata számára, hogy a

¹⁹ KENT, Sherman: *Estimates and Influence*. p. 34. In: STEURY, Donald P. (szerk.): *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays*. 1994.

<https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022.04.21.

²⁰ Kent az elsők között volt, akik felismerték egy esemény valószínűsége pontatlanságának előrejelzése miatti kommunikációs problémákat, félreértéseket.

²¹ A pozitívizmus (a latin *positivum*, „adottság” szóból) irányzata szerint a világot az emberi érzékeken és tapasztalatokon keresztül meg lehet ismerni.

szovjetek Kubába támadórakétákat telepítenének: egyrészt mert nem ez volt a szovjet gyakorlat, másrészt Kent rosszul ítélte meg a helyzetet, és nem gondolta, hogy Nyikita Hruscov, a Szovjetunió vezetője ennyire „bevállalós”. A BNE nemcsak nem ismerte fel, hogy az oroszok a rakéták telepítésére készültek, hanem ellene érvelt. A kenti felfogásban a döntéshozás antropológiája alapján egy adott állam katonai-ipari erejének tudatában hoz döntéseket, amelyeket komoly előkészítés és átgondolt reagálás előz meg. Erre az alapfeltevésre építve a szovjetek kubai rakétatelepítése megfelelő védekező lépésnek tűnt az előző évben a kubai Disznó-öbölben 1961 áprilisában végrehajtott, katasztrofálisan végződött invázióra válaszul. A szovjet rakétatelepítés előkészítése²² valójában már 1962. július elején megkezdődött.²³

A BNE álláspontja a helyszínre telepített eszközökről – föld-levegő és partvédelmi rakéták, gyorsnászádok, bombázó-repülőgépek) az volt, hogy a Szovjetunió védekezésre rendezkedik be Kubában. Az Amerikai Egyesült Államok szovjet támadórakéták léteéről kézzelfogható bizonyítékot csak október 14-én szerzett. Kent – amikor végül őt is meggyőzték az amerikai felderítő-repülőgépek felvételei – úgy vélte, hogy az elemzői csapata nem hibázott, mert a rendelkezésre álló információk alapján nem felelősek az értékelésért.²⁴ A BNE a korábbi szovjet gyakorlat hiányára vezette vissza hibás értékelését, és nem látták, hogy hogyan „érhetné meg” ez a Szovjetunióknak mind az Amerikai Egyesült Államokkal való viszony, mind más nemzetközi politikai területen a konfliktus eskalálása.

Kent a válság után, 1964-ben visszatekintve abban látta a problémát, hogy a szovjetek az Amerikai Egyesült Államok szándékait értelmezték félre Kuba kapcsán, és így hoztak meglepő és váratlan döntéseket. Ahogy Kent írja: „*Amikor a másik ember (értsd: külföldi döntéshozó) viselkedése eltér a »normálistól«, akkor veszítjük el őt (értsd a gondolkodása folyamatát). Egy elemzési folyamat sem tudja előre jelezni, ha az ellenség egy drámaian rossz döntést hoz. Nem arra tanítottak minket, hogy alábecsüljük az ellenségeinket.*”²⁵

A BNE értékelése rámutatott, hogy egyrészt a valóban váratlan politikai döntéseket nem lehet előre megismerni, másrészt kiemelte, hogy egy döntés meghozatalának feltételei és a konfliktusok kialakulásának és fennmaradásának körülményei még fontosabbak, ha – és gyakran előállhat ilyen a helyzet – a velünk szemben álló fél döntései kiszámíthatatlanok. Az amerikai hírszerzés történelmében immár Pearl Harbor után bő 20 évvel ismét nem sikerült egy, az Amerikai Egyesült

²² A szovjet *maszkirovka* (oroszul álcázás) első hullámában a szovjet rakétatelepítést előkészítő szakértők nehézség-kezelőknek, valamint öntözési és mezőgazdasági szakértőknek álcázva jutottak be Kubába.

²³ HANSEN, James H.: *Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis*. Studies in Intelligence, 2002, p. 3. <https://www.cia.gov/static/205b8c27be0286b9a0d19fbf90d2382a/Soviet-Deception-Cuban-Missile.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.

²⁴ BROWN, Zachery Tyson: *What If Sherman Kent Was Wrong? Revisiting the Intelligence Debate of 1949*. <https://warontherocks.com/2020/10/what-if-sherman-kent-was-wrong-revisiting-the-intelligence-debate-of-1949/>; letöltés: 2022. 04.21.

²⁵ KENT, Sherman: *A Crucial Estimate Relived*. In: STEURY, Donald P. (szerk.): *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays* 1994, p. 160. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80M01009A000300420003-8.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.

Államok biztonságát jelentősen veszélyeztető tervről megfelelő információt szerezni. Úgy tűnt, hogy a rendszer, amit a koreai háború miatt hoztak létre, nem látta el a jól funkcióját.

A kenti gondolkodásmód kritikája és a BNE felbomlása

Kortársai sok esetben nem értettek egyet Kent elméletével. Abban egyetértés volt közöttük, hogy kell egy új titkosszolgálati struktúra, de hogy ez milyen szervezeti felépítésű legyen, a kormánnyal milyen viszont ápoljon, illetve milyen legyen a feladatrendszere, ebben már eltérő vélemények jelentek meg.²⁶

Willmoore Kendall – aki maga is szolgált a második világháborúban az OSS kötelékében, valamint 1947-től Kent kollégája a Yale Egyetemen – volt ennek a diskurzusnak Kent mellett a másik nagy szereplője, aki rámutatott Kent megközelítésének gyengeségeire. A BNE vezetője szerinte megszállottan ragaszkodott az előrejelzésekhez. Kendall szerint a hírszerző közösséget mesterségesen kívül akarta tartani döntéshozatalon, és az objektivitása ellenére szerinte Kent kiszolgált a végrehajtók preferenciáit. Kendall szerint a hírszerzők feladata a rendszerbe inputokat, gondolatokat adni, befolyásolni azt, nem csupán értelmezni, leolvasni a történelem szalagjáról, hogy mi történik a világban. Utat is kell mutatni, impulzusok formájában: pl. mi az Amerikai Egyesült Államok jövője a világ alakításában?”²⁷

Ahogy a kubai rakétaválság kapcsán Kent maga is bevallja, hogy a hatalmas méretű iratmennyiségeket feldolgozni egyedül nem kivitelezhető, így máris több elemző kell, mert külön-külön kell a részfeladatokon dolgozni, ami már önmagában legalábbis megnehezíti a kiértékelés folyamatát.²⁸ A rengeteg információ korábban elérhetetlen álm maradt csupán, de később a túl sok információ már zavaróvá vált a döntések meghozatalában. Kent hírszerzési elmélete jól alkalmazható egyszerű előrelátást igénylő események során, de olyan sok változót felsorakoztató esetekben, ahol több elem függött másoktól, már nem.

Egy másik probléma a hírszerzési jelentések határfoka a kormányzati döntéshozatalra, mert nem mindig veszik figyelembe őket a döntéshozók – ezt Kent maga is elismerte.²⁹ Ha használják is a jelentéseket, akkor lehet, hogy csak a korábban meglévő konklúzióikat akarják megerősíteni, ezért hírszerző tisztek bevonása a döntéshozatali folyamatba csökkentheti is ennek a torzításnak a mértékét.

A kubai rakétaválsághoz hasonlóan voltak más hibák is, amiket a szervezet elkövetett. Ahogy fiatal elemzőként Robert Gates – akiből később CIA-főigazgató és védelmi miniszter is lett – írta 1973-ban: „*Nem jeleztük előre a berlini fal*

²⁶ BROWN, Zachery Tyson: What If Sherman Kent Was Wrong? Revisiting the Intelligence Debate of 1949.

²⁷ KENDALL, Willmoore: The Function of Intelligence. World Politics Vol. 1, No. 4, 1949, p. 548.

²⁸ KENT, Sherman: A Crucial Estimate Relived. In: STEURY, Donald P. (szerk.): *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays* 1994, p. 154.

²⁹ KENT, Sherman: The Law and Custom of the National Intelligence Estimate. In: STEURY, Donald P. (szerk.): *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays* 1994, p. 98. <https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022.04.21.

építését, Hruscsov hatalomból való elmozdítását, Csehszlovákia megszállásának időpontját és más fontos eseményeket.”³⁰ A BNE megszűnése mögötti egyik főbb tényező az volt, hogy Henry Kissinger akkori nemzetbiztonsági tanácsadó, későbbi külügyminiszter túl körülményesnek és nehezen érthetőnek találta a testület jelentéseit. 1973-ban William Colby új főigazgató feloszlatta a BNE-t, és 1979-ben megalakult a mai napig működő Nemzeti Hírszerzési Tanács.³¹ Ezzel együtt a valós háború és a konfliktusok lehetősége folyamatosan a BNE és későbbi utódszervezetei gondolkodásának homlokterében volt, viszont nem készítette fel a CIA-t a hidegháború utáni időszakra. Bő egy évvel a Szovjetunió bukása után, 1993 elején R. James Woolsey későbbi CIA-főigazgató így foglalta össze a Szenátus Hírszerzési Bizottságának meghallgatásán a kialakult állapotot: „Igen, lemeszároltunk egy nagy sárkányt. De most egy olyan dzsungelban élünk, ami tele van megdöbbenő számú mérgekgyóval. Sok szempontból a sárkányt könnyebb volt nyomon követni.”³²

Összegzés

A Yale egykori történelemprofesszora a CIA-n belül az elemző-értékelés igazi „alapító atyjává” vált, akire úgy tekintenek, mint az amerikai hírszerzés történetének első vérbeli elemzője, aki az elemzést mesterséggé nemesítette, és igazi elkülönült szakmai területet faragott belőle. A hírszerző elemzőtevékenység mint hivatássá válás fontos eleme Kent életművének. Igyekezett sztetenderdeket felállítani, megágyazva ezzel a nemzetbiztonsági gondolkodásban az intézményi memória fogalmának. Ebben a rendszerben az elemzők egymást követő generációi már az előző évtizedek tapasztalataira, tudásbázisára, adattáira alapozva kezdtek el dolgozni.

A tapasztalatfeldolgozásban mérföldkő volt a hidegháború egyik legveszélyesebb pillanata, a kubai rakétaválság is, mert az elemzés-értékelés elkövette azt a hibát, hogy nem ismerte fel a szovjetek Kuba területén történő rakétatelepítését. Ezzel együtt viszont a rossz döntésekhez vezető folyamatot szűk másfél évvel a válság után, 1964-ben saját maga dolgozta fel, mintegy tanulásként a jövő nemzedékei számára. Ez megnövelte az elismertségét is a CIA-n belül. A CIA elemzési gyakorlatában Kent alatt sem alakult ki egy kötött doktrinális elmélet, inkább a haladva tanulás jellemezte a hozzáállását, amelyben a gyakorlat mellett egyszerre alakul ki egyfajta kötetlenebb formájú elméleti keret.

Kent személyes történelmi látásmódja alapján az elemzések hangsúlya a hosszú távú trendek voltak, ami így azt jelentette, hogy a szervezete jobb volt a szovjetek katonai vagy gazdasági terveinek feltárásában és értelmezésében, mint a hirtelen jött válságok kezelésében. A BNE értékelései jellemzően több lehetséges külpolitikai kimenetelt mutattak be a döntéshozók számára, finoman jelezve, hogy az elemzők melyik szcenáriót tartanak a legjobb választásnak. Legfontosabb elemként a BNE

³⁰ GATES, Robert M.: *The Prediction of Soviet Intentions*. Studies in Intelligence 17, no. 1, p. 39. <http://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/dc-metro/rg-263/6922330/Box-17-32-5/263-a1-27-Box-17-32-5.pdf>; letöltés: 2022.04.21.

³¹ National Intelligence Council.

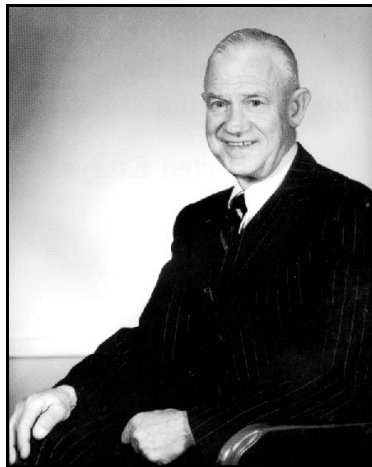
³² R. James Woolsey bizottsági meghallgatása az Amerikai Egyesült Államok Szenátusának Hírszerzési Bizottsága előtt 1992. február 2-án.

intézményi hitelessége volt az, amely miatt az állami vezetők a jelentéseket is hitelesnek fogadták el.

Sherman Kent *Strategic Intelligence for American World Policy* című műve az egyik első, az elemzés-értékelést rendszerbe foglaló könyve a mai napig tananyag az amerikai hírszerzési oktatási rendszerben. Megalakította a CIA saját tudományos-szakmai hírszerzési folyóiratát, és inspiráció volt az 1975-ben létrejött Hírszerzési Kutatóközpont (Center for the Study of Intelligence) számára is, valamint róla nevezték el a CIA képzési részlegén belül 2000-ben létrejött Sherman Kent Hírszerzési Elemző Iskolát.³³

Kent hatását mi sem mutatja jobban, mint a CIA jelenlegi főigazgatójának, William J. Burnsnek a szavai az elemzők elismertségéről a CIA-n belül: „a CIA egy olyan hely, ahol az elemzők megmondják a döntéshozóknak azt, amit hallaniuk kell, nem pedig azt, amit hallani akarnak.”³⁴

Sherman Kent életrajza

1. ábra. Sherman Kent³⁵

Sherman Kent 1903. december 6-án született Chicago-ban egy, az amerikai elithez tartozó hétgyermekes családban. Édesapja kaliforniai kongresszusi képviselő volt. Egyetemista éveit a Yale Egyetemen töltötte, pont úgy, ahogy korábban családja mindegyik tagja. 1926-ban BA oklevelet, 1933-ban PhD-fokozatot szerzett történelemtudományból, 1935-ben pedig kinevezték egyetemi oktatónak, európai és különösen francia történelemet oktatott. A II. világháború kitörése után több vezető beosztásban is dolgozott az amerikai háborús adminisztráció berkein belül. 1941-ben a frissen megalakult Információ-koordinátori Hivatalhoz (későbbi nevén Stratégiai

³³ Sherman Kent School for Intelligence Analysis.

³⁴ William J. Burns előadása a Georgia Műszaki Egyetemen, 2021. március 19. https://www.youtube.com/watch?v=yVWzer7TTP0&ab_channel=GeorgiaTech; letöltés: 2022.04.21.

³⁵ Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/Sherman_Kent#/media/File:Sherman_Kent.gif; letöltés: 2022.04.10.

Szolgálatok Hivatala) került, ahol a Kutatási és Elemzési Részleg³⁶ Afrika Osztályán dolgozott, mint osztályvezető, 1943–1946 között az Európa–Afrika Igazgatóságra került igazgatói beosztásba. Részlegének fő feladata a szövetségesek észak-afrikai megszállásának előkészítése volt, és a háború alatt sikerült több alkalommal meglátogatnia a Hivatal afrikai és olaszországi állomásait, így első kézből szerezhetett tapasztalatot a helyszínen.

A háború után egy rövid ideig dolgozott a Hírszerző és Kutatóirodában,³⁷ illetve kinevezték a Nemzeti Hadtudományi Iskola³⁸ egyetemi oktatójává is. 1947-ben visszatért a Yale Egyetemre a korábbi történelemprofesszori állásába, ahol megírta a már említett *Stratégiai hírszerzés az amerikai világpolitikához* című művét, amely nagy sikert aratott a kialakulóban lévő amerikai nemzetbiztonsági területen. A koreai háború kitörése után, még 1950-ben Truman elnök közbejárására felmentést kapott a Yale Egyetemen történelemprofesszori beosztása alól, és csatlakozott a CIA Nemzeti Értékelési Testületéhez igazgatóhelyettesi pozícióban. 1952-ben kinevezték a BNE igazgatójává, amely beosztásában egészen 1967-ig dolgozott. Tizenöt éves működése alatt a BNE több mint 1500 jelentést készített az elnök és a külügyminisztériumi vezetők számára. Volt, hogy Eisenhower elnököt személyesen kísérte el egy találkozóra.³⁹ 1955-ben sikeresen lobbizott egy saját tudományos-szakmai hírszerzési folyóirat mellett a CIA-n belül. Ez lett a *Studies in Intelligence*, Kent pedig a szerkesztőbizottság első elnöke lett. 1986. március 11-én hunyt el Washington D.C.-ben.

Halála után is nagy tisztelet övezte a CIA-ban: 1991-ben kiadásra került önéletrajza – *Egy változatos élet visszaemlékezései*,⁴⁰ 1997-ben a CIA megalakításának 50. évfordulóján poszthumusz *Úttörő díjat* adományoztak neki – mint az 50 kulcsfontosságú munkatárs egyikének, akik jelentősen hozzájárultak a szervezet történelmének alakításához. 2000-ben pedig megalapították a CIA képzési részlegén belül a Sherman Kent Hírszerzési Elemző Iskolát.

IRODALOMJEGYZÉK

- BODA József, REGÉNYI Kund (szerk.): *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, Dialóg Campus, 2019. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12692/web_PDF_Hirszerzes_tortenete_okortol_napjainkig.pdf?sequence=1; letöltés: 2022. 04.21.
- BROWN, Zachery Tyson: *What If Sherman Kent Was Wrong? Revisiting the Intelligence Debate of 1949*, 2020 <https://warontherocks.com/2020/10/what-if-sherman-kent-was-wrong-revisiting-the-intelligence-debate-of-1949/>; letöltés: 2022. 04.21.
- DAVIS, Jack: "Sherman Kent and the Profession of Intelligence Analysis." Central Intelligence Agency, The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, 2002. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA526587.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.

---

³⁶ Research and Analysis Branch (R&A).

³⁷ Office of Intelligence and Research.

³⁸ National War College.

³⁹ GOLDMAN, Jan: *The Central Intelligence Agency: An Encyclopedia of Covert Ops, IntelligenceGathering, and Spies*. ABC-CLIO, 2015, p. 212.

⁴⁰ *Reminiscences of a Varied Life*.

- GATES, Robert. M.: „*The Prediction of Soviet Intentions*,” *Studies in Intelligence* 17, no. 1 (Fall 1973), <http://nara-media-001.s3.amazonaws.com/arcmedia/dc-metro/rg-263/6922330/Box-17-32-5/263-a1-27-Box-17-32-5.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- GOLDMAN, Jan: *The Central Intelligence Agency: An Encyclopedia of Covert Ops, Intelligence Gathering, and Spies*, ABC-CLIO, 2015
- HANSEN, James H.: *Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis*, *Studies In Intelligence*, 2002
<https://www.cia.gov/static/205b8c27be0286b9a0d19fbf90d2382a/Soviet-Deception-Cuban-Missile.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- KENDALL, Wilmoore: *The Function of Intelligence*, *World Politics* Vol. 1, No. 4, 1949
- KENT, Sherman: “*A Crucial Estimate Relived*,” *Studies in Intelligence*” – 1964
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80M01009A000300420003-8.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- KENT, Sherman: *Estimates and Influence*, *Studies in Intelligence*, 1968, in Donald P. STEURY, (szerk.) - *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays*, Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1994
<https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- KENT, Sherman: *The Law and Custom of the National Intelligence Estimate*, *Studies in Intelligence* 1965, in Donald P. STEURY, (szerk.) *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays* 1994,
<https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- KENT, Sherman *Strategic Intelligence for American World Policy*, Princeton University Press, 1950
- KENT, Sherman *The Theory of Intelligence*, *Studies in Intelligence*, 1955, in Donald P. STEURY, (szerk.) - *Sherman Kent and the Board of National Estimates: Collected Essays*, Center for the Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1994
<https://www.cia.gov/static/c04dcfa20465147effabe492a1df4612/sherman-kent-and-the-board-of-national-estimates-collected-essays.pdf>; letöltés: 2022. 04.21.
- TRUMAN, Harry S., *Memoirs, vol II, Years of Trial and Hope*, Doubleday & Company, Inc, 1956
<https://archive.org/details/memoirsbyharryst012833mbp/page/n9/mode/2up?view=theater>; letöltés: 2022. 04.21.
- Woolsey, R. James bizottsági meghallgatása az Amerikai Egyesült Államok Szenátusának Hírszerző Bizottsága előtt (1992. február 2.)
<https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/hearings/103296.pdf> 76. oldal; letöltés: 2022. 04.21.

Bevezetés

A migrációval foglalkozó szakirodalom számos esetben vizsgálja az emberek vándorlásának hátterét kulturális, etnikai és identitási szempontok alapján. Egyes esettanulmányok a vallást ki is emelik a vizsgálat során. A vallás egyszerre lehet pozitív társadalmi eszköz, de egyes bűncselekmények, terrorakciók is kapcsolatban állnak a vallással. Amennyiben a kultúra vagy az identitás kategóriák alatt vizsgáljuk csak a vallást, akkor elnagyolt következtetéseket tudunk levonni az előbbiekről. Ebben az írásomban arra szeretnék rámutatni, hogy a vallás és a migráció kapcsolatának vizsgálatára a jelenleginél nagyobb szükség lenne. Jelen írásban a vallás elsősorban terrorizmushoz kapcsolódó jelenségről írok, és annak néhány migrációhoz köthető szempontjáról, valamint arról is, amikor mindez nem vagy csak látszólag, illetve hatásaiban köthető a migrációhoz. Ehhez néhány felmérés és általános elméleti megfontoláson túl esetbemutatókat hozok, majd rámutatok néhány ezekből következő összefüggésre.

A migráció fogalma és kutatásának lehetősége

A migráns szó a latin *migrare* szóból ered, innen vették át az indoeurópai nyelvek is. A szó etimológiailag a *változtatni* szóból származik, így a folyamatos melléknévi igenévként megjelenő *migráns* a (helyet) változtatót, vagyis vándorlót jelent. A szaknyelvi terminológia feladata, hogy megkülönböztesse a menekült, bevándorló, migráns stb. kifejezéseket. Általában véve a (nem átpolitizált) migráns és a (be)vándorló a legátfogóbb jelentésű kifejezés, így én is ezt használom, hacsak nincs szükség a szaknyelvi terminológiára vagy adott helyzetben a szűkebb meghatározásra.¹ Az ENSZ korábbi menekültügyi főbiztosa 2007-ben *Párbeszéd a menekültvédelem kihívásairól* címmel tartott rendezvényen felszólalásában különválasztotta a *menekültek* és a *migránsok* kapcsán felmerülő feladatokat, ezzel megteremtve nemzetközileg is a bevándorlással kapcsolatos fogalmak megkülönböztetését.²

A migráció fogalmának meghatározása nem egyszerű, máig nem létezik egységes, átfogó elmélet vele kapcsolatban. Már 1885-ben előkerült a fogalom Ernst

---

¹ Korábban használták a menedékkérő-migráns nexus (asylum-migrant nexus) kifejezést, amivel az ENSZ a vándorlók vegyes összetételére utalt, vagyis vannak közöttük valódi menekültek és illegális háttérűek is. Crisp, Jeff: Beyond the nexus. Beyond the nexus: UNHCR's evolving perspective on refugee protection and international migration. UNHCR, 2008. <https://www.unhcr.org/uk/4818749a2.pdf>; letöltés: 2022.04.20.

² UNHCR: Opening Statement by Mr. António Guterres, United Nations High Commissioner for Refugees, at the High Commissioner's Dialogue on Protection Challenges; Theme: "Refugee Protection, Durable Solutions and International Migration," Geneva, 11 December 2007, UNHCR. <https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/475fb70f4/opening-statement-mr-antonio-guterres-united-nations-high-commissioner.html>; letöltés: 2022.04.20.

George Ravenstein geográfus és térképész révén, ám igazán a II. világháború végén került a figyelem középpontjába, legalábbis abban az értelemben, ahogyan ma használjuk akár a közéletben, akár a migrációval foglalkozó szakírásokban.³ Ugyanakkor létezik egy az Egyesült Nemzetek Szervezete egy ügynöksége által megalkotott meghatározás, amely azonban szintén kiemeli, hogy nincs nemzetközileg elfogadott definíciója a migrációnak, és nincs az alkategóriáinak sem.⁴ Később ki is emelek néhány példát azzal kapcsolatban, hogyan definiálhatók az egyes kategóriák. Az előbb említett szervezet, amely ma már az Egyesült Nemzetek Szervezetének egy ügynöksége – az International Organization for Migration (IOM) – egy másik, 2015 óta használt meghatározása szerint az irreguláris migráns kifejezést használandó azokra, akik papírok nélkül nem legálisan érkeznek egy másik országba.⁵

A migráció mellett a vallási vetület vizsgálata is szempont az írás kapcsán. A tradicionális biztonságfogalom a katonai dimenziókra szűkítette le a biztonsági tanulmányokkal foglalkozó diszciplínák tárgyát, amely később kiszélesedett. Elméleti síkon, szektorokat alkotva választották el egymástól. A koppenhágai iskola kutatói, Barry Buzan, Ole Weaver és Jaap de Wilde a korábbi biztonságfogalom kibővítését kezdeményezték, és öt szektor – katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti – elkülönítését fogalmazták meg. A szektorok megkülönböztetése a konstruktivista biztonságelmélet központjának tekinthető. Az említett iskola által meghatározott öt szektor kapcsán hangsúlyozták, hogy ezek keverednek a gyakorlatban, de a felosztás önmagában újfajta szemlélet alapja lett. A felosztás már 1983-ban, a szekurizáció (*biztonságiasítás*) fogalma csak 1998-ban született meg a fenti kutatók újabb munkája nyomán. Ennek a fogalomnak a bevezetésével megnyílt a lehetőség, hogy még tágabban lehessen tekinteni a biztonság fogalmára. Így már a migráció vagy a vallás is lehet a biztonság, illetve a biztonságiasítás tárgya.

Miközben a modernkori terrorizmust a 2001. szeptember 11-ei eseményekhez kötjük, amely során az elkövetők indítéka szélsőséges iszlamista⁶ alapú volt, addig a kutatások rendkívül nagy száma azóta sem veszi általánosan a vallást a vizsgálat kiemelt (vagy egyáltalán bármilyen mértékű) szempontjává. A migráció és a vallás kapcsolata is rendkívül hiányos. Az egyik részletes és átfogó, kiemelten jelentős éves beszámoló ez idei kiadásában (World Migration Report 2022, [IOM 2022])⁷

³ CSATLÓS Fruzsina: A menekültek helyzetének kezelése válságövezetekben civil és katonai eszközökkel. Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2021. pp. 24–31.

⁴ Glossary on Migration. International Organization for Migration (IOM), 2019. pp. 132–133. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; letöltés: 2022.06.25.

⁵ Managing migration better in all aspects: A European Agenda on Migration. European Commission. 2015.05.13. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4956; letöltés: 2022.06.25.

⁶ Korábbi írásomban írtam a vallási szélsőséggel összefüggő fogalmakról. A vallás és ezek definícióinak jelentősége az általam említett esetek feldolgozásában alapvető jelentősége van, ugyanakkor jelen írásomban nem szükséges azok szakirodalomban elvárt mélységű megkülönböztetése. Lásd Markovics Milán Mór: A vallási szélsőségek alapvető fogalmainak vizsgálata. In: Szelei Ildikó (szerk.): Hadtudomány és a 21. század. Doktoranduszok Országos Szövetsége, Hadtudományi Osztály, Budapest, 2021. pp. 183–195.

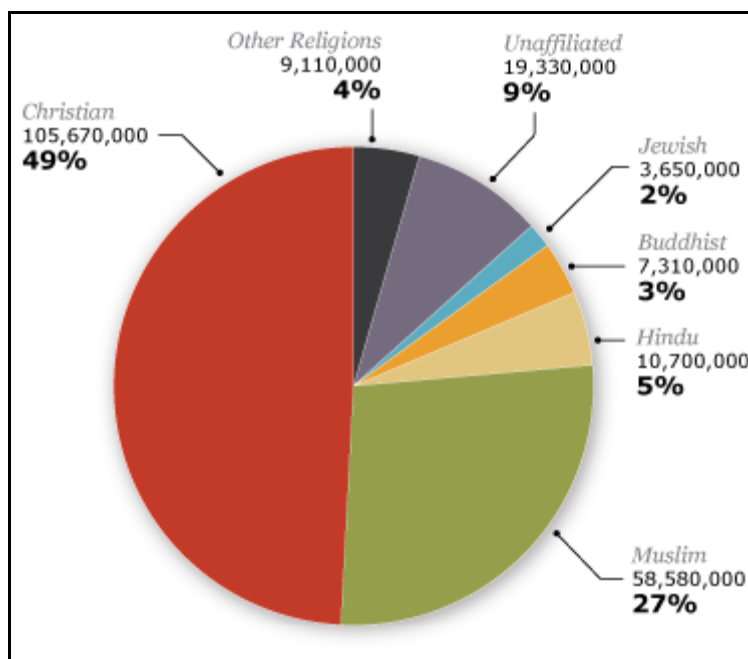
⁷ MCAULIFFE, M. – TRIANDAFYLLIDOU, A. (szerk.): World Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva, 2021. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>; letöltés: 2022.06.25.

meg sem jelenik a vallás kulcsszó. Az okok elemzése meghaladná e tanulmány kereteit, de éppen a vizsgálatok eme szempontjának ritkasága az, ami miatt hiánypótló a migráció vallás és biztonság vonatkozású vizsgálata.

A vallás és a migráció nexusa

A vallás és a migráció kapcsolatát tekintve az amerikai székhelyű Pew Research Center végzett egy átfogó kutatást 2012-ben.⁸ Írásomban ezt veszem alapul, mivel azóta sem készült ilyen átfogó és mély kutatás a témában. Rész kutatások, más általános (de a vallást nem érintő) és az általam hozott egyes országok hasonló felméréseit idézem később, elsősorban azért, mert az utóbbi években egyes régiók tekintetében jelentős eltérések látszanak. Arra is rámutatok azonban, hogy a tanulmányom szempontjából ezek a különbségek a korábbi kutatásból levonható következtetéseken nem változtatnak.

A 2012-es idézett tanulmány szerint a világ népességének 3%-a migráns, azaz vándorló.⁹ Az ötödik legnagyobb ország lenne a világon, ha egy országba gyűjtenénk őket. A migránsok többsége keresztény, majd ezt követi az iszlám.

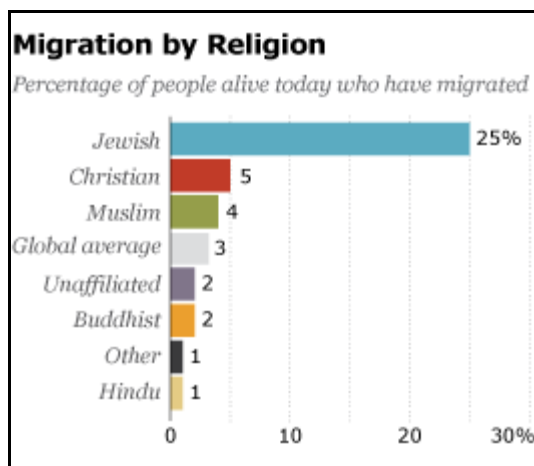
1. ábra. Pew Research Center ábrája a migráció vallási összetételéről¹⁰

⁸ CONNOR, Phillip et al.: Faith on the Move – The Religious Affiliation of International Migrants. Pew Research Center, 2012.03.08. <https://www.pewresearch.org/religion/2012/03/08/religious-migration-exec/>; letöltés: 2022.04.30.

⁹ Jelenleg 3,6%. MCAUFLIFFE–TRIANDAFYLLIDOU (2021): i. m. p. 10.

¹⁰ CONNOR, Phillip et al. i.m. p. 1.

Érdekes mindezt fordítva is megvizsgálni. Ha azt vizsgáljuk, hogy az adott vallásból hányan váltak vándorlóvá, akkor a várható eloszlás miatt elsősorban a vallások arányát várnánk vissza, mint az előző adatok esetén. Valójában a számok mást mutatnak. A legnagyobb arányban a zsidó vallásúak vándoroltak, majd sorra a többi vallás meglepően alacsonyabb százalékkal. A zsidóságnak saját kifejezése is van a vándorlásukra: *alija*, illetve *jerida*. A be- (Izraelbe) és a kivándorlás kifejezés kifejezetten a cionizmushoz és Izrael Állam megalapításához kötődik. A zsidóság azonban már történelmi léptékekben is vándorló népnek számít, diaszpórái jelentősek a világ egyes régióiban.

2. ábra. Pew Research Center ábrája a migráció vallási megoszlása szerint¹¹

A számokhoz hozzátartozik a definíció szükségessége. Attól függően, hogyan definiáljuk a migráns kifejezést, más-más számokat kapunk.¹² A migrációval kapcsolatos definícióról a tanulmány elején írtam. A definíció azonban nemcsak etimológiai kérdés, hanem annak térben és időben is lehetnek más értelmezései. Az idézett kutatás például kiemeli, hogy az adott helyen legalább egy éve tartózkodókat értelmezi migránsnak, ahogy teszi azt az ENSZ egyik részlege is (United Nations Population Division – ENSZ Népszéki Osztály). Ez így nem jelzi a vándorlást annak mozgásában, hanem statikus képet fest, illetve beletartoznak olyanok is, mint például a vendégmunkások, akik bár huzamosabb ideig tartózkodnak az adott területen, de lehet, hogy sosem válnak majd állampolgárrá az érintett országban. Vagyis aki állampolgár, az már nem migráns. Ennek jelentősége abban van, hogy ha valaki más szempontból, például etnikai módon közelíti meg a kérdést, teljesen más

¹¹ CONNOR, Phillip et al. i.m. p. 1.

¹² Sőt a vallást különféle definíciói is befolyásolhatják ezt. Mivel a tanulmányom célja a vallás határokon átívelő, migrációval együtt változó jelenségének és az ezzel kapcsolatos, a nemzetbiztonságot érintő események vizsgálata, ezért a tanulmányban megjelenő számok nem elsődleges jelentőségűek, illetve elsősorban vallásként az idézett tanulmányok által vallásnak nevezettek veszem alapul én is. Ebben a tekintetben tehát nem veszem vallásnak azt a szélsőséges, újszerű ideológiai megfontolást, amely a víruszkeptikus csoportokat a tágabb vallási meghatározások akár vallásként is értelmezhetnének. A migráció definíciójáról pedig írok a tanulmányban, hogy mit értek alatta, illetve egy-egy tanulmány, dokumentum hogyan ossza fel azt.

eredményeket kap. Akik az amerikai őslakosságot tartják csak „amerikainak”, azok őket leszámítva az Amerikában élőket migránsnak tekintik.

A célállomásokot tekintve elsősorban Észak-Amerika és Európa osztozik a teljes vándorló népesség felén.¹³ A migrációt tekintve azt is vizsgálhatjuk, hogy melyik országból érkeznek adott vallás tagjai a legnagyobb számban a célországba. Keresztények esetében ez Mexikó, a muszlimok esetében Palesztina.¹⁴ A zsidók Oroszországból, a buddhisták Vietnámból, a hinduk Indiából, az egyéb kategóriába tartozók Kínából érkeznek vagy indulnak útnak.¹⁵ Érdekes megfigyelni, hogy célállomásként a legtöbb vallás tekintetében az első helyen vagy az elsők között szerepel az Amerikai Egyesült Államok – a zsidóknál az első Izrael, a hinduknál India. A muszlimok azonban más területeket részesítenek előnyben, az esetükben az Amerikai Egyesült Államok a hetedik helyen áll.

A migránsok és az adott vallást vallók teljes létszámának aránya is fontos információ, mivel láthatóvá teszi, hogy adott vallást vallók milyen mértékben válnak vándorlóvá. A legnagyobb arányban a zsidóság, őket követve pedig a keresztények és a muszlimok vándorolnak.¹⁶ A 2015 előtti tanulmányok kimutatták, hogy a migráció következtében Európában erőteljesen jelen van az iszlámon alapuló világnézet, amely gyakran radikális jelleget is ölt. Azóta az iszlám migráció erőteljesebb lett.¹⁷

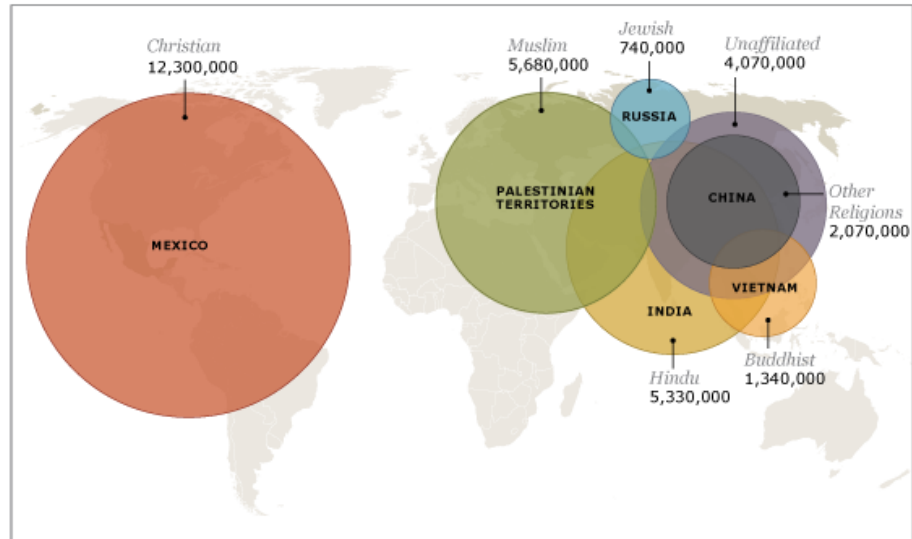
¹³ Ha nem a vallást vesszük alapul, akkor is hasonló országnevekkel találkozunk. A kiinduló országok közül az első kettő India és Mexikó, célállomásnak pedig az Amerikai Egyesült Államok az első, majd ezt Németország követi a sorban. Lásd MCAUFLIFFE–TRIANDAFYLLIDOU (2021): i. m. p. 25.

¹⁴ Számos okból, például fegyveres konfliktusok miatt, több muszlim többségű országból indultak útnak emberek. Elsősorban gondolok itt Szíriára, de sokan indultak útnak Bangladesből, Pakisztánból és a szintén háború sújtotta Afganisztánból is. Ezt a statisztikát a célállomással összekötve azt látni, hogy ezen országokból nem egységesen egy adott országba vándoroltak a legtöbben, de közös pont bennük Szaúd-Arábia. Lásd McAuliffe–Triandafyllidou (2021): i. m. Óvatosan kell azonban kezelni ezeket a következtetéseket pontos vallási adatok hiányában, ugyanis például látni, hogy Indiából nagyon sokan vándorolnak az Egyesült Arab Emírségekbe. Könnyen feltételezhetnénk, hogy az ott élő muszlimok, pedig valójában munkavállalóként érkeznek vegyes vallású munkások az országba. Ehhez lásd Migrants-Refugees: Country Profiles, United Arab Emirates. Dikasztérium az Átfogó Emberi Fejlődés Szolgálatában, Migránsok és Menekültek szekciójának vatikáni honlapja. <https://migrants-refugees.va/it/wp-content/uploads/sites/3/2021/09/2021-CP-United-Arab-Emirates.pdf>; letöltés: 2022.06.25.

¹⁵ Bár az utóbbi években megváltoztak a vallások az migrációhoz tartozó számok, de változatlanul nehéz a vallás kapcsán pontos adatokat megállapítani. A tanulmányban hozom a német adatok kapcsán is azokat a bizonytalansági tényezőket, amely mutatja, hogy egy adott valláshoz való tartozás és annak gyakorlása között is különbség lehet, amit adott esetben az adatgyűjtők nem vesznek figyelembe.

¹⁶ Ehhez lásd még: TUCKER C. – CONNOR P.: Religion and Migration around the Globe: Introducing the Global Religion and Migration Database. *International Migration Review*. 2011, 45 (4) pp. 985–1000.

¹⁷ Ehhez lásd: Islamic fundamentalism is widely spread. 2013.12.09. WBZ. <https://www.wzb.eu/en/press-release/islamic-fundamentalism-is-widely-spread>; «Noir Jaune Blues»: les lois de l’islam supérieures aux lois belges pour 29% des musulmans. *Le Soir*. <https://www.lesoir.be/art/1411024/article/actualite/belgique/2017-01-08/noir-jaune-blues-lois-l-islam-superieures-aux-lois-belges-pour-29-des-musulmans>; letöltés: 2022.04.26.

3. ábra. Pew Research Center ábrája azokról az országokról (számok és arányok tekintetében) ahonnan a migráció többsége kiindul¹⁸

A Francia Közvélemény-kutató Intézet (Institut français d'opinion publique, IFOP) 2021-es felmérése a középiskolás korosztály véleményére volt kíváncsi a felnőtt lakosság viszonylatában. Az eredmények számos területen az iszlámon alapuló gondolkodás erőteljesebbé válását mutatták ki. A legszimbolikusabb ilyen a vallás által meghatározott ruha (beleértve a fátyolt és a kipát). A feltűnő vallási szimbólumok (fátyol, kipa, stb.) állami középiskolákban való viselését így a középiskolások több mint fele (52%) támogatja, vagyis kétszer akkora arányban, mint a felnőtt lakosság (25%). Bár ennél kevésbé domináns különbséggel a generációk közötti véleményekben szintén egy markánsabb iszlám világnézet körvonalazódik ki a terrorizmus megítélésében, a szekularizmus jelenléte kapcsán és az „istenkáromlás jogáról”.¹⁹

Összességében tehát látszik, hogy az iszlám által meghatározott gondolkodásmód nemhogy csökken, hanem erőteljesebbé vált, és a trendek alapján feltételezhető, hogy még inkább azzá válik majd a jövőben.

A katonai kiképzés és a terrorizmus kapcsolata

A migráció és a vallás kapcsolata után a terrorizmus és a katonaság kapcsolatára szeretnék rámutatni, majd ennek az előbbiekkal való összefüggéseire.

¹⁸ CONNOR, Phillip et al. i.m. p. 1.

¹⁹ « Droit au blasphème », laïcité, liberté d'enseignement... Les lycéens d'aujourd'hui sont-ils « Paty » ? IFOP. <https://www.ifop.com/publication/droit-au-blaspheme-laicite-liberte-denseignement-les-lyceens-daujourd'hui-sont-ils-paty/>; Enquête auprès des lycéens sur la laïcité et la place des religions à l'école et dans la société. IFOP. https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2021/03/1_PPT_IFOP_LICRA_2021.03.02.pdf; letöltés: 2022.05.01.

Az Amerikai Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma egy 2021-es jelentésében²⁰ a terrorizmus kapcsán hangsúlyozza, hogy a terroristák egy része a hadsereg kötelékébe készült, vagy veteránként korábban ott szolgált, vagy (a még fel nem fedettek) jelenleg is ott szolgálnak. Lloyd Austin védelmi miniszter éppen ebbéli aggodalmának adott hangot egy 2021. februári üzenetében.²¹

A terroristák profilalkotása során visszatérő elem a katonai kiképzés, illetve a katonai-harcos identitás. 2020-ben az országban a terrorakciók 6,4%-át aktív és tartalékos katonák követték el (hét ilyen eseményt jegyezve), illetve részesei voltak annak. 2019-ben egy esemény, 2018-ban egy sem köthető hozzájuk. Bár ez a teljes katonai állománynak (különösen a tartalékosokat is beleszámolva) nagyon csekély szelete, és az abszolút szám sem kiemelkedő a teljes állományhoz képest, mégis úgy ítélik meg, hogy ez elégséges lehet ahhoz, hogy figyelmeztető jelnek vegyék azokat, akik a terrorizmus elleni harcban illetékesek.²² Ennek okairól én is írok a későbbiekben.

Az egyik kiemelendő tényező, hogy számosan nem aktív katonaként, hanem a katonai kiképzés után követnek el terrorcselekményeket. A katonai képzettségnek köszönhetően az emberek magabiztosan használják a fegyvereket, robbanóeszközöket, vagyis általában a katonai eszközöket. Másfelől ismerik a katonai eljárásokat, tudnak ellenük védekezni. Ennek okán veszélyesebbek, mint akiknek nincs ilyen képzettsége, felkészültsége, vagy más, kevésbé minőségi módon sajátították el ezeket az eljárásokat. A felkelések egyik kiemelkedő jelensége, hogy a felkelők fegyverekhez szeretnének jutni, amivel hatékonyabbak lehetnek. Ezek a különféle biztonsági, fegyveres testületek épületeiben érhetőek el. A korábban említett jelentés szerint a terrorcselekmények 38%-át ilyen intézmények és épületeik ellen követték el.

A migráció-vallás-katonai szolgálat nexusa az Amerikai Egyesült Államok esetében

A terrorcselekmények mögött számos indítást találni. Az Amerikai Egyesült Államokban hangsúlyos kérdés a fehér felsőbbrendűség (*white supremacy*) jelensége, amely általában az országban élő fekete bőrű lakosság („Black”, „African American”, „BIPOC”²³) elleni fellépések miatt közismert. Számos esetben azonban

²⁰ Report to Armed Services Committees on Screening Individuals Who Seek to Enlist in the Armed Forces. Office of the Under Secretary of Defense for Personnel and Readiness, March 2021.

<https://media.defense.gov/2021/Mar/02/2002592042/-1/-1/0/REPORT-TOARMED-SERVICES-COMMITTEES-ON-SCREENING-INDIVIDUALSWHO-SEEK-TO-ENLIST-IN-THE-ARMED-FORCES.PDF>; letöltés: 2022.01.02.

²¹ Video: A Message from the Secretary of Defense. Department of Defense, 2021.02.19.

<https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/2509632/a-message-from-these-secretary-of-defense-on-extremism/>; letöltés: 2022.01.03.

²² JONES, Seth G. et al.: The Military, Police, and the Rise of Terrorism in the United States. CSIS Briefs, April 2021. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210412_Jones_Military_Police_Rise_of_Terrorism_United_States_1.pdf;

letöltés: 2022.04.30.

²³ Folyamatos vita van a politikailag is elfogadható kifejezés kapcsán. A BIPOC „Black, Indigenous, People of Color” (fekete, bennszülött, színes ember) jelentésű, illetve a non-BIPOC pedig az, aki nem tartozik ebbe a kategóriába. Ugyanakkor számos rendszer, például a rendőrség rendszere használja az Amerikai Egyesült Államokban is e besorolások valamelyikét adatbázisaikban.

ez összeköthető a bevándorlással, amely az amerikai kontinensen rendkívül összetett jelenség, hiszen a nem fekete („non-BIPOC”, „White”) lakosság is meglehetősen nagy részben bevándorló vagy annak leszármazottja (pl. írek, olaszok stb.). Ugyanígy a szélsőjobb, a szélsőbal és a vallás meghatározása – és ezek szerinti csoportosítás – sem egyértelmű, ezért a statisztikai adatok ezek alapján történő kategorizálása is megtévesztő lehet.

Nem etnikai vagy rasszista indíttatású, hanem alapvetően politikai, ugyanakkor vallási elemeket is tartalmazó jelenség volt az Amerikai Egyesült Államok Capitoliumának ostroma. A Twitter közösségi médiaplatformon elterjedt aznap a *#CapitolSiegeReligion* címke (*hashtag*). Utólag feldolgozták a képeket és a videofelvételeket, amelyek alapján sok vallási tartalmat találtak. Ennek egyik összefoglalóját adja az *Uncivil Religion* weboldal,²⁴ amelyen számos bizonyítékát találjuk ezeknek a vallási vonásoknak. A weboldalt két különböző személy, de a vallási terület kutatói állították össze. Az ostrom kapcsán az új keletű szinkretista vallású közösségek jelentek meg.²⁵ A bellahi „civil vallás” kifejezés az oldal címében is megjelent, itt pedig látható, hogy a vallási jelképek a vallási közösségek és intézmények támogatása nélkül jelentek meg, politikai ideológiai köntösben. A hatás-ellenhatás egyik példája, ahogyan a rasszalapú Black Lives Matter (BLM) és a White Power, illetve az utóbbihoz köthető csoportok erősödése is kéz a kézben jár.

A közelmúlt eseményeiből szemléletes példa a katonák által elkövetett vagy tervezett merényletekre Cole James Bridges esete, aki az Iszlám Állam felé való gesztusként részben a 9/11-es emlékmű, részben az amerikai csapatok ellen tervezett merényletet.²⁶ Másik példa Ethan Melzer esete, aki az Order of the Nine Angles (O9A – A Kilenc Szög Rendje) nevű sátánista, fasiszta, szuprematista szervezettel állt kapcsolatban.²⁷ Vannak olyan esetek is, ahol nincs a felszínen vallási vonás vagy jellemző. Ilyen például a légierőben szolgáló Steven Carrillo esete, aki a Boogaloo Bois mozgalommal állt kapcsolatban. Ez a közösség elsősorban az amerikai polgárháború ismételt megvívásában, de legalábbis egy új polgárháborúban érdekelt, ugyanakkor – bár abban nincs vita, hogy az internetről, alulról építkező közösségről van szó – van olyan elemző, aki egyenesen egy keresztény alapokon álló (Waco) szektából vezeti le létezését.²⁸

Adam Alsahli már amerikai állampolgárként (3 éves korában lett az) követte el terrorcselekményét a Naval Air Station Corpus Christi katonai bázisnál. Esetében

---

²⁴ Uncivil Religion. <https://uncivilreligion.org/home/index>; letöltés: 2022.06.25.

²⁵ Jelen írás szerzője személyesen is találkozott az ostromkor jelen lévő veteránokkal. Számos keresztény, kelta és kevert ősi vallási jelképpel találkoztam tetoválásaik között, illetve elbeszéléseik egyik hangsúlyos területe volt egy nagyobb összeesküvés elleni harc, melynek ellenállásában és a tisztánlátásban segít számukra a vallás.

²⁶ U.S. Army Soldier Arrested for Attempting to Assist ISIS to Conduct Deadly Ambush on U.S. Troops. U.S. Department of Justice, 2021.01.19. <https://www.justice.gov/opa/pr/us-army-soldier-arrested-attempting-assist-isis-conduct-deadly-ambush-us-troops/>; letöltés: 2022.04.30.

²⁷ REMPFER, Kyle: US soldier plotted with Satanic neo-Nazis to ambush his own unit overseas, feds say. Army Times, 2020.06.23. <https://www.armytimes.com/news/your-army/2020/06/22/us-soldier-plotted-with-satanic-neo-nazis-to-ambush-his-own-unit-overseas-feds-say/>; letöltés: 2022.04.30.

²⁸ BECKETT, Louis: White supremacists or anti-police libertarians? What we know about the 'boogaloo'. The Guardian, 2020. 07.08. <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/08/boogaloo-boys-movement-who-are-they-what-do-they-believe>; letöltés: 2022.04.27.

hangsúlyos az internet (közösségi média) radikalizáló hatása. Hasonló eset Mohammed Saeed Alshamranié. Ő nem bevándorló, hanem szaúdi pilótatanonc volt, akit a külföldieket oktató amerikai programban képeztek. Az esete jól mutatja az individuális erőszak jellegét, hiszen nem volt egyedüli szaúdi az osztályban. Ugyanakkor a nyomozás után minden azonos állampolgárságú társa maradhatott a képzésben, mert jelentősen együttműködtek az Amerikai Egyesült Államok nyomozószerveivel. Esetében az al-Kaida és a jemeni Kasim al-Rajmival való kapcsolat volt az a bázis, ahonnan a terrorcselekmény indítható.²⁹

A legismertebb talán mégis Nidal Hasan esete, aki egy amerikai katonai bázison kezdett el lövöldözni, gyilkolni.³⁰ Nemcsak a hely és a gyilkosságok nagy száma miatt releváns a témánk szempontjából, hanem az is, ahogy Nidal Hasan radikalizálódott és eljutott az idézett eseményekig. Az egyik főszereplő a folyamatban Anvar al-Avlaki, aki imámként alapvetően határozta meg Nidal gondolkodását az iszlámról, ami végül a radikalizálódásához vezetett. Ám a mélyebb okok között határozottan láthatóak a pszichés tényezők és a társadalmi izoláció is.³¹

Németország a migráció és a vallás kapcsolata tekintetében

Németország a migrációs célpontok között az egyik kiemelt ország, különösen Európában, így érdemes közelebbről is vizsgálni az ország migrációval kapcsolatos szóhasználatát és kapcsolatát a vallással.

A németországi Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt) által kiadott *Bűnözés a bevándorlással összefüggésben* (Kriminalität im Kontext von Zuwanderung) dokumentum leírja azt a megkülönböztetést, amely alapján a bevándorlókat (Zuwanderer-innen) így kategorizálják: menedékre jogosult (Asylberechtigte/-r), védelemre jogosult (Schutzberechtigte/-r), menedékkérő (Asylbewerber/-in), megtűrt (Duldung), kvótamenekült (Kontingentflüchtling) és nem engedélyezett (Unerlaubt). A dokumentum továbbá megjegyzi, hogy az Európai Unión belüli vándorlásban lévőket nem kategorizálják az előbbieket szerint.³²

2015. januártól 2021. márciusig a német hatóságok 1 802 332 főt regisztráltak menedékkérőként. A 2021.12.30-ai adatok szerint a Németországban élő külföldi

²⁹ BENSMAN, Todd: How the Corpus Christi Jihadi Attacker Entered the United States. Center for Immigration Studies, 2020.05.22. <https://cis.org/Bensman/How-Corpus-Christi-Jihadi-Attacker-Entered-United-States>; letöltés: 2022.04.27.

³⁰ A tanulmányban nem érintem, de a katonák nagyobb kockázatnak vannak kitéve terrortámadásoknak, mivel ők testesítik meg azt a Nyugat általi percepcionális elnyomást (főleg a NATO, illetve az Amerikai Egyesült Államok általi fegyveres beavatkozások helyein), amelyet a bevándorlók vagy a velük mélyen és harciasan szimpatizálók elleneznek. Ilyen indítással volt például a Lee Rigby brit katonai utcai kivégzése is két dzsihadista által.

³¹ Az esetről tanulmány is született a George Washington Egyetem részéről, ahol Nidal Hasan korábban többször előadást is tartott. Lásd POPPE, Katharine: NIDAL Hasan: A Case Study in Lone-Actor Terrorism. George Washington University, 2018.

<https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2191/f/Nidal%20Hasan.pdf>; letöltés: 2022.04.27.

³² Kernaussagen "Kriminalität im Kontext von Zuwanderung" Betrachtungszeitraum: 01.01.-

30.09.2021. Bundeskriminalamt (BKA), 2022.02.14.

https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_node.html; letöltés: 2022.04.30.

lakosok közül Szíriából (867 585 fő), Afganisztánból (309 820 fő) és Irakból (276 925 fő) érkeztek a legtöbb. ³³ A Szövetségi Statisztikai Hivatal (Statistisches Bundesamt) akkori adatai szerint 19,3 millió ember él Németországban migrációs háttérrel. ³⁴ A migráció és a bűnügyek kapcsolatát is vizsgálták, ami alapján az is kiderül, hogy a migráció 2015–2016-os intenzitása csökkent, majd a bűncselekmények is azzal párhuzamosan szintén zsugorodott. ³⁵

A migráció és a vallás vizsgálatához a következő lépés lehet a migrációs statisztikákat egybevetni a vallási megoszlással. A Szövetségi Bevándorlási Hivatal (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) elemzése szerint a menekültek 70,7%-a iszlám (főleg szunnita), 16,8%-a keresztény (elsősorban keleti keresztény) hovatartozású. A vallás fontosságát vizsgáló kérdés kapcsán vallását „nagyon fontosnak” az iszlámot vallók 38,9%-a, a kereszténységet vallók 54,8%-a tartotta. A vallási intézmények látogatása, illetve a vallásgyakorlás kapcsán is a keresztények aránya domináns. ³⁶ Ennek kapcsán megállapítható, hogy a muszlim menekültek nagyobb száma miatt az iszlámnak nagyobb hatása lehet Németországra, de a kereszténység sem elhanyagolható.

Az egyes (migráció szempontjából) kiinduló országokat jellemző vallási dominancia meghatározza az Európára ható vallási hatást is a menekültek tekintetében. Egyes országok fegyveres konfliktusai, gazdasági helyzete, illetve a környezet változásai befolyásolják, illetve a jövőben jelentősen módosíthatják is majd az előző számadatokat, arányokat.

Németország migráció-katonaság-vallás nexusa

Németországban a szélsőségesek megfigyelésére nagy hangsúly helyeznek. A szélsőségesek (*Extremisten*) gyűjtőfogalom, de a szélsőjobb (*Rechtsextremismus*) már rasszista, bevándorlásellenes elemek összességét jelenti. Az iszlamizmus is szélsőség, de a szélsőjobb az iszlamizmussal szemben lép fel. A kettő ugyan nem egymástól függésben, egyenes arányban, de mégis összefüggő módon növelheti intenzitását. Összefüggés van a társadalmi változások és a katonaságon belüli nemzetbiztonsági problémák között – ezt állítja Martina Rosenberg, a Szövetségi Katonai Elhárítás (Bundesamts für den militärischen Abschirmdienst, BAMAD)

---

³³ Ausländische Bevölkerung nach Geschlecht und ausgewählten Staatsangehörigkeiten. Statistisches Bundesamt. <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/auslaendische-bevoelkerung-geschlecht.html;jsessionid=B3E5D58CDE8715E43962245EDD621F14.live722>; letöltés: 2022.04.20.

³⁴ Bevölkerung in Privathaushalten nach Migrationshintergrund. Statistisches Bundesamt. <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/migrationshintergrund-geschlecht-insgesamt.html>; letöltés: 2022.04.20.

³⁵ KERNAUSSAGEN "Kriminalität im Kontext.... i. m.

³⁶ SIEGERT, Manuel: Die Religionszugehörigkeit, religiöse Praxis und soziale Einbindung von Geflüchteten. BAMF-Kurzanalyse, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2020. https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Kurzanalysen/kurzanalyse2-2020_iab-bamf-soep-befragung-religion.pdf;jsessionid=007CAEEC39FFB312545F810022DCA728.intranet231?__blob=publicationFile&v=14; letöltés: 2022.05.01.

elnöke is.³⁷ A szélsőjobb elleni fellépés érzékenysége és ereje Németországban részben történelmi okokra vezethető vissza, részben a lakosság vegyes és számos tekintetben új multikulturális együttléből adódó társadalmi feszültségekre adott reakció okán van így.

A német haderőben (Bundeswehr) lévő szélsőségeség egyik példája, amikor 2020-ban huszonhat katonát vontak vizsgálat alá, mert egy csevegőcsoportban (*chatroom*) szélsőséges antiszemita és szélsőjobbos tartalmakat osztottak meg.³⁸ 2021-ben több ilyen eset is volt az országban.³⁹ Tehát a terrorcselekmények statisztikákban megjelenő számai azon esetek tekintetében, amelyek terrorcselekmény előzményei szoktak lenni, más értelmet nyernek. Sok ugyanis az ilyen eset a néhány befejezett terrorcselekményhez képest. Igaz, egyes elemek jelenléte önmagában még nem terrorizmus.

Franco A. esete azonban felülírja a fentiek egyirányú vizsgálatának esetleges megalapozottságát.⁴⁰ Másfelől rámutat arra is, hogy a migráció és a vele kapcsolatos sztereotípiák (beleértve a vallási hovatartozást is) csapdahelyzetet idéznek elő. Az eset lényege, hogy egy német állampolgár – meglehetősen egyszerű módszerrel⁴¹ – szír menekültnek adta ki magát. Az eset nagy port kavart a német belpolitikában. Franco A. nem is elsősorban saját célját, a migráció általi krízis következményeire való felhívást érte el, hanem annak újragondolását, hogy nemcsak az érkező idegenek lehetnek veszélyesek, illetve nemcsak a helyi szélsőségesek, hanem a migránsellenes akciók és általában a migrációt támadók sajátos hibrid módszert is alkalmazva magát a rendszert tudják kijátszani.

Németországban nemcsak fókuszban van a szélsőjobbként jelzett jelenség, hanem elválasztották a vallási alapú jelenségektől, akár a vallással összefüggésbe hozható terrorcselekményektől is. Ez azonban nem azt jelenti, hogy nincs összefüggés közöttük. A növekvő bevándorlás, az ország multikulturalizmusa, ami új személyeket, új elveket (kultúrát, ideológiát stb.) hoz, kapcsolatban áll a növekvő szélsőséges cselekményekkel is. Ennek háttere adott esetben az idegengyűlölet, máskor egyes nézetek ütközései – pl. viszony a szexualitáshoz.⁴² Ennek a kulturális sokféleségnek nem egyedüli, de jelentős része a vallási elem. Ebben a mátrixban merül fel az a jelenség, amelyben az idegengyűlölet meghatározó szerepet játszik.

---

³⁷ Nachrichtendienste sehen im Rechtsextremismus die größte Bedrohung. Deutscher Bundestag, YouTube, 2021.10.28. <https://www.youtube.com/watch?v=O73FghdIroI>; letöltés: 2022. 04. 27.

³⁸ Germany investigates soldiers over anti-Semitic, far-right group chat. Deutsche Welle, 2020.11.17. <https://www.dw.com/en/germany-investigates-soldiers-over-anti-semitic-far-right-group-chat/a-55755101>; letöltés: 2022.04.27.

³⁹ Germany: Police find weapons in right-wing raid. Deutsche Welle, 2021.09.10. <https://www.dw.com/en/germany-police-find-weapons-in-right-wing-raid/a-59140156>; Germany suspends soldiers in military guard over far-right allegations. Deutsche Welle, 2020.10.08. <https://www.dw.com/en/germany-suspends-soldiers-in-military-guard-over-far-right-allegations/a-59451421>; letöltések: 2022.04.27.

⁴⁰ A Far-Right Terrorism Suspect With a Refugee Disguise: The Tale of Franco A. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/12/29/world/europe/germany-far-right-terrorism-refugee.html>; letöltés: 2022.06.25.

⁴¹ Cipőkrémmel kente be a szakállát, ezért *cipőbox* vagy *shoe shine* migránsnak is titulálják.

⁴² Germany: 14 Bundeswehr members deemed extremist. Deutsche Welle, 2020.03.03. <https://www.dw.com/en/germany-14-bundeswehr-members-deemed-extremist/a-52620498>; letöltés: 2022.04.15.

A német katonai elhárítás éves jelentéseiből kiderül, hogy a legjelentősebb nemzetbiztonsági ügyeket a szélsőségesek (elsősorban a szélsőjobb-daliak) okozzák, és őket követi az iszlamizmus. A rögzített esetszámokat 2016–2019 közötti időszakokra vonatkoznak. 2019-ben például 363 esetet említ meg a szélsőjobb és 77 esetet az iszlamizmus kapcsán. 2020-ban 477 eset volt szélsőjobb és 47 iszlamista irányultságú.⁴³

Nem hangsúlyos, de nem is jelentéktelen részletek is segítenek megérteni a németországi összképet. Akár politikai célból, de maguk a merénylők kijátsszák a társadalomban lévő főáramú véleményeket, előítéleteket, félelmeket. Így például előfordul, hogy nem is szélsőséges nézeteket valló bevándorló háttérű az elkövető, mint ahogy azt elsőre, vagy akár később tudni véljük, csak az elkövető játszik rá az előítéletekre.⁴⁴

A német haderő azonban jelenleg nem vonzó a muszlimok számára. Legalábbis az eszményi katonáskodás nem. Egyrészt mert mindmáig nincs jelen hivatalos formában az iszlám vallásgyakorláshoz az az intézményrendszer, amely biztosított például a keresztények vagy a zsidók számára a tábori lelkészi szolgáltatón keresztül.⁴⁵ Másrészt az elhárításnak feltűnt, hogy a jelentkezők egy része csak ideiglenesen szeretne bevonulni, és kifejezetten csak a fegyverek érdeklik őket.⁴⁶

Németországban a Bundeswehrbe jelentkezőkre nézve a közelmúltban bevezették az általános nemzetbiztonsági ellenőrzést. Korábban ez csak egyes beosztásokra vonatkozott.⁴⁷ A haderőbe történő beszivárgás veszélyére Dr. Hans-Peter Bartels, a Bundestag katonai biztosa már 2016-ban felhívta a figyelmet.⁴⁸ Ennek több előzménye is volt: például a sajtóban is széles körben megjelent Sascha B. esete, aki lassan radikalizálódott, lassan vált muszlimmá, a vallás szabad

---

⁴³ MAD-Report - Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019. Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst.

<https://www.bundeswehr.de/resource/blob/250916/8b3aab4ba0ceb87d592b6c74bd569c52/mad-report-2019-data.pdf>; MAD-Report, Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2020. Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst.

<https://www.bundeswehr.de/resource/blob/5361404/4fa2a6e88f8fc77863022395942e6241/mad-report-2020-data.pdf>; letöltések: 2022.04.29.

⁴⁴ Germany: Soldier who planned far-right attack to stand trial. Deutsche Welle, 2019.11.19.

<https://www.dw.com/en/germany-soldier-who-planned-far-right-attack-to-stand-trial/a-51321404>; Németh Árpád: A szíriai menekültnek álcázott német hadnaggyal együtt Németország is a vádlottak padján. Euronews, 2021.01.01. <https://hu.euronews.com/2021/01/01/a-sziriai-menekultnek-alcazott-nemet-hadnaggyal-egyutt-nemetorszag-is-a-vadlottak-padjan>; letöltések: 2022.04.29.

⁴⁵ STRACK, Christoph: Muslime in der Bundeswehr: Soldat*innen, aber ohne Seelsorge, Deutsche Welle, 2020.07.25. <https://www.dw.com/de/muslime-in-der-bundeswehr-soldaten-ohne-milit%C3%A4r-seelsorge/a-54303770>; letöltés: 2022.04.29.

⁴⁶ 24 Islamisten in der Bundeswehr enttarnt. Bild, 2016.11.05.

<https://www.bild.de/politik/inland/bundeswehr/islamisten-bundeswehr-48616628.bild.html>; letöltés: 2022.04.29.

⁴⁷ Lásd a németországi polgári törvénykönyv megadott részét: Bundesministerium der Justiz: Gesetz über die Voraussetzungen und das Verfahren von Sicherheitsüberprüfungen des Bundes und den Schutz von Verschlusssachen (Sicherheitsüberprüfungsgesetz - SÜG). BGBl. I S. 2274.

https://www.gesetze-im-internet.de/s_g/BJNR086700994.html; letöltés: 2022.04.01.

⁴⁸ Wehrbeauftragter: Islamismus eine „reale Gefahr“. Stuttgarter Zeitung, 2016.04.12.

<https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.bundeswehr-wehrbeauftragter-islamismus-eine-reale-gefahr.6122303c-5e10-4e0b-b9f9-ea1a486cbc94.html>; letöltés: 2022.04.29.

gyakorlásától nehezen megkülönböztethető módon. A veszély nem is terrorcselekmény volt, illetve lett, hanem először a külsőségek miatt kellett katonai megrovásban részesíteni (a szakállviselés miatt). Később azonban már kiképzőként megtagadta – egy később feltárt esetben – egy adott fegyverre való kiképzést, azt állítván, hogy ezzel muszlimok életét lehet majd kioltani.⁴⁹ Ez a példa arra is rámutat, hogy nem feltétlenül a terrorcselekmények ellen kell védekezni, hanem más természetű jelenségek is okozhatnak nemzetbiztonsági kockázatokat, amelyek a vallással hozhatók kapcsolatba.

Ezentúl szintén témába vágó, hogy fegyverek is tűntek el a Bundeswehrtől, amire reakcióként még társadalmi kampány is épült.⁵⁰ Igyekeznek a lakosság segítségét kérni, hogy ezek a fegyverek visszakerülhessenek a német haderő birtokába. A felhívás azonban kizárólag a szélsőjobbra szűkíti le a fegyverek lehetséges helyét, miközben pontos információik nincsenek. Miközben a félelem tárgya tehát a szélsőjobb, addig a német haderő (elméletileg) a dzsihadisták kiképzőhelyévé válhat, ami a német katonai elhárítás korábbi elnöke számára is reálisnak tűnt.⁵¹ Ugyanakkor ez a hithű és békés muszlimokra is rossz fényt vetethet.

Rövid kitekintés: a migráció ellentétes útja

A témát érintő – és további kutatást igénylő – területre hívnám még fel a figyelmet. A migrációt általában csak egy irányban vizsgáljuk, hiszen ezt hat ránk közvetlenül és ez a nagyszámú is egyben. Másfelől a migráció iránya lehet fordított is, aminek következménye még kisebb létszám esetén is lehet jelentős, elsősorban a kiinduló országokra tekintettel. Migráció tehát nemcsak a nyugati ún. jóléti országok felé vezet, hanem ezekből az országokból is van elvándorlás a (főként keleti) szegényebb országok felé, elsősorban ideológiai és nem kevésbé vallási okokból.

Nemzetbiztonsági szempontból az egyik legjelentősebb ilyen az Iszlám Állam felé vándorlás, amely mögött lehet az a szándék, hogy ott harcosná váljon, vagy egy harcos felesége legyen valaki. A Radikalizációs Tanulmányok Nemzetközi Központja (The International Centre for the Study of Radicalisation, ICSR) publikációja szerint nemzetközi – vagyis az érintett térséghez képest külföldi – személy kapcsán 41 490 fő mutatható ki az Iszlám Állam és Szíria vonatkozásában. Tehát ennyi ember indult el, hogy csatlakozzon az Iszlám Államhoz és akár harcoljon a maga és az Iszlám Állam által adta lehetőségek között. Közülük 4 761 fő volt nő, 4 640 pedig kiskorú.⁵²

---

⁴⁹ Soldat Sascha B. – der Dschihadist beim Bund. Wirtschafts Woche, 2016.04.12. <https://www.wiwo.de/politik/ausland/is-und-die-bundeswehr-soldat-sascha-b-der-dschihadist-beim-bund/13434634.html>; letöltés: 2022. 04. 29.

⁵⁰ Wo sind unsere Waffen? Zentrum für Politische Schönheit, YouTube, 2020.10.26. <https://www.youtube.com/watch?v=0AizgM4X87M>; letöltés: 2022.04.29.

⁵¹ “Wir sehen das Risiko, dass die Bundeswehr als Ausbildungscamp für gewaltbereite Islamisten missbraucht werden kann.” lsd. Regierung prüft zusätzliche Sicherheitschecks für Soldaten, Reuters, 2015.03.09. <https://www.reuters.com/article/deutschland-bundeswehr-extremismus-idDEKBN0M519F20150309>; letöltés: 2022.04.29.

⁵² COOK, Joana – VALE, Gina: From Daesh to ‘Diaspora’: Tracing the Women and Minors of Islamic State. ICSR, 2018. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2018/07/ICSR-Report-From-Daesh-to-%E2%80%98Diaspora%E2%80%99-Tracing-the-Women-and-Minors-of-Islamic-State.pdf>; letöltés: 2022.04.29.

A Terrorellenes Nemzetközi Központ (The International Centre for Counter-Terrorism, ICCT) publikációjából kiderül, hogy a kiskorúak nagy része nő volt, általában alacsony életszínvonalú környezetből, többnyire nem áttért, hanem eleve muszlim. Az is kiderül azonban az írásból, hogy az adatok annyira bizonytalanok, illetve annyira különbözőek egy-egy területet vizsgálva, hogy szinte lehetetlen pontos profilt alkotni, ki érintett a vizsgált téma kapcsán.⁵³ Maga a jelenség és annak következménye azonban a migráció-vallás-terrorizmus nexusában napjainkra nem enyhült, és további vizsgálatokat igényelne, illetve az érintett befogadó országok részéről annak kezelésére is szükség lenne.

Prevenció és kezelési lehetőségek.

Megoldásként a Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központja (Center for Strategic and International Studies, CSIS) elsősorban a lazább ellenőrzés alatt álló veteránok kapcsán az őket összefogó szervezetek – az Amerikai Egyesült Államokban ilyen pl. a Department of Veterans Affairs – alaposabb megfigyelését (adatgyűjtést és annak vezetését) és fellépését javasolja. Ez jelenti a konceptualizációt, valamint az esetek szisztematikus feldolgozását és nyilvánossá tételét is. Ezek alapján lehet fellépni a jelenségek negatív vonásaival szemben, és így lehet trendeket is megfigyelni, mint például azt, hogy a szalafi-dzsihadista szélsőség az utóbbi időkből csökkenni látszik, a szélsőjobb (és a szélsőbal) eszméket vallók és a hozzájuk köthető esetek száma pedig növekszik.

Mindez a megközelítés nem tartalmazza sem az egzakt módszertant, sem a fókuszot, amire figyelni kell. Egyrészt az egyik szélsőség növeli a másikat, így a szélsőjobb felemelkedése nemcsak önmagában figyelendő, hanem hatásaiban is. Másrészt a vallási tényezők vizsgálatához szükséges, hogy legyenek szakemberek, akik nemzetbiztonsági, vallási, szociológiai, pszichológiai és informatikai szempontból vizsgálják a jelenségeket vagy akár egyes személyeket. Ehhez szükséges egy ilyen intézmény felállítása, vagy a már meglévőben való alkalmazása, esetleg ezen területeken – a célnak megfelelő – szakemberek képzése.

A vallás eleve – politikailag is – érzékeny terület, így ritkán látni olyan, kifejezetten a vallással kapcsolatos intézkedéseket, amelyeknek köze lenne a terrorizmus jelenségéhez, akár az erőszakos cselekmények megelőzésére szánt rendszerszintű változtatásokhoz. Példákat azonban így is találni a sajtóban. Németországban például a vallási extrémizmus leküzdéséhez fontosnak tartják csökkenteni a törökországi Diyanet – vallási ügyeket igazgató állami fenntartású intézmény – befolyását. Németországi helyszínen és német nyelven kívánják az imámokat képezni és továbbképezni.⁵⁴ Hasonlót Franciaországban is látunk,⁵⁵ a cél is hasonló, a megoldások sem nagyon különböznek. Általában az imámokat

⁵³ DAWSON, Lorne L.: A Comparative Analysis of the Data on Western Foreign Fighters in Syria and Iraq: Who Went and Why? ICCT, 2021., <https://icct.nl/app/uploads/2021/02/Dawson-Comparative-Analysis-FINAL-1.pdf>; letöltés: 2022.04.29.

⁵⁴ Germany's imams seen as key in combating radicalization. Deutsche Welle, 2020.11.10. <https://www.dw.com/en/germanys-imams-seen-as-key-in-combating-radicalization/a-55556417>; letöltés: 2022.04.30.

⁵⁵ French Muslim leaders approve 'charter of principles' backing country's secular values. Euronews, 2021.01.18. <https://www.euronews.com/my-europe/2021/01/18/french-muslim-leaders-approve-charter-of-principles-backing-country-s-secular-values>; letöltés: 2022.05.01.

szeretnék országhatáron belül képezni, nem engedik, hogy külföldi pénzek vándoroljanak be az országba (pl. Szaúd-Arábiából vagy Katarból), ugyanakkor azt sem, hogy ezek a pénzek esetleg külföldi dzsihadista szervezetekhez jussanak. A cél továbbá az, hogy az adott ország törvényei legyenek az elsődlegesek.

Mindemellett hiányosságnak látszik, hogy Németországban mind a mai napig nincs a haderőben iszlám lelkipásztor, vallási szolgálat.⁵⁶ Ennek oka sokféle, például az iszlám vallási irányzatok sokfélesége, szervezeteinek számos formája és száma. Másfelől azonban negatív tapasztalatok is vannak, bár ezek sem egyértelműek, például az osztrák tábori imámmal kapcsolatban, akit – többet között – korábbi háborús bűnösökkel való kapcsolattartás miatt menesztettek.⁵⁷

A katonai kiképzésre visszatérve: átlagon felüli ismereteket ad át a fegyverek ismeretében, a katonai eljárások tekintetében és – bár beosztásfüggő – a hírszerzésben, az elhárításban, a kibervédelemben, továbbá segít a különféle kiskapuk megtalálásában, legyen szó a katonai adminisztrációról vagy az objektumok őrzés-védelméről. Ha valaki katona volt, majd ezt követően hajtja végre a terrorcselekményt, ez esetben is fennáll a korábbi katonai tapasztalatok ismeretéből származó előnye. Fel kell tehát, hogy merüljön egyrészt a katonák pszichés vizsgálatának a szükségessége, igénye, másrészt a haderőben szerzett pszichés hatások társadalomra való hatásának a vizsgálata. Ez utóbbi főleg a poszttraumás stressz szindróma (Post-traumatic stress disorder, PTSD) miatt fontos szempont. A terrorcselekmény külső megítélése, illetve annak következményei alapvetően függetlenek az elkövető pszichés állapotától, de a megelőzés és az okok (sőt, egyes következmények) vizsgálata okán fontos szempont. Így például következtetni lehet arra, hogy az illető magányos elkövető volt vagy szervezett-strukturált terrorszervezet tagjaként hasznosítja tapasztalatait, ami például a későbbiekben egy hatékonyabb terrorszervezetet is eredményezhet.

Háborús veteránok esetében több esetben is felmerül a gyanú, hogy a harcok során elszenvedett pszichés traumák okoznak később deviáns magatartást. Ezeknek nem feltétlenül terrorcselekmények a következményei, de számos esetben válhatnak azzá vagy bűncselekménnyé.⁵⁸

A 2001. szeptember 11-ei terrortámadások hatására nagyobb figyelem irányult az iszlám vallás elemeit magán viselő minősített esetekre. Ez ügyben sok tanulmány született, itt most egy átfogó viselkedési rendszerre igyekszem jobban ráirányítani a figyelmet, ez pedig az iszlám jogrendszer – a saría –, amely meghatározza az iszlámot követők viselkedését és a jelenségek morális ítéletét is. Mohamed nem törvénykönyvet hagyott hátra, hanem alapelveket. Ezek különösen akkor váltak vita

⁵⁶ STRACK, Christoph: Being Muslim in Germany's Bundeswehr means no pastoral care. Deutsche Welle, 2020.07.25. <https://www.dw.com/en/being-muslim-in-germanys-bundeswehr-means-no-pastoral-care/a-54317757>; letöltés: 2022.04.30.

⁵⁷ Egyes beszámolók szerint a vádak ismeretében önként mondott le. IGGŐ ad Militär-Imam: Einvernehmliche Einigung erzielt. APA-OTS, 2020.11.24. https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20201124_OTS0015/iggoe-ad-militaer-imam-einvernehmliche-einigung-erzielt; letöltés: 2022.04.30.

⁵⁸ Az egyik korai és leghosszabb repülőgép-eltérítés is ilyen, vietnámi veterán által elkövetett eset volt. HUGHES, Roland: TWA85: The world's longest and most spectacular hijacking'. BBC, 2019.10.26. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-48069272>; letöltés: 2022.04.30.

tárgyává, amikor a muszlimok mind időben, mind térben távolabb – az iszlám létrejöttének idejétől és földjétől – kellett a vallásukat gyakorolják, vagy akár morális döntéseket hozzanak. Az imaidők meghatározása például a Föld sarkainak közelében egészen nehézkes, ahogyan egyes korhoz kötött szokások is, mint például a pénzügyi rendszer, amely ma már nagyrészt digitális jellegű lett.

Ezek a hatások különösen azokból az országokból érkező vándorlókat érintik újszerűen és komoly mértékben, ahol az egyház és az állam nincs szétválasztva (vagy más formában és mértékben, mint általában Nyugaton). Számukra eleve újszerű, hogy az elsődleges és domináns az állami jog. Vannak olyan országok, ahol bár a szétválasztás megtörtént, de a jogrendszer sajátos. Így például Indiában a vallásokra nézve külön jogrendszer létezik, és vallásától függően vonatkozik az emberre egyik vagy másik jogrendszer.⁵⁹

Bizonyos vallási elemek vizsgálata elkerülhetetlen, ha kezelni vagy megelőzni szeretnénk azokat a nemzetbiztonságot is érintő ügyeket, amelyekről eddig szó volt. A Pew Research Center egyik kutatása a saría elfogadását vizsgálta számos országban. A vizsgálatból kiderül, hogy a saría elfogadása, illetve annak egyetlen jogként való elismerésének igénye főként azokban az országokban jelentkezik, ahol a legnagyobb számban és államilag is jelentős szerepet tölt be az iszlám. Ez teszi kiemelten is jelentőssé azokat a területeket, ahol nem az, főként az elemzés szempontjából.⁶⁰ Az azonban, hogy mit gondol valaki saríanak, erősen függ megannyi tényezőtől. A saría nem pusztán az iszlám adott ágától, annak meghatározó intézményeitől – beleértve a vallásjogi iskolákat is –, adott esetben az imámoktól függ jelentősen, hanem a nyugati világban az eredeti helyéről kiszakítva új viszonyrendszerbe kerül, ami új értelmezéseket kíván.⁶¹ Közben Nyugaton idegenül néznek arra, hogy valaki saját jogrendszerben (is) kíván élni, a muszlimok pedig adott esetben nem a nyugati jogrendszer mellett vagy azzal összhangban, hanem vele szemben határozzák meg szabályaikat, mely szabályok nem is annyira tételesek, mint inkább direktívák.⁶²

Összegzés

Írásomban a migráció és a vallás kapcsolatára mutattam rá, elsősorban annak nemzetbiztonságot érintő vonatkozásaiban, külön hangsúlyozva a katonaságot érintő mivoltát. Az adatok, de különösen az összefüggések és az esetpéldák alapján levonható következtetés, hogy a vallási elemek figyelembevétele a migrációs jelenség esetében számos új vizsgálati szempontot vet fel. A jelentős mértékben

---

⁵⁹ JANY János: Jogi kultúrák Ázsiában: Kultúrtörténet, jogtudomány, mindennapok. Pázmány Nemzetközi Tanulmányok, 5. Typotex, Budapest, 2016.

⁶⁰ BELL, James et al.: The World's Muslims: Religion, Politics and Society. Pew Research Center, 2013.04.30. <https://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>; letöltés: 2022.04.30.

⁶¹ Valójában ez már az ún. *fikh*, vagyis az isteninek és változtathatatlanok ítélt saría adott helyen és időben való értelmezése.

⁶² BERGER, S. Maurits: Undertanding Sharia in the West. *Journal of Law, Religion and State* 6 (2018), Brill, pp. 236–273.; BELHAJ, Abdessamad – Speidl, Bianka: Islamic Ecumenism Redefined: A Hungarian Muslim Leader's "Reformed sharia" for Everyday Muslims and Europe. In: BARNA Gábor – GYÖNGYÖSSY Orsolya: Religion, Culture, Society 5. MTA-SZTE Research Group for the study of religious culture. Szeged, 2008. pp. 26–42.

változó demográfiai mutatók, az etnikai átrendeződés, az államok és a hadseregek részéről is vallást érintő válaszokat kívánnak. A nemzetbiztonságot érintő események a témában rámutatnak a prevenció szükségességére. Ennek elmaradhatatlan eleme az államvallásokat támogató, ugyanakkor kereteket alkotó törvényei, a hadsereg ébersége, a vallási és a migrációs szakemberek képzése, illetve a hadseregben jelen lévő katonalelkészi szolgálat tevékenysége, esetleges bővítése, vagy legalábbis vallási szakértelemmel is rendelkező katonák képzése. Magyarországnak is tanulnia kell más nemzetek példájából, hibáiból, ami által a prevenció lehetősége felértékelődhet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AUSTIN, Lloyd J.: "Video: A Message from the Secretary of Defense," Department of Defense, 2021.02.19., <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/Article/2509632/a-message-from-the-secretary-of-defense-on-extremism/>; letöltés: 2022.01.03.
- BECKETT, Louis: White supremacists or anti-police libertarians? What we know about the 'boogaloo', The Guardian, 2020. 07.08., <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/08/boogaloo-boys-movement-who-are-they-what-do-they-believe>; letöltés: 2022.04.27.
- BELHAI, Abdessamad – Speidl, Bianka: Islamic Ecumenism Redefined: A Hungarian Muslim Leader's "Reformed sharia" for Everyday Muslims and Europe. in Barna Gábor - Gyöngyössi Orsolya: Religion, Culture, Society 5. MTA-SZTE Research Group for the study of religious culture. Szeged, 2008. pp. 26-42.
- BELL, James et al.: The World's Muslims: Religion, Politics and Society, Pew Research Center, 2013.04.30., <https://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-overview/>; letöltés: 2022.04.30.
- BENSMAN, Todd: How the Corpus Christi Jihadi Attacker Entered the United States, Center for Immigration Studies, 2020.05.22., <https://cis.org/Bensman/How-Corpus-Christi-Jihadi-Attacker-Entered-United-States>; letöltés: 2022.04.27.
- BERGER, S. Maurits: Understanding Sharia in the West. Journal of Law, Religion and State 6 (2018), Brill, pp. 236-273.
- Bild: 24 Islamisten in der Bundeswehr enttarnt, 2016.11.05., <https://www.bild.de/politik/inland/bundeswehr/islamisten-bundeswehr-48616628.bild.html>; letöltés: 2022.04.29.
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge: BAMF-Kurzanalyse, Ausgabe 02|2020 der Kurzanalysen des Forschungszentrums Migration, Integration und Asyl des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge, https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Kurzanalysen/kurzanalyse2-2020_iab-bamf-soep-befragung-religion.pdf;jsessionid=007CAEEC39FFB312545F810022DCA728.intranet231?__blob=publicationFile&v=14; letöltés: 2022.05.01.

- Bundeskriminalamt: Kriminalität im Kontext von Zuwanderung, Kernaussagen Betrachtungszeitraum: 01.01.–30.09.2021, https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung_node.html; letöltés: 2022.04.30.
- Bundeskriminalamt: Kriminalität im Kontext von Zuwanderung., Kernaussagen Betrachtungszeitraum: 01.01.–31.03.2021., <https://www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/JahresberichteUndLagebilder/KriminalitaetImKontextVonZuwanderung/kernaussagenZuKriminalitaetImKontextVonZuwanderung.html;jsessionid=650AB5FC777A0CD9DF458B2C0E6C6C77.live291?nn=62336>; letöltés: 2022.05.01.
- Bundesministerium der Justiz: Gesetz über die Voraussetzungen und das Verfahren von Sicherheitsüberprüfungen des Bundes und den Schutz von Verschlusssachen (Sicherheitsüberprüfungsgesetz - SÜG). BGBl. I S. 2274, https://www.gesetze-im-internet.de/s_g/BJNR086700994.html; letöltés: 2022.04.01.
- Bundeswehr: MAD-Report, Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2019, Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/250916/8b3aab4ba0ceb87d592b6c74bd569c52/mad-report-2019-data.pdf>; letöltés: 2022.04.29.
- Bundeswehr: MAD-Report, Jahresbericht des Militärischen Abschirmdienstes für das Jahr 2020, Bundesamt für den Militärischen Abschirmdienst. <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/5361404/4fa2a6e88f8fc77863022395942e6241/mad-report-2020-data.pdf>; letöltés: 2022.04.29.
- CONNOR, Phillip et al.: Faith on the Move – The Religious Affiliation of International Migrants , Pew Research Center, 2012.03.08., <https://www.pewresearch.org/religion/2012/03/08/religious-migration-exec/>; letöltés: 2022.04.30.
- COOK, Joana –VALE, Gina: From Daesh to ‘Diaspora’: Tracing the Women and Minors of Islamic State. ICSR, 2018. <https://icsr.info/wp-content/uploads/2018/07/ICSR-Report-From-Daesh-to-%E2%80%98Diaspora%E2%80%99-Tracing-the-Women-and-Minors-of-Islamic-State.pdf>; letöltés: 2022.04.29.
- CRISP, Jeff: Beyond the nexus. Beyond the nexus: UNHCR’s evolving perspective on refugee protection and international migration. UNHCR, 2008. <https://www.unhcr.org/uk/4818749a2.pdf>; letöltés: 2022.04.20.
- CSATLÓS Fruzsina: A menekültek helyzetének kezelése válságövezetekben civil és katonai eszközökkel. Doktori (PhD) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2021.
- DAWSON, Lorne L.: A Comparative Analysis of the Data on Western Foreign Fighters in Syria and Iraq: Who Went and Why?, ICCT, 2021., <https://icct.nl/app/uploads/2021/02/Dawson-Comparative-Analysis-FINAL-1.pdf>; letöltés: 2022.04.29.
- Deutsche Welle: Germany investigates soldiers over anti-Semitic, far-right group chat, 2020.11.17., <https://www.dw.com/en/germany-investigates-soldiers-over-anti-semitic-far-right-group-chat/a-55755101>; letöltés: 2022.04.27.

- Deutsche Welle: Germany suspends soldiers in military guard over far-right allegations, 2020. 10. 08., <https://www.dw.com/en/germany-suspends-soldiers-in-military-guard-over-far-right-allegations/a-59451421>; letöltés: 2022.04.27.
- Deutsche Welle: Germany: 14 Bundeswehr members deemed extremist, 2020.03.03., <https://www.dw.com/en/germany-14-bundeswehr-members-deemed-extremist/a-52620498>; letöltés: 2022.04.15.
- Deutsche Welle: Germany: Police find weapons in right-wing raid, 2021.09.10., <https://www.dw.com/en/germany-police-find-weapons-in-right-wing-raid/a-59140156>; letöltés: 2022.04.27.
- Deutsche Welle: Germany: Soldier who planned far-right attack to stand trial, 2019.11.19., <https://www.dw.com/en/germany-soldier-who-planned-far-right-attack-to-stand-trial/a-51321404>; letöltés: 2022. 04.29.
- Deutsche Welle: Germany's imams seen as key in combating radicalization, 2020.11.10., <https://www.dw.com/en/germanys-imams-seen-as-key-in-combating-radicalization/a-55556417>; letöltés: 2022.04.30.
- Deutscher Bundestag: Nachrichtendienste sehen im Rechtsextremismus die größte Bedrohung, YouTube, 2021.10.28., <https://www.youtube.com/watch?v=O73FghdIroI>; letöltés: 2022. 04. 27.
- Euronews: French Muslim leaders approve 'charter of principles' backing country's secular values, 2021.01.18., <https://www.euronews.com/my-europe/2021/01/18/french-muslim-leaders-approve-charter-of-principles-backing-country-s-secular-values>; letöltés: 2022. 05. 01.
- European Commission: Managing migration better in all aspects: A European Agenda on Migration. 2015.05.13. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4956; letöltés: 2022.06.25.
- HUGHES, Roland: TWA85: 'The world's longest and most spectacular hijacking', BBC, 2019.10.26., <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-48069272>; letöltés: 2022.04.30.
- IFOP: « Droit au blasphème », laïcité, liberté d'enseignement... Les lycéens d'aujourd'hui sont-ils « Paty » ?, IFOP, <https://www.ifop.com/publication/droit-au-blaspheme-laicite-liberte-denseignement-les-lyceens-daujourdhui-sont-ils-paty/>; letöltés: 2022. 05. 01.
- IFOP: Enquête auprès des lycéens sur la laïcité et la place des religions à l'école et dans la société, IFOP, https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2021/03/1_PPT_IFOP_LICRA_2021.03.02.pdf; letöltés: 2022. 05. 01.
- IOM: Glossary on Migration. International Organization for Migration (IOM), 2019. pp. 132-133., https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf; letöltés: 2022.06.25.
- JANY, János: Jogi kultúrák Ázsiában: Kultúrtörténet, jogtudomány, mindennapok. Pázmány Nemzetközi Tanulmányok, 5. Typotex, Budapest, 2016.

- JONES, Seth G. – DOXSEE, Catrina – HWANG, Grace – THOMPSON, Jared: The Military, Police, and the Rise of Terrorism in the United States, CSIS Briefs, April 2021., https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210412_Jones_Military_Police_Rise_of_Terrorism_United_States_1.pdf; letöltés: 2022.04.30.
- Le Soir: «Noir Jaune Blues»: les lois de l’islam supérieures aux lois belges pour 29% des musulmans, <https://www.lesoir.be/art/1411024/article/actualite/belgique/2017-01-08/noir-jaune-blues-lois-l-islam-superieures-aux-lois-belges-pour-29-des-musulmans/>; letöltés: 2022.04.26.
- MARKOVICS Milán Mór: A vallási szélsőségek alapvető fogalmainak vizsgálata. in Szelei Ildikó (szerk.): Hadtudomány és a 21. század, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Hadtudományi Osztály, Budapest, 2021. pp. 183-195.
- MCAULIFFE, M. – TRIANDAFYLIDOU, A. (szerk.): World Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva, 2021., <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>; letöltés: 2022.06.25.
- Migrants-Refugees: Country Profiles, United Arab Emirates. Dikasztérium az Átfogó Emberi Fejlődés Szolgálatában, Migránsok és Menekültek szekciójának vatikáni honlapja. <https://migrants-refugees.va/country-profile/united-arab-emirates/>; letöltés: 2022.06.25.
- NÉMETH Árpád: A szíriai menekültnek álcázott német hadnaggyal együtt Németország is a vádlottak padján, Euronews, 2021.01.01., <https://hu.euronews.com/2021/01/01/a-sziriai-menekultnek-alcazott-nemet-hadnaggyal-egyutt-nyemetorszag-is-a-vadlottak-padjan>; letöltés: 2022.04.29.
- New York Times: A Far-Right Terrorism Suspect With a Refugee Disguise: The Tale of Franco A., <https://www.nytimes.com/2020/12/29/world/europe/germany-far-right-terrorism-refugee.html>; letöltés: 2022.06.25.
- Office of the Under Secretary of Defense for Personnel and Readiness: Report to Armed Services Committees on Screening Individuals Who Seek to Enlist in the Armed Forces (Washington, DC: U.S. Department of Defense (DoD), March 2021), <https://media.defense.gov/2021/Mar/02/2002592042/-1/-1/0/REPORT-TOARMED-SERVICES-COMMITTEES-ON-SCREENING-INDIVIDUALSWHO-SEEK-TO-ENLIST-IN-THE-ARMED-FORCES.PDF>; letöltés: 2022.01.02.
- OTS-IGGŐ: IGGŐ ad Militär-Imam: Einvernehmliche Einigung erzielt, APA-OTS, 2020.11.24. https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20201124_OTS0015/iggoe-ad-militaer-imam-einvernehmliche-einigung-erzielt; letöltés: 2022. 04. 30.
- POPPE, Katharine: Nidal Hasan: A Case Study in Lone-Actor Terrorism, George Washington University, 2018. <https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2191/f/Nidal%20Hasan.pdf>; letöltés: 2022. 04. 27.
- REMPFER, Kyle: US soldier plotted with Satanic neo-Nazis to ambush his own unit overseas, feds say. Army Times, 2020.06.23., <https://www.armytimes.com/news/your-army/2020/06/22/us-soldier-plotted-with-satanic-neo-nazis-to-ambush-his-own-unit-overseas-feds-say/>; letöltés: 2022.04.30.

- Reuters: “Wir sehen das Risiko, dass die Bundeswehr als Ausbildungscamp für gewaltbereite Islamisten missbraucht werden kann.” lsd. Regierung prüft zusätzliche Sicherheitschecks für Soldaten, 2015.03.09.
<https://www.reuters.com/article/deutschland-bundeswehr-extremismus-idDEKBN0M519F20150309>; letöltés: 2022.04.29.
- Statistisches Bundesamt: Ausländische Bevölkerung nach Geschlecht und ausgewählten Staatsangehörigkeiten, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/auslaendische-bevoelkerung-geschlecht.html;jsessionid=B3E5D58CDE8715E43962245EDD621F14.live722>; letöltés: 2022.04.20.
- Statistisches Bundesamt: Bevölkerung in Privathaushalten nach Migrationshintergrund, <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/migrationshintergrund-geschlecht-insgesamt.html>; letöltés: 2022.04.20.
- STRACK, Christoph: Being Muslim in Germany's Bundeswehr means no pastoral care, Deutsche Welle, 2020.07.25. <https://www.dw.com/en/being-muslim-in-germanys-bundeswehr-means-no-pastoral-care/a-54317757>; letöltés: 2022.04.30.
- STRACK, Christoph: Muslime in der Bundeswehr: Soldat*innen, aber ohne Seelsorge, Deutsche Welle, 2020.07.25., <https://www.dw.com/de/muslime-in-der-bundeswehr-soldaten-ohne-milit%C3%A4r-seelsorge/a-54303770>; letöltés: 2022.04.29.
- STUTTGARTER Zeitung: Wehrbeauftragter: Islamismus eine „reale Gefahr“, 2016.04.12., <https://www.stuttgarter-zeitung.de/inhalt.bundeswehr-wehrbeauftragter-islamismus-eine-reale-gefahr.6122303c-5e10-4e0b-b9f9-ea1a486cbc94.html>; letöltés: 2022.04.29.
- TUCKER C., CONNOR P.: Religion and Migration around the Globe: Introducing the Global Religion and Migration Database. International Migration Review. 2011;45 (4) pp. 985-1000.
- U.S. Department of Justice: “U.S. Army Soldier Arrested for Attempting to Assist ISIS to Conduct Deadly Ambush on U.S. Troops,” press release, 2021.01.19., <https://www.justice.gov/usao-sdny/pr/us-army-soldier-arrested-attempting-assist-isisconduct-deadly-ambush-us-troops>; letöltés: 2022.04.30.
- Uncivil Religion, <https://uncivilreligion.org/home/index>; letöltés: 2022.06.25.
- UNHCR: Opening Statement by Mr. António Guterres, United Nations High Commissioner for Refugees, at the High Commissioner’s Dialogue on Protection Challenges; Theme: “Refugee Protection, Durable Solutions and International Migration,” Geneva, 11 December 2007, UNHCR, <https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/475fb70f4/opening-statement-mr-antonio-guterres-united-nations-high-commissioner.html>; letöltés: 2022.04.20.
- WBZ: Islamic fundamentalism is widely spread, 2013.12.09. <https://www.wzb.eu/en/press-release/islamic-fundamentalism-is-widely-spread>; letöltés: 2022.04.26.
- Wirtschafts Woche: Soldat Sascha B. – der Dschihadist beim Bund, 2016.04.12., <https://www.wiwo.de/politik/ausland/is-und-die-bundeswehr-soldat-sascha-b-der-dschihadist-beim-bund/13434634.html>; letöltés: 2022.04.29.
- Zentrum für Politische Schönheit: Wo sind unsere Waffen? YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=0AizgM4X87M>; letöltés: 2022.04.29

ELEVEN MÁRK

MCVEIGH SZELLEME – SZÉLSŐJOBBDALI RADIKÁLIS TENDENCIÁK MEGJELENÉSE NÉHÁNY NATO-TAGÁLLAM HADSEREGÉBEN

Bevezetés

A nemzetközi eseményeket kifejezetten a radikalizmus szempontjából vizsgálva megállapítható, hogy míg a 2000-es, valamint a 2010-es évek első felét a védelmi területen az iszlám radikalizmus kérdésköre dominálta, a 2010-es évek második felétől egyértelműen a szélsőjobboldali radikális tendenciák váltak meghatározóvá és bírnak kiemelt jelentőséggel napjainkban is. E korábbi, illetve a jelenleg tapasztalható tendenciák alakulását tekintve azonban az szintén már most kijelenthető, hogy a szélsőjobboldali radikalizáció kérdésköre előreláthatólag a 2020-as évtizedben is a legmeghatározóbb lesz. Ez utóbbi állítás tudományos alátámasztásaként 2020. áprilisban az ENSZ Biztonsági Tanácsa Terrorizmusellenes Bizottságának Végrehajtó Igazgatósága – United Nations Security Council Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED) – jelentést adott ki a szélsőjobboldali radikalizmusról, amelyben megállapítja, hogy az elmúlt öt évben világszerte robbanásszerűen, 320%-kal nőtt az ehhez az ideológiához kapcsolódó terrortámadások száma.¹

A szélsőjobboldali radikalizmus manapság tehát hangsúlyosan megjelenő probléma, amely nemcsak a civil szférában érezteti hatását, hanem az 1930-as és az 1940-es évek óta nem látott módon egyre termékenyebb táptalajra talál az ellene küzdeni hivatott védelmi szférában, a rendvédelmi, a nemzetbiztonsági és nem utolsósorban a katonai állomány körében is. Köszönhetően legfőképpen annak, hogy ezek a hivatások alapvető hazafias érzelmek nélkül nem képzelhetők el.

A hazafiasság efféle „túltengésének” azonban nyilvánvaló kontraproduktív jellege is lehet, hiszen az ezeken a szférákon belüli bármilyen kontrollálhatatlan extrémista hajlam szélesebb körűvé válása általánosan az adott állam védelmi képességeinek gyengülését, ellenérdekelt hatalmaknak való kiszolgáltatottságát vonhatja maga után. Bár az állami védelmi ágazatok közül kétségkívül mindegyik egyaránt fontosnak tekinthető egy állam biztonságos működése szempontjából, a minősített jogrendi időszakok fokozatosságát, valamint a jelenleg tapasztalható nemzetközi környezetet tekintve egyértelműen megállapítható, hogy manapság az egyik fenyegetést a katonai szektorban tapasztalható szélsőjobboldali extrémizmus jelentheti. Ez különösen igaz, ha a kérdést a NATO kontextusából vizsgáljuk,

---

¹ United Nations Security Council Executive Directorate: Member States Concerned by the Growing and Increasingly Transnational Threat of Extreme Right Wing Terrorism. CTED Trends Alert. April, 2020.
https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted_trends_alert_extreme_right-wing_terrorism.pdf; letöltés: 2022.03.27.

melynek szerepe a 2022-es orosz–ukrán háború kapcsán évtizedek után hirtelen felértékelődött.

Az egyre növekvő mértékű katonai szélsőjobboldali extrémizmus természetének hiteles adatokra támaszkodó nyílt vizsgálatához a korábban említett CTED-jelentés mellett jelentősen hozzájárult a közelmúltban, 2021. augusztus 24-én a Taylor & Francis Terrorism and Political Violence digitális folyóiratának Hávard Haugstvedt, az Oslói Egyetem Extrémizmuskutató Központja (C-REX²) kutatójának és Daniel Koehler, a Német Radikalizációs és Deradikalizációs Tanulmányok Intézete (GIRDS³) alapító igazgatójának és a JD Journal for Deradicalization című folyóirat főszerkesztőjének megjelent közös tanulmánya „*Armed and Explosive? An Explorative Statistical Analysis of Extremist Radicalization Cases with Military Background*” címmel.⁴

A Haugstvedt–Koehler-tanulmány amiatt mindenképpen jelentősnek mondható, mert egy viszonylag nagyszámú, 228 fős, kifejezetten az amerikai hadsereg aktív és korábbi állományából vett véletlenszerű mintából von le következtetéseket. Illetve tudományos módszerekkel megerősíti azt, ami mára egyre több NATO-tagország hadserege kapcsán nyilvánvalóvá vált: napjainkban az Amerikai Egyesült Államok és az európai tagállamok haderőin belüli az egyik legjelentősebb, belső szervezeti integritást is veszélyeztető problémát a szélsőjobboldali radikalizmus eddig nem tapasztalt, folyamatosan növekvő mértéke jelenti. A tanulmány eredményei közül külön kiemelendő, hogy az a radikalizmus különböző formáit vizsgálva az alábbi következtetésekre jutott: a 228 fős mintából kicsivel több mint a teljes minta fele, 123 fő (54%) mutatott szélsőjobboldali radikalizmusra utaló jeleket, míg szélsőséges iszlám radikalizmusra utalókat 38 fő (17%), szélsőbaloldali radikalizmusra utalókat csak 26 fő (11%), a *single issue* kérdéskörű radikalizmusra pedig 41 fő (18%).⁵

Kizárólag az Amerikai Egyesült Államok hadseregének szempontjából ez a probléma az elmúlt években már a szakértők és a külső szemlélők szerint is olyan szintet ért el, hogy ennek kapcsán egyre többször szólnak meg a hadsereg, a nemzetbiztonsági szolgálatok vezető tisztségviselői nyilvánosan⁶ és vezetnek be kényszerintézkedéseket a hadsereg, illetve a Védelmi Minisztérium részéről.⁷ Ugyanakkor ezzel párhuzamosan – hogy az európai országok haderőinek helyzete is említésre kerüljön – emlékeztet volt a közelmúltból többek között a 20

---

² Center for Research on Extremism – C-REX

³ German Institute on Radicalization and De-radicalization - GIRDS

⁴ HAUGSTVEDT, Hávard – KOEHLER, Daniel (2021): *Armed and Explosive? An Explorative Statistical Analysis of Extremist Radicalization Cases with Military Background*. Terrorism and Political Violence. DOI: 10.1080/09546553.2021.1957675; <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2021.1957675>; letöltés: 2022.03.27.

⁵ HAUGSTVEDT, Hávard – KOEHLER, Daniel (2021): i. m. p. 6.

⁶ ATLAMAZOGLU, Stavros: The US military is trying to weed out extremists, and special-ops vets say all units have some 'more fringe' members. Businessinsider, 2021.08.25. <https://www.businessinsider.com/us-military-grapples-with-extremism-in-ranks-after-capitol-attack-2021-8?r=US&IR=T>; letöltés: 2022.03.27.

⁷ DE LUCE, Dan: Pentagon report warns of threat from white supremacists inside the military. NBC News, 2021.02.25. <https://www.nbcnews.com/news/military/pentagon-report-warns-threat-white-supremacists-inside-military-n1258871>; letöltés: 2022.03.27.

nyugalmozott tábornok és több tucat francia tiszt által jegyzett, 2021-ben napvilágot látott nyílt levél is, amely faji alapú polgárháborút vizionált a közeljövőben Franciaországban, illetve kijelölte a francia hadsereg szerepét a feltételezett konfliktusban.⁸ Ez a levél nem sokkal a Capitolium ostroma után került a nyilvánosság elé, amely kétségkívül világszinten az elmúlt évek és azon belül szintén az Amerikai Egyesült Államok történelmének egyik példátlan „csúcseseménye” volt a szélsőjobboldali radikalizmushoz kötődően. Mindamellet, hogy ebben az eseményben a kortárs amerikai, katonai múlttal nagy arányban rendelkező államellenes milicista (hazafias) mozgalmak követői⁹ kiemelt szerepet játszottak.¹⁰ Az esemény után féltő volt, hogy a civil szférához közelebb álló, Washingtonban felvonuló Nemzeti Gárda tagjai is eszkálálják az eseményeket a radikálisok nyomvonalain haladva.¹¹

1. ábra. Az Alfred P. Murrah szövetségi épület maradványai a romeltakarítási munkálatok után Oklahoma Cityben 1995-ben.¹²

⁸ Ex-generals face sanctions after they warn of 'civil war' in France. France 24, 2021.04.08. <https://www.france24.com/en/france/20210428-ex-generals-spark-backlash-as-they-warn-of-civil-war-in-france>; letöltés: 2022.03.27.

⁹ ELEVEN, Márk (2021): Óshonos észak-amerikai szélsőjobboldal III.: Szélsőjobboldali miliciák és államellenes mozgalmak. In: *Felderítő Szemle*, XX. évf., 2. szám, pp. 154–163. <https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2021-2.pdf>; letöltés: 2022.06.21.

¹⁰ LIU, Diana: Who are these militia seen charging up the steps during the US Capitol siege? France 24, 2021.01.12. <https://observers.france24.com/en/americas/20210112-us-militia-oath-keepers-three-percenters-capitol-assault>; letöltés: 2022.03.27.

¹¹ BECKETT, Lois – JASON, Wilson: Biden inauguration: 25,000 national guard vetted over insider attack fears as state protests fizzle. The Guardian, 2021.01.18. <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/17/us-capitol-statehouses-boogaloo-bois>; letöltés: 2022.03.27.

¹² BRANSON-POTTS, Hailey: After Oklahoma City bombing, McVeigh's arrest almost went unnoticed. Los Angeles Times, 2015.04.19. <https://www.latimes.com/nation/la-na-oklahoma-city-bombing-20150419-story.html>; letöltés: 2022.03.27.

A szélsőjobboldali radikalizmus katonai állományban való intenzív jelenléte tehát korunkban szokatlanul magas intenzitással jelentkezik, és lassan olyan mélyen gyökerezik, hogy fenyegetheti egész országok demokratikus politikai-társadalmi berendezkedését. Annak ellenére, hogy a katonák eskütételükkor – hivatásuk alapjaként – ezen értékek védelmét vállalják fel.

A már említett, több országban egyre hangsúlyosabban tapasztalható trenddel és kísérőeseményeivel párhuzamosan elkerülhetetlennek látszott, hogy idővel – az olyan motívumok miatt, mint a katonai hivatásos szolgálati kötődés (vagy másként katonai múlt), a szélsőjobboldali beállítottság, a gyakran mélységesen államellenes motívumok vagy a faji alapú polgárháborút előrevetítő jelleg miatt – a köztudatban az Amerikai Egyesült Államokban és Európában is megjelenjen a 9/11 előtti, az Amerikai Egyesült Államokon belül legjelentősebb hazai terrorcselekmény, az Oklahoma Cityben 1995-ben elkövetett robbantás, illetve a fő elkövető, Timothy McVeigh neve. Ezáltal felmerült tehát a kérdés a jelenséget vizsgálók részéről, hogy a kortárs szélsőjobboldali katonai kötődésű extrémizmusban vajon Timothy McVeigh szellemisége tért-e vissza.¹³

Tény, hogy párhuzamokat, közös jellemzőket valóban fel lehet fedezni korunk eseményei kapcsán. Van azonban egy lényeges körülmény, amely mindegyikre jelentős befolyással bír: az elmúlt években és napjainkban még mindig uralkodó nemzetközi narratíva, amely egyedi, kivételes identitásának kihangsúlyozására irányuló törekvését szélsőjobboldali-populista ideológiai elemekkel támasztja alá, nem pedig feltétlenül a McVeigh-t (és tette társait) is motiváló egyéni meggyőződés. Ez inkább több évre kiterjedő, komplex, NATO-ellenérdekelt titkosszolgálati tevékenység jól megszervezett és kivitelezett aktív intézkedések évekig tartó sorozata eredményének tekinthető.

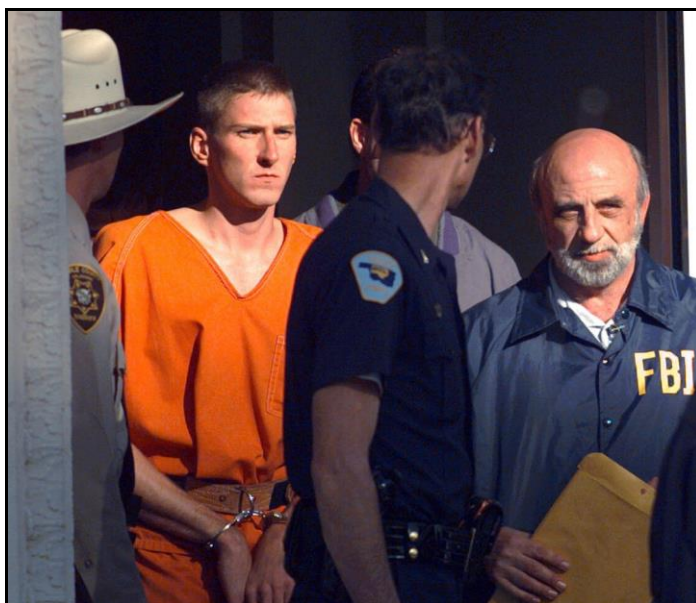
Ennek megfelelően a szerző a tanulmány további részében részletesebben bemutat néhány, a téma kapcsán kiemelt relevanciával bíró, az Amerikai Egyesült Államokra és Európára vonatkozó katonai kötődésű szélsőséges esetet a közelmúltból, és megpróbálja alátámasztani, hogy nem feltétlenül helytálló „McVeigh szellemének” visszatéréséről beszélni ezek kapcsán. Sokkal inkább helytálló egy ellenérdekelt nagyhatalom kitaró NATO-ellenes erőfeszítései „pozitív” eredményeinek aspektusából vizsgálni ezeket.

Timothy McVeigh és az államellenesség-beállítottság

A tanulmányban bemutatott közelmúltbeli esetek összevetéséhez és a bevezetésben feltett állításhoz érdemes röviden ismertetni a 168 halottat és 759 sérültet eredményező 1995-ös, Oklahoma Cityben elkövetett robbantásos merénylet merényletekre vonatkozó és azokon némileg túlmutató körülményeit is, nehogy ténylegesen az eset tipizálásának csapdájába essünk.¹⁴

¹³ Oklahoma City Bombing: 26 years later, the same extremist threats prevail. Southern Poverty Law Center, 2021.04.22. <https://www.splcenter.org/news/2021/04/22/oklahoma-city-bombing-26-years-later-same-extremist-threats-prevail>; letöltés: 2022.03.27.

¹⁴ Oklahoma City Bombing. FBI. <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>; letöltés: 2022.04.02.

2. ábra. Timothy McVeigh elsőrendű vádlottat kísérik a szövetségi hatósági szervezetek munkatársai az Oklahoma Cityben elkövetett robbantást követő tárgyalások során.¹⁵

Ami a robbantás elkövetőit illeti, az alapvetően Timothy McVeigh, Terry Nichols és egy kevésbé ismert harmadik elkövető, Michael Fortier névéhez kötődik.¹⁶ A negyedik – Fortierhez hasonlóan kevésbé ismert – vádlott Nichols bátyja, a 2017-ben 62 évesen elhunyt James Nichols volt, ugyanakkor ellene az eljáró bíróság később minden vádpontot ejtett.¹⁷

Az esettel kapcsolatban először érdemes megérteni az 1990-es évek első felének amerikai államellenes szélsőjobboldali milicista mozgalmi felfutásának okait, mely szellemiséget McVeigh és Nichols is meglovagolt, és amelyhez némileg hasonlót láthattunk a 2016-os évektől a Trump-kormányzat alatt is. Ugyanakkor ennek kialakításában az Amerikai Egyesült Államokban már ellenérdekelte nagyhatalmi erőfeszítések is kétségkívül fontos szerepet játszottak.

¹⁵ BRANSON-POTTS, Hailey: After Oklahoma City bombing, McVeigh's arrest almost went unnoticed. Los Angeles Times, 2015.04.19. <https://www.latimes.com/nation/la-na-oklahoma-city-bombing-20150419-story.html>; letöltés: 2022.03.27.

¹⁶ The Oklahoma Bombing Conspirators. University of Missouri-Kansas city. <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcveigh/conspirators.html>; letöltés: 2022.04.02.

¹⁷ James Nichols, brother of Oklahoma city bomber, dead at 62. AP News, 2017.02.16. <https://apnews.com/article/0b7ef32f98254e958a7ac76adfe7fce1>; letöltés: 2022.04.02.

3. ábra. Terry Nichols másodrendű vádlottat kísérik az illetékes hatósági szervezetek munkatársai az Oklahoma Cityben elkövetett robbantást követő tárgyalások során¹⁸

4. ábra. Michael Fortier a kevésbé ismert harmadrendű vádlott, McVeigh és Nichols korábbi katonatársa, akit az oklahomai eset kapcsán 12 év börtönbüntetésre és 200 ezer dollár értékű pénzbírságra ítélték. 2005-ben, 10 év börtönbüntetés letöltés után szabadult¹⁹

A hidegháborús időszak alatti amerikai államellenes szélsőjobboldali milicista mozgalmat általánosan áthatotta a „küszöbön álló” III. világháború túlélésének²⁰ és az amerikai kormányba beszivárgó kommunizmus elleni fegyveres küzdelemnek eredendően összeesküvés-elméletekből táplálkozó gondolata. Ezt kiegészítendő és elősegítve más őshonos észak-amerikai szélsőjobboldali formációkkal – pl. a Ku-Klux-Klannal – való rezonálást a törvényen kívüli motorosbandák vagy a fehér

¹⁸ Terry Nichols Fast Facts. CNN, 2022.03.20. <https://edition.cnn.com/2013/03/25/us/terry-nichols-fast-facts/index.html>; letöltés: 2022.04.02.

¹⁹ Michael Fortier, IMDB. <https://m.imdb.com/name/nm6516148/mediaviewer/rm1136952833>; letöltés: 2022.04.02.

²⁰ Az erre irányuló fegyveres önképzés és készletfelhalmozás miatt egyesek a milicista mozgalomra leegyszerűsítve „túlélőmozgalomként” hivatkoznak mindmáig.

felsőbbrendű utcai és börtönbandák főbb ideológiai vezérfonalaként megjelent az Amerikai Egyesült Államok egész területére kiterjedő faji alapú polgárháború is. Azt William Luther Pierce 1978-as klasszikusa, a Turner-naplók (The Turner Diaries) vezette be leginkább a köztudatba, ezzel szintén kedvezve a lehetséges III. világháború okozta túlélési és önfenntartó orientációnak a milicista mozgalmak szempontjából. E szélsőséges gondolatokat pedig a KKK-hoz hasonló álkeresztény, gyakran fanatizmusra hajló, önállóan kikiáltott vallási meggyőződések is színesítették, és az egyes csoportokat csak még jobban fanatizálták. A Szovjetunió 1991-es megszűnése azonban az 1990-es évek első felétől ideológiai vákuumot okozott a milicista mozgalmakon belül, ezáltal pedig csak idő kérdése volt, hogy valami új lépjen a „kommunista amerikai szövetségi kormányzat” rémképének helyébe. Ez a némileg hasonló, amerikai népellenes szándékokkal bíró, ugyanakkor jóval komplexebb összeesküvés-elmélet lett az úgynevezett *Új Világrend*.²¹

Röviden és lényegre törően fogalmazva az Új Világrend egy látszólagos összeesküvés egy zsarnoki, globalista világkormány megalapítására, amelynek tagjai elnyomásban tartják a világ népeit és a profitot helyezik tevékenységük középpontjába. Az új hullámos milicista mozgalom – melynek McVeigh és társai is követői voltak – tehát éppen akkor jelent meg, amikor az Új Világrend összeesküvés-elmélet és kapcsolódó egyéb elméletei²² megszilárdultak. A létrejövő új szellemi-ideológiai meggyőződést erősítő összeesküvés-elméletek mellett történtek azonban olyan konkrét események is, amelyek szintén kulcsszerepet játszottak a milicista mozgalom kialakulásában. A helyzetet pedig általánosan tovább súlyosbította a szabad világ legfőbb vívmányának tekinthető internet széles körű elterjedése is az 1990-es években.²³

Az 1990-es milicista mozgalmat befolyásoló ilyen legfontosabb konkrét események az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA)²⁴ elfogadása és Bill Clinton demokrata elnök 1992-es megválasztása voltak, emellett fontos szerepet játszottak az utóbbi eseményhez kapcsolódóan a lakossági fegyverellenőrzésre irányuló, akkoriban meghozott, a demokrata oldalról érkező amerikai elnökökre jellemzően korlátozó jogszabályok és két, a szélsőjobboldali személyek és csoportok ellen szokatlan erőszakossággal fellépő szövetségi hatósági szervezetek (különösképpen az FBI és az ATF²⁵) tevékenysége is.

Az említett jogszabályok közül kiemelendő kettő. Az első a lakossági fegyverellenőrzési intézkedés, az 1993-ban elfogadott Brady-törvény,²⁶ amely a fegyvereket vásárló magánszemélyektől megkövetelte a korábbinál jóval részletesebb háttér tanulmányt. A második lényeges jogi aktus az 1994. évi

---

²¹ ELEVEN (2021). i. m. p. 136.

²² Kísérő elméletnek tekinthető például a zsidó háttérhatalom, a szövetségi kormány népirtási tevékenysége vagy az ennek jeleinek tekinthető, az amerikai Szövetségi Vészhelyzet-kezelő Ügynökség táborai.

²³ ELEVEN (2021): i. m. p. 134.

²⁴ North American Free Trade Agreement - NAFTA

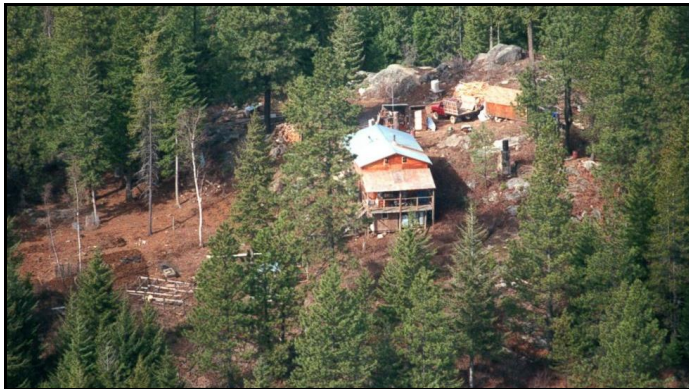
²⁵ Alcohol, Tobacco and Firearms – az alkohol, a dohánytermékek és a lőfegyverek forgalmával foglalkozó iroda.

²⁶ Brady Law. ATF. <https://www.atf.gov/rules-and-regulations/brady-law>; letöltés: 2022.04.02.

Közbiztonsági és szabadidős lőfegyverek használatáról szóló törvény²⁷ volt, amely számos katonai jellegű támadófegyvert és nagy lőszerbefogadó kapacitással rendelkező tártípust is betiltott. E törvények szükségszerűen erős ellenállást váltottak ki a milicista mozgalmak tagjaiból, akik úgy vélték, hogy ezek a szövetségi kormány tömeges fegyverelkobzási szándékának első lépései, miáltal az amerikai nép kiszolgáltatottá, védtelenné válik az Új Világrend elméletekben főgonoszként feltüntetett világhatalommal szemben.

Összességében az említett események miatt 1993 végéig az államellenes milicista mozgalom követőinek részéről egyre égetőbbé vált újabb milicista csoportok létrehozása, hogy megakadályozzák egy újabb Ruby Ridge-hez vagy Wacohoz hasonló, több ember halálával végződő, szövetségi szintről érkező szokatlanul erőszakos hatósági fellépést. Ezért a Clinton-érában az államellenes szélsőjobboldali milicista szervezetek száma addig soha nem látott szintre emelkedett az Amerikai Egyesült Államokban.

5. ábra. A Ruby Ridge-i incidens helyszínéről készült korabeli felvétel a szövetségi ügynökök egyik figyelőállásából. Itt vesztette életét Randy Weaver állapotos felesége és fia²⁸

A Ruby Ridge-i és a wacoi események különösen lényegesek Oklahoma City kapcsán, ugyanis McVeigh maga vallotta be kihallgatásai során, hogy cselekményét bosszúként szánta a szövetségi kormánnyal szemben a korábban ezekben az esetekben elkövetett túlkapások miatt.

Az első, a Ruby Ridge-i incidens (vagy Ruby Ridge Standoff) egy 1992-es esemény volt, melynek során a hatóságok megpróbálták letartóztatni Randy Weavert, a fehér felsőbbrendűség egyik hívét idahoi otthonában. Az esemény során

²⁷ Public Safety and Recreational Firearms Use Protection Act (a törvény 2004 óta nem hatályos).

²⁸ KENEALLY, Meghan: Ruby Ridge siege, 25 years later, a 'rallying cry' for today's white nationalists. ABC News, 2017.08.18. <https://abcnews.go.com/Politics/ruby-ridge-siege-25-years-called-rallying-cry/story?id=49296439>; letöltés: 2022.04.02.

a hatóságok tűzharcba keveredtek Weaverrel,²⁹ aki megölt egy szövetségi marsallt, de a lövöldözésben meghalt a fia és az állapotos felesége is.³⁰

A második, a „wacoi ostrom” néven elhíresült 1993-as esemény során az amerikai szövetségi hatóságok előzetes, több hónapos felderítés után megpróbálták felszámolni a karizmatikus, ugyanakkor fanatikus David Koresh által vezetett Dávid Törzse Szekta nevű csoportosulást a Texas állambeli Waco külterületén fekvő Mount Carmel Center nevű vallási kommunában. Az akció eredménye – a hatóságok körütekintésének hiánya és a szekta követőinek elszántsága miatt – az volt, hogy a több hónapig tartó ostrom végén feltehetően 82 követő és négy szövetségi ügynök vesztette életét, további a szektához tartozó 16 fanatikus megsebesült. Az események a hatósági beavatkozás során rövid időn belül annyira kedvezőtlen fordulatot vettek, hogy egyrészt a Nemzeti Gárdát is be kellett vetni, másrészt a hívők – isteni sugallattól vezérelve – magukra gyújtották az ostromlott kommuna épületeit, csoportos öngyilkosságokat elkövetve ezzel.³¹

6. ábra. A wacoi ostrom csúcspontja, a Mount Carmel Center pusztulása a szekta tagjainak tömeges öngyilkossága nyomán.³²

²⁹ Külön érdekesség, hogy Randy Weaver maga is rendelkezett (különleges műveleti) katonai múlttal: 1968 októberében, a vietnami háború csúcspontján csatlakozott az Amerikai Egyesült Államok hadseregéhez. Az észak-karolinai Fort Braggben a különleges erőknél (Special Forces) volt zóldsapkás az 1970-es leszereléséig.

³⁰ WILSON, Jason: Ruby Ridge, 1992: the day the American militia movement was born. The Guardian, 2017.08.26. <https://www.theguardian.com/us-news/2017/aug/26/ruby-ridge-1992-modern-american-militia-charlottesville>; letöltés: 2022.04.02.

³¹ CHAN, Melissa: The Real Story Behind the Waco Siege: Who Were David Koresh and the Branch Davidians? Time, 2018.01.24. <https://time.com/5115201/waco-siege-standoff-fbi-david-koresh/>; letöltés: 2022.04.02.

³² KILLELEA, Eric: Flashback: Waco Cult Showdown Ends in Disaster. RollingStone, 2018.01.04. <https://www.rollingstone.com/culture/culture-news/flashback-waco-cult-showdown-ends-in-disaster-124074/>; letöltés: 2022.04.02

Ami további, különösen Oklahoma Cityhez és McVeigh-hez kapcsolódó lényeges körülmény és szintén a tiszta, befolyásmentes amerikai szövetségi kormányzat ellen irányuló jelleget szintén alátámasztja, az Terry Nichols bátyjának, Jamesnek a szavai, akit – ahogyan az már korábban említésre került – az oklahomai eset kapcsán szintén megvádoltak, de ezeket végül az eljáró bíróság nem találta kellően megalapozottnak.

7. ábra. James Nichols, Terry Nichols bátyja a farmján készült képen. James ellen a tárgyalás során minden vádpontot ejtett az eljáró bíróság.³³

Michael Moore ismert, többszörös Oscar-díjas dokumentumfilm *Bowling for Columbine* (magyar címe: *Kóla, puska, sültkrumpli*) című 2003-as megjelenésű filmjében az 1999. április 20-án 15 áldozatot és 19 sérültet követelő, Columbine-ban végrehajtott középiskolai lövöldözés körülményeit vizsgálva jutott el Nichols bátyjához, akit a filmben sikerül is megszólaltatni. Ennek alapján megerősítésre került, hogy McVeigh a Nichols testvérekkel együtt James farmján készítette és próbálta ki a gyakorlóbombáit, illetve tároltak ott az elkövetők bizonyos ideig a merénylethez szükséges eszközöket. Az esemény után az FBI és az ATF ügynökei is megjelentek a farmon, és James elmondása szerint láthatóan nagyon félték attól, hogy egy „második Waco” lesz a jelenlétük miatt. Ami a tisztán államellenes, a szövetségi kormány ellen irányuló motivációt illeti, Nichols bátyja Moore filmjében úgy fogalmazott, hogy *„Ha a köznép rájön, mennyire kizsigerelem őket és elnyomja idehaza a kormány, az államhatalom, irtózatossá gerjed, kegyetlen haragra. Vér folyik az utcákon. Ha egy hatalom zsarnokságba megy át, az ember kötelesség megdönteni azt.”*

Az eddigiekben bemutatott információk jól szemléltetik már McVeigh és társai alapvetően államellenes, illetve kifejezetten a szövetségi kormány elleni beállítottságát. Ugyanakkor láthatóan nem utalnak eredendően arra a

---

³³ GOODIN-SMITH, Oona: National attention turned to James Nichols' farm after Oklahoma City bombing. Michigan Live, 2017.02.16. https://www.mlive.com/news/flint/2017/02/james_nichols_oklahoma_city_bo.html; letöltés: 2022.04.02.

szélsőjobboldali jellegre, amelyet például napjaink milicista mozgalmi szervezetei, mint a *Three Percenters*, az *Oath Keepers*, a *Proud Boys*, a kifejezetten vezető nélkül, ad-hoc szerveződő *Boogaloo Boys*,³⁴ vagy éppen a tanulmány további alfejezeteiben részletezett egyedi, szélsőséges katonai esetek sokkal markánsabban kimutatnak. A klasszikus szélsőjobboldali gondolatok jelenlétére az elkövetők részéről leginkább csak a katonai szolgálatra vonatkozó feljegyzések alapján találunk példákat, azt is inkább csak McVeigh-nél. Ezek a szélsőjobboldali meggyőződések azonban nem „ütötték meg” az államellenes meggyőződések szintjét, és nem is befolyásolták azt számottevően egyik elkövetőnél sem.

Terry Nichols katonai történetét tekintve rövid, kevésbé jelentős utat járt be: 1988 májusában 33 évesen csatlakozott az Amerikai Egyesült Államok hadseregéhez – menekülésként az unalmas vidéki életből. A sikeres jelentkezést követően Fort Benningbe küldték lövész-alapkiképzésre. A feljegyzések szerint a szakasz legidősebb embereként nehézségei voltak az alapkiképzés fizikai részét illetően, a katonatársai gyakran „nagyapának” csúfolták életkora és lassabb mozgása miatt.³⁵ Az életkora miatti fizikai hátrányát azonban ellensúlyozta, hogy már viszonylag hamar szakaszvezetővé léptették elő. Részben ennek köszönhetően is ismerte meg Timothy McVeigh-t, akivel egy szakaszban szolgált, és hamar közeli barátok lettek. Nichols felesége nem sokkal azután, hogy férje csatlakozott a hadsereghez, beadta a válókeresetet. A gyermekgondozással kapcsolatos konfliktus miatt Nichols kérvényezte, hogy hazatérhessen, így 1989 májusában felmentést kapott, hogy vigyázhasson a fiára, aki akkor hétéves volt.³⁶ A leszerelési időszak alatt Nichols megemlítette egy katonatársának, hogy hamarosan saját „katonai” szervezetet fog alapítani. Nichols és McVeigh közeledését a szolgálati idő alatt általánosan elősegítette a magánéletre vonatkozó több közös pont is: mindketten vidéki háttérrel és elvált szülőkkel rendelkeztek, sikertelenül próbálkoztak az egyetemi tanulmányokkal, és ami talán a legfontosabb, hogy mérsékelten rasszista meggyőződésűek voltak (például nem szerettek feketékkel együtt szolgálatot teljesíteni), emellett szenvedélyes militáns beállítottságúak voltak, és mindketten érdeklődtek a túlélési technikák és a fegyverek iránt.³⁷

Timothy McVeigh katonai előélete már jelentősebbnek mondható. McVeigh már viszonylag fiatalon komoly érdeklődést mutatott a fegyverek iránt, és elkezdett önállóan elsajátítani olyan túlélési technikákat, amelyekről úgy vélte, hogy a Szovjetunió elleni háborús eszkaláció (az esetleges III. világháború) esetén majd szükségesek lesznek. Ez a fajta érdeklődése később a katonai szolgálat alatt is megmaradt. Szolgálat alatti szabadidejének nagy részét arra fordította, hogy lőfegyverekről, mesterlövész taktikáról és robbanóanyagokról tájékozódott.

---

³⁴ ELEVEN (2021): i. m. pp. 155–163.

³⁵ RIMER, Sara: *The Second Suspect – A Special Report.; With Extremism and Explosives, a Drifting Life Found a Purpose.* The New York Times, 1995.05.28.
<https://www.nytimes.com/1995/05/28/us/second-suspect-special-report-with-extremism-explosives-drifting-life-found.html?pagewanted=all>; letöltés: 2022.04.07.

³⁶ Terry Nichols. Military History Fandom. https://military-history.fandom.com/wiki/Terry_Nichols; letöltés: 2022.04.07.

³⁷ RIMER, Sara: *The Second Suspect – A Special Report.; With Extremism and Explosives, a Drifting Life Found a Purpose.* The New York Times, 1995.05.28.

8. ábra. Timothy McVeigh a Sivatagi Vihar művelet során.³⁸

McVeigh a középiskola elvégzése után 20 évesen – más egyéb életviteli irányvonal hiányában – 1988-ban bevonult az amerikai hadseregbe, Fort Benningbe az Amerikai Hadsereg Gyalogsági Iskolájába (US Army Infantry School). Ott kellő motiváltsága miatt fegyelmezett és alapos katonának bizonyult. Ez idő alatt kötött barátságot Terry Nicholsszal.³⁹ Ami számára Nicholsszal ellentétben lényegesebb volt, hogy McVeigh 1991 elején részt vett a Sivatagi Vihar műveletben, szolgálati tevékenységének elismeréseként pedig több alkalommal is kitüntették.⁴⁰ McVeigh a leszerelése előtt nem sokkal – szintén a már említett nagy motivációjának és érdeklődési körének megfelelően – még megpróbált csatlakozni a különleges erőkhöz. Miután visszatért az Öböl-háborúból, jelentkezett a kiválasztási programba, de nem tudta teljesíteni a követelményeket, mivel pszichológiai profilja alapján különleges szolgálatra alkalmatlannak minősítették. McVeigh visszaemlékezései szerint a szövetségi kormány ellen irányuló érzelmei az 1991-es öbölháború alatt kezdtek kialakulni.

Nem sokkal a sikertelen felvételi eljárás követően McVeigh úgy döntött, hogy elhagyja a hadsereget. 1991. december 31-én mentették fel szolgálat alól, a felmentés gyorsasága részben a Szovjetunió szétesésével az amerikai hadsereget célzó racionalizálási szándékú leépítési hullámnak is betudható. Leszerelését követően McVeigh nem maradt távol a fegyverektől – biztonsági örként helyezkedett el a civil életben. Nichols és McVeigh még az öbölháború előtt rövid ideig együtt állomásoztak Fort Riley-ben a kansasi Junction Cityben, ahol

---

³⁸ Timothy McVeigh's rhetoric shows the path from soldier to terrorist. *The Mighty*, 2018.04.02. <https://www.wearethemighty.com/articles/timothy-mcveighs-rhetoric-shows-the-path-from-soldier-to-terrorist/>; letöltés: 2022.04.07.

³⁹ Timothy McVeigh. *Military History Fandom*. https://military-history.fandom.com/wiki/Timothy_McVeigh; letöltés: 2022.04.07.

⁴⁰ A hadseregben végzett szolgálataért McVeigh összességében a következő elismerésekben részesült: Bronzcsillag érem (Bronze Star Medal), Nemzeti Védelmi Szolgálat érem (National Defense Service Medal), Délnyugat-ázsia Szolgálati érem (Southwest Asia Service Medal), Altiszti Szakmai Fejlesztési szalag (Non-Commissioned Officer Professional Development Ribbon), Hadsereg Szolgálati szalagja, Kuwait Felszabadítási érem (Kuwait Liberation Medal).

találkoztak és barátságot kötöttek a harmadik, kevésbé ismert társukkal, Michael Fortierrel. Fortier esetében sem lehet felfedezni mélyebb szélsőjobboldali érzelmeket, a két fő elkövető iránti szimpátiája sokkal inkább a szövetségi kormányellenes beállítottságában gyökerezett.

9. ábra. Timothy McVeigh alapkiképzése alatt katonatársaival készült csoportképen.⁴¹

Ami McVeigh részéről a kifejezetten szélsőjobboldali „motívumokat” illeti, csupán néhány feljegyzés áll rendelkezésre. Ezekből az egyik, hogy McVeigh egy alkalommal megrovásban részesült, mert egy „KU Hatalom” (KU Power) feliratú pólót vásárolt a Ku-Klux-Klantól azon a fekete katonák ellen irányuló demonstráció iránti szimpátiája jeléül, akik Fekete Hatalom (Black Power) feliratú pólót viseltek egy alkalommal a bázis körül. A másik ilyen motívum utólagos, még közvetlenül kivégzése előttől származik. Akkor McVeigh arról beszélt Michael Lounak és Herbert Dannek, a róla szóló, 2001-ben megjelent *American terrorist: Timothy McVeigh and the Oklahoma City bombing* című könyv anyagának gyűjtése során, hogy az Öböl-háború első napján gépágyútűzzel lefejezett egy iraki katonát, ezután pedig ünnepelt.

Összefoglalva tehát: McVeigh és társai az 1995-ös terrorcselekményében jól láthatóan mindvégig kifejezetten a szövetségi kormány elleni egyszeri bosszú volt a cél, és összességében nem voltak rasszista, idegengyűlölő motívumok, amelyek markánsabban kihangsúlyozták volna a szélsőjobboldali beállítottságot vagy – mint manapság – valamilyen külső, ellenérdekelt hatalom közvetett vagy közvetlen ráhatására engednek következtetni.⁴² E körülményeket amiatt érdemes már itt megjegyezni, mert a továbbiakban bemutatásra kerülő közelmúltbeli eseteknél ezek az értékek és a ráhatás az államellenes beállítottságnál sokkal jobban tükröződnek, és az elkövetendő események nem közvetlenül a végállapot elérését szolgálják,

⁴¹ Forrás: Oklahoma City (2017) IMDB.
https://www.imdb.com/title/tt6333090/mediaviewer/rm1230680321/?ref_=tt_md_3;
letöltés: 2022.04.07.

⁴² DE SIMONE, Daniel – SOSHNIKOV, Andrei – WINSTON, Ali: Neo-Nazi Rinaldo Nazzaro running US militant group The Base from Russia. BBC, 2020.01.20. <https://www.bbc.com/news/world-51236915>; letöltés: 2022.04.07.

hanem annak csak részfolyamatai. Jelenkorunk elkövetői tehát jóval kiterjedtebb, folytatólagos cselekményekben, események láncolatában gondolkoznak.

Franco Albrecht hadnagy kettős élete és az X-nap

2017-ben viszonylag nagy nemzetközi sajtóvisszhangot kapott, amikor a Bundeswehr különleges erőinek, a Kommando Spezialkräfte (KSK) néhány tagja likvidálási merényletsorozatot tervezett el több baloldali német politikus, köztük Dietmar Bartsch, Joachim Gauck, Heiko Maas és Claudia Roth ellen. A letartóztatott résztvevők elmondása alapján a gyilkosságok egy napon történő kivitelezési időpontja lett volna az úgynevezett X-nap, amely kezdő lépésként elvezethetett volna a faji alapú polgárháborús helyzethez Németországban – hasonlóan a már említett Turner-naplókban leírtakhoz. A merényletek indíttatása tehát ebben az esetben határozottan szélsőjobboldali meggyőződésekhez kötődött, melyet legfőképpen a német Katonai Elhárítószolgálat, a Militärischer Abschirmdienst (MAD) munkájának köszönhetően még a cselekmények megkezdése előtt sikerült megállítani.⁴³

10. ábra. Franco Albrecht sandhursti vendégtanulmányai során.⁴⁴

Az eset előzményeként nyilvánvalóan meg kell említeni a 2015-ös menekültválságot, hiszen Németország az egyik legfontosabb befogadó célország volt a menekültek számára, ez pedig a hivatásos állományúak között egyre többen nem nézték jó szemmel – főként a szélsőjobboldali politikai ideológia őshazájában. Az elérhető adatok alapján 2008–2017 között a MAD 200 aktív állományban levő katonát azonosított szélsőjobboldali extrémistaként.⁴⁵ 2018-tól már a nemzetközi

⁴³ IBBETSON, Ross: The march of Germany's Neo-Nazis: Shocking new evidence of how far-right police, soldiers and civilians are carrying out manoeuvres to prepare for Day X 'when they will seize power'. Daily Mail, 2021.06.30. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9741043/March-Germans-Neo-Nazis-Shocking-new-evidence-far-right-troops-preparing-Day-X.html>; letöltés: 2022.04.09.

⁴⁴ HUGGLER, Justin: German soldier accused of disguising himself as refugee to carry out far-Right terror plot. The Telegraph, 2020.05.20. <https://www.telegraph.co.uk/news/2021/05/20/far-right-soldier-charged-pretending-syrian-refugee-terror-plot/>; letöltés: 2022.04.09.

⁴⁵ German military: 200 soldiers classified as far-right extremists since 2008. Deutsche Welle, 2017.10.23. <https://www.dw.com/en/german-military-200-soldiers-classified-as-far-right-extremists-since-2008/a-41071074>; letöltés: 2022.04.09.

közhangulatban egyre hangsúlyosabban jelentkező szélsőjobboldali-populista beállítottság is megtette hatását, és ez a szám 2020-ra már felment 500 fölé.⁴⁶

Erre, a KSK tagjai által tervezett merénylethullámra kapcsolódott rá feltehetően Franco Albrecht hadnagy is, aki nem a KSK, hanem a 291. vadászászlóalj (Jägerbattalion 291) állományában szolgált letartóztatásának időpontjában és az azt megelőző, kevéssel több mint egyéves időszakban.⁴⁷

Ami Albrecht hadnagy kapcsán érdekesség, hogy egykor a brit sandhursti (Royal Military Academy Sandhurst) és a francia Saint-Cyr-i Katonai Akadémián (École spéciale militaire de Saint-Cyr) is tanult katonai pályafutása során vendéghallgatóként, így katonatársai között is kiemelkedőnek számított, emellett a Bundeswehr egyik legkülönlegesebb, német–francia vegyes vadászászlójában teljesített szolgálatot.⁴⁸

11. ábra. Franco Albrecht ügyének tárgyalása során a hamburgi Legfelsőbb Tartományi Bíróságon.⁴⁹

Ami a cselekményét illeti, azt egy meglehetősen szokatlan elkövetési magatartás jellemzi, mégpedig az, hogy a hadnagy több mint egy évig szír menekültnek adta ki magát. Ehhez megnövesztette a haját és a szakállát, kozmetikai termékekkel sötétítette a bőrét és hetente több száz kilométert utazott a Bundeswehr német–francia határon fekvő illkirchi laktanyája és egy, a rendelkezésre álló forrásokban meg nem nevezett német menekültügyi központ között, ahol David Benjaminnak, egy damaszkuszi szír keresztény gyümölcсарusnak adta ki magát. A

⁴⁶ BURACK, Christina: Germany: Over 500 right-wing extremists suspected in Bundeswehr. Deutsche Welle, 2020.01.26. <https://www.dw.com/en/germany-over-500-right-wing-extremists-suspected-in-bundeswehr/a-52152558>; letöltés: 2022.04.09.

⁴⁷ German 'refugee' soldier in dock over far-right attack plot. France 24, 2021.05.20. <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-german-refugee-soldier-in-dock-over-far-right-attack-plot>; letöltés: 2022.04.09.

⁴⁸ ELEVEN (2021): i. m. p. 168.

⁴⁹ MOODY, Oliver: Franco Albrecht trial: German soldier who posed as Syrian refugee accused of far-right terrorist plot. The Times, 2021.05.21. <https://www.latimes.com/nation/la-na-oklahoma-city-bombing-20150419-story.html>; letöltés: 2022.04.09.

menedékkérő központtól szállást és 409 euró havi juttatást kapott. Arabul azonban egyáltalán nem beszélt, amely meglepő módon a hatóságokban egyáltalán nem ébresztett gyanút. Ez utóbbit Albrecht a bírósági tárgyalása során védekezésésként is felhasználta, cselekményeit rendre a német bevándorlási rendszer nemzetbiztonsági szempontból lényeges gyengeségeinek feltárásával indokolta.⁵⁰

Albrecht hadnagy kettős személyazonosságára tehát 2017-ben derült fény, amikor a bécsi nemzetközi repülőtéren letartóztatták, miközben megpróbálta átcsempészni elrejtett II. világháborús éles német maroklőfegyverét. Ekkor az ellenőrzést végző rendőrök megállapították, hogy a számítógépes adatbázisban szereplő ujjlenyomatai két különböző személy közötti egyezést mutatnak.⁵¹

Mindamellett, hogy Albrecht szélsőjobboldali beállítottsága a katonatársai előtt ismert volt és náci relikviákat is tartott – köztük például a maroklőfegyver mellett a Mein Kampf-ot is –, a vizsgálatot végző ügyészek az ellene folyó nyomozás során feltárták azt is, hogy cselekményének előkészületeként a hadnagy lőszereket és robbanóanyagokat is lopott az illkirchi laktanyából. Az eset már a menekültügyi rendszer nemzetbiztonsági vizsgálatától jócskán a terrorcselekmény (illetve azok sorozatának) előkészítése felé tereli a hadnagy cselekményét. Albrecht cselekményének tárgyalása – több sikertelen kör után – jelenleg is folyamatban van a frankfurti Legfelsőbb Tartományi Bíróságon. Amennyiben elítélik, akkor 10 év börtönbüntetést is kaphat.⁵²

A hadnagy és a KSK többi, máig meg nem nevezett tagjának esete tehát nem volt egyedi az elmúlt időszakban Németországban, főleg a speciálisan képzett védelmi állományt illetően: 2021-ben 19 kommandóst kellett felmenteni, egyet pedig felfüggeszteni mély szélsőjobboldali kötődések miatt, ezzel ideiglenesen megszüntetve egy egész egységet a hesseni rendőrség szervezetén belül. A felmentett rendőrtisztek valamennyien a különleges rendőri egység, a Spezialeinsatzkommando (SEK) tagjai voltak.⁵³

Albrecht hadnagy és a KSK-beli katonatársai cselekményét röviden összegezve megállapítható, hogy a tervezett merényletek nem kifejezetten egyedi bosszút/büntetést szolgáltak valamely korábbi, egyéni jelentőségű esetért, hanem egy jóval kiterjedtebb esemény, egy faji alapú polgárháború előidézését szolgálták, amely szerencsétlen esetben akár további országokban is mintaként szolgálhatott volna és/vagy sikeresen elindítja más események láncolatát. Itt már lényeges, hogy

⁵⁰ German 'refugee' soldier in dock over far-right attack plot. France 24, 2021.05.20. <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-german-refugee-soldier-in-dock-over-far-right-attack-plot>; letöltés: 2022.04.09.

⁵¹ MOODY, Oliver: Franco Albrecht trial: German soldier who posed as Syrian refugee accused of far-right terrorist plot. The Times, 2021.05.21. <https://www.thetimes.co.uk/article/franco-albrecht-trial-german-soldier-who-posed-as-syrian-refugee-accused-of-far-right-terror-plot-chxgc7bnz>; letöltés: 2022.04.09.

⁵² STICKINGS, Tim: Trial begins for German soldier accused of plotting attack and posing as Syrian refugee. The National News, 2021.05.20. <https://www.thenationalnews.com/world/europe/trial-begins-for-german-soldier-accused-of-plotting-attack-and-posing-as-syrian-refugee-1.1226741>; letöltés: 2022.04.09.

⁵³ German police officers dismissed over alleged online Nazi content. The Guardian, 2021.06.09. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/09/german-police-officers-dismissed-over-alleged-online-nazi-content>; letöltés: 2022.04.09.

egy olyan, alapvetően szélsőjobboldali-populista közhangulat uralkodik a tervezett esemény időszakában, amelyet több más politikai-társadalmi-gazdasági folyamat mellett NATO-ellenérdekelt nagyhatalom is tudatosan gerjesztett. Németországban ennek a beállítottságnak – történelmi okokból – még mindig adott a megfelelő környezet.

Jürgen Conings és a szélsőséges járványszkepticizmus

A Franco Albrecht és a KSK mellett szintén európai hadsereg különleges műveleti erőikhez kötődő közelmúltbeli eset volt a Belgiumban egy hónapig, 2021. május 18. és június 20. között zajló hajtóvadászat Jürgen Conings tizedes után a Belgium és Hollandia határán található Hoge Kempen Nemzeti Parkban.⁵⁴

Conings ügye egy több évtizede viszonylag ismert, ugyanakkor széles társadalmi körben csak 2019-től, a Covid-19 világjárvány kapcsán ismerté váló jelenséghez, a szélsőjobboldali extrémizmussal Európában és az Amerikai Egyesült Államokban egyaránt kiválóan „rezonáló” szélsőséges oltásellenességhez kötődik. Emiatt, illetve az ezzel együtt járó összeesküvés-elméletek alapján a Conings-eset alapvető céljait tekintve jelentős hasonlóságokat mutat a korábban már a német KSK, illetve Franco Albrecht hadnagy kapcsán említett X-nappal is.⁵⁵

12. ábra. Jürgen Conings tizedes társasági egyenruhában, kitüntetéseivel egy néhány éve készült felvételen⁵⁶

Conings tizedes 1992-ben kezdte meg katonai pályafutását a belga légierőben, és megfordult több, a különleges műveletekre szakosodott ejtőernyős alakulatánál.

⁵⁴ LYONS, Helen: The hunt for Jürgen Conings: a timeline. The Brussels Times, 2021.06.16. <https://www.brusselstimes.com/170779/far-right-terrorist-manhunt-marc-van-ranst-ludivine-dedonder-alexander-de-croo-the-hunt-for-jurgen-conings-a-timeline>; letöltés: 2022.04.13.

⁵⁵ SMITH, Patrick: Far right spies an opportunity in Europe's new wave of Covid pain and protest. NBC News, 2021.11.24. <https://www.nbcnews.com/news/world/far-right-spies-opportunity-europes-new-wave-covid-pain-protest-rcna5695>; letöltés: 2022.04.13.

⁵⁶ DEBEUF, Koert: Everyone can be radicalised, even you. EUobserver, 2021.06.03. <https://euobserver.com/news/152022>; letöltés: 2022.04.13.

Tapasztalt, professzionális mesterlövészként évekig oktatói tevékenységet is végzett, ugyanakkor rendelkezett mindazon tudással és tapasztalattal, amely a különleges műveleti alakulatok számára világszerte szükséges az ellenséges műveleti környezetben történő életben maradáshoz és a küldetések sikeres teljesítéséhez. Katonai pályája során 11 alkalommal vett részt külszolgalaton, többek között Jugoszláviában, Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban, Libanonban, Irakban és Afganisztánban is.⁵⁷

A katonatársai számára a korábbi időszakokat tekintve egyáltalán nem volt ismeretlen Conings tizedes szélsőjobboldali beállítottsága, többször is nyíltan adott ennek hangot a szolgálat során. A nyíltan szélsőjobboldali jelleget ugyanakkor szintén kihangsúlyozta, hogy a tizedes 2020-ig köztudottan tagja volt a konzervatív, populista, nacionalista és bevándorlásellenes értékek mentén szerveződő Flamand Érdek (Vlaams Belang) pártnak is.⁵⁸

2020-ban a Covid-19 következtében a világ elkezdett egyre mélyebben belemerülni az évtizedek óta példátlanul tekinthető kilátástalanságba. A világjárvány okozta tömeges halálesetek és az ezek meggátolását célzó intézkedések – például a kötelező oltás gondolatának felvetése és az egyre szigorúbb lezárások –, illetve a munkahelyek tömeges megszűnésének hatására az emberek több országban elkezdtek nyíltan a politikai vezetés ellen fordulni. Az év közepe felé haladva egyre erőszakosabb tüntetéshullámok rázták meg Európát az összeesküvés-elméletek és az oltásellenes ideológiák pedig egyre jobban terjedtek. Az emberek mind a haláleseteket, mind pedig az ezek meggátolását célzó lezárásokat erősödő diktatúráként, illetve több esetben tervezett népiirtásként élték meg. Ezeket pedig csak tetézte, hogy május 25-én Minneapolisban George Floyd afroamerikai személy egy rendőri intézkedés során aránytalan erőszak miatt bekövetkezett halálát követően az Amerikai Egyesült Államokban és Nyugat-Európában erőszakos tüntetéshullámok indultak a faji egyenlőtlenségek és a kolonialista múlt ellen. Ezzel egy főképpen 2015-től tartó folyamat érte el csúcspontját, mely a szélsőjobboldali-populista ideológiák szárnyalását hozta el a 2010-es évek második felére.⁵⁹

Conings tizedes tehát közismerten szélsőjobboldali beállítottságú volt, ugyanakkor a Covid-19, illetve az erre hozott intézkedések és összeesküvés-elméletek voltak azok, amelyek mentén a tizedes viselkedése radikálissá vált és átlépte az igazán veszélyes szintet. 2020-ban kétszer is fegyelmi eljárás indult ellene, mert két alkalommal is halál kilátásba helyezésével fenyegette meg a belga médiában többször feltűnő Marc Van Ranstot, egy baloldali politikai beállítottságú virológust, akinek később egy időre emiatt fegyveres őrséggel megerősített védett

---

⁵⁷ JEWERS, Chris: 'Belgian Rambo' sniper who has evaded capture during two-week manhunt 'had drawn up a 10-man hit list of targets before he vanished'. Daily Mail, 2021.07.02. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9642451/Belgian-Rambo-feared-drawn-10-man-hit-list-targets-vanished.html>; letöltés: 2022.04.13.

⁵⁸ VERSTRAETE, Alexander: Gezochte militair Jürgen Conings was vorig jaar tijdlang lid van Vlaams Belang. NWS, 2021. 07.01. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/06/01/conings-vlaams-belang/>; letöltés: 2022.04.13.

⁵⁹ Protests across the globe after George Floyd's death. CNN, 2020.06.22. <https://edition.cnn.com/2020/06/06/world/gallery/intl-george-floyd-protests/index.html>; letöltés: 2022.04.13.

házba kellett költöznie a családjával.⁶⁰ A nyílt fenyegetések után Conings felkerült a belga állambiztonsági szolgálattal szorosan együttműködő, szélsőségeseket nyilvántartó állami Fenyegetéselemző Koordinációs Egység listájára is mint potenciális szélsőjobboldali radikális személy.⁶¹

A fordulópont 2021. május 17-én következett be: Conings tizedes három búcsúlevelet írt a hozzátartozóinak és a hatóságoknak, emellett egy 10 névből álló halállistát is összeállított – az nem került nyilvánosságra, hogy pontosan kikből állt. A levelekben a kormány, a hadsereg és a Ranst elleni támadásokról írt a világjárvánnyal kapcsolatos intézkedésekkel egy kontextusban. Egyik levelében a következőket írta: *„Nem tudok tovább élni azon emberek hazugságaival, akik eldönthetik, hogyan éljünk. Az úgynevezett politikai elit és most már a virológusok dönthetik el, hogy ti és én hogyan éljünk. Gyűlöletet és elkeseredést szítanak, a helyzet rosszabb, mint korábban. És senki sem lázad. Ha kinyitod a szád, megbüntetnek.”*⁶²

A 2020-ban megindított két fegyelmi eljárás, az ezek következtében történt rendfokozatban és beosztásban való ideiglenes változás is hozzájárult ahhoz, hogy a levelek megírását követően Conings a laktanyában bármilyen nehézség nélkül magához vett 4 db M72 LAW páncéltörő gránátvetőt, egy FN P90-es automata géppisztolyt, egy félautomata FN 5.7 pisztolyt, továbbá az ezekhez szükséges 2000 db 5.7×28-as kaliberű lőszer, majd ezeket bepakolta saját személygépkocsijába és május 17-én eltűnt. Feltehetően még ugyanezen a napon a tizedes meglátogatta szülei sírját, amelyre elhelyezte katonai kitüntetését.⁶³

Conings autóját (a páncéltörő gránátvetőkkel együtt) a belga hatóságok egy nappal később, május 18-án találták meg a Hoge Kempen Nemzeti Parknál. Az először megjelent hírek szerint a tizedes az autót bombává alakította át, de ezt később hivatalosan nem erősítették meg. Ezt követően a hatóságok – még mindig tartva attól, hogy Conings a nála levő fegyverek és képzettsége miatt fokozott veszélyt jelent, és hogy esetleg átszökik Hollandiába – több száz embert mozgósítottak a tizedes felkutatására a határ mindkét oldalán. A keresés hetekig eredménytelen volt. A szélsőséges hangulatot e cselekedettel azonban sikerült fokozni a térségben: a többhetes hajtóvadászat alatt több oltásellenes és szélsőjobboldali szimpátiatüntetést is tartottak Conings mellett, és az eset felkapott téma volt e körökben a közösségi médiában is.⁶⁴

---

⁶⁰ MACKENZIE, Jean: Belgium's Van Ranst: Covid scientist targeted by a far-right sniper. BBC, 2021.06.05. <https://www.bbc.com/news/world-europe-57358492>; letöltés: 2022.04.13.

⁶¹ VAN HORENBEEK, Jeroen: En toen kreeg Jürgen Conings de sleutel van het wapendepot. Hoe kon dit gebeuren?. HLN, 2021.05.20. <https://www.hln.be/binnenland/en-toen-kreeg-jurgen-conings-de-sleutel-van-het-wapendepot-hoe-kon-dit-gebeuren~afcebcc/?referrer=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2F>; letöltés: 2022.04.13.

⁶² HOPE, Alan: Letter from fugitive to family: A possible suicide note?. The Brussels Times, 2021.05.22. <https://www.brusselstimes.com/news/belgium-all-news/170524/letter-from-fugitive-to-family-a-possible-suicide-note>; letöltés: 2022.04.17.

⁶³ VAN HORENBEEK, Jeroen: En toen kreeg Jürgen Conings de sleutel van het wapendepot. Hoe kon dit gebeuren?. HLN, 2021.05.20.

⁶⁴ Danger of the Far Right: Extremist Soldier on the Run. International Socialist Alternative, 2021.07.02. <https://internationalsocialist.net/en/2021/07/belgium>; letöltés: 2022.04.17.

13. ábra. Belga különleges műveleti katonák a Hoge Kempen nemzeti parkban a Connings után folyó keresés során⁶⁵

Végül 2021. június 20-án a Nemzeti Parktól nem messze található Maaseik település – amely egyébként Conings szülővárosa – polgármestere egy bomló test szagát észlelte a város külterületén található dilserbos-i erdőnél. Ezt követően értesítette a rendőrséget, amely egy gyors vizsgálatot követően azonosította a tizedes holttestét. Másnap a részletesebb vizsgálat eredményeként hivatalosan megállapították, hogy Conings önkéntesen vetett véget az életének.⁶⁶

Röviden összegezve Connings tizedes esetét látható, hogy – Franco Albrecht hadnagy esetéhez hasonlóan – egy alapvetően szélsőjobboldali beállítottságú személy próbált meg önálló megítélés alapján „példaértékűnek” szánt cselekményével egy olyan eseménysorozatot előidézni, amely vélekedése szerint szükséges fundamentális változásokhoz vezetne el több más országban is, amelyek azonban nem pusztán a baloldali, multikulturárpárti politikusok, hanem az általuk újfent gerjesztett „Covid-diktatúra” elnyomása alatt élnek.

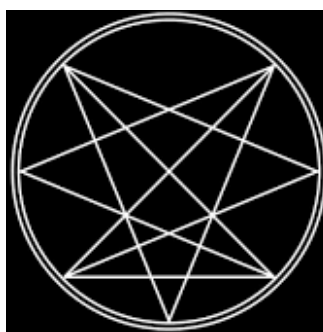
Természetesen a tizedes viselkedése nem egyedi, sőt sokkal inkább tömeges jelenség. Ha áttekintjük a 2020–2021-es évek erőszakos eseményeit, jól látható, hogy a szélsőjobboldali politikai erők világszerte kiválóan kisajátították a Covid–19 miatt hozott intézkedések által kiváltott tömeges ellenszenvet, összeesküvés-elméleteket és álhíreket, melyeket aztán akár az erőszakos tömeges cselekmények kiprovokálása mellett sikeresen szavazatokká is tudtak alakítani több országban. Franco Albrecht hadnagy és társai esetéhez kapcsolódóan lényeges közös motívum, hogy különleges egységben szolgáló katonákról beszélünk. Ugyanakkor ez – mint a korábbiakból kiderült – Timothy McVeigh és Randy Weaver esetéhez is kapcsolódási pont lehet, de önmagában ez korántsem indokolja, hogy Conings esetében teljes párhuzamot lehessen állítani az Oklahoma Cityben történetekkel.

⁶⁵ BRANSON-POTTS, Hailey: Chasse à l’homme: le parquet fédéral pense que Jürgen Conings est en vie. Le Soir, 2021.05.21. <https://www.lesoir.be/373533/article/2021-05-21/chasse-lhomme-le-parquet-federal-pense-que-jurgen-conings-est-en-vie>; letöltés: 2022.03.27.

⁶⁶ COLLINS, Helen: Fugitive Belgian soldier Jürgen Conings found dead. Politico, 2021.07.20. <https://www.politico.eu/article/jurgen-conings-dead-fugitive-belgian-soldier-found/>; letöltés: 2022.04.17.

Ethan Melzer közlegény és az okkult anarchista náci rajtaütés

Ethan Melzer amerikai közlegény esetéről viszonylag keveset lehet tudni annak katonai szempontból bizalmas információkra vonatkozó aspektusai miatt. Ugyanakkor az ügyében kiállított vádirat alapján a nyilvános adatok megfelelő képet adnak nemcsak a katonai körökben tapasztalható szélsőjobboldali radikalizmus kortárs természetéről, hanem a napjainkban hangsúlyos, nemzetközi neonáci terrorszervezetekkel való összefonódásairól is.⁶⁷ A közlegény esete ráadásul abban is egyedülálló, hogy nem is az olyan „általánosabbnak” vagy közismertebbnek tekinthető államellenes szélsőjobboldali milicista szervezetekkel került kapcsolatba, mint a már említett Three Percenters, az Oath Keepers vagy az új hullámos Proud Boys vagy Boogaloo Boys⁶⁸, hanem a szféra egyik legkülönlegesebb, sátánista vallási elemeket is ideológiai támaszként szélsőjobboldali és anarchista ideológiákkal vegyítő hidegháborús szervezettel, a *Kilenc Szög Rendjével* (Order of Nine Angles – ONA vagy O9A).⁶⁹ Mindemellett Melzer közlegény különleges esete kapcsán felmerül korunk egyik legfontosabb nemzetközi szélsőjobboldali radikális hálózata, a RapeWaffen (magyarul nehezen fordítható kifejezéssel „erőszakfegyver”), valamint meglepő módon kapcsolat mutatkozik a radikális iszlamista terrorszervezettel, az Iszlám Állammal, amelynek tagjaival a szélsőjobboldali radikálisok feltehetően a „piszkos munkát” kívánták elvégeztetni.

14. ábra. Az ONA kilencszöget jelölő szimbóluma, amely ráillik a sátánizmus követői által közismerten használt pentagrammára és a kultusz másik meghatározó szimbólumára, a kecskefejre⁷⁰

⁶⁷ HUFFMAN, Greg: Far-right accelerationists hope to spark the next U.S. civil war. Facing South, 2021.02.03. <https://www.facingsouth.org/2021/02/far-right-accelerationists-hope-spark-next-us-civil-war/>; letöltés: 2022.04.25.

⁶⁸ Mind a négy csoport amerikai kormányellenes szélsőséges fegyveres szervezet.

⁶⁹ A Kilenc Szög Rendje egy 1960 óta aktív, az Egyesült Királyságból származó szélsőjobboldali-sátánista anarchista radikális szervezet, amely többek között az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában is rendelkezik jelentős számú követővel. Így lehetséges az, hogy a szervezet tagjai szoros kapcsolatban állnak olyan új típusú szélsőjobboldali milicista mozgalmakkal, mint a Proud Boys vagy a Boogaloo Boys, amelyek nem mellesleg – az ONA követőivel együtt – tevékenyen részt vállaltak (fegyverrel is) az elmúlt évek amerikai szélsőjobboldali erőszakhullám elharapódzásában. Az ONA ezen felül jelen van még Kanadában, Montenegróban és az Oroszországi Föderáció területén a Karéliai Köztársaságban is.

⁷⁰ GIVETASH, Linda: U.S. soldier's alleged connection to satanic Nazi extremist group renews calls to ban it. NBC News, 2020.06.25. <https://www.nbcnews.com/news/world/u-s-soldier-s-alleged-connection-satanic-nazi-extremist-group-n1231851>; letöltés: 2022.04.25.

15. ábra. Ritka felvétel az ONA egyik követőjéről⁷¹

Melzer közlegény 2018 decemberében lépett be az amerikai hadseregbe, és 2019 júniusában kezdte meg aktív szolgálatát. Az ellene szóló vádirat szerint – viszonylag rövid szolgálati idő után – már 2019 őszén egy amerikai katonai létesítménybe osztották be Európában. 2020 áprilisában a hadsereg tájékoztatta Melzer közlegényt, hogy egy másik, a vádiratban meg nem nevezett külföldi országban vetik be, amely feltehetően valamely közel-keleti ország lehetett.⁷²

Miután Melzer közlegényt értesítették a várható közel-keleti külszolgálatról, ő egy titkosított üzenetküldő alkalmazás, a Telegram segítségével felvette a kapcsolatot az okkult anarchista szélsőjobboldali szervezet, az ONA és az ezzel szoros kapcsolatban álló szintén szélsőjobboldali extrémista hálózat, a RapeWaffen tagjaival.⁷³ Kommunikációja során a közlegény bizalmas információkat osztott meg a szélsőségesekkel katonai alakulatára vonatkozóan, beleértve egységének pontos elhelyezkedését, várható mozgását és egyéb tervezett biztonsági intézkedéseit.⁷⁴

A titkosított kommunikáció leiratainak kontextusából az is egyértelműen kiderült a nyomozást végző FBI ügynökök és a hadsereg eljáró szakemberei számára, hogy e cselekményét Melzer „az egysége elleni támadás elősegítése céljából” tette, pontosabban – a szélsőségesek szavaival élve – „annyi embert kellett volna megölniük, amennyit csak lehetséges”.⁷⁵ E tevékenységben kapott volna szerepet az Iszlám Állam, de a vádiratból nem derül ki egyértelműen, hogy ez pontosan hogyan került volna kivitelezésre.

⁷¹ DE SIMONE, Daniel: Order of Nine Angles: What is this obscure Nazi Satanist group? BBC, 2020.06.23. <https://www.bbc.com/news/world-53141759>; letöltés: 2022.03.27.

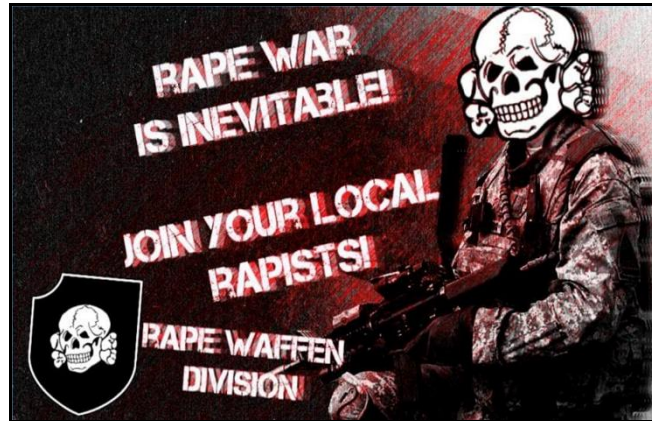
⁷² US v. Ethan Melzer - Department of Justice. <https://www.justice.gov/opa/press-release/file/1287731/download>; letöltés: 2022.04.25.

⁷³ A hálózat nem melleleg kapcsolatban áll a jóval közismertebb, 2015-ben alapított nemzetközi neonáci terrorhálózattal, az Atomwaffen Divisionnel, melynek alapítója, Brandon Russel e munka megírásának idején is 5 éves börtönbüntetését tölti robbanószerekkel való visszaélés és terrorcselekmény előkészülete miatt az Amerikai Egyesült Államokban.

⁷⁴ US v. Ethan Melzer - Department of Justice.

⁷⁵ HERMANSSON, Patrik: The Rapewaffen Telegram Channel. Hope Not Hate, 2020.06.30. <https://hopenothate.org.uk/2020/06/23/the-rapewaffen-telegram-channel/>; letöltés: 2022.04.25.

Melzer közlegény vádiratában végül hat fő vádpontot állított össze az ügyében eljáró bíróság: összeesküvés amerikai állampolgárok meggyilkolására; amerikai állampolgárok meggyilkolásának kísérlete; összeesküvés az amerikai hivatásos állomány tagjainak meggyilkolására; az Amerikai Egyesült Államok hivatásos szolgálati jogviszonyban levő állományára irányuló gyilkossági kísérlet; terrorista merénylet megkísérelt és végrehajtott anyagi támogatása; valamint összeesküvés gyilkosságra és testi sérülés okozására idegen országban.⁷⁶

16. ábra. A RapeWaffen szélsőjobboldali hálózat egyik közösségi médiában terjedő toborzó felhívása a 2021-es évből⁷⁷

Röviden összegezve Melzer közlegény esetét: egyértelműen egy szélsőjobboldali cselekményről van szó, az okkult-anarchista szál azonban igen figyelemreméltó jelleget kölcsönöz azzal, hogy azért egy szélsőjobboldali szervezetnek címezve küldte el az egységével kapcsolatos érzékeny információkat, hogy azok alapján a dzsihadisták készítsenek elő merényletet az egysége ellen. Ha nagyon erőltetjük, akkor némi párhuzamot lehetne felfedezni Franco Albrecht hadnagy kettős életével, ugyanakkor az egyértelműen nem derült ki, hogy a dzsihadisták általi merénylettel valamilyen amerikai katonai művelet kiváltása/fenntartása vagy az Amerikai Egyesült Államokban való, speciálisan muszlim vallású személyekre irányuló gyűlölet fokozása, tehát összességében faji alapú polgárháborúra irányuló eseménysorozat kiobbantása volt-e a cél.

Összegzés

A jelen munka bevezetésben felvetett állítást, miszerint Timothy McVeigh szellemét lehet-e felfedezni a bemutatott (valamint ezekhez hasonló számos közelmúltbeli) esetekben, illetve a NATO-tagországokban egyre radikalizálódóbb katonai állomány cselekményeiben a fentebb részletezett információk alapján

⁷⁶ US V Ethan Melzer - Department of Justice.

⁷⁷ Falsk nyhed om 'national rape day' cirkulerer på TikTok. Cybernauterne, 2021.04.20. <https://cybernauterne.dk/blog/falsk-nyhed-om-national-rape-day-cirkulerer-pa-tiktok/>; letöltés: 2022.04.25.

viszonylag egyszerűen meg lehet válaszolni egy egyértelmű nemmel. Ennek tehát – mint az előző részfejezetekből kiderült – több oka is van, így összegzőképpen érdemes ezeket röviden összefoglalni.

Egyrészt a katonai – illetve rendvédelmi és esetenként nemzetbiztonsági – állomány egyre szélsőségesebb viselkedését, az állományon belüli radikalizmus növekedését alapvetően befolyásolja az a 2010-es évek második felében a NATO több tagországában is csúcsra járatott, nemzeti identitást és különlegességet indokolatlanul kihangsúlyozó szélsőséges nacionalista-populista – szélsőjobboldali elemekkel rendre színezett – közhangulata, melynek nyomában szükségszerűen mélyen gyökerező idegengyűlölet és rasszizmus jár. Ez akaratlanul is befolyásolja a katonai állomány hangulatát, hiszen a katonai szervezet alapvetően a politikai célokat, végső soron a politikát szolgálja. Ez a hangulat jelenleg még mindig nem mérséklődött kellően.

Másrészt kiemelendő az is, hogy McVeigh cselekedetében – bármennyire is áthatják az összeesküvés-elméletek és bármennyire is léteznek McVeigh múltjában rasszista, antiszemita momentumok – sokkal jobban tükröződnek azok a klasszikus, egyébként a törvényen kívüli motorosbandák kiábrándult korábbi katonai tagjainál is tapasztalható államellenes jegyek, amelyek bosszújelligük miatt egyedi, folytatás nélküli cselekményre korlátozzák le az Oklahoma Cityben történeteket. Ezzel szemben a közelmúltbeli tervezett és kivitelezett események kapcsán bemutatott katonáknál a cél minden esetben sokkal inkább egy jóval nagyobb szabású esemény vagy események láncolatának előkészítése volt, melyek azután önmagukat táplálva széles politikai-társadalmi konfliktussá (faji alapú polgárháborúvá) válnának az adott országban.

Harmadrészt nemzetbiztonsági – különösen elhárítási szakági – szempontból lényeges, hogy a katonai szélsőségesek, valamint a Trump-kormányzat alatt az amerikai (hazafias) milicista mozgalom megerősödését manapság a legtöbb esetben közvetlenül vagy közvetetten, de intenzív ellenérdekelt titkosszolgálati tevékenység alapozza meg, melyek szálait számtalanszor az Oroszországi Föderáció szolgálataihoz, különös tekintettel a GRU-hoz vezetik el szakembereket. Ilyen titkosszolgálati szál az Oklahoma Cityben elkövetett robbantás kapcsán fel sem merülhetett, hiszen az indítékok, mint bosszú a Ruby Ridge-i incidensért és wacoért, vagy a kormány elnyomó megítélése, illetve egyéb, a szférát meghatározó összeesküvés-elméletek, az elkövetők részéről egyértelműek voltak. Ugyanakkor az orosz szál 1995-ben már csak ezért is hangzik irrelevánsnak, mivel az Oroszországi Föderáció frissen létrehozott titkosszolgálati szervezeteit – beleértve a katonait is – minden bizonnyal a közel-külföld megtartása, ezen belül is az első csecsen háború kötötte le, semmiképpen sem az Amerikai Egyesült Államokban végzett, a politikai rendszer orosz érdekekre való átformálását célul kitűző aktív intézkedések. Ehhez a Szovjetunió szétesése még túl közel volt, az erőforrások és a képességek pedig még túl szűkösek voltak.

Összeségében megállapítható az is, hogy a szélsőjobboldali katonai radikalizáció kérdésköre a NATO-tagországok haderőit fenyegeti legjobban, ezen belül is az Amerikai Egyesült Államokét, ahol a fegyvertartás joga állampolgári alapjognak számít, így a leszerelt vagy nyugállományú katonák (és a rendvédelmi,

valamint a nemzetbiztonsági állomány tagjai is) könnyűszerrel tudják folytatni szélsőséges terveiket a civil életben – felhasználva a hivatásos szolgálat alatt megszerzett különleges tudásukat. A probléma a közelmúlt eseményei nyomán azonban láthatóan egyre markánsabb kezd áttételesen jelentkezni az európai tagországokban is, belülről aláásva ezzel a NATO keretében megvalósítandó közös védelmi erőfeszítéseket, amelyeknek új hangsúlyt adott az Oroszországi Föderáció 2022 februárjában Ukrajnában megkezdett különleges katonai művelete. Ennek ironikus módon egyik alapvető motivációja a kelet-európai ország „nácitlanítása”.⁷⁸ Bárhogyan is alakul, illetve bármeddig is tart e katonai művelet, az biztos, hogy míg az orosz fél részéről Ukrajnában nácitlanítás zajlik, közben a korábbi évek műveleteit folytatva a NATO-n belül a páratlan orosz titkosszolgálati képességeket kihasználva, kiterjedtebb aktív intézkedések keretében a 2020-as évtizedben is folytatódik a „náciasítás”. A szélsőjobboldali hangulat felforgató célokat szolgáló fokozása szélesebb körben a társadalmat, szűkebb körben pedig a védelmi szféra dolgozóit célozza. Ebből kifolyólag bátran kijelenthető, hogy a jelen tanulmányban vizsgált téma még hosszú évekig aktuális marad és kiváló karképet ad az évtized egyik leghangsúlyosabb katonai nemzetbiztonsági tevékenységét átfogóan felértékelő problémájáról.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ATLAMAZOGLU, Stavros: The US military is trying to weed out extremists, and special-ops vets say all units have some 'more fringe' members. Businessinsider, 2021.08.25. <https://www.businessinsider.com/us-military-grapples-with-extremism-in-ranks-after-capitol-attack-2021-8?r=US&IR=T>; letöltés: 2022.03.27.
- BECKETT, Lois - JASON, Wilson: Biden inauguration: 25,000 national guard vetted over insider attack fears as state protests fizzle. The Guardian, 2021.01.18. <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/17/us-capitol-statehouses-boogaloo-bois>; letöltés: 2022.03.27.
- Brady Law. ATF. <https://www.atf.gov/rules-and-regulations/brady-law>; letöltés: 2022.04.02.
- BURACK, Christina: Germany: Over 500 right-wing extremists suspected in Bundeswehr. Deutsche Welle, 2020.01.26. <https://www.dw.com/en/germany-over-500-right-wing-extremists-suspected-in-bundeswehr/a-52152558>; letöltés: 2022.04.09.
- CHAN, Melissa: The Real Story Behind the Waco Siege: Who Were David Koresh and the Branch Davidians? Time, 2018.01.24. <https://time.com/5115201/waco-siege-standoff-fbi-david-koresh/>; letöltés: 2022.04.02.
- COLLINS, Helen: Fugitive Belgian soldier Jürgen Conings found dead. Politico, 2021.07.20. <https://www.politico.eu/article/jurgen-conings-dead-fugitive-belgian-soldier-found/>; letöltés: 2022.04.17.
- Danger of the Far Right: Extremist Soldier on the Run. International Socialist Alternative, 2021.07.02. <https://internationalsocialist.net/en/2021/07/belgium>; letöltés: 2022.04.17.

---

⁷⁸ TROIANOVSKI, Anton: Why Vladimir Putin Invokes Nazis to Justify His Invasion of Ukraine. The New York Times, 2022.03.17. <https://www.nytimes.com/2022/03/17/world/europe/ukraine-putin-nazis.html>; letöltés: 2022.04.25.

- DE LUCE, Dan: Pentagon report warns of threat from white supremacists inside the military. NBC News, 2021.02.25. <https://www.nbcnews.com/news/military/pentagon-report-warns-threat-white-supremacists-inside-military-n1258871>; letöltés: 2022.03.27.
- DE SIMONE, Daniel – SOSHNIKOV, Andrei – WINSTON, Ali: Neo-Nazi Rinaldo Nazzaro running US militant group The Base from Russia. BBC, 2020.01.20. <https://www.bbc.com/news/world-51236915>; letöltés: 2022.04.07.
- ELEVEN, Márk (2021): Őshonos észak-amerikai szélsőjobboldal III.: Szélsőjobboldali milíciák és államellenes mozgalmak. In: *Felderítő Szemle*, XX. évf., 2. szám pp. 118-183.
- Ex-generals face sanctions after they warn of 'civil war' in France. France 24, 2021.04.08. <https://www.france24.com/en/france/20210428-ex-generals-spark-backlash-as-they-warn-of-civil-war-in-france>; letöltés: 2022.03.27.
- German military: 200 soldiers classified as far-right extremists since 2008. Deutsche Welle, 2017.10.23. <https://www.dw.com/en/german-military-200-soldiers-classified-as-far-right-extremists-since-2008/a-41071074>; letöltés: 2022.04.09.
- German police officers dismissed over alleged online Nazi content. The Guardian, 2021.06.09. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/09/german-police-officers-dismissed-over-alleged-online-nazi-content>; letöltés: 2022.04.09.
- German 'refugee' soldier in dock over far-right attack plot. France 24, 2021.05.20. <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-german-refugee-soldier-in-dock-over-far-right-attack-plot>; letöltés: 2022.04.09.
- German 'refugee' soldier in dock over far-right attack plot. France 24, 2021.05.20. <https://www.france24.com/en/live-news/20210520-german-refugee-soldier-in-dock-over-far-right-attack-plot>; letöltés: 2022.04.09.
- HAUGSTVEDT, Håvard – KOEHLER, Daniel (2021): Armed and Explosive? An Explorative Statistical Analysis of Extremist Radicalization Cases with Military Background, *Terrorism and Political Violence*, DOI: 10.1080/09546553.2021.1957675 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2021.1957675>; letöltés: 2022.03.27.
- HERMANSSON, Patrik: The Rapewaffen Telegram Channel. Hope Not Hate, 2020.06.30. <https://hopenothate.org.uk/2020/06/23/the-rapewaffen-telegram-channel/>; letöltés: 2022.04.25.
- HOPE, Alan: Letter from fugitive to family: A possible suicide note?. The Brussels Times, 2021.05.22. <https://www.brusselstimes.com/news/belgium-all-news/170524/letter-from-fugitive-to-family-a-possible-suicide-note>; letöltés: 2022.04.17.
- VAN HORENBEEK, Jeroen: En toen kreeg Jürgen Conings de sleutel van het wapendepot. Hoe kon dit gebeuren? HLN, 2021.05.20. <https://www.hln.be/binnenland/en-toen-kreeg-jurgen-conings-de-sleutel-van-het-wapendepot-hoe-kon-dit-begeuren~affcebcc/?referrer=https%3A%2F%2Fen.wikipedia.org%2F>; letöltés: 2022.04.13.
- HUFFMAN, Greg: Far-right accelerationists hope to spark the next U.S. civil war. Facing South, 2021.02.03. <https://www.facingsouth.org/2021/02/far-right-accelerationists-hope-spark-next-us-civil-war>; letöltés: 2022.04.25.

- IBBETSON, Ross: The march of Germany's Neo-Nazis: Shocking new evidence of how far-right police, soldiers and civilians are carrying out manoeuvres to prepare for Day X 'when they will seize power'. Dailymail, 2021.06.30. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9741043/March-Germanys-Neo-Nazis-Shocking-new-evidence-far-right-troops-preparing-Day-X.html>; letöltés: 2022.04.09.
- James Nichols, brother of Oklahoma city bomber, dead at 62. AP News, 2017.02.16. <https://apnews.com/article/0b7ef32f98254e958a7ac76adfe7fce1>; letöltés: 2022.04.02.
- JEWERS, Chris: 'Belgian Rambo' sniper who has evaded capture during two-week manhunt 'had drawn up a 10-man hit list of targets before he vanished'. Daily Mail, 2021.07.02. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-9642451/Belgian-Rambo-feared-drawn-10-man-hit-list-targets-vanished.html>; letöltés: 2022.04.13.
- LIU, Diana: Who are these militia seen charging up the steps during the US Capitol siege? France 24, 2021.01.12. <https://observers.france24.com/en/americas/20210112-us-militia-oath-keepers-three-percenters-capitol-assault>; letöltés: 2022.03.27.
- LYONS, Helen: The hunt for Jürgen Conings: a timeline. The Brussels Times, 2021.06.16. <https://www.brusselstimes.com/170779/far-right-terrorist-manhunt-marc-van-ranst-ludivine-dedonder-alexander-de-croo-the-hunt-for-jurgen-conings-a-timeline>; letöltés: 2022.04.13.
- MACKENZIE, Jean: Belgium's Van Ranst: Covid scientist targeted by a far-right sniper. BBC, 2021.06.05. <https://www.bbc.com/news/world-europe-57358492>; letöltés: 2022.04.13.
- MOODY, Oliver: Franco Albrecht trial: German soldier who posed as Syrian refugee accused of far-right terrorist plot. The Times, 2021.05.21. <https://www.thetimes.co.uk/article/franco-albrecht-trial-german-soldier-who-posed-as-syrian-refugee-accused-of-far-right-terror-plot-chxgc7bnz>; letöltés: 2022.04.09.
- Oklahoma City Bombing. FBI. <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/oklahoma-city-bombing>; letöltés: 2022.04.02.
- Oklahoma City Bombing: 26 years later, the same extremist threats prevail. Southern Poverty Law Center, 2021.04.22. <https://www.splcenter.org/news/2021/04/22/oklahoma-city-bombing-26-years-later-same-extremist-threats-prevail>; letöltés: 2022.03.27.
- Protests across the globe after George Floyd's death. CNN, 2020.06.22. <https://edition.cnn.com/2020/06/06/world/gallery/intl-george-floyd-protests/index.html>; letöltés: 2022.04.13.
- RIMER, Sara: The Second Suspect – A Special Report.; With Extremism and Explosives , a Drifting Life Found a Purpose. The New York Times, 1995.05.28. <https://www.nytimes.com/1995/05/28/us/second-suspect-special-report-with-extremism-explosives-drifting-life-found.html?pagewanted=all>; letöltés: 2022.04.07.
- SMITH, Patrick: Far right spies an opportunity in Europe's new wave of Covid pain and protest. NBC News, 2021.11.24. <https://www.nbcnews.com/news/world/far-right-spies-opportunity-europes-new-wave-covid-pain-protest-rcna5695>; letöltés: 2022.04.13.
- STICKINGS, Tim: Trial begins for German soldier accused of plotting attack and posing as Syrian refugee. The National News, 2021.05.20. <https://www.thenationalnews.com/world/europe/trial-begins-for-german-soldier-accused-of-plotting-attack-and-posing-as-syrian-refugee-1.1226741>; letöltés: 2022.04.09.

- Terry Nichols. Military History Fandom. https://military-history.fandom.com/wiki/Terry_Nichols; letöltés: 2022.04.07.
- The Oklahoma Bombing Conspirators. University of Missouri-Kansas city. <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcveigh/conspirators.html>; letöltés: 2022.04.02.
- Timothy McVeigh. Military History Fandom. https://military-history.fandom.com/wiki/Timothy_McVeigh; letöltés: 2022.04.07.
- TROIANSKI, Anton: Why Vladimir Putin Invokes Nazis to Justify His Invasion of Ukraine. The New York Times, 2022.03.17. <https://www.nytimes.com/2022/03/17/world/europe/ukraine-putin-nazis.html>; letöltés: 2022.04.25.
- United Nations Security Council – Counter-Terrorism Committee Executive Directorate: Member States Concerned by the Growing and Increasingly Transnational Threat of Extreme Right Wing Terrorism. CTED Trends Alert. April, 2020. https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted_trends_alert_extreme_right-wing_terrorism.pdf; letöltés: 2022.03.27.
- US V Ethan Melzer - Department of Justice. <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=ethan+melzer>; letöltés: 2022.04.25.
- US V Ethan Melzer - Department of Justice. <https://www.justice.gov/opa/press-release/file/1287731/download>; letöltés: 2022.04.25.
- VAN HORENBEEK, Jeroen: En toen kreeg Jürgen Conings de sleutel van het wapendepot. Hoe kon dit gebeuren?. HLN, 2021.05.20.
- VAN HORENBEEK, Jeroen: En toen kreeg Jürgen Conings de sleutel van het wapendepot. Hoe kon dit gebeuren?. HLN, 2021.05.20.
- VERSTRAETE, Alexander: Gezochte militair Jürgen Conings was vorig jaar tijdlang lid van Vlaams Belang. NWS, 2021. 07.01. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/06/01/conings-vlaams-belang/>; letöltés: 2022.04.13.
- WILSON, Jason: Ruby Ridge, 1992: the day the American militia movement was born. The Guardian, 2017.08.26. <https://www.theguardian.com/us-news/2017/aug/26/ruby-ridge-1992-modern-american-militia-charlottesville>; letöltés: 2022.04.02.

A KÖTET SZERZŐI

Debreceniné Deák Veronika	doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola
Eleven Márk	doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola
Hegyi Henrietta	doktorandusz, Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola
Kálló László	ezredes, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
Koczka Ferenc	informatikai osztályvezető, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Markovics Milán Mór	tudományos segédmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Vallás- és Társadalom Kutatóintézet
Pomogács Péter	doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola
Tóth Klaudia	doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola
Váradi Csongor	főhadnagy, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat

E SZÁMUNKAT LEKTORÁLTÁK

Börcsök András	ezredes, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
Dr. Kaiser Ferenc	egyetemi docens, PhD Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Dr. Muha Lajos	ny. ezredes, c. egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Prof. Dr. Resperger István	ezredes, PhD egyetemi tanár, tanszékvezető, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet
Simon Péter	alezredes, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
Dr. Tóth Sándor	alezredes, PhD Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
Dr. Tömösváry Zsigmond	ny. dandártábornok, PhD címzetes egyetemi docens, Magyar Tudományos Akadémia, Hadtudományi Bizottság tagja
Dr. Vida Csaba	alezredes, PhD egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nemzetbiztonsági Intézet

---

E SZÁMUNK TARTALMA

KÁLLÓ LÁSZLÓ

AZ OROSZ HADERŐ KÉPESSÉGEINEK ÉRTÉKELÉSE AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ ELSŐ KÉT HÓNAPJA ALAPJÁN

A szerző a tanulmányában röviden bemutatja az orosz–ukrán háború első két hónapjának történéseit, és ennek az időszaknak a tapasztalatai alapján vizsgálja az orosz haderő képességeit, amelyeket eddig egyfajta mítosz lengett körül, és az orosz vezetők szerint azok világszínvonalúak. Megvizsgálja, hogy mik voltak a háborúban az orosz kudarcok okai, miért szenvedtek súlyos veszteségeket az orosz csapatok, amelyek pótlása évtizedeket fog igénybe venni, a presztízszen esett csorba kiküszöbölése pedig még tovább fog tartani. Elemzi az egyes orosz haderőnemek, fegyvernemek és fegyverrendszerek teljesítményét, vizsgálja az elkövetett harcászati, hadművelleti és hadászati hibákat, és magyarázatot ad azok okaira.

Kulcsszavak: Oroszországi Föderáció, Ukrajna, haderő, hadviselés, háború, légielő, haditengerészet, szárazföldi csapatok.

POMOGÁCS PÉTER

A KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG ÁLTAL TÁMASZTOTT SZÜRKEZÓNÁS KIHÍVÁSOK A KELET-KÍNAI- ÉS A DÉL-KÍNAI-TENGEREKEN

Kína „szürkezónás” tengeri műveletei új típusú kihívást jelentenek az Amerikai Egyesült Államok és a távol-keleti nemzetek haditengerészei számára Kelet-Ázsiában. A tanulmány célja annak bemutatása, hogy Peking milyen eszközökkel igyekszik befolyását kiterjeszteni a régióra a katonai megfélemlítéstől a félkatonai tevékenységeken át a dél-kínai-tengeri szigetvilág mesterséges átfarmolásáig. Megállapításra kerül, hogy Kína nemcsak a haditengerészetét, hanem parti őrségét és civil (vagy civilnek látszó) halászhajóflottáját is arra használja, hogy a térségben katonai és gazdasági értelemben is kulcsfontosságú Kelet-kínai- és Dél-kínai-tengereket ellenőrzése alá vonja úgy, hogy közben az általa gerjesztett konfliktusok intenzitása végig a háborús küszöb alatt maradjon.

Kulcsszavak: Kína, szürkezóna, hibrid hadviselés, Tengeri Milícia, haditengerészet.

CONTENTS

LÁSZLÓ KÁLLÓ

ASSESSMENT OF THE CAPABILITIES OF THE RUSSIAN ARMED FORCES ON THE BASIS OF THE FIRST TWO MONTHS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

In his paper the author presents the events of the first two months of the Russian-Ukrainian war, and on the basis of this period examines the capabilities of the Russian Armed Forces, which was mystified up to now, and about which the Russian leadership stated that are at world-class level. The author analyses the causes of the Russian failures, why they suffered heavy losses, which replacement would take decades while the loss of prestige would take even longer time. The author also analyses the performance of the individual armed services, branches and even weapon systems, examines the tactical, operational and strategic deficiencies and shortcomings and explains their causes.

Keywords: Russian Federation, Ukraine, armed forces, warfare, war, air force, navy, ground forces.

PÉTER POMOGÁCS

GREY ZONE CHALLENGES POSED BY THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE EAST AND SOUTH CHINA SEAS

China's "grey zone" naval operations pose a new type of challenge to the navies of the United States and nations in East Asia. The aim of this paper is to demonstrate the means Beijing is seeking to extend its influence in the region, ranging from military intimidation and paramilitary activities to the artificial reshaping of the South China Sea archipelago. It is established that China is using not only its navy, but also its coast guard and fleet of civilian (or civilian-looking) fishing vessels to control the East and South China Seas, which are key areas in the region militarily and economically, while keeping the intensity of the conflicts below the threshold of war.

Keywords: China, grey zone, hybrid warfare, Maritime Militia, navy.

TÓTH KLAUDIA

LÍBIA ÉS AZ EUNAVFOR MED IRINI – MŰVELET A BÉKÉÉRT

Az Európába vezető migrációs útvonalak közül nemcsak a 2015–2016-os bevándorlási válság során emelkedett ki a Líbiából az olasz és a máltai partokhoz vezető folyosó, hanem napjainkban is a közép-mediterrán térség egyik legforgalmasabb illegális migrációs csatornájának számít. Ezzel összefüggésben az Európai Unió már több olyan földközi-tengeri műveletet indított, amely egyrészt az ellenőrizetlen tömegek útra kelését akadályozza meg, másrészt épp olyan jogellenes tevékenységek felszámolásáért küzd, mint a fegyver-, a drog- és az emberkereskedelem.

A tanulmány a líbiai instabilitásra és hatalmi vetélkedésre válaszként létrehozott EUNAVFOR MED *Irini* művelet létrejöttének előzményeit, jelenlegi státuszát és mandátumának határait vizsgálja. Az *Irini* művelet célja az ENSZ Líbiával szembeni fegyverembargójának végrehajtása – ez a cél azonban a politikai kohézió hiánya és a katonai képességek hatástalansága miatt még messze nem valósult meg.

Kulcsszavak: *Irini* művelet, Líbia, illegális migráció, fegyverembargó, Földközi-tenger.

DEBRECENINÉ DEÁK VERONIKA – HEGYI HENRIETTA – KOCZKA FERENC

FELHŐSZOLGÁLTATÁSOK MŰSZAKI ÉS JOGI SZEMPONTÚ ATTITÜDVIZSGÁLATA

Az informatikai szolgáltatások fejlődése számos új típusú műszaki kihívást hozott magával. Az olyan szolgáltatási területek széles körű elterjedése, mint az e-kereskedelem vagy a streaming video már nem alapozhatók egy hagyományos, egy cégen belül felépíthető számítástechnikai infrastruktúrára. Ezeket adatközpontok kiépítésével és üzemeltetésével lehetett megoldani, amit felhőszolgáltatásokként azonosítunk. A felhőszolgáltatásokkal kapcsolatos potenciális kockázatok széles körben ismertek, ugyanakkor megítélésük nem csak az informatikai üzemeltetők körében tekinthető ellentmondásosnak, hanem alkalmazásuk számos jogi kérdést is felvet. Ahhoz, hogy a felhőszolgáltatásokkal összefüggő kockázatokat eliminálhassuk, fontos megvizsgálni a vonatkozó hazai és nemzetközi szabályozást. Továbbá annak érdekében, hogy a felhőszolgáltatás mind a magán-, mind a közsférában valós opció lehessen, szükséges azonosítani a kapcsolódó érveket és ellenérveket is. Ennek megfelelően jelen cikkben bemutatjuk a felhőszolgáltatások jogi hátterét Magyarországon és az Európai Unióban belül. Továbbá kérdőíves felmérésen keresztül és mélyinterjúk segítségével vizsgáljuk meg, hogy a hazai informatikai, IT-biztonsági, illetve információbiztonsági vezetők miképpen viszonyulnak a felhőalapú szolgáltatások használatához szervezeti szinten.

Kulcsszavak: felhőszolgáltatás, attitűd, felhőszolgáltatás jogi háttere.

KLAUDIA TÓTH

LYBIA AND EUNAVFOR MED IRINI – OPERATION FOR PEACE

Among the migration routes leading to Europe, the corridor from Libya to the Italian and Maltese coasts wasn't only important during the 2015-2016 migration crisis, but is still one of the busiest illegal migration channels in the Central Mediterranean. In this context, the European Union has already launched several operations in the Mediterranean to prevent uncontrolled flows of people or to combat illegal activities such as trafficking of arms, drugs and human beings.

This paper examines the background of the creation of EUNAVFOR MED IRINI, which was established in response to instability and power struggles in Libya, its current status and the limits of its mandate. Operation IRINI aims to implement the UN arms embargo against Libya: however, this goal is far from being achieved due to a lack of political cohesion and ineffective military capabilities.

Keywords: Operation IRINI, Libya, illegal migration, arms embargo, Mediterranean Sea.

VERONIKA DEBRECENINÉ DEÁK– HENRIETTA HEGYI–FERENC
KOCZKA

TECHNICAL AND LEGAL ATTITUDE ANALYSIS OF CLOUD SERVICES

The evolution of IT services has brought with it many new types of technical challenges. The various service areas such as e-commerce or streaming video can no longer be based on a traditional IT infrastructure that can be built-in companies. These could be solved by building and operating data centres, which we identify as cloud services.

While the potential risks of cloud services are widely known, their perception is not only controversial among IT service providers, but their use also raises several legal issues. In order to eliminate the risks associated with cloud services, it is important to examine the relevant national and international regulations. Furthermore, in order to make cloud services a practical option for both the private and public sectors, it is necessary to identify the pros and cons of cloud services.

Accordingly, this article presents the legal background of cloud services in Hungary and within the European Union. Furthermore, through a questionnaire survey and in-depth interviews, we investigate the attitudes of domestic IT, IT security, and information security managers towards the use of cloud services at the organisational policy level.

Keywords: cloud services, attitude, legal background of cloud services.

VÁRADI CSONGOR

SHERMAN KENT – AZ AMERIKAI HÍRSZERZŐ-ELEMZŐ SZAKTERÜLET ATYJA

Az amerikai stratégiai elemzés-értékelési szakterület professzionálissá válása a II. világháborút követő években Sherman Kent történész nevéhez kötődik. Kent korábbi háborús elemzői tapasztalatai és lényeglátása, kombinálva azt történelmi ismereteivel a CIA stratégiai elemző-értékelő szakterületét alapvetően alakította át, és sikeresen szakított a korábbi amerikai izolacionista külpolitikai gondolkodás rossz hagyományaival. 1952-ben Kent még egy kevés koordinációs és korlátozott előrejelző képességgel bíró szervezetet vett át a koreai háború idején, amely nem volt még felkészülve a hidegháború következő évtizedeire. A Nemzeti Értékelési Testület Kent tizenöt éves irányítása alatt egyrészt egy érett tanácsadó szervezeti elemmé nőtte ki magát az amerikai kormányzatban, másrészt megágyazott olyan, a mai hírszerzési ciklusban alkalmazott alapelveknek és eljárásmodoknak, amelyeket az összes nyugati állam nemzetbiztonsági szolgálata használ.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, CIA, elemző-értékelő munka, hidegháború, hírszerzés, stratégiai elemzés.

MARKOVICS MILÁN MÓR

A MIGRÁCIÓ ÉS A VALLÁS NÉHÁNY KATONAI ÉS NEMZETBIZTONSÁGI SZEMPONTJA

A migráció jelensége erőteljes hatással van a mai társadalomra. Ennek vizsgálata nagyon sok kutatót foglalkoztat, számos módszerrel és szempontból vizsgálják okait és hatásait. A vallási elem vizsgálata önmagában is az elemzés fókuszja lehet, de ezt összekapcsolva a katonai szolgálattal, beleértve a kiképzést, a veterán státuszt vagy éppen a fegyvereket, már egy komplex rendszert kapunk. Ennek a szempontrendszernek a vizsgálata a migrációval kapcsolatban nemzetbiztonsági következmények sorát tárja elénk. Ebben az írásban az ilyen irányú mélyebb kutatás tartalmi lehetőségeire szeretnék rámutatni, kiemelve az Amerikai Egyesült Államokat és Németországot.

Kulcsszavak: migráció, vallás, hadsereg.

CSONGOR VÁRADI

SHERMAN KENT – FOUNDER OF INTELLIGENCE ANALYSIS IN UNITED STATES OF AMERICA

The professionalization of the American field of strategic analysis and evaluation in the years following World War II, is associated with the name of historian Sherman Kent. Kent's previous experience and insight as a war analyst, combined with his knowledge of history has fundamentally transformed the CIA's field of strategic analytics and evaluation, successfully breaking with the bad traditions of former U.S. isolationist foreign policy thinking. During the Korean War in 1952, Kent took over an organization with little coordination and limited foresight which was not yet prepared for the next decades of the Cold War. The Office of National Estimates during Kent's fifteen years long leadership on the one hand has grown into a mature advisory organizational element in the U.S. government, on the other hand it paved the way for the principles and procedures of today's intelligence cycle that are still used by national security services of all Western states.

Keywords: United States of America, Central Intelligence Agency, intelligence analysis, Cold War, intelligence, strategic analysis.

MILÁN MÓR MARKOVICS

SOME ASPECTS OF MIGRATION AND RELIGION REGARDING TO NATIONAL SECURITY

The phenomenon of migration is having a powerful impact on today's society. The study of this topic involves several researchers and examines its causes and effects in a number of ways. Examining the religious element may be the focus of the analysis itself, but by combining this with military service, including training, veteran status, or even weapons, we get a complex system. Examining this set of criteria reveals a series of national security implications for migration. In this paper, I would like to highlight the possibilities of future in-depth researches, highlighting the United States of America and Germany.

Keywords: migration, religion, military.

ELEVEN MÁRK

**MCVEIGH SZELLEME – SZÉLSŐJOBBDALI RADIKÁLIS
TENDENCIÁK MEGJELENÉSE NÉHÁNY NATO-TAGÁLLAM
HADSEREGÉBEN**

Az elmúlt években egyre markánsabban és nyíltabban jelentkeznek a NATO-tagországok katonai állományának egyre több tagja részéről a szélsőjobboldali extrémizmusra jellemző hajlam. A jellemzően sokkal súlyosabb, többször kiterjedt faji alapú polgárháborúra irányuló cselekmények motívumait vizsgálva egyes szakértők és a laikusok is rendre gyakrabban emlegetik Timothy McVeigh, az Oklahoma Cityben 1995-ben történt robbantás fő elkövetőjének nevét. Okkal merülhet fel azonban a kérdés, hogy joggal lehet-e párhuzamot vonni a sokkal inkább szövetségi államellenes McVeigh és a mostanában egyre többször sokkal inkább érezhetően szélsőjobboldali meggyőződéssel bíró katonák között csak a katonai mesterség és a radikalizmusra való hajlam alapján. Jelen tanulmányban a szerző bemutatja az Oklahoma Cityben elkövetett merénylet fontosabb részleteit, illetve – azért, hogy a tanulmány során a McVeigh szellemére vonatkozóan feltett kérdés cáfolásra kerüljön – közel ugyanilyen részletességgel mutat be több közelmúltbeli, inkább szélsőjobboldali hajlamokra jellemző esetet.

Kulcsszavak: szélsőjobboldali extrémizmus, államellenesség, katonai állomány, katonai elhárítás, összeesküvés-elméletek, Timothy McVeigh, Oklahoma Cityben történt robbantás, Covid-19, faji alapú polgárháború.

MÁRK ELEVEN

THE SPIRIT OF MCVEIGH - GROWING FAR-RIGHT RADICAL TENDENCIES AMONG THE MILITARY PERSONNEL OF NATO COUNTRIES

In recent years, there has been a growing trend towards far-right extremism on the part of more and more members of NATO's military. Examining the motives for the typically more serious acts often widespread, racially motivated civil war, both experts and laymen are increasingly referring to the names of Timothy McVeigh, the main perpetrator of the 1995 bombing in Oklahoma City. However, the question may arise as to whether it is legitimate to draw a parallel between McVeigh, who is much more anti-federal, and soldiers who are now increasingly perceived to be far-right, solely on the basis of military craftsmanship and a tendency to radicalism. In the present study, the author presents key details of the outrage in Oklahoma City and, in order to refute the question about the spirit of McVeigh in the study, presents nearly as many recent cases of more far-right tendencies in almost equal detail.

Keywords: far-right extremism, anti-government, military staff, military counter-intelligence, conspiracy theories, Timothy McVeigh, Oklahoma City bombing, COVID-19, race war.

CONTENTS

SECURITY POLICY

LÁSZLÓ KÁLLÓ

ASSESSMENT OF THE CAPABILITIES OF THE RUSSIAN ARMED FORCES ON THE BASIS OF THE FIRST TWO MONTHS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

PÉTER POMOGÁCS

GREY ZONE CHALLENGES POSED BY THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE EAST AND SOUTH CHINA SEAS

KLAUDIA TÓTH

LYBIA AND EUNAVFOR MED IRINI – OPERATION FOR PEACE

R & D

VERONIKA DEBRECENINÉ DEÁK– HENRIETTA HEGYI-FERENC KOCZKA

TECHNICAL AND LEGAL ATTITUDE ANALYSIS OF CLOUD SERVICES

HISTORY OF INTELLIGENCE

CSONGOR VÁRADI

SHERMAN KENT – FOUNDER OF INTELLIGENCE ANALYSIS IN UNITED STATES OF AMERICA

FORUM

MILÁN MÓR MARKOVICS

**SOME ASPECTS OF MIGRATION AND RELIGION REGARDING TO
NATIONAL SECURITY**

MÁRK ELEVEN

**THE SPIRIT OF MCVEIGH - GROWING FAR-RIGHT RADICAL
TENDENCIES AMONG THE MILITARY PERSONNEL OF NATO
COUNTRIES**

FOR READERS

OUR AUTHORS

CONTENTS

CONDITIONS OF PUBLICATION

A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI

AZ ÍRÁSMŰVEKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

Etikai követelmények:

- az írásmű másol, ebben a formájában még nem jelent meg;
- a szerző(k) kizárólagos szellemi tulajdona, amelyet a szerzői nyilatkozat aláírásával igazol(nak);
- korrekt, visszakereshető hivatkozásokkal ellátott;
- bibliográfiával ellátott (amely tartalmazza a hivatkozott irodalom jegyzékét, az internetes anyagok jegyzékét a letöltés idejével együtt);
- a szerző(k) saját véleményét is tükrözheti, amely értelemszerűen nem mindig egyezik meg a Szolgálat álláspontjával.

Tartalmi követelmények:

- a folyóiratokban – jellegével összhangban – a honvédelemmel, azon belül elsősorban a nemzetbiztonsággal, hírszerzéssel, felderítéssel, katonai biztonsággal és a biztonságpolitikával kapcsolatos tudományos igényű kérdéseket feldolgozó és elemző írásokat – tanulmányokat, cikkeket és más témákat, anyagokat – jelentettünk meg;
- az írásmű legyen logikus, áttekinthető, tartalmilag összefüggő és jól tagolt;
- a témával kapcsolatos saját koncepció megfogalmazása legyen érthető, a következtetések pedig megalapozottak, érvekkel, adatokkal alátámasztottak legyenek.

Formai követelmények (és a kapcsolódó információk):

- a szerzői kéziratok terjedelme lehetőleg ne haladja meg az egy szerzői ívet (40 ezer karakter, illetve 20–21 gépelt oldal);
- a kéziratot elektronikus formában, Times New Roman 12 pontos betűvel, másfeles sortávolsággal írva, a képeket és ábrákat feldolgozható (.jpg vagy .tif) formátumban kérjük megküldeni a vida.csaba@knbsz.gov.hu e-mail címre. A kézirathoz kérjük mellékelni a szerző vagy szerzők nevét, rendfokozatát, beosztását vagy munkakörét, állandó lakcímét, telefonon és interneten történő elérhetőségét;

- a közlésre elfogadott írásokért – a szerzői nyilatkozattal létrejött megállapodás figyelembevételével – szerzői honorárium fizethető;
- a kéziratokat a Szerkesztőbizottság minden esetben lektoráltatja. A kiadványban megjelentetni kívánt írásokat a Szolgálat kompetens, tudományos fokozattal rendelkező munkatársai vagy más szakértők lektorálják;
- a Szerkesztőbizottság – a lektori vélemények figyelembevételével – fenntartja a jogot, hogy a megjelenésre alkalmatlannak ítélt kéziratokat – indoklás nélkül – nem közli. Az ilyen írásokat nem küldi vissza és nem őrzi meg;
- a kiadványban bárki publikálhat, akinek az írását a Szerkesztőbizottság az etikai, tartalmi és formai követelmények alapján, kiadványban történő megjelentetésre, valamint az interneten történő közzétételre alkalmasnak tartja. A közlésre nem került kéziratot csak az adott naptári év végéig őrizzük meg, de a szerző kérésére azt visszaadjuk;
- a közleményhez rövid tartalmi összefoglalót (Absztrakt/Rezümé) kell mellékelni, maximum 10–12 sorban, magyar és angol nyelven;
- a közleményhez három–öt kulcsszó megadása szükséges, magyar és angol nyelven.
- az írás angol nyelvű címét is kérjük megküldeni.

A KÖZLEMÉNYEKSEL SZEMBEN TÁMASZTOTT FORMAI KÖVETELMÉNYEK

A folyóirat kizárólag az MSZ ISO 960 szabvány alapján készített hivatkozásokkal ellátott tanulmányt, cikket jelentet meg.

A közleményhez szükséges megadni:

A SZERZŐ, SZERZŐK NEVE (rendfokozata);

AZ ÍRÁS CÍME (magyarul, angolul);

REZÜMÉ (magyarul, angolul);

KULCSSZAVAK (magyarul, angolul);

SZERZŐI NYILATKOZAT.

BIBLIOGRÁFIAI HIVATKOZÁS

A társadalomtudományokban a megszokott számozott hivatkozást az idézések jegyzetben¹ módszerrel kérjük alkalmazni.

Abban az esetben, ha a szerző nem ezt a módszert alkalmazza, a kéziratot lektorálás nélkül visszaküldjük átdolgozásra!

Idézések jegyzetben:

A szövegen belüli idézést követően felső indexként megadott sorszámok jegyzetekre utalnak, amelyeket a szövegbeli megjelenésük sorrendjében kell közölni. Ezek a jegyzetek tartalmazhatják az idézéseket.

Első idézés:

Ha az idézések jegyzetben vannak megadva, egy dokumentumra vonatkozó első idézésnek tartalmaznia kell az idézés és a bibliográfiai hivatkozások külön jegyzékében lévő kapcsolódó tétel pontos megfeleltetéséhez szükséges adatokat. Az első idézésnek tartalmaznia kell: legalább a szerző(k) nevét és a teljes címet úgy, ahogy azok a bibliográfiai hivatkozásokban meg vannak adva, továbbá az idézett rész oldalszámát, ha az szükséges.

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. p. 34.
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. p. 33.
- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. p. 6.
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Bibliográfiai hivatkozások jegyzéke:

A bibliográfiai hivatkozások jegyzékében a hivatkozásokat az első adatelem betűrendjében kérjük megadni.²

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. ISBN 963 9276 45 6
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. In: SZILÁGYI Tivadar (szerk.): Szemelvények. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1994. pp. 31–50.

---

¹ Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. pp. 19–20.

² Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. p. 18.

- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. In: Új Honvédségi Szemle, 1993. 47. évf. 6. sz. pp. 1–7. ISSN 1216-7436
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Ábra, vázlat, térkép, diagram, egyéb melléklettel szembeni követelmények:

- az ábra, vázlat sorszáma (például 1. ábra.);
- az ábra, vázlat címe;
- az ábra, vázlat forrása (vagy: Szerkesztette: ...);
- idegen nyelvű ábra, vázlat esetén lehetőség szerint magyar nyelvű jelmagyarázat.

Rövidítések, idegen kifejezésekkel kapcsolatos követelmények:

- az idegen kifejezéseket, rövidítéseket magyarul és eredeti idegen nyelven kell az írásműben az első alkalommal feloldani lábjegyzetben;

Példa:

- WFP – World Food Program – ENSZ Világélelmezési Programja.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELÉRHETŐSÉGEINK

Postacím: Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1021 Budapest, Budakeszi út 99–101.

Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1525 Budapest, Pf. 74.

E-mail: Dr. Vida Csaba alezredes
06(1) 386-9344/5300, HM 65-300
e-mail: vida.csaba@knbsz.gov.hu
Prof. Dr. Resperger István ezredes
06(1) 432-9000/29-220, HM 29-220
e-mail: resperger.istvan@uni-nke.hu